Laurențiu Ungureanu
Radu Eremia

APOSTOLII

EPOCII DE

AUR

APOSTOLII
EPOCII DE AUR

Culegere de articole din publicația

www.adevarul.ro

Articolele apar și în ”Weekend Adevărul”

Autori:

Laurențiu Ungureanu
Radu Eremia

Desene de:

Vali Ivan
Florian Marina

Coperta:

Captură ”ADEVĂRUL DE WEEKEND”

„...fiecare lider, fie el și comunist, are dreptul, ca orice om politic, la un portret cel puțin pragmatic. Cine a fost, ce a făcut, ce a lăsat în urmă și, mai ales, cui ? Despre asta e vorba.”

Autorii

Acesta este logo-ul serialului „Apostolii Epocii de Aur“.

Nicolae Ceaușescu a ieșit cu gura deschisă.

Concept grafic: Florian Marina și Vali Ivan

CUPRINS

Scurt dicționar de servilism 1

De ce era Nicolae Ceaușescu un pic cam trist 12

Elena Ceaușescu, primul tehnocrat al țării 28

Vasile Milea, criminal, trădător, erou 41

Ștefan Andrei, diplomatul care a luat numele lui Ceaușescu în desert 57

Suzana Gâdea, mama vitregă a culturii române 71

Manea Mănescu, ultimul om care i-a sărutat mâna lui Nicolae Ceaușescu 84

Ion Mihai Pacepa, „cel mai mare pește“ 100

Toate conspirațiile spionului Nicolae Doicaru 115

Cam cât de dobitoc era Tudor Postelnicu 129

Emil Bobu, tovarășul de companie al Ceaușeștilor 145

Ion Coman, călăul Timișoarei în decembrie ’89. „Tovarășu’, am ordonat să se tragă foc!“ 159

Paul Niculescu-Mizil, ideologul de partid: „Eram în burta mamei când am fost închis prima oară“ 175

Ce se ascundea sub cocul Linei Ciobanu? 193

Constantin Dăscălescu, premierul pe care Revoluția l-a prins la WC 206

Nicolae Pleșiță, securistul care a adus terorismul în România 221

Impresionanta moștenire a lui Ion Dincă „Teleagă“ 237

Ilie Verdeț, celălalt emanat al Revoluției 249

Toate măștile cameleonului comunist Cornel Burtică, omul care a adus lumina în Piața Unirii din Capitală 263

Ana Mureșan, mama Daciilor și a televizoarelor color în communism 275

Bibliografie 285

Scurt dicţionar de servilism

Îi putem numi canaliile din jurul Ceauşeştilor, primii adulatori, subordonaţii unei dictaturi cu două feţe: Nicolae şi Elena Ceauşescu. Sunt cei care au construit soclul unor lideri prea alienaţi ca să mai înţeleagă ceva din ţara pe care o conduceau. O să-i numim „Apostolii Epocii de Aur“ şi o să vi-i arătăm dezgoliţi, în plinătatea slugărniciei care i-a ţinut în viaţă şi în putere. În fiecare săptămână, în „Weekend Adevărul“.

Pe 22 decembrie ’89, umbla în cămaşă de noapte pe peluza palatului din strada Primăverii, de la numărul 50. Avea minţile rătăcite. De puţin timp, se mutase acolo, într-o anexă a palatului, la etajul I. Era vizitată doar pentru fotografii şi strângeri de mână oficiale, pentru că figura ei avea character oficial. Ea nu mai ieşea niciunde. Se mai ducea duminică dimineaţa la Biserica „Naşterea Maicii Domnului“ din Dorobanţi, peste drum pe Liceul „I.L. Caragiale“, dar atât.

Căuta împăcare. Acceptase, dar nu înţelesese niciodată de ce trebuia să trăiască în locul acela, între oamenii aceia pe care, deşi îi iubea cum ştia ea, le nesocotea obiceiurile şi le căuta fără succes, în puţinele cuvinte pe care i le adresau, ceva familiar, vechi, de-al său. Înainte, îşi mai consuma cuvintele în compania moşului de la parter, Andruţă, cumpărându-i prietenia cu ceva ţuică. Dar bătrânul se dusese la Domnul. Iar ea rămăsese singură în acest palat.

Prizonieră într-un palat. Nu avea, de fapt, nimic din ceea ce i se spunea că are. Era singură şi neputincioasă.

Pe 22 decembrie ’89, era văzută ultima dată umblând de capul ei. Era în cămaşă de noapte şi bolborosea ceva fără sens, plimbându-se pe peluzele palatului. Servitorii angajaţi s-o îngrijească au dus-o atunci la spital. „Se bănuieşte că pacienta de la urgenţă era sub un oarecare tratament, dar în momentul descoperirii ei era părăsită“, scria „România liberă“ pe 29 decembrie. Peste câteva zile, s-a stins.

Rămăsese captivă smintelii care-i pusese stăpânire pe gânduri. N-a aflat niciodată despre soarta copiilor săi.

Amurgul

Alexndrina Petrescu, Lixăndrina, 102 ani, mama eroină a Elenei Ceauşescu, murea însingurată într-o rezervă de spital, desprinsă complet de realitatea oricum cumplită pentru orice mamă: fiica sa tocmai fusese ucisă de un pluton de execuţie, în urma celui mai absurd processpectacol televizat în România.

> *Cântecul ”Dă, mamă, cu biciu-n mine“ este, potrivit îndrăgitei cântăreţe de muzică lăutărească Gabi Luncă, melodia care o făcea pe Elena Ceauşescu să verse lacrimi de nostalgie, sincere.*

Alexandrina Petrescu îşi pierduse fiica în faţa unui perete devenit sită de gloanţe fără măcar să-şi poată explica, omeneşte, de ce, cine, cum. Elena Ceauşescu nu murise pe loc, ci după ce căpitanul paraşutiştilor din plutonul de execuţie mai descărcase în ea un încărcător. La final, rămăsese această fotografie sinistră: un câine negru lingea din balta de sânge în care zăceau doi bătrânei executaţi de Crăciun, în Garnizoana Târgovişte. Era amurgul zeilor.

Libertatea

Era sfârşitul unei lumi, al unei „Epoci de Aur“. Această fotografie panoramică a prăbuşirii comunismului redă cu înaltă fidelitate întocmai esenţa fostului regim, cu toate elementele care o descriu: singurătate, neputinţă, absurd, nebunie şi moarte. După 45 de ani de comunism, după aproape un sfert de veac de ceauşism, românii îşi puteau striga, pentru prima dată, libertatea pe străzi. Aşa a fost să fie atunci.

Neîmpăcarea

Dar Revoluţia română a îngropat multe secrete ale comunismului românesc şi a născut alte mistere.

La unele colţuri, se-auzea că Nicolae şi Elena Ceauşescu au fost trimişi, clandestin, în China sau în Cuba. Să trăiască acolo, unde nu este durere, nici întristare, nici suspin. Atât de nemuritori îi credeau românii, atât de tulbure era neîmpăcarea, atât de puternică era ura.

Memoria

Cu timpul, astfel de zvonuri, precum şi alte impurităţi ale istoriei contemporane s-au mai decantat.

Poate că are şi timpul rolul lui. Lumea mai uită. Totuşi, în aproape 26 de ani de la Revoluţie, memoria a fost, parcă, din ce în ce mai îngăduitoare. Nicolae Ceauşescu a devenit, dacă nu simpatic, măcar nu rău de-a binelea. Elena Ceauşescu stârneşte astăzi mai degrabă grimase complice, de connaisseur. În presă şi, nu de puţine ori, în literatura de specialitate, despre cuplul dictatorial sunt publicate o mulţime de banalităţi înfiorătoare şi de uzanţe de protocol, menite să mai agite impurităţile acelea.

Dreptatea

Iată, Nicolae Ceauşescu se îmbrăca singur şi-şi făcea singur toaleta. Nu folosea parfum, ci doar un deodorant spray. Nu mânca ciocolată, nu bea Pepsi, nici cafea. Îi plăceau mâncărurile simple, precum ciorba de lobodă făcută cu zarzavat, acrită cu borş şi spanacul piure cu ouă ochiuri. Ea îl fura la table, avea coafeză, manichiuristă, pedichiuristă şi maseur de la Spitalul Elias. Era chimistă de renume mondial, dar nu ştia care-i treaba cu dioxidul de carbon – îi citise, la un moment dat, simbolul chimic adliteram: „codoi“. Ce caraghios! Cel mai adesea, aceasta este paradigma în care se vorbeşte despre Ceauşeşti şi despre comunism. Asta dacă nu sunt în apropiere voluntarii nostalgici, pregătiţi oricând să inventarieze cu emfază blocurile de locuinţe, fabricile, uzinele şi celelalte şantiere, pentru a conchide, privind înainte cu mânie, că tot înainte era mai bine. Poate că un pic de dreptate au şi aceşti oameni, doar sunt vreo câteva milioane în total. Alţi români, aflaţi într-o minoritate în scădere, sunt în continuare orbiţi de ura viscerală pentru comunism, pentru Ceauşescu, de regretul nervos al pierderii tinereţii într-o închisoare naţională. Au şi ei dreptatea lor.

Răspunsurile

De cele mai multe ori însă, între Ceauşeşti şi comunism e pus semnul egalităţii doar pentru a-i elimina din ecuaţia puterii pe ceilalţi 4 milioane de membri de partid, câţi erau ei în anul 1989. Dar ecuaţia puterii în comunism are o mulţime de necunoscute! Niciun om rezonabil nu poate înţelege trecutul recent doar prin prisma diverselor fleacuri şi dantelării ale Ceauşeştilor, palavre de o inutilitate sordidă, care acoperă celelalte capete ale acestui monstru istoric. Cine au fost, în acest caz, oamenii care au ţinut prima linie a frontului construirii societăţii socialiste multilateral dezvoltate? Cum au putut să sară atâtea trepte profesionale? Ce-au făcut, odată instalaţi în fotoliile călduroase ale nomenclaturii de partid? În ce garnizoană i-a prins pe ei Revoluţia? Şi ce moştenire, fizică sau spirituală, au lăsat ei urmaşilor lor? Răspunsurile la aceste întrebări alcătuiesc un tablou complex al comunismului, cu paradoxale componente dinastice şi fanariote. O întreagă epocă de aur. Chiar şi aşa, construită pe o fundaţie alcătuită din himere şi absurd. Dar fiecare epocă de aur are apostolii ei.

Manifest pentru „Cenuşăreasă“

Marţi, 1 decembrie 2015. Preşedintele României, Klaus Iohannis, decorează, la Palatul Cotroceni, mai multe personalităţi române. „Este esenţial pentru identitatea noastră naţională să ne recunoaştem valorile“, a spus preşedintele. Printre valori, s-a aflat şi scriitorul Dumitru Radu Popescu, un apropiat al nomenclaturii de vârf din comunism.

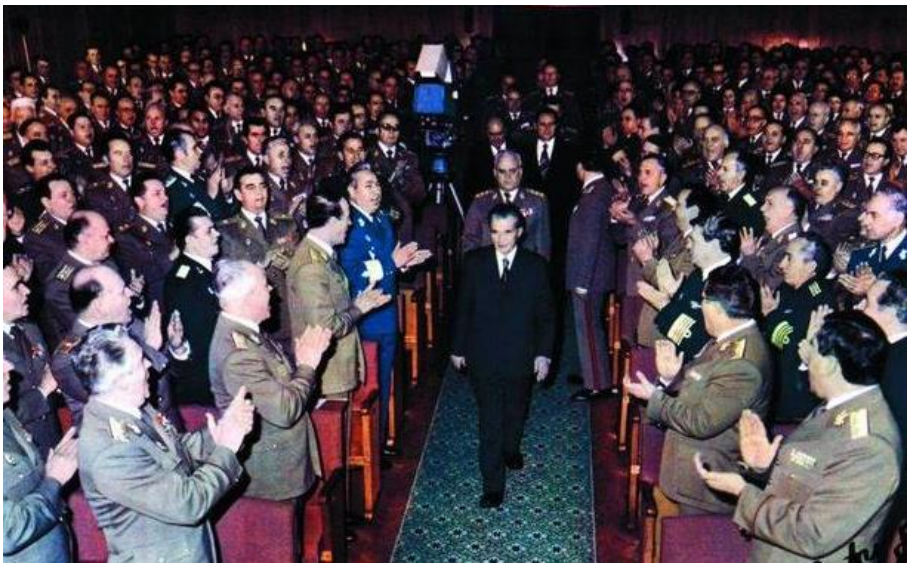

Unul dintre cei despre care, când se aflau la restaurantul Uniunii Scriitorilor, nimeni nu ştia dacă sunt paharnici sau turnători. Dar aşa a ales preşedintele nostru ales, iar noi n-avem niciun motiv să ne împotrivim.

Totuşi, unii dintre jurnaliştii cărora le-a parvenit lista decoraţilor au scris, în gazetele lor, despre cum şeful statului l-a decorat pe artizanul cultului personalităţii lui Nicolae Ceauşescu. „E Radu, nu Dumnezeu!“, îi certau cititorii pe forumuri. Jurnalistul îl confundase pe Dumitru Radu Popescu cu Dumitru Popescu, zis Dumnezeu. Alţi cititori au luat gafa jurnalistică de bună şi s-au scandalizat, la rândul lor. E adevărat, nimeni nu l-a decorat pe „Dumnezeu“ – propagandistul rămâne un simplu cioplitor de himere, după cum se cheamă şi una dintre cărţile sale de memorii. Totuşi, proporţiile amneziei sunt, parcă, din ce în ce mai nesănătoase.

Exemplul nu e unic. În urmă cu un an, un bătrânel relativ simpatic, oricum zâmbitor, era abordat de jurnalişti la ieşirea din Palatul Cotroceni, unde participase la o chermeză organizată, în scopuri de PR, de către fostul preşedinte Traian Băsescu. „Cum a fost la întâlnire?“, fusese întrebat unchiaşul blând.

După darea de seamă, o reporteriţă preocupată de autenticitatea materialului jurnalistic îi solicit numele, în clar, pentru burtieră. „Virgil Măgureanu“, spune bărbatul şi surâde iertător.

Cine nu-şi cunoaşte trecutul

E limpede că imaginea semizeilor comunişti s-a estompat puternic sau a suferit dramatice reevaluări în România de azi. Astăzi, Corneliu Vadim Tudor e înmormântat cu onoruri. În urmă cu 26 de ani, cânta cu patos despre realizările socialismului românesc. Astăzi, numele lui Adrian Păunescu şi al lui Sergiu Nicolaescu trimit, în imaginarul colectiv, la esenţa culturii româneşti. Cei doi, se pare, au lăsat o moştenire culturală nobilă, nicidecum amintirea propagandei maligne în slujba marelui conducător. Istoria pare o Cenuşăreasă.

6 septembrie 1978. I.A.S. Odobeşti, jud. Vrancea: Nicolae Ceauşescu efectuează controlul calităţii pentru Galbena de Odobeşti

În curtea Facultăţii de Ştiinţe Politice sau chiar a Facultăţii de Istorie, Universitatea din Bucureşti, se găsesc cu greu studenţi care să ştie cine-au fost Emil Bobu, Manea Mănescu, Constantin Dăscălescu, Nicolae Doicaru şi Suzana Gâdea. Tinerii privesc cu nepăsare şi simplifică dezinteresat trecutul României. Pentru părinţii lor, iminenţa zilei de mâine rămâne mult mai importantă decât orice pomeniri. Iar bunicii lor rămân în aceeaşi echilibristică periculoasă între nostalgie şi dispreţ pentru trecut. Deşi, după cum s-a mai spus, cine nu-şi cunoaşte trecutul e obligat să-l repete.

„De la autorii bestsellerului «Apostolii lui Stalin»“

Vă propunem altceva. Să ne redescoperim trecutul, cu tot cu eroii şi cu zmeii lui, dar cu câteva lumini şi cu câteva umbre în plus. Aducem un pic de prospeţime în discuţiile despre comunismul românesc.

Şi asta pentru că suntem de-o vârstă cu ultimele amintiri pe care le aveţi dumneavoastră din România antedecembristă. Pentru că n-avem nostalgii şi nici simpatii. Pentru că n-o să ne intereseze niciodată ce fel de ciorbă mânca Nicolae Ceauşescu. Pentru că, aşa cum ar spune orice promo de la Hollywood, „de la autorii bestseller-ului «Apostolii lui Stalin», un nou serial-documentar în «Weekend

Adevărul» vă prezintă biografiile nomenclaturiştilor lui Ceauşescu păstrând acelaşi umor gratuit şi aceeaşi obiectivitate jurnalistică frustă“. Pentru că, de fapt, nu ne interesează oamenii aceştia decât în măsura în care avem nevoie să-i ştim, iar dumneavoastră aveţi nevoie să nu-i uitaţi. Aşa că vi-i arătăm dezgoliţi de secrete, în plinătatea slugărniciei care i-a ţinut în viaţă şi în putere. Fără ură, pentru că ura nu răscumpără nimic. Şi fără nostalgie. Nostalgia e contraproductivă: România a trait deja ultima zi de comunism. Totuşi, fiecare lider, fie el şi comunist, are dreptul, ca orice om politic, la un portret cel puţin pragmatic. Cine a fost, ce a făcut, ce a lăsat în urmă şi, mai ales, cui? Despre asta e vorba.

Am antologat câteva zeci de volume şi lucrări ştiinţifice, am urcat în bibliotecă şi coborât iar în arhive, am răscolit dosare şi am parcurs peste 10.000 de file din documente, am pornit pe poteci bătătorite bine, dar am găsit şi luminişuri ignorate pe nedrept. Am vorbit cu istorici şi cu martori ai trecutului. Am cules articole din presa vremii şi am vorbit cu moştenitorii de sânge ai comunismului românesc. Suntem gata. Începem.

Scurt dicţionar de servilism

Regimul Ceauşescu şi dictatorul cu acelaşi nume nu s-ar fi bucurat de o mare susţinere dacă nu ar fi avut în spate oameni care să-i sărute papucul „sultanului din Scorniceşti". Vă prezentăm lista scurtă a celor care au servit interesele cuplului dictatorial în detrimental intereselor naţionale. Aceştia sunt „Apostolii Epocii de Aur"

Nicolae Cauşescu a fost satrapul României timp de 24 de ani, între 1965 şi 1989. A început ca simplu activist în anii '30, a făcut puşcărie alături de greii Partidului Comunist din România, le-a câştigat încrederea, apoi a ajuns să deţină din ce în ce mai multă putere în formaţiunea comunistă. După ce în anii '50 şi la începutul anilor '60 a controlat cadrele comuniste, odată ajuns lider al PCR, Ceauşescu şi-a impus propria echipă, supusă total, la conducerea României.

Elena Ceauşescu, „savantă de renume mondial" cu doar trei clase primare, a reuşit să obţină un doctorat în chimie macromoleculară şi să ajungă în poziţia de director general al Institutului Central de Chimie. Gustul puterii a făcut-o pe aceasta să ceară şi funcţie guvernamentală, fiind numită de soţul Nicu prim-viceprimministru al Guvernului între 1980 şi 1989. După îndepărtarea de Putere, Elena a fost văzută drept principala vinovată pentru regimul cu numeroase privaţiuni care a început odată cu anii '80.

Vasile Milea şi-a început ascensiunea odată cu venirea la putere a lui Ceauşescu. În 1965, Milea a fost numit şef de stat major la Armata a 3-a, din 1973 şef de stat major al Gărzilor Patriotice de la Comitetul Central al PCR, iar din 1980 a fost prim-adjunct al ministrului Apărării Naţionale şi şef al Marelui Stat Major. În ultimii ani ai regimului comunist, 1985-1989, a fost ministrul Apărării Naţionale. Astăzi, mai multe străzi şi pieţe îi poartă numele.

APOSTOLII EPOCII DE AUR

sursa: www.adevarul.ro

Nicolae Doicaru a fost şeful Direcţiei de Informaţii Externe (DIE) şi prim-adjunctul ministrului de Interne în perioada 1972-1978. Ofţer de Securitate de profesie, Nicolae Doicaru avea o carieră de peste 25 de ani în aparatul represiv înainte de a ajunge în fruntea DIE. După defectarea din anul 1978 a adjunctului său, Ion Mihai Pacepa, a fost retrogradat, fiind numit ministru al Turismului pentru cinci luni şi apoi trecut în rezervă.

Ion Dincă, strungar de meserie, a fost unul dintre nomenclaturiştii care au deţinut în cei 45 de ani de comunism funcţii în aparatul represiv, în administraţia de partid, Justiţie şi în sistemul Forţelor Armate. În atribuţiile sale de membru al CC, Dincă a fost responsabil de urmărirea activităţii Direcţiei Politice a Armatei, iar în ultimii nouă ani de comunism, nomenclaturistul a fost pus coordonator al supravegherii activităţii Internelor şi Armatei din funcţia de prim-viceprim-ministru al Guvernului.

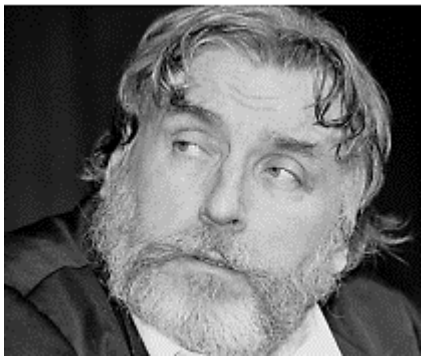

Adrian Păunescu a avut multe calităţi în timpul regimului comunist: publicist, traducător, critic literar, amfitrion al concertelor dedicate celor tineri în anii ’70. Nu în ultimul rând, pe lângă recunoaşterea sa ca poet a fost şi cea de poet de curte, de admirator în versuri al Elenei şi al lui Nicolae Ceauşescu. Timp de 12 ani, între 1973 şi 1985, a fost cel care a supervizat şi organizat concertele cenaclului „Flacăra“, un adevărat fenomen de masă printre cei care voiau o minimă influenţă occidental în vieţile românilor.

Sergiu Nicolaescu şi-a început cariera cinematografică odată cu debutul lui Ceauşescu în funcţia de şef al PCR. Prin filmele sale, a contribuit la orientarea ideologiei comuniste dinspre mesajul promoscovit spre acela al unui communism naţional în care erau evocate personalităţi istorice, precursori ai liderului de neconstestat, Nicolae Ceauşescu. Influenţat de şeful ideologic al PCR, Dumitru Popescu Dumnezeu, Nicolaescu a exagerat în toate filmele sale rolul comuniştilor în evenimentele istorice ale secolului al XX-lea.

Lina Ciobanu, activistă comunistă care avea la bază profesia de ţesătoare, a rămas cunoscută în imaginarul românilor care au trăit perioada Ceauşescu drept doamna cu cocul. Lina Ciobanu a fost ministru al Industriei uşoare între 1975 şi 1987, dar şi viceprim-ministru în ultimul Guvern de dinainte de Revoluţia din decembrie ’89. Au ajutat-o foarte mult, în ascensiunea profesională, relaţiile de prietenie pe care le avea cu prima doamă, Elena Ceauşescu.

APOSTOLII EPOCII DE AUR

sursa: www.adevarul.ro

Ion Iliescu şi-a început cariera politică în structurile superioare comuniste în 1949 când, ca membru al CC al UTM, a condus un grup de studenţi români aflaţi în URSS la studii. Apogeul carierei lui Iliescu în comunism a fost atins în anul 1967, când a fost numit prim-secretar al CC al UTC şi ministru pentru Problemele Tineretului. În 1971, cade în dizgraţia dictatorilor, care-l trimit la „munca de jos“ ca secretar pentru probleme de propagandă în judeţul Timiş şi, mai târziu, ca prim-secretar la Iaşi.

Nicolae Pleşiţă a condus Direcţia de Informaţii Externe între 1980 şi 1984, în perioada de reorganizare a acestei structuri. Anterior, a fost şef al Direcţiei de Securitate şi Gardă a Ministerului de Interne (1967-1972) şi şef al Direcţiei I din Direcţia Generală de Informaţii Interne din 1972. Pentru modul cum a colaborat cu puterea în timpul grevei minerilor din Valea Jiului din august 1977, a fost avansat la gradul de general-locotenent.

Paul Niculescu-Mizil. Provenit dintr-o familie cu veche tradiţie socialistă şi comunistă, Paul Niculescu-Mizil şi-a cunoscut apogeul carierei în perioada 1965 - 1974 când a fost membru al Prezidiului Permanent al CC al PCR şi secretar al CC, funcţii pe linie de partid, dar şi vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri, funcţie în aparatul de stat. După 1975, Ceauşescu l-a trimis în funcţii secundare precum ministru al Turismului sau ministru de Finanţe, fără a mai face parte din primul cerc decizional.

Ion Mihai Pacepa, autorul celei mai importante defectări din istoria spionajului românesc, a fost prim-adjunct al şefului Departamentului de Informaţii Externe (DIE) şi consilierul lui Ceauşescu pentru securitate naţională şi dezvoltare tehnologică în perioada 1972-1978. Cariera de ofiţer de Securitate a lui Pacepa a început de pe băncile facultăţii, fiind văzut ca om al sistemului şi chiar potenţial şef al DIE.

Tudor Postelnicu,comunist cu profesia de strungar în fier şi cu doar şase clase primare, şi-a început studiile doctorale la 44 de ani după scurte studii universitare. A condus Departamentul Securităţii Statului din Ministerul de Interne între 1978 şi 1987. A condus apoi Ministerul de Interne în perioada 1987-1989. La începutul carierei sale în structurile represive, Postelnicu a fost văzut drept un intrus în sistemul de securitate statal.

APOSTOLII EPOCII DE AUR

sursa: www.adevarul.ro

Dumitru Popescu, denumit de unii activişti „Dumnezeu“, a fost unul dintre artizanii construirii cultului personalităţii lui Nicolae Ceauşescu. Redactor-şef la „Scânteia“ între 1965 şi 1968, preşedinte al Comitetului de Stat pentru Cultură din 1971 şi rector al Academiei „Ştefan Gheorghiu“ din 1981, Popescu a fost cel care a asigurat legătura în probleme de presă cu organizaţiile de masă, fiind şeful ideologic de necontestat.

Ilie Verdeţ, de profesie miner, a fost numit vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri şi prim-vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri în perioada 1965-1978. Pupil fidel al lui Ceauşescu, dictatorul român l-a numit pe Verdeţ prim-ministru al Guvernului între 1979 şi 1982. Potrivit principiului rotaţiei cadrelor, impus de Ceauşescu în epocă, Verdeţ a fost îndepărtat din fruntea Guvernului şi pus ministru al Minelor (1985-1986).

Ştefan Andrei a fost unul dintre principalii responsabili de politică externă ai României comuniste de la jumătatea anilor ’60, Andrei a fost şef al Secţiei Externe a CC al PCR, apoi prim-adjunct al şefului Secţiei Internaţionale a CC al PCR. Din 1978, fostul nomenclaturist a fost numit ministru al Afacerilor Externe în perioada (1978-1985), iar în ultimii doi ani ai regimului a fost lăsat fără portofoliu ministerial, fiind doar viceprim-ministru al Guvernului.

Suzana Gâdea, activistă de partid alintată de cei apropiaţi Susănica, a fost unul dintre cenzorii culturali din perioada regimului Ceauşescu. În perioada 1976-1979 a fost ministru al Educaţiei şi Cercetării, iar din 1980 a fost numită vicepreşedinte al Consiliului Superior al Educaţiei şi Învăţământului. Gâdea a rămas pentru cei care au cunoscut-o un etalon al dogmatismului comunist, mulţi dintre artişti temându-se sincer de puterea ei.

Constantin Dăscălescu a fost ultimul prim-ministru comunist, acesta fiind pus să conducă Guvernul din 1982. Apropiat de Ceauşescu din anii ’60, Dăscălescu a fost cel care, în momentul în care era disputată şefia în PCR, l-a atacat cel mai vehement pe Gheorghe Apostol, principalul adversar politic. De meserie strungar, Dăscălescu a prelucrat cu grijă reţeaua de cadre a lui Ceauşescu, fiind printre cei care au avut grijă ca structurile din teritoriu să rămână pe aceeaşi linie cu liderul absolut.

Ana Mureşan. Membră de partid încă din primii ani ai instalării comunismului în România, viaţa Anei Mureşan este legată omblilical de activitatea în PCR.

Instructor în probleme ale comunismului în diferite comitete şi comiţii în primii 30 de ani de activitate, din 1977 aceasta a fost vicepreşedinte al Uniunii Naţionale a Cooperativelor Agricole de Producţie, iar din 1979, ministru al Comerţului Interior. Mai exact, asupra „bucatelor“ naţionale.

Manea Mănescu a fost, prin excelenţă, prototipul omului obedient care şi-a abandonat gândirea critică pentru a-i face întotdeauna pe plac lui Ceauşescu. Economist de meserie, Mănescu a fost, pe rând, ministru al Finanţelor, preşedinte al Consiliului Economic, preşedinte al Comitetului de Stat al planificării şi prim-ministru al Guvernului. Revoluţia l-a prins în funcţia de prim-vicepreşedinte al Consiliului Suprem al Dezvoltării Economice.

Familia Ceauşescu. O bună parte dintre membrii familiei Ceauşescu au ocupat funcţii mari în stat sau în partid, lucru pe care savanţii l-au denumit „sultanism politic“, „comunism dinastic“, orişicât o manifestare a exercitării puterii de către un dictator, unică în Europa. Fiul cel mic, Nicu Ceauşescu, a fost ales în Comitetul Central al PCR, iar la sfârşitul anilor ’80 a devenit membru supleant al Comitetului Executiv şi primsecretar al Comitetului judeţean Sibiu, în timp ce fratele lui Nicolae Ceauşescu, Ilie, a fost adjunct al ministrului Apărării Naţionale între 1983 şi 1989. Acestea sunt doar două exemple de nepotism. Vom reface arborele genealogic al funcţiilor politice deţinute de cei mai vizibili membri ai „clanului Ceauşescu“.

De ce era Nicolae Ceauşescu un pic cam trist

A fost sursa celor mai multe bancuri şi glume. Izvor de bârfe, şmenuri, şuşanale. Totuşi, Nicolae Ceauşescu n-a învăţat niciodată să zâmbească, relaxat, din suflet. Dictatorii n-au umor. Dar parcă Nicolae Ceauşescu era un pic prea trist.

Marţi, 23 decembrie 1947. Nicolae Ceauşescu şi Elena Petrescu stau, unul lângă altul, timoraţi, dar fermi, în faţa ofiţerului Stării Civile din Bucureşti. El e deputat de Olt deja de mai bine de un an. Ea e însărcinată de şapte luni. Îl va chema Valentin. Au verighetele pregătite – făcute la un oarecare bijutier pe nume Alexandru Năstăsescu, care are atelier lângă primărie. Naş de cununie e Gogu Rădulescu, cunoscut şi ca primul dezertor român din cel de-Al Doilea Război Mondial. Pe el îl aleseseră cei doi drept autoritate morală, drept patron spiritual al căsniciei ce avea să înceapă. În sală aşteaptă să-şi legalizeze relaţia şi Maria şi Manea Mănescu, şi Paula şi Grigore Preoteasa. Peste o săptămână, regele Mihai I al României va semna actul de abdicare şi-i va da ocazia mucalitului Petru Groza să spună, cu emfază, că „poporul a făcut un divorţ – şi decent, şi elegant – de monarhie“. În acest cadru, Nicolae şi Elena Ceauşescu se căsătoresc după toate canoanele bolşevice, fără popă, dar cu tovarăşii aproape. Până când moartea îi va despărţi, doar pentru câteva minute, într-o garnizoană din oraşul Târgovişte. Nu asta scrie pe actul de căsătorie nr. 2592/947, dar orişicât.

Se spune că, pentru comuniştii mai tineri, era în vigoare un ordin informal dat de Ana Pauker, devenită mai bigotă spre bătrâneţe, potrivit căruia un activist

trebuia să se căsătorească – de preferinţă, cu o activistă –, să ducă o viaţă curată, sănătoasă şi să nu facă de râs Partidul. Dar poate că ar fi nedrept ca o căsătorie, sacra prin însăşi existenţa ei, să fie limitată, chiar şi de istoriografia cea mică, de ziar, la un simplu ordin potenţial al unei bătrâne doamne cu vizite multe. Întâmplător, oricine poate iubi. Chiar şi dictatorii. Mai ales ei.

Regele şi „Regina Muncii“

Şi, oricum, pentru Nicolae şi Elena Ceauşescu, ar fi fost cam greu să-şi schimbe stilul de viaţă. Proveneau dintr-o lume promiscuă, erau oamenii subteranei, trăiseră clandestin, tainic, şi tot aşa se iubiseră. Aflaseră de prea puţin timp ce-nseamnă curăţenia unei vieţi aşezate. Nu ştiau. Veneau de jos, dintr-un strat pauper şi marginal. Un mediu degradant, mai degrabă amoral, de la periferia satului –asememănător acelei periferii mănăstireşti de pe vremuri ce purta numele de mitoc şi care avea să împrumute cuvântul mitocan. Un fel de lumpenţărănime, cum spune academicianul Ion Ianoşi în „Eu şi el. Însemnări subiective despre Ceauşescu“.

Îşi trăiseră dragostea, cu sincope mari şi dramolete mici, între două condamnări ale lui Nicoale Ceauşescu. Prima dată se afişaseră public la 30 august 1944, în întâmpinarea trupelor sovietice la intrarea în Bucureşti. Se cunoscuseră în 1939, vara, într-un mediu străin de orice fior erotic. El avea 21 de ani. Mai târziu, propaganda avea să reţină că bărbatul, tânăr pasional, înaripat, s-a îndrăgostit de regina balului, pentru titlul căreia chiar ar fi complotat cu caldă responsabilitate tovărăşească. N-a fost chiar aşa. Un raport al Siguranţei din 14 august 1939 arată că petrecerea nu era, de fapt, decât o altă acţiune comunistoidă periferică: o serbare câmpenească a breslei lucrătorilor din industriile pielăriei şi încălţămintei, organizată pe Stadionul Veseliei din cartierul bucureştean Ferentari. Cam puţin pentru un bal cu regi şi regine. Participaseră peste 1.000 de muncitori, majoritatea evrei. Seara, pe la 21.30-22.00, au fost împărţite cărţi poştale ilustrate pentru alegerea femeii care putea fi îndeajuns de demnă pentru a purta titlul de „Regina Muncii“.

În rapoartele Siguranţei scrie clar: „Comuniştii au folosit această ocazie pentru a o transforma în manifestaţie comunistă. Pe cărţile poştale trimise s-au scris declaraţiuni de adeziune şi pentru eliberarea comuniştilor Ilie Pintilie (n.r. – va muri în puşcărie, la Doftana), Iliescu Alexandru (n.r. – tatăl viitorului preşedinte), Matei Socor, Şandru Ovidiu şi alţii. Textul acestor cărţi poştale, citit cu voce tare de cunoscuţii comunişti Ceauşescu Nicolae, membru în comisiunea centrală a tineretului comunist, Avram Zighelboim şi Eftimie Iliescu (fratele lui Alexandru Iliescu), a fost folosit de comuniştii prezenţi pentru a manifesta şi a lansa lozinci comuniste“. În vieţile lor de oameni mici, lupta continuă era regula, nu excepţia. Nu era vreme de petreceri.

„Regina Muncii“ a fost aleasă Elena Ceauşescu. Era lucrătoare textilistă la fabrica „Jaquard“. Siguranţa scria că e conducătoarea secţiei de tineret din Sectorul II Negru. După aflarea rezultatelor, femeia a ţinut un scurt discurs. De fericire. „Mulţumesc proletariatului conştient de eforturile făcute pentru apărarea libertăţii. Cerem pâine şi dreptate, intrarea în legalitate.“ Elena Ceauşescu ştia cum şi pe cine trebuie să mulţumescă. Peste câţiva ani, avea să-l ducă la Starea Civilă pe bărbatul acesta căruia-i furase minţile. Peste şi mai mulţi ani, avea să-l însoţească pe ultimul drum.

Dragostea

Nicolae Ceauşescu, tânăr comunist, tipul de dogmatic slujitor fidel al unui unic, lacunar, abecedar ideologic, se predase în faţa farmecului necioplit al acestei femei. Era, cel mai probabil, străin de afecţiunea unei îmbrăţişări. Nu cunoscuse iubirea fizică ori sufletească. „Avea castitatea rea a complexatului“, spune Ion Ianoşi. Orgolios, bigot, puritan, îl descrie Leonte Răutu. Bărbatul unei femei. Robul ei. Sumbră „apoteoză a iubirii exclusive, de o viaţă“, după cum scrie şi Dumitru Popescu – Dumnezeu. Nicoale Ceauşescu sa dăruit total „reginei“, poate singura persoană care-i va oferi siguranţa ce-i lipsise atât de mult. Teribilă neputinţă erotică!

Mai târziu, se va mai obişnui cu frumosul, deşi va rămâne invariabil ezitant. Emanuel Valeriu, jucător de rugby profesionist şi ziarist sportiv în presa armatei, îşi aminteşte cum , în timpul unei oarecare reprezentaţii de teatru, Ceauşescu îşi transformase ospitalitatea într-o serie de comentarii şi bancuri în legătură cu nurii actriţelor. „Când toată trupa ni s-a alăturat, l-am văzut complet metamorfozat. A redevenit dintr-o dată militantul comunist distant şi auster, debitând o mulţime de clişee ipocrite despre semnificaţia ideologică a muncii actorului“, spune Valeriu, citat în volumul lui Edward Behr, „Sărută mâna pe care n-o poţi muşca“. S-ar putea spune că instinctul erotic, rămas inconştient, reprimat, se transformase într-o teribilă dorinţă de putere. Fără îndoială, era un arivist, demonstrează Lavinia Betea în trilogia „Viaţa lui Ceauşescu“.

Omul de mingi

Nicolae Ceauşescu fusese eliberat de la închisoarea Doftana în decembrie 1938. La ieşire, îi fuseseră înapoiaţi „96 de lei, un pachet de primeneli, portofel, cravată, curea, fular, una batistă, portţigaret de lemn, mănuşi de lână“, arată procesul verbal întocmit de agenţii Poliţiei Sociale. Petrecuse acolo doi ani sumbri. În 1938, fusese abuzat sexual de către inveteratul Şmil Marcovici, arată Stelian Tănase în „Clienţii lu’ Tanti Varvara“. Momentul e confirmat de mulţi nomenclaturişti. Fusese bătut pentru că mâncase din mâncarea lui Osman, tovarăşul său de celulă, care era bolnav, îşi aminteşte Alexandru Bârlădeanu într-un volum-interviu semnat de Lavinia Betea – se pare că bâlbâiala i se trage de aici, potrivit unei legende din Primăverii. „Împărţea ţigările şi pachetele în puşcărie şi era majordomul lui Bodnăraş şi Vasile Luca“, îşi aminteşte fostul coleg de temniţă, Ştefan Kostyal, în volumul lui Behr. Îi rămăsese această lamentaţie cu vag iz de poezie revoluţionară.

> *„La Doftana sus la Haş/Stau mii de puşcăriaşi./ Soldaţii care-i păzesc,/ Vai de ei cum mai trăiesc./ Înverzit-a codru iară/ Şi-ai să vezi pe boieraşi/ în Doftana sus la Haşi./ Încă o lună, încă două,/ Şi vom vedea noi/ În palatul regelui/ Steagul roşu pus“.*

Versurile sunt redate, cu ortografia originală, din amintirile surorii sale, Niculina Rusu, depănate la Institutul de Studii Istorice şi Social-Politice de pe lângă CC al PCR în noiembrie 1972 şi identificate, la Arhivele Naţionale, de către istoricul Mihai Burcea.

Ceauşescu îşi pusese toţi fraţii cu care avea legături să înveţe acest imn naiv-motivaţional al suferindului încarcerat, relatează Niculina Rusu.

Cu tot acest bagaj traumatic, Nicolae Ceauşescu alege să i se dăruiască Elenei, reginei Muncii. Ca o încununare a suferinţelor îndurate. Relaţia lor însă n-are nici cadrul, nici timpul necesar pentru a se consuma firesc. Nicolae Ceauşescu pleacă la cursuri de comunism în republica de la Ploieşti. Era un fel de responsbil de activităţi cultural-artistice – cu ocazia unei şedinţe a Cercului Cultural al tineretului breslei lucrătorilor pielari şi tăbăcari, ţinută pe 14 august în strada Uranus nr. 138, propunea „să se înfiinţeze secţiuni turistice, teatrale, corale şi culturale separate, bresla fiind obligată să angajeze profesori şi dirijori“, arată o notă a Siguranţei. N-a mers. Totuşi, în toamnă, e ales în Comitetul Central (CC) al Uniunii Tineretului Comunist (UTC). În iulie 1940 e din nou arestat. „Arestarea se datoreşte lipsei de vigilenţă şi de conspiraţie din partea mea“, explică într-o autobiografie din 1945. Va rezista.

Evadarea

„În timpul şederii la Jilava obţinând posibilitatea să merg la Spitalul Militar pentru repararea danturi am făcut o mare greşeală mergând împreună cu o tovă la o casă technică care erau nişte cunoscuţi de ai noştri“, scrie Ceauşescu într-o autobiografie din 1945. În fişa de cadre, la rubric „Sancţiuni de partid“, apare un vot de blam şi o „observare“. „Tova“ nu e deloc misterioasă: în dosarul Elenei apare o sancţiune pentru lipsă de vigilenţă şi conspirativitate. La 4 decembrie 1949, aceasta scrie: „Mi sa dat un avertisment penru că am călcat regula conspiraţi. Am mers la închisoare fără să cer voie şi am intrat întro casă conspirativă“.

Referinţa dată de comunistul Alexandru Demeter pentru Elena Ceauşescu arată că, din 1940, aceasta venea la vorbitor cu viitorul său soţ. Iar Elena Răceanu scrie: „În 1941, în urma unei greşeli de conspiraţie (l-a dus pe tov. Ceauşescu împreună cu gardianul ce-l însoţea într-o casă conspirativă a CC UTC) a fost suspendată din muncă“.

Sora sa, Niculina Rusu, lămureşte episodul în 1972: „Nicolae suferea de dinţi şi sub pretextul că vine să se trateze venea deseori la Bucureşti, însoţit de către un militar. Unii dintre acestea deveniseră mai apropiaţi şi chiar unul dintre ei, s-a şi fotografiat. [...] L-a convins pe acesta să-i dea drumul pentru un timp în oraş şi s-a dus s-o caute pe cumnata-mea, Lenuţa, care pe atunci lucra la o fabrică. Se vede treaba că a întârziat şi nu a venit chiar la ora stabilită, căci seara, când ne-am întors acasă l-am găsit pe sergent într-o mare fierbere“.

Pistruiatul

„În ziua de Două zeci şi trei ale curentei luni, la orele Douăsprezece amiazi, s-a născut la casa Părinţilor sei din Comunia Scorniceşti Judeţul Olt, un copil de sex bărbătesc căruia i s-a dat prenumele Nicolae, numele de familie fiind Andruţă Ceauşescu, fiu al Dlui Andruţă Ceauşescu de Două zeci şi cinci de ani profesie Agricultor, domicialiat în comuna Scorniceşti şi al Licsandra Ceauşescu născută Florea D. Militaru de Două zeci şi patru de ani, de profesie Agricultore, domiciliată în Comuna Scorniceşti. Naşterea ne-a fost anunţată de către Tatăl copilului care ne-a înfăţişat copil“ – aşa arată certificatul de naştere al lui Nicolae Ceauşescu. Era 26 ianuarie 1918.

Cinci zile mai târziu, Rusia bolşevică declara război fostei sale aliate şi anunţa confiscarea rezervelor de aur şi a bijuteriilor Coroanei pe care regele României i le încredinţase ceva mai înainte, în timpul ostilităţilor, pentru a le pune la adăpost.Tezaurul a rămas, chiar şi după aproape un secol de la naşterea lui Nicolae Ceauşescu, tot în grija Moscovei. În septembrie 1965, când Ceauşescu a făcut prima vizită la Moscova în calitate de lider, în faţa unui Brejnev autist la problemele naţionale româneşti, a fost discutată şi problema tezaurului. Degeaba.

Revenim. Propaganda comunistă i-a reconstruit şi lui Nicolae Ceauşescu un trecut dramatic, marcat de lipsuri şi sărăcie. A fost şi n-a fost aşa. Tânărul Ceauşescu încercase cu siguranţă experienţa umilirii de către sătenii avuţi, îşi înţelesese inferioritatea – şi poate că psihanaliştii vor fi având multe lucruri de spus aici despre efortul supracompensării. E adevărat, Ceauşescu n-a fost niciodată fiul unui premier prosper devenit negustor de grâu. Ceauşescu n-a fost Mao, dacă e permis acest truism.

Legenda băieţelului în zdrenţe, care trudeşte ziua la câmp, iar noaptea citeşte din înţelepciunea lui Lenin e puţin departe de realitate. Memoria locală a Scorniceştiului a păstrat însă imaginea lui Andruţă Ceauşescu, un tată înclinat către desfrâu şi alcool, cu numeroase scene de beţie şi violenţă, escapade în Bucureşti, în bordeluri şi bombe. Aşa se explică, poate, faptul că mai avea doi fraţi cu acelaşi nume. Orişicât, un lucru e clar: Nicolae Ceauşescu şi-a convertit umilirea într-o teribilă sete a revanşei. Un transfer al umilinţei personale în umilirea tot mai multora.

Fără bilet la Bucureşti

„De cele mai multe ori, toamna părinţii noştri culegeau din grădină porumbul, care era încă verde, pe care după aceea îl luau, îl curăţau şi-l puneau pe acoperişul unui grajd, învelit cu tablă, ca să se usuce. Pentru ca mălaiul să ne ajungă, de multe ori mămăliga o amestecau şi cu orz“, îşi aminteşte Niculina Rusu, care inistă asupra înţelepciunii neşlefuite a fratelui său. „Măi, Lixandro măi, copilul ăsta al tău

ori o să moară, ori o s-ajungă bine, că-i prea isteţ“, i-ar fi spus vecinii mamei lui Ceauşescu, descendentă din familia unui ofiţer din oastea lui Tudor Vladimirescu.

Nicolae a intrat în lume însă abia atunci când a ajuns pentru prima oară în Bucureşti. Se întâmpla în primăvara anului 1930. Povesteşte sora sa: „L-am adus şi pe Nicolae la Bucureşti, la acelaşi patron, el era foarte mic şi avea şi nişte pistrui pe faţă. L-am întâmpinat şi pe el tot în Piaţa Amzei, unde veneau maşinile, dar se vedea treaba că, neavând bani să-şi plătească biletul de călătorie, conducătorul autobuzului, mi-a spus că să mă duc întâi să aduc bani şi pe urmă să vin să-l iau“.

Piciorul neastâmpărat

În Capitală, pistruiatul trece pe la mai multe ateliere de cizmărie, însă viaţa nu-i deloc uşoară. Nu se ţine de meserie. Nici agricultor, nici meşteşugar (peste ani, va da o dispoziţie Secţiei de Propagandă a CC ca, în cărţile de istorie, să fie evitat termenul „cizmar“, indiferent de context, pentru ca elevii să nul asocieze, arată Şerban Orescu în volumul „Ceauşismul“). El este „revoluţionar de profesie“ – la rigoare, un simplu eufemism menit să-i ascundă inactivitatea. „Intrarea în mişcarea marginală a comuniştilor a fost soluţia lui alternativă de integrare în viaţa socială“, spune sociologul Pavel Câmpeanu în volumul „Ceauşescu – anii numărătorii inverse“.

Nicolae Ceauşescu îşi găseşte ţelul între tovarăşi. Face parte din categoria oamenilor dominaţi de idealuri, născut din mitul unei revoluţii autentice, dar trăind din legenda unei revoluţii imaginare. E omul unui singur ţel: societatea socialistă multilateral dezvoltată. Era luat peste picior pentru această formulare preţioasă chiar de către omologii săi din lagărul sovietic, care construiau doar o societate socialistă. Comunistul Mihai Popescu spune, în volumul lui Behr, că l-a cunoscut pe Ceauşescu chiar în aceşti ani: „Am făcut cunoştinţă cu un tânăr pe care toată lumea îl detesta. [...] Făcea pe îndoctrinatul şi-şi dădea mereu mai multă importanţă decât avea, savura bârfele din sindicat şi era total neinteresant. Era şters, înzestrat cu un fizic ingrat, mai degrabă mic de statură şi suferind în aşa hal de bâlbâială, că oamenii îl evitau ca să nu-i pufnească râsul în faţa lui. Vorbea câteodată atât de greu, că trebuia să-şi bâţâie şi piciorul, ceea ce avea darul să-i scoată din minţi pe interlocutori“.

Libertatea, cu o oaie

Intrarea în clandestinitate îşi pune în mod iremediabil amprenta asupra comportamentului tânărului Ceauşescu. Abrutizat de luptele din subterană, tânărul face tot posibilul să se afirme, e voluntar, aleargă. Munca nu-i lasă nicio urmă palpabilă. Nu ştie nici măcar să pună pingele. În nomenclatura comunistă din interbelic, Ceauşescu e recunoscut pentru brutalitatea şi furiile oarbe, spune Ion Ardeleanu, citat de Edward Behr. E arestat în 1933, e lăsat să plece. E arestat din nou în 1935, când Siguranţa îl trimite în domiciliu obligatoriu în Scorniceşti. „Nicolae a participat la nişte greve, care s-au terminat cu spargerea unor vitrine de la magazinele lui Filipescu, Mihăilescu de pe Calea Victoriei. A fost arestat de politţie, dar întrucât era prea mic nu i-au făcut proces, ci l-au trimis din post în post până acasă. În acelaşi timp, autorităţile au făcut percheziţie şi la

tata acasă, cu scopul de a găsi material conspirativ. Bine înţeles că nu au găsit nimica, căci în locuinţa noastră se aflau numai câteva cărţui, trimise de Marin (n.r. – fratele său) şi anume: «Ocolul pământului din avion» şi «Ocolul pământului în submarin», precum şi câteva cărţi bisericeşti pe care le mai citea mama din când în când. Când au văzut toate aceste lucruri, agenţii s-au lăsat păgubaşi zicând: «Ai măi, că aici nu găsim decât cărţi cu sfinţi»“, povesteşte Niculina Rusu. Deşi părinţii fuseseră obligaţi să nu-l mai lase pe tânăr să plece derbedeu în Capitală, tatăl Andruţă a vândut o oaie ca să facă rost de bani să-şi trimită odrasla din nou la Bucureşti. „Băi, ce noroc am avut eu cu băiatul ăsta, că eram nişte amărăşteni“, i-ar fi spus, peste ani, arhitectului Camil Roguski, potrivit volumului „Ceauşescu, adevăruri interzise“.

„Bătrânul“ providenţial

Ceauşescu mai e arestat o dată în 1936. E condamnat la 2 ani şi 6 luni, în urma unui proces judecat la Braşov şi descris exemplar de istoricul Cristina Diac în volumul coordonat de Adrian Cioroianu, „Comunişti înainte de comunism“. E eliberat în decembrie 1939 şi e din nou arestat în iulie 1940. În tot acest periplu carceral, Nicolae Ceauşescu îşi găseşte stăpânul în persoana lui Gheorghiu-Dej, „bătrânul“, cum i se spunea acestuia în puşcărie – fusese chiar la Craiova, în 1934, când acesta era judecat, ca să-i strunească pe oameni împotriva legii. Între atelierele de cizmărie, baluri muncitoreşti, şcoli de partid şi puşcărie, Ceauşescu se regăsise. „M-am eliberat pela 5 August cu ocazia unei Comisii de eliberare. Am fost eliberat în urma sforţărilor depuse pentru ca să ne eliberăm cât mai mulţi“, explică în autobiografia din 1945. După atâtea încercări şi necazuri, acum putea doar să se bucure de linişte. Avea ocazia să uite, să nu mai fie trist. Era 23 august 1944.

„Vai, ce nenorocire, ce va fi cu noi, pe mâna cui va cădea ţara?!“

19 martie 1965, ora 17.45. Gheorghe Gheorghiu-Dej, liderul absolut al României în ultimii aproape 20 de ani, moare aşa cum ar vrea să moară orice dictator: acasă, în patul său. Cancer. Un cancer galopant căruia niciun medic, român sau sovietic, nu-i găsise butonul de oprire. În spatele sicriului, în sediul CC, se aliniază, după obicei, un uriaş cortegiu îndoliat. Ceauşescu e primul care se apleacă să-l sărute. Printre oameni, o tânără profesoară, îmbrăcată în straie naţionale româneşti. „Vai, ce nenorocire, ce va fi cu noi, pe mâna cui va cădea ţara?!“, se tânguie femeia în mulţime. Nicolae Ceauşescu o aude şi ordonă să fie scoasă imediat din sediu şi chiar din munca sa de activistă în cadrul Secţiei de Ştiinţă a CC! Momentul e povestit de Ionel Gal în volumul „Raţiune şi represiune în ministerul de interne 1965-1989“

Nicolae Ceauşescu are toate motivele să-i închidă gura femeii. Încă de la începutul anilor ’60, trecea drept urmaşul potenţial al lui Dej printre diplomaţii şi observatorii occidentali. În 1962, Europa liberă remaca, în legătură cu el: „Mulţi îl consideră ca fiind prezumtivul succesor al lui Dej, dar nu este o persoană dotată şi îi lipseşte experienţa pentru un astfel de post“. În ’64, politologul Ghiţă Ionescu vede în el succesorul „cel mai probabil“ al prim-secretarului.

Ceauşescu fusese deopotrivă ţinta ironiilor şi omul de nădejde al lui Dej. Se visa successor al acestuia şi făcea tot ce putea să-i intre în graţii. Alexandru Bârlădeanu îşi aminteşte: „Îl plăcea mult pe Ceauşescu, pe care îl numea Nicu, diminutivul de la Nicolae, îl primea uneori, îl susţinea la nevoie. Îşi bătea joc de el din cauza bâlbâielii şi defectelor sale de pronunţie. «Nicule, spune-ne, cu ce ţară sunt în război Statele Unite?». Nicu răspundea conform aşteptărilor: «Vietnamul», pronunţând «Vie-nam», în râsetele asistenţilor“.

Omul care n-a pierdut niciun joc

Dar cel mai mult se sprijinise Ceauşescu pe complotistul Ion Gheorghe Maurer, la fel cum acesta îşi punea supravieţuirea politică în seama lipsei de experienţă a lui Ceauşescu. Fostul avocat reuşise să formeze, în Biroul Politic, o majoritate care-l susţinea pe Ceauşescu în detrimentul lui Gheorghe Apostol, naiv aspirant şi el. „Conform obiceiurilor comuniştilor, jocurile se făceau în interiorul seraiului. În mass-media, tăcerea avea dă dureze până în 23 martie“, explică Lavinia Betea. La 3 aprilie, cotidianul „The Economist“ insista subtil asupra acestor jocuri: „Domnul Ceauşescu are reputaţia de a fi dur, neiertător, energic şi – poate deloc surprinzător – nu foarte bine văzut de către tovarăşii săi“.

Nicolae Ceauşescu avea însă să-şi construiască o întreagă reputaţie din faptul că nu pierdea niciodată niciun joc. Iar acesta era jocul vieţii lui. Luptase în prima linie, convins, devotat, ferm. Avea o forţă de nezdruncinat. Nimeni nu se încrezuse în isteţimea sa. Îl credeau un meschin, jalnic, de râsul lumii, un diavol mărunt, neglijabil. Nicolae Ceauşescu era însă un adevărat diavol. Un diavol dintre aceia care luptă până la moarte. Avea doar 47 de ani şi ajunsese în cea mai mare funcţie dintr-un partid ce părea nemuritor. Reuşise.

„Desăvârşirea construcţiei socialismului“

În vara lui 1965, la Congresul al IX-lea al Partidului, argumenta că marxismul n-a dat răspunsuri definitive asupra evoluţiei omenirii şi anunţa intrarea ţării într-o etapă nouă, una determinată de „continuarea pe o treaptă superioară a procesului de desăvârşire a construcţiei socialismului“. Aceasta e precursoarea societăţii socialiste multilateral dezvoltate. Aşa a început.

Trecutul

„În general, Ceauşescu n-a avut prieteni. [...] Dacă îşi dădea seama că un om îl poate subjuga cu cunoştinţele sale, nu-l băga în seamă şi nu intra în sfera activităţilor sale. Totdeauna şi-a luat numai proşti în jur“, crede arhitectul Camil Roguski. Dacă relaţiile personale ale dictatorului pot devei oricând subiect de dezbatere, în politică, Ceauşescu a rămas un strateg activ. Era, până la urmă, un om de aparat. Condusese sectorul de cadre al Partidului, se şcolise şi la Academia „Frunze“ de la Moscova, îşi perfecţionase studiile şi la Academia Militară din România. Se ocupase, de-a lungul timpului, de toate sectoarele esenţiale pe care le administra Partidul. Fusese primit în Biroul Politic încă din 1955 şi, concomitent, fusese însărcinat cu supravegherea internă de partid în domeniul Internelor, Securităţii, Armatei, Procuraturii Generale şi Justiţiei. Din 1955, Ceauşescu reuşise să pună mâna, practic, pe întregul aparat al partidului. Îşi asuma răspunderile energic, cu hotărâre şi curaj. Executase întotdeauna ordinele lui Dej. Ştia cum se face

Acum însă, el era în putere. La început, i-a menţinut în funcţii calde pe cei care-l ajutaseră să escaladeze ierarhia de partid. Apoi, le menţinuse privilegiile, dar le furase puterea. De pildă, lui Alexandru Drăghici, multă vreme ministru de Interne şi şef al Securităţii, multă vreme intim al lui Ceauşescu, îi instrumentase un întreg dosar cu greutate – Dosarul Pătrăşcanu. Motivaţia? Era un potenţial adversar, depozitar al unor secrete prea periculoase pentru a fi lăsate cu uşa întredeschisă. Lui Drăghici i se datorează confirmarea indiciilor privind o crimă săvârşită de Ceauşescu în satul Vadu-Roşca din judeţul Vrancea, în timpul colectivizării. Dictatorul pur şi simplu trăsese cu revolverul în masa ţăranilor. Nu era prima dată când era pus întro astfel de situaţie. În toamna anului 1946, se pare că tot Ceauşescu se face vinovat de moartea directorului de bancă Lupu din Slatina, membru al Opoziţiei, care se opusese falsificării alegerilor.

„Ceauşescu e singurul cal disponibil“

Despre cei 24 de ani de ceauşism s-au risipit tomuri întregi. Despre represiune, Securitate, relaţiile internaţionale, trocul cu evrei şi saşi, cutremurele majore în servicii secrete, afacerile cu Orientul şi cu lumea a III-a, despre frig, foame, cultul personalităţii şi despre absurdul care domina România. Despre marile construcţii ale epocii, despre fabrici, uzine, baraje, Canalul Dunăre-Marea Neagră, Casa Poporului, despre siguranţa zilei de mâine şi despre liniştea din întunericul stradal. Sunt câteva milioane de vieţi care încă pot depune mărturie despre rezistenţă, adaptare şi absurd. Valea Jiului ’77, Braşov ’87. Avort, delaţiuni, atentate cu bombe, spionaj. Cicatricile sunt vizibile şi astăzi. Despărţirea voioasă de trecut, descrisă de Hegel, şi nu de Marx, drept faza finală a unui ciclu istoric, încă n-a sosit. Nu e de mirare că fiecare român care a trăit în communism resimte personal, fizic, rezonanţa numelui fostului dictator. Nu e de mirare, poate, nici prăpastia violentă dintre nostalgicii habotnici şi cei care încă sunt marcaţi de o ură viscerală cu privire la fostul dictator.

Până la urmă, Nicolae Ceauşescu şi-a îndeplinit cu perfecţiune menirea pe care i-o încredinţaseră românii. A fost şi a rămas, dea lungul întregii sale vieţi, o speranţă obsesivă. A fost primul lider comunist care a stabilit relaţii diplomatice cu Republica Federală Germană – ambasadorul Germaniei Federale la Bucureşti, Erwin Wickert, îl descrie în memoriile sale drept „lipsit de farmec, charismă şi putere de convingere.

Nepotrivit pentru a deveni un conducător“. Totuşi, Nicolae Ceauşescu a continuat. A fost singurul care nu a rupt relaţiile cu Israelul după Războiul celor Șase Zile (iunie 1967), primul preşedinte român care a vizitat SUA (1970), singurul care a refuzat să se alăture cartelului petrolului, înfiinţat în urma Programului General al CAER (1971), şeful singurei ţări membră a Băncii Mondiale şi a FMI din lagărul socialist (1972).

Culisele anului 1968

Cel mai mult însă, Ceauşescu a oferit speranţe românilor în august 1968, când a condamnat vehement, riscând enorm, invazia în Cehoslovacia a trupelor Pactului de la Varşovia. Totuşi, la doar cinci zile după discursul care a îngroşat, din entuziasm, rândurile cu membri ai Partidului, „Scânteia“ revenea la vechile linguşeli şi temenele pe tema prieteniei cu ţările socialiste. Ba chiar, în preziua intervenţiei militare, Ceauşescu aprobase pe şest trecerea militarilor, în număr limitat, prin România în Ungaria. Iar la 26 august spunea că nimic nu poate afecta bunele relaţii de cooperare şi prietenie dintre România şi URSS şi că România îşi va îndeplini obligaţiile în cadrul Tratatului de la Varşovia, dacă imperialiştii atacă un stat socialist, explică Şerban Orescu în volumului „Ceauşismul“. Iar la 29 august 1969 era celebrată cu fast cea de-a 20-a aniversare a Securităţii, în cadrul căreia sunt decoraţi, pentru merite excepţionale, 1.100 de securişti. „Principalele sale instrumente de conducere şi de îmbogăţire“, după cum spune Ion Mihai Pacepa în „Moştenirea Kremlinului“. În acele momente, România era tratată de serviciile secrete ale statelor din Organizaţia Tratatului de la Varşovia drept stat potenţial inamic, împotriva căruia fuseseră pregătite operaţiuni speciale de război politic şi planificată o agresiune militară. După 1968, spionajul român nu a mai fost aliatul cuiva împotriva statelor membre ale NATO, spune Aurel Rogojan, fostul şef de cabinet al generalului Iulian Vlad.

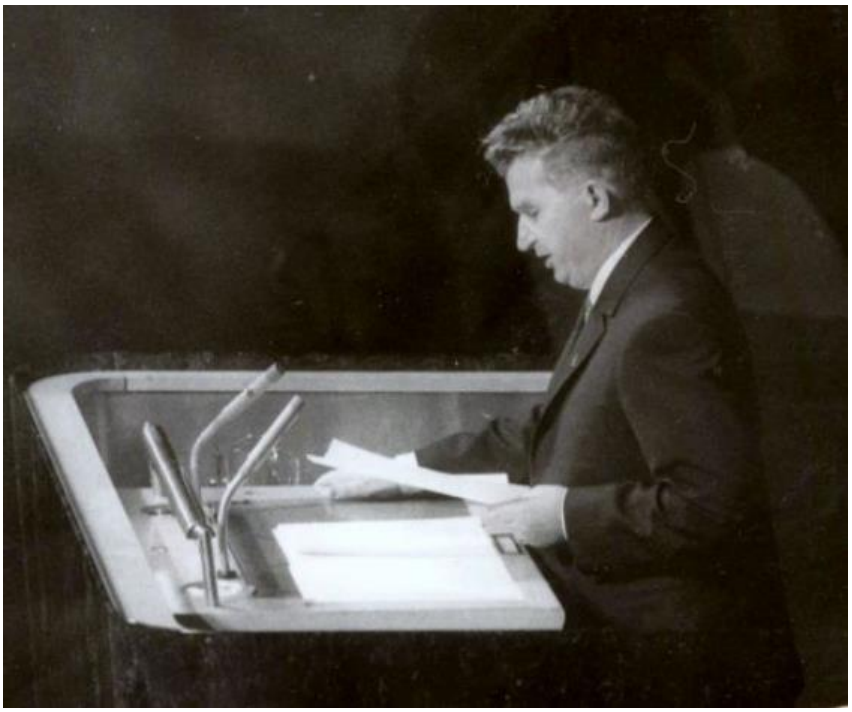

Un domn cu vizite multe

Totuşi, lucrurile aceastea erau puţin cunoscute la nivel public. Ceauşescu încă apărea drept liderul vizionar dintr-o parte de lume îngheţată. Şi-l văd astfel americanul Jimmy Carter, Regina Elisabeta a Marii Britanii sau francezii Charles de Gaulle, Valéry Giscard d'Estaing. Chiar şi Papa Paul al IV-lea îl primeşte pe dictator la Vatican. Motivele sunt simple, sintetizate perfect, în noiembrie 1973, de către Robert Martens, adjunctul ambasadorului SUA la Bucureşti: „Deşi există români care sunt mai atrăgători pentru gusturile occidentalilor, Ceauşescu este singurul cal disponibil şi poate că încăpăţânarea şi egocentrismul său sunt chiar avantaje pentru interesul nostru politic de a vedea independenţa României înflorind şi menţinându-se ca o forţă pe termen lung, pentru o lume mai diversă", scria americanul Departamentului de Stat al SUA, potrivit unei telegrame publicate de Wikileaks.

Fularul

Cu timpul însă, entuziasmul fiecărui partener al lui Ceauşescu s-a temperat până la dispariţie. Dictatorul român a devenit din ce în ce mai singur. Statuile pe care partenerii de dialog i le construiau, cu studiată spontaneitate, cu ocazia fiecărei întrevederi, l-au alienat ireversibil. Retroactiv, se vedea măsura în care îşi ignorase raţiunea. Devenise un monomaniac. Unul pe care nimic, nimeni, niciodată nu l-ar fi putut readuce la realitate. Nu-şi mai putea părăsi identitatea pe care şi-o fabricase. Iar trepăduşii din jurul său se îngrijeau parcă să întreţină ţicneala aceasta autodistructivă. De pildă, când, în ianuarie 1988, a fost informat că nu va mai primi, precum în anii anteriori, felicitările obişnuite din partea suveranilor Angliei şi Spaniei, Ministerul de Externe de la Bucureşti a făcut tot posibilul să alimenteze vanitatea prezidenţială şi a comunicat presei felicitările primite în urmă cu un an. Ecoul a fost internaţional.

Ceauşescu n-a putut rezista anului 1989, deşi a ţinut de putere cu o forţă maniacală. Aproape că nu mai exista ţară în Europa a cărei presă să nu atace sistematic regimul politic de la Bucureşti. În tot acest timp, Ceauşescu spunea, într-un interviu acordat „Newsweek", că „Stalin a făcut tot ce a putut face o persoană în funcţia sa pentru distrugerea orânduirii burghezo-democratice". Indestructibil falset logic! Ceauşescu s-a revoltat împotriva tuturor pentru ca, în final, să rămână neajutorat, aproape singur, în faţa unui pluton de execuţie. Purta unul dintre fularele pe care soţia sa i le cumpărase din New York, în 1973.

„Chiar dacă se plagiază, arătăm sursa“

În martie 1965, imediat ce a ajuns la conducerea statului român, Ceauşescu a pus mâna pe carte. Se zvonea cum soţii Ceauşescu iau lecţii private, acasă şi sunt elevi conştiincioşi, cu caiete şi cărţi învelite în hârtie albastră. În decembrie 1965, primul şcolar al ţării a primit o diplomă de Bacalaureat de la Şcoala Medie Nr. 10 „Zoia Kosmodemianskaia“ – actuala Şcoală Centrală din Bucureşti. Tot zvonurile, subterane, sugeraseră că diploma în alb fusese dinainte solicitată la Ministerul Învăţământului, condus de Ştefan Bălan.

Anul următor, în 1966, studentul Ceauşescu îşi prezenta teza de licenţă: „Unele probleme ale dezvoltării industriale în România în secolul al XIX-lea“. Ideile ar fi fost ale lui, iar alţii l-ar fi ajutat numai la aşternerea lor pe hârtie, spune Paul Niculescu-Mizil în volumul „O istorie trăită“. Cu aceeaşi lucrare, Nicolae Ceauşescu a obţinut şi diploma de doctor, şi titlul de preşedinte de onoare al Academiei de Ştiinţe Sociale şi Politice a R.S.R. Straşnică lucrare. Dar, printre demnitari, era cunoscut faptul că Manea Mănescu s-ar fi îngrijit de diplomele sale, iar comisia în faţa căreia a susţinut teza de licenţă nu a avut decât rolul de a-l felicita călduros pentru efortul intelectual deosebit.

Ştiinţa de carte a lui Ceauşescu n-a fost lăsată de izbeliţe de apropiaţii săi. Chiar i se făceau sinteze ale unor cărţi şi lucrări de specialitate, din grija aproape părintească a lui Ştefan Andrei, Dumitru Popescu ori Cornel Burtică. Nu s-a lipit mare lucru de el – nici rezumatele „Noii clase“ a lui Djilas, nici ale „Marii cotituri“ a lui Garaudy – după cum mărturisea, plin de amărăciune Ştefan Andrei. Cultura literară a lui Nicolae Ceauşescu s-a rezumat întotdeauna la beletristica parcursă în şcoala primară sau, în fine, specifică şcolii primare. Şi la literatura din închisoare şi din Armată. Ştia, totuşi, pe de rost poezii din lirica românească patriotică a secolului trecut – Bolintineanu, Eminescu, Coşbuc. A şi scris o poezie cândva. N-o vom reproduce. Probabil că singurul manual parcurs cu sârg fusese manualul de marxism-leninism al lui Stalin, iar singurele lecturi de vară fuseseră câteva romane ale realismuluisocialist.

Totuşi, noul prim-secretar a fost fascinat de cercetarea ştiinţifică chiar din primele luni de la alegere. Pe 7 mai 1965, a organizat o întrevedere cu reprezentanţii oamenilor de ştiinţă. Fascinaţia cercetării şi a manifestaţiilor de cultură, în general, a continuat şi s-a amplificat în anii următori. De pildă, întors din turneul asiatic, Ceauşescu observa cum întreaga cultură română a fost secată de piesele revoluţionare – din cinematografe, din teatru ori balet. „Piese fără niciun conţinut“, spunea. Apoi, în iunie 1972, propunea, cu toată solemnitatea, înfiinţarea unei Universităţi a Poporului, „legată de clasa muncitoare şi de interesele generale ale societăţii“. Va să zică, coborârea inteligenţei din zenitul culturii în stradă. Dezintelectualizarea.

Pentru tovarăşi. Pe 27 februarie 1979, la şedinţa CPEx al CC al PCR solicita scrierea mai multor texte de propagandă ateistă, care să trateze ştiinţific problema: „Să luam ceea ce s-a scris, nu să inventăm noi. Aici, chiar dacă se plagiază, arătăm sursa“. Simplu. Astăzi, se mai ard câteva etape. Dar Ceauşescu era îndrăzneţ. Dacă în cele culte credea cu toată fiinţa lui mică, pe cele sfinte le lăsa în plata Domnului. Era ateu convins. O scenă edificatoare, la care a asistat Viorica Năstăsescu, traducătoarea de limba engleză a Elenei

Ceauşescu: Ceauşescu şi liderul pakistanez, Generalul Zia-ul-Haq, faţă în faţă – unul zice:

„Dumnezeu există“, celălalt: „Dumnezeu nu există“, aceasta de mai multe ori, până ce sunt întrerupţi de Elena Ceauşescu, dornică să afle despre ce se discută cu înflăcărare. Îi explică Nicu: „Discutăm filosofie – el zice că există Dumnezeu şi eu zic că nu există“. Exact ceea ce se întâmpla. Era atât de ferm în necredinţa sa, încât nu a ezitat să părăsească un dineu din New Orleans, din octombrie 1978, atunci când un cardinal a insistat să se spună o rugăciune înainte de masă.

„Dumenzeu există.“ **generalul Zia-ul-Haq, Pakistan**

„Dumnezeu nu există.“ **Nicolae Ceauşescu, România**

„Să-ţi fie ruşine, Nicule!“

În februarie 1967, Nicolae Ceauşescu ajungea la încă o vânătoare de fazani. Venea cu o Dacie care trepida pe ritmuri suave de romanţe. Singurul gen muzical care-l umaniza câteva clipe pe dictator – îi plăcea mai ales Ioana Radu. Care îi alina tristeţile. Vâna des fazani, deşi ştia şi cum cântă păunii.

Aşadar, se organiza o partidă în doi, în spate era Ion Gheorghe Maurer, cel mai mare competitor la vânătoare al dictatorului. La sfârşitul zilei, după trei-patru goane, Ceauşescu îl interpelează emfatic pe prim-ministru: „Câţi ai luat, nea Jeane?“ „Paisprezece, Nicule. Dar tu?“ „Eu luai şaisprezece, nea Jeane!“, îşi aminteşte Mitică Georgescu în volumul „Vânătorile lui Ceauşescu aşa cum au fost“. Erauscurtele sale momente de bucurie spontană, atunci când Maurer, vânător tacticos, pierdea partida.

Febleţea unui dictator

Vânătoarea era singura pasiune reală a dictatorului. Exerciţiul funcţiunii îl seca de orice alte preocupări, îl lăsa însingurat şi pustiit pe soclul puterii. Vânătoarea în schimb îi trezea simţurile primare, fără să îl priveze de şansa de a fi el masculul alfa, şeful suprem, mai-marele peste vânătorii de pretutindeni. Dar chiar şi această pasiune, practicată cu o patimă feroce, îl separa de ceilalţi din tagma sa. Îl măcina obsesia exclusivismului şi-l

obliga să îi elimine pe ceilalţi vânători – din motive de incompetenţă, îşi motiva dictatorul sieşi.„Eu trebuie să le fac la ăştia singur planul de vânătoare“, se justifica, arată Silviu Curticeanu în volumul „Mărturia unei istorii trăite: imagini suprapuse“. Acestea erau oful şi binecuvântarea sa, deopotrivă. În plus, tentaţia megalomaniei nu putea decât să îl lipsească de uzul măsurilor rezonabile şi să îl arunce în patima trofeelor absolute: şi-a dorit întotdeauna să stea la umbra celor mai mari exemplare, de urs, de cerb, de mistreţ. O goană nebună după trofeul de aur al celui mai mare vânător al ţării.

Ursul prea mic al lui Maurer

Nicolae Ceauşescu era vânător avid, cu porniri aproape maniacale de a acapara întreaga pradă. „Ceauşescu era instalat în locurile cele mai favorabile, unde îi venea vânat. Pentru ca, la final, tabloul să fie cât mai îmbelşugat, Ceauşescu trăgea la el tot ce venea. Mare sau mic, pentru el nu conta“, povesteşte Vasile Crişan, omul care organiza majoritatea partidelor de vânătoare ale lui Ceauşescu, în volumul „La vânătoare cu Ceauşescu“. Pentru apetitul său nestăvilit, mărimea nu mai conta.

Maurer, în schimb, trăgea numai la exemplarele mari de mistreţi şi urşi, iar la final îl ironiza pe dictator – mulţi, dar mici! Cuprins de mâhnire, Ceauşescu înghiţea în sec. Ce să facă.

O pildă vânătorească tot a rămas în urma acestor adevărate campanii în pădurile patriei: Maurer a împuşcat un urs mic. L-a împăiat, l-a dus acasă şi i-a atârnat de gât un carton cu inscripţia: „Să-ţi fie ruşine, Maurer!“. Avea simţul autoironiei Maurer. Îl vedea, se-nroşea de ruşine, nu uita niciodată. În schimb, dacă Ceauşescu ar fi procedat asemenea, „sar fi adunat turme de ursaci şi godaci, cu zeci de tăbliţe cu textul: «Să-ţi fie ruşine, Nicule!»“, spune Vasile Crişan. Abia după ce l-a înlăturat pe Maurer de la partidele de vânătoare a început şi Ceauşescu să tragă la urşii mari.

Nu a mai decimat turme de ursuleţi.

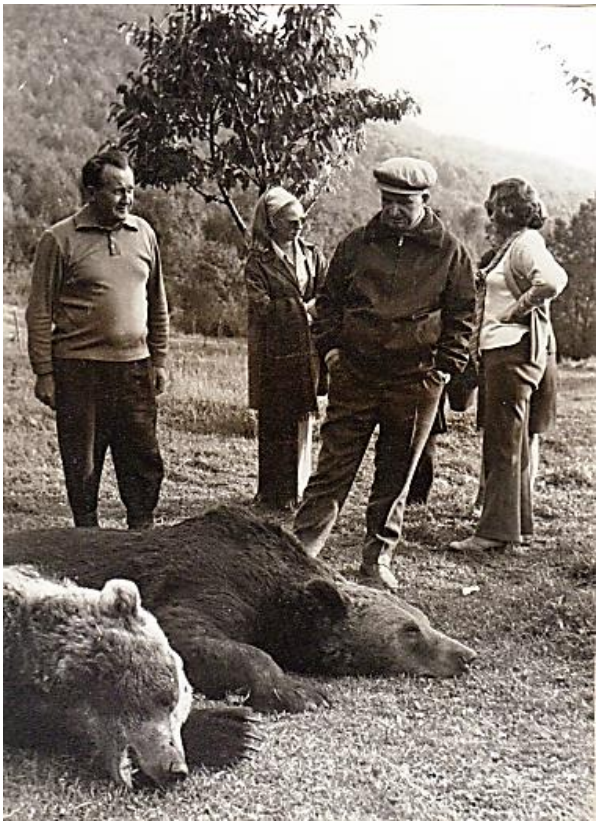

Septembrie 1972, la vânătoare în Bistriţa

Râsul nu-i o pradă

Aşa se face că după Revoluţia din 1989, când s-a deschis registrul de evidenţă a trofeelor dictatorului s-a constatat că nu era nicidecum o listă a ruşinii. În reşedinţa sa de la Scroviştea fuseseră depozitate toate victoriile din nesfârşitele sale partide cu puşca-n mână: 426 de trofee de cerbi comuni, 385 de blănuri de urs montate cu cranii, 20 de cranii de urs, 172 de trofee de capre negre, 610 de panoplii cu colţi de mistreţ, 1.265 de trofee de cerb lopătar, 81 de căpriori şi 2 trofee de capre de stâncă aduse din Munţii Alpi la Snagov şi împuşcate în ţarc.

Colecţia era completată de 10 lupi şi 10 vulpi, 9 cocoşi de munte şi cam 10.000 de fazani şi multe alte specii exotice împuşcate în Africa. Nicolae Ceauşescu le-a vânat pe toate, însă n-a prins niciodată un râs. Rămăsese aşa, mâhnirea lui.

Şeptic, volei, table

Preocupările de loisir ale lui Nicolae Ceauşescu se împărţeau între şeptic, volei şi table şi, câteodată, când chiar nu mai era altceva, şah. Şeptic juca şi alături de consoartă, căreia îi îngăduia câteva meciuri – dar niciodată partida. Subliniem: Nicolae Ceauşescu nu i-a dat niciodată Elenei Ceauşescu partida. La table, Elena ţinea un carnet cu rezultate, despre care Silviu Curticeanu scrie: „L-am avut de multe ori în mână, dar nu l-am privit; poate aş fi intuit mai repede şi definitiv că Nicolae Ceauşescu poate fi un învins al Elenei Ceauşescu“.

Elena Ceauşescu, primul tehnocrat al ţării

IMPOSTURĂ.

Elena Ceauşescu a fost unul dintre puţinii politicieni care au urmat, în ordine, etapele desăvârşirii profesionale – trei clase primare, facultate la fără frecvenţă, doctorat – şi care abia apoi şi-au lansat cariera politică. Vreme de 24 de ani, Elena Ceauşescu a fost primul tehnocrat al ţării. Chiar dacă totul a fost o minciună.

28 ianuarie 1974. „Dr. Elena Ceauşescu, soţia Preşedintelui României, a devenit prima demnitară străină căreia i s-a conferit calitatea de membru onorific al Institutului American al Chimiştilor“, informează revista C&EN (Chemical & Engineering News), la rubrica „Personalităţi“. Acordarea titlului fusese făcută, în luna decembrie a anului precedent, „ca recunoaştere pentru conducerea remarcabilă a unui prestigios institut de cercetări, pentru proeminenţa sa în efectuarea de studii importante asupra unor programe economice, sociale şi ştiinţifice, precum şi pentru contribuţiile remarcabile la evoluţia ştiinţifică şi realizările în domeniul învăţământului nu numai din propria ţară, dar şi din întreaga lume“, arată un document intern al Institutului, tradus şi păstrat la Arhivele Naţionale din România. Elena Ceauşescu era director general al Institului Central de Chimie (ICECHIM) de 10 ani. Devenise însă cel de-al 65-lea membru de onoare din istoria de 50 de ani a Institutului American al Chimiştilor, alături de medaliaţi cu Nobel şi alţi cercetători autentici.

Dr. Ernest Gilmont, preşedintele Institutului American al Chimiştilor, pe coperta revistei „The Chemist“ FOTO: ANIC, Fond Agitaţie şi Propagandă

Momentul e ca o piatră de hotar pentru imaginea şi pentru cariera viitoare a cuplului prezidenţial. Practic, începând din anii ’70, în familia Ceauşescu se impune, treptat, dar din ce în ce mai proeminent, un nou membru: ADI Ceauşescu. Academician Doctor Inginer Elena Ceauşescu. Aşa se pronunţa numele său. Uneori, cu licenţă poetică de la scriitorul Eugen Barbu: „Înalta Doamnă a Ţării“. De cele mai multe ori, alăturându-se sintagma „savantă de renume mondial“, caraghioasă însăşi prin ponderea mare de adevăr pe care o cuprinde – Elena Ceauşescu va aduna o mulţime de titluri onorifice româneşti sau străine. Şi, oricât de iraţional ar părea, va deveni chiar Dr. h.c. mult. – va primi mai multe doctorate honoris causa de la zece universităţi din lume. Un colecţionar de certificate şi alte probe ale pretinsei activităţi academice şi, în general, ale imposturii.

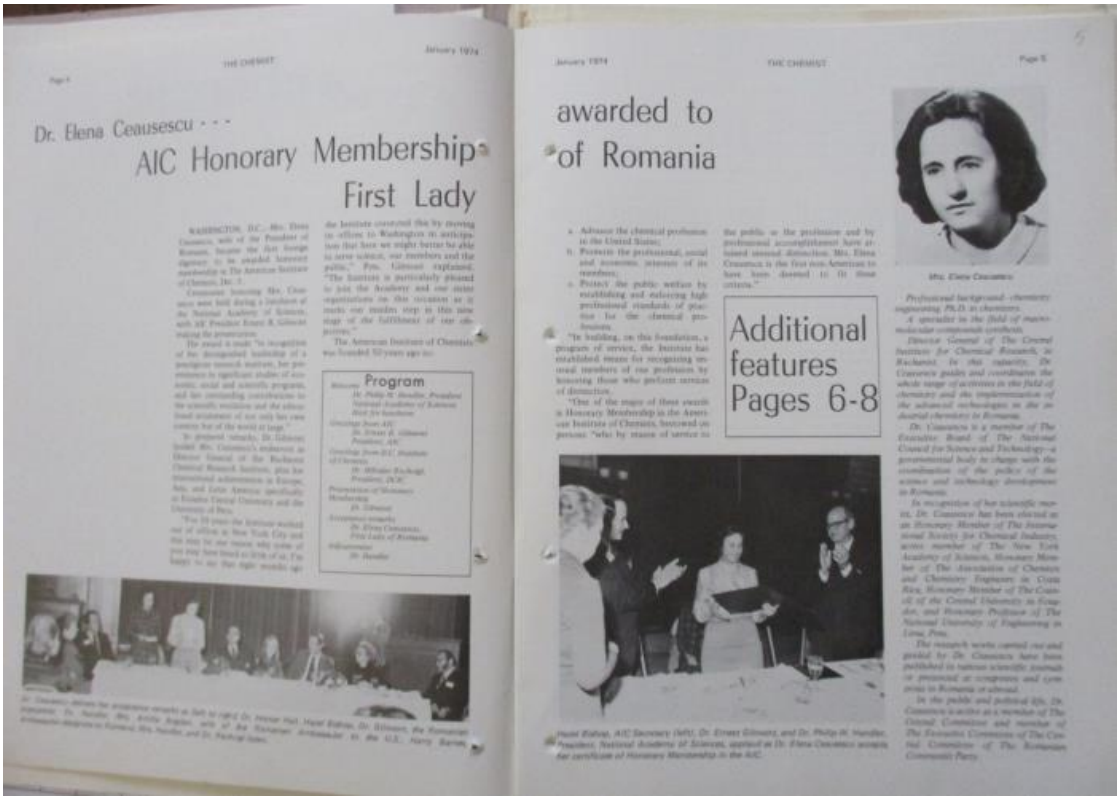
Dr. Elena Ceausescu - - -
AIC Honorary Membership
First Lady
awarded to
of Romania
Additional features Pages 6-8

Ultimul academician comunist

Tot în 1974, în martie, Elena Ceauşescu era aleasă membru al Academiei Române, alături de ilegalistul Ştefan Voitec, cel care peste o lună îi va înmâna lui Nicolae Ceauşescu sceptrul prezidenţial şi-l va numi primul preşedinte comunist al republicii. Acestea au fost ultimele două numiri în Academie până la Revoluţie, arată istoricul Lucian Boia în volumul „România, ţară de frontieră a Europei“. ElenaCeauşescu n-a participat la absolut nicio şedinţă a înaltului for academic. Astăzi, nu mai este academician doar pentru că a suferit o condamnare penală – ştiţi, decembrie 1989. În spaţiul public, oricum saturat de discursuri propagandistice serbede şi grosolane prin făţărnicia lor, îşi făcea loc, pentru prima oară în istoria comunismului românesc, un nou tip de autoritate: cea a specialistului. A tehnocratului, carevasăzică. A cercetătorului luminat, revoluţionar şi neobosit. Elena Ceauşescu începea să-şi construiască o fragilă, dar impunătoare statuie care să o reprezinte exact aşa cum ea însăşi se înţelegea pe sine în faţa oglinzii: ca o vizionară. Un profet închipuit. Un fals profet.

„Codoi“-ul şi alcoolulde la ICECHIM

Elena Ceauşescu nu făcuse nici măcar o zi de facultate. De fapt, fusese exmatriculată încă din şcoala primară pentru că nu reuşise să obţină note de trecere decât la muzică, gimnastică şi croitorie. Nu conta. „Nu învăţase şi nu pricepuse nimic nici din chimia elementară – o porecliseră doar „codoi“ după ce nu descifrase formula CO2; şi ne-a amuzat povestea întâmplării cu alcoolul pe care îl tăiase de pe lista substanţelor comandate de laboratoarele Institutului de Chimie, suspectându-şi colaboratorii de darul beţiei, dar îl aprobase sub forma simbolului chimic“, îşi aminteşte academicianul Ion Ianoşi în volumul „Eu şi el. Însemnări subiective despre Ceauşescu“. Totuşi, măcar la nivel formal, biografia adevărată n-a reuşit niciodată să-i limiteze elanul de legitimare academică, oricât de prefăcut ar fi fost acesta.

„La toaletă, o numeau «muma pădurii»“

Recunoaşterea publică a presupuselor calităţi excepţionale ale Elenei Ceauşescu a rămas însă mereu ca un joc ipocrit, asumat din nevoie şi jucat din frică. În puţinele momente de maxim curaj, la toaletă, magnaţii ceauşismului o numeau „muma pădurii“, scrie istoricul şi politologul Vladimir Tismăneanu pe blogul său. Refulări individuale, tăinuite de o minimă intimitate de latrină. Tot Tismăneanu spune, în volumul „Lumea secretă a nomenclaturii“, că, la mijlocul anilor ’50, faptul că nu aveai studiile terminate a devenit o problemă. „După ştiinţa mea, doar două persoane din mediul ilegalist au luat în serios această idee: Sanda Sauvard şi Elena Ceauşescu. [...] Dar de fapt nimic nu o obliga să facă studii“, scrie istoricul. Explicaţia, deşi relevantă, e însă insuficientă Elenei Ceauşescu nu i se construise o legendă, la fel ca soţului său, însă cariera profesională promiţătoare, cosmetizată puternic de propagandă, era maniera perfectă de a-şi legitima debutul în viaţa publică. Mai ales când edificiul autorităţii se bazează pe o mulţime de onoruri de la omologi din străinătate, când imaginea devine cea de unic reprezentant al ştiinţei româneşti. Iar exagerările imposibil de contestat, cheltuielile excesive pentru această legitimare, tonul triumfalist cu care sunt prezentate noile şi noile realizări în ştiinţă ale tovarăşei, toate acestea nu sunt decât expresia concretă a adevăratei puteri pe care femeia o avea. De fapt, Elena Ceauşescu era o savantă de renume mondial doar pentru că putea să fie o savantă de renume mondial şi nimeni nu putea infirma acest lucru. „Apariţia solemnă a suveranului aduce cu sine ceva de sacralizare, de încoronare, deîntoarcere de după victorie“, spune filosoful Michel Foucault. Iar Elena Ceauşescu era, dacă se poate spune aşa, în plin proces de sacralizare. Chiar dacă n-avea de unde să se întoarcă după o victorie, chiar dacă nu purtase nicio luptă, nici măcar cu sine.

Simbolul modernizării

Elena Ceauşescu devine, pentru România anilor ’70, un simbol al modernizării, deşi unul foarte înşelător: imaginea sa de technocrat pluteşte pe nisipurile mişcătoare ale falsităţii şi ignoranţei. Totuşi, prin simpla prezenţă, aşa stângace şi vulgară, tovarăşa a fost cea carea contrazis tiparul femeii comuniste şi a adus un semn de normalizare pentru Occident. În fapt, aceasta a fost o avantajoasă cale de consolidare şi permanentizare a puterii adevăratului lider suprem, Nicolae Ceauşescu. Explicaţia: pentru a împărţi, dar nu înstrăina puterea, dictatorul a construit o reţea patrimonială de distribuire a autorităţii sale. Metoda va deveni mai vizibilă când pe scena politică va apărea din ce în ce mai mult „delfinul“ Nicu Ceauşescu. „Comparată cu celibatul simbolic al epocii staliniste, conjugalitatea noilor stăpâni părea de bun augur“, scrie Zoe Petre în volumul „Miturile comunismului românesc“, coordonat de Lucian Boia.

Elena Ceauşescu s-a complăcut cu voluptate în acest joc: a încercat să devină o doamnă respectabilă. S-a străduit mult şi a reuşit vag.

Moştenirea lui ADI Ceauşescu: nevoia de doctorat

Parcursul academic al Elenei Ceauşescu poate fi dovada că nevoia de certificare oficială, formală, a presupuselor calităţi intelectuale e o meteahnă veche a liderilor politici români. Ca şi când o patalama ar fi salvat vreodată pe cineva de la neputinţele gândirii. Nimeni nu ştie, de fapt, de unde vine această nevoie de doctorat, indiferent de metoda obţinerii lui, dar parcă doctoratul Elenei Ceauşescu a avut un traseu prea obraznic.

La 8 decembrie 1967, Elena Ceauşescu obţinea titlul universitar de doctor inginer, în urma unui ruşinos complot şi a mai multor abuzuri revoltătoare. Femeia absolvise cursurile fără frecvenţă ale Facultăţii de chimie industrială, Secţia tehnologia substanţelor organice, la Institutul Politehnic Bucureşti (1950-1957). Până în 1967, avea deja trei brevete privind procedeele de polimerizare/extragere a polimerilor, publicase cinci articole pe subiect şi susţinuse 10 conferinţe. Singura sa contribuţie în tot acest periplu: lectură îngălată a textelor. Curios lucru, istoricii nu au vorbit niciodată despre motivele care au determinat-o pe femeie să aleagă sau să-i fie ales, ca domeniu de impostură, polimerizarea.

Şi-a susţinut teza la 6.00 dimineaţa? În fine, din 18 noiembrie 1964, în urma unui ordin al Ministrului Petrolului şi Chimiei, fidelul Mihail Florescu, fusese numită la cârma ICECHIM. Totul începe însă la 14 noiembrie 1967, când Elena Ceauşescu îi cere ministrului Învăţământului să-i stabilească o comisie pentru susţinerea tezei de doctorat – deşi procedeul standard era solicitarea înscrierii la doctorat. La 15 noiembrie apare Decretul 1.058 privind titlurile ştiinţifice din RSR, care-i permite femeii să obţină doctoratul în regim de urgenţă, fără stagiu de pregătire, fără examen, fără conducător de doctorat sau colocviu de admitere. După adoptarea actului legislativ, academicianul Ştefan Bălan, ministru al Învăţământului, aprobă cererea din urmă cu două zile, iar rectorul de la Politehnică numeşte comisia de examinare pentru a fi aprobată, în aceeaşi zi, de către Ştefan Bălan.

La 4 decembrie 1967, comisia e înştiinţată că teza va fi susţinută vineri, 8 decembrie, de la ora 8.00, în sala de consiliu din localul Institutului Politehnic din Calea Griviţei, nr. 132. Anunţul e afişat la avizier. Încă de la ora 7.30, curioşii apăruseră pe holurile facultăţii, însă doar pentru a găsi sala închisă şi cu un afiş pe uşă: teza a fost susţinută de Elena Ceauşescu la ora 6.00! Elenei Ceauşescu îi este confirmat titlul de dr. ing. la 18 decembrie. La scurt timp, Decretul 1.058 este abrogat. Gata.

Renumele mondial a rămas

Când a auzit vestea reuşitei misterioase a Elenei Ceauşescu, profesorul Nicolae Tipei i-a trimis femeii o scrisoare în care spunea că renunţă la titlul său academic, scria revista franceză „Actuel“ în ianuarie 1982, citată de jurnaliştii de la Europa liberă. În 1971, după ce Tipei a rămas în Franţa şi apoi în Statele Unite, dorinţa i-a fost îndeplinită cu vârf şi îndesat: comuniştii au instituit un adevărat boicot asupra activităţii şi contribuţiilor sale.

Cariera ştiinţifică a Elenei Ceauşescu a fost consolidată ulterior cu zeci de articole de specialitate pe care i-a apărut semnătura. La fel ca teza de doctorat, acestea erau scrise de către subordonaţii de la ICECHIM şi date spre semnare şefului instituţiei. Totuşi, în baza

de date ISI-web knowledge, Elena Ceauşescu apare cu 35 de articole în reviste cotate internaţional, totalizând peste 90 de citări. Academicianul Ionel Haiduc fost preşedinte al Academiei, explică: „Cineva a învăţat-o că, pentru a fi cu adevărat importantă, trebuie să publice afară. Aşa se face că, în ultimii ani, numele ei şi ale colaboratorilor au apărut în reviste internaţionale de chimie a polimerilor, care sunt citate şi astăzi. Pentru că un indian, care nu ştie cine şi cum, găseşte în revista «Chemical Abstract» lucrarea «Polimerizarea izoprenului» şi citează: «De asta s-a mai ocupat şi Elena Ceauşescu». Nu mai ai cum să-i ştergi numele din literatura ştiinţifică“.

Nu distingea un polimer de un poligon

Ambiţiile femeii erau însă mult mai mari. Fostul premier britanic Margaret Thatcher îşi aminteşte în jurnalul său, „Margaret Thatcher – the Path to Power“, o vizită în România: „Mi-a fost arătat un institut ştiinţific specializat în cercetarea polimerilor. Ghidul meu a fost nimeni alta decât Elena Ceauşescu, care începuse deja să se răsfeţe într-o fantezie personală care semăna cu lumea absurdă a soţului său. [...] Era determinată să obţină premiul Nobel pentru Chimie pentru cercetările sale. Ulterior am aflat că abia putea să distingă un polimer de un poligon“.

Orişicât, aceste realizări au oferit temeiuri serioase adulatorilor de serviciu pentru a începe să-i construiască chipul cioplit. Elenei Ceauşescu i se dedică articole şi chiar volume omagiale, este încondeiată în versuri şi fraze oricum erodate de repetiţia aproape obsesivă, de repulsia unui public obosit şi deja dezgustat de vulgaritatea corectă a limbii de lemn. Dar ea e fericită. E singura femeie care are privilegiul de a nu greşi niciodată. Primul document programatic al ştiinţei româneşti, elaborate sub conducerea sa, este expus la Congresul al XII-lea al Partidului, în noiembrie 1979: „Program directivă de cercetare ştiinţifică, dezvoltare tehnologică şi de introducere a progresului tehnic pe perioada 1981-1985 şi orientări principale până în anul 2000“. Documentul arăta că deceniul care avea să vină trebuia să fie unul „al afirmării ştiinţei, al unei noi revoluţii tehnico-ştiinţifice în România“. Până în anul 2000, însă, niciun astfel de vis îndrăzneţ nu s-a preschimbat în fapte. Deşi documentele, discursurile goale de conţinut şi promisiunile ferme au continuat.

I se spunea „Păsărica“

Până să-l fi cunoscut pe Nicolae Ceauşescu, Elena Petrescu nu s-a remarcat cu prea multe fapte exemplare. De altfel, nici propaganda comunistă, care putea scoate aur din orice piatră seacă, nu s-a încumetat prea tare să-i reconstruiască un trecut revoluţionar. Cea mai importantă realizare din interbelic: o fotografie contrafăcută de la o manifestaţie din 1 mai 1939, în care chipurile celor doi au fost lipite, cu stângăcie amatoricească. Au şi comuniştii limitele lor.

Prima şi singura tinereţe a Elenei Ceauşescu stă mai degrabă sub semnul zvonisticii. Deşi câteva lucruri rămân clare. Soţia lui Nicolae Ceauşescu s-a născut la 7 ianuarie 1919. La şcoală n-a fost niciodată o elevă strălucită – nu era nici măcar absolventă de patru

clase! Eşecul de la şcoală n-a limitat-o însă: după ce a rămas vreo două veri la muncile de câmp, a plecat la Bucureşti să-şi găsească un rost, arată Edward Behr.

Veveriţa frivolă a Elenei Ceauşescu

În comună nu lăsase prea multe amprente. După Revoluţie, au ieşit la iveală însă câteva rumori locale care par să se potrivească perfect personalităţii pe care au cunoscut-o românii: era subţire şi înaltă şi, în sat, i se spunea „Păsărica“. I se dusese numele aşa pentru că nu obişnuia să poarte chiloţi, spune Edward Behr. Preotul bisericii ortodoxe din sat spune însă că era o fată liniştită şi singuratică, preferând mai degrabă să stea ore întregi în clopotniţa bisericii uitându-se după păsări ori în pădure căutând cuiburi şi pui de veveriţă. Fapt divers: jurnalistul Cristian Tudor Popescu povestea, în cadrul unei dezbateri organizate de Centrul de Studii în Istorie Contemporană cum, la finalul unei ediţii a binecunoscutei emisiuni „Teleenciclopedia“, ar fi apărut o veveriţă care se căţăra dintr-o creangă în alta a unui copac, fără ca materialul video să aibă sonor. Elena Ceauşescu a reacţionat cu promptitudine, ordonând ca respectivul clip să nu mai fie difuzat sub această formă pentru că este de-a dreptul „frivol“.

„Lenuţa a lui Briceag“

În fine, săracă nu era. Tatăl său, căruia i se spunea în sat „domnul Nae“, lucrase la primăria din Petreşti şi era un arendaş modest – avea patru hectare de pământ, după cum mărturiseşte Elena întro autobiografie din 1950. Mai avea şi o mică băcănie lipită de casa cu pereţii văruiţi în alb şi cu acoperiş de tablă neagră, unde vindea de-ale gurii, ace, cuie, lumânări şi bricege. Era poreclit „Briceag“. Mama sa, Alexandrina, fusese slujnică la un boier cu care Nae era în relaţii bune. Orişicât, „Lenuţa a lui Briceag“ părăseşte cuibul din Petreşti pentru a locui în Bucureşti cu Gheorghe Petrescu, fratele său mai mare cu patru ani, şi cu soţia acestuia, Adela.

„De ce oare, Marine, n-ai luat-o tu?“

Istoriografia arată că primul său loc de muncă a fost într-o fabrică de produse farmaceutice. De fapt, e vorba despre un modest apartament în care o mână de doctori şi farmacişti îşi încropiseră un laborator sărăcăcios pentru a produce pastile pentru slăbit şi împotriva migrenelor. Lenuţa se angajase acolo ca muncitoare necalificată, însă locul de muncă a fost unul sezonier. Provinciala „Lenuţa a lui Briceag“ renunţă însă la o potenţială carieră în chimie ori farmacie pentru a se angaja drept cusătoreasă pe la diverse fabrici din Capitală, printre care „Lantex“, „Texca“, „Minerva“, „Jaquard“ şi „Bros“, potrivit notelor sale autobiografice. În acest mediu îl cunoaşte pe Marin Ceauşescu,

fratele viitorului său soţ, cu care chiar ar fi avut o aventură. Mihaela M. Ceauşescu, fiica lui Marin, scrie în volumul „Nu regret, nu mă jelesc, nu strig“ că, la necaz ori în glumă, i se mai spunea bărbatului: „De ce oare, Marine, n-ai luat-o tu, că salvai, dracu', ţara de la urgie?!“.

Domnişoara Petrescu

În timpul său liber, domnişoara Petrescu începe să frecventeze cercurile tineretului comunist, alături de fratele său, Gheorghe. Mergea adesea la aşa-numitul Cerc Cultural Muncitoresc. „Nu prea se omora cu studiul ideologic, dar îi plăcea compania tovarăşilor“, scrie Edward Behr. În 1937, devine membră a Partidului şi începe să activeze în Comitetul de organizare al tineretului comunist din Capitală, în sectorul II Negru. Numele său conspirativ e „Florina“. Nu se remarcă însă nici în producţie, nici în lupta de clasă.

Doamna Petrescu

După ce-l cunoaşte pe Nicolae Ceauşescu, în 1939, se apropie mai mult de structurile comuniste din ilegalitate, bătătorind şi ea, ca femeia, drumul bărbatului. „În 1941 am fost arestată am fost ridicată din fabrica lucram la Jackard ereau doi agenţi şi un comisar [...] Mau dus acasă penru percheziţie nu au găsit nimic. [...] Nu cunosc pe nimeni nu ştiu nimic. Asta am repetat tot timpu nu am dat nici o declaraţie scrisă“, povesteşte femeia într-o completare la autobiografia din '50. Se spune că, în timpul războiului, când Nicolae Ceauşescu era în puşcării, domnişoara Lenuţa se îngrijise şi de distracţia fizică a soldaţilor nemţi, însă această informaţie e apocrifă. În plus, cei care i-au cunoscut elanul revoluţionar din tinereţe spun că femeia nu s-ar fi putut preta vreodată la asemenea lucruri. Nu ştim. Orişicât, după eliberarea lui Ceauşescu, Elena îşi reia unicul rol pe care-l poate îndeplini: de tovarăşă de viaţă.

Tovarăşa Ceauşescu

În 1945, e trimisă de partid ca secretară la Ministerul Afacerilor Externe, însă e demisă pentru incompetenţă. În autobiografia din 1950 recunoaşte: „În acest timp am şi născut, de două ori, şi am avut greutăţi, totuşi am fost şi neglijentă că m-am lăsat copleşită fără să fiu mai energică. Nu am depus eforturi nici să citesc, nici să muncesc“. Vladimir Tismăneanu explică: „Nu s-a remarcat prin nimic altceva decât disciplină şi obedienţă. Era anostă, anodină, fără umor, deci o «tovarăşă de încredere»“. Cu timpul, Elena Ceauşescu începe să înţeleagă protocolul din nomenclatură. În 1957 se angajează în funcţia de cercetător ştiinţific la ICECHIM, după ce absolvise cursurile de chimie pentru adulţi (1955-1956). Începuse să se întreţină şi cu soţiile demnitarilor influenţi, deşi diferenţa dintre ele era evidentă. Ba chiar, în 1964, când Dej era la apogeul puterii ar fi încercat chiar o prietenie cu Lica Gheorghiu, care a ignorat-o cu succes, susţine Vladimir Tismăneanu. Mai târziu, în 1966, când fiica sa Zoia i-a spus că plănuieşte să facă teatru, Elena a reacţionat violent: „Nu ne trebuie a doua Lica Gheorghiu în ţară!“.

Omnicompetenţa

Numirea lui Nicolae Ceauşescu în funcţia de secretar general al Partidului i-a dat însă speranţă. Îşi putea pregăti cum se cuvine intrarea în scenă. Academicianul Mircea Maliţa scrie în volumul „Secolul meu scurt“: „Stratagema a reuşit: partidul a fost zguduit, de teamă şi, dacă nu, de groază, Elena s-a instalat la Cabinetul doi şi a preluat controlul unor puncte nevralgice, iar vechea generaţie a pierdut poziţiile sau a fost total îndepărtată“. Momentul-cheie în care femeia a văzut oportunitatea de a debuta în viaţa politică a fost vizita în China, din iunie 1971, când aceasta a fost puternic influenţată de soţia lui Mao.

Planul i-a reuşit perfect: Elena Ceauşescu a escaladat ierarhia de partid şi de stat fără să aibă vreo oprelişte: devine membru CC al PCR (1972), membru al Comitetului Executiv al CC (1973), membru al Comitetului Politic Executiv al CC al PCR (1974), preşedinte al Comisiei pentru probleme de cadre de partid şi de stat al CC al PCR (1976), membru al biroului permanent al CPEx (1977), preşedinte al Comisiei de partid şi de stat pentru tipizare şi standardizare în economie (1979), preşedinte al Consiliului Naţional pentru Ştiinţă şi Tehnologie (1979) şi prim-viceprim-ministru (1980). În plus, devine membru al Consiliului Naţional al Cercetării Ştiinţifice (CNCŞ) (1965), al biroului executiv al CNCŞ (1969), al Colegiului Ministerului Industriei Chimice şi al Biroului executiv al consiliului Naţional pentru Ştiinţă şi Tehnologie (1972). Atenţie!, această enumeraţie nu cuprinde decât o mică parte a funcţiilor deţinute. Orişicât, cu timpul, Elena Ceauşescu devine omnicompetentă.

„V-am fost ca o mamă“

Silviu Curticeanu, şeful de cabinet al lui Nicolae Ceauşescu, scrie în volumul său de memorii partial recuperate „Mărturia unei istorii trăite: imagini suprapuse“: „Înzestrată cu depline puteri, ea nu reprezenta totuşi un pericol prin ea însăşi, deoarece măsurile pe care le lua de capul ei (cu unele excepţii!) erau simple găinării; lăsată de capul ei, Lenuţa era o boschetară, nu o hoaţă de anvergură. [...] Orice încercare de a anihila devenise zadarnică pentru binemeritatul motiv că, oricât de mare era prostia celor spuse de ea, el îi dădea dreptate, căutând chiar să găsească prostiei un sâmbure raţional“. De pildă, spune Curticeanu, îi tria lui Nicolae Ceauşescu rapoartele care veneau dimineaţa pe birou, chiar dacă unele erau importante şi nu ştia ea. Şi, când era o situaţie de criză, dădea vina pe alţii“. O ferea de orice recunoaştere impenetrabila ei autoritate în faţa soţului. Nicolae Ceauşescu îi permitea femeii orice. „Se dovedea neputincios în faţa acestei femei stupide, care nu ştia nimic, care nu era în stare decât de răutăţi meschine, limitată şi agresivă, ca orice muiere obtuză îmbătrânită în resentimente acaparatoare“, susţine academicianul Ion Ianoşi.

Elena Ceauşescu a murit fără să înţeleagă de ce. În sala de judecată încropită într-o garnizoană militară din Târgovişte, văzânduse la apogeul propriei mizerii, le spunea celor din jurul ei: „Măi copii, v-am fost ca o mamă, v-am dorit binele“. Cu puţine zile înainte, ordonase să fie incineraţi 40 de morţi adunaţi de pe străzile Timişoarei revoluţionare.

A invitat-o pe Regina Angliei să se trateze la băi

Cei 24 de ani în care Nicolae şi Elena Ceauşescu au condus destinul României au avut drept constantă momentele numeroase în care absurdul dezarma pe oricine. În continuare, câteva dintre acestea:

1. Regina din tufişuri. În 1978, cuplul Ceauşescu face o vizită istorică: sunt primiţi la Palatul Buckingham de către regina Elisabeta a Marii Britanii. Vizita a fost precedată de cinci ani de negocieri diplomatice, pentru că Nicolae Ceauşescu a ţinut morţiş să fie plimbat în caleaşcă şi să locuiască în palatul suveranei, arată Şerban Orescu în „Ceauşismul. România între anii 1965 şi 1989“. Sergiu Celac, interpretul lui Nicolae Ceauşescu, confirmă faptul că negocierile au dat bătăi de cap diplomaţilor români. Comportamentul celor doi i-a lăsat însă cu gura căscată pe britanici. Violeta Năstăsescu, interpreta Elenei, povesteşte în volumul său memorialistic: „Aveam impresia că erau posedaţi de un demon care îi împinge până la marginile nebuniei. Mai ales Elena Ceauşescu, care a început să dea ordine în gura mare“.

La unul dintre dineuri, după ce Regina-Mamă degustase şi apreciase un vin românesc, a privit în jur şi a constatat că demnitarii români nici măcar nu gustaseră din băutură. „De ce nu-i lăsaţi să-şi bea vinul, este atât de bun! Daţi-le voie să-l bea şi atunci ne vom simţi mai bine“, a apostrofat-o regina pe româncă. Cele două au vorbit despre vreme, regina s-a plâns de reumatism, Elena Ceauşescu a invitat-o la băi, în România, regina a refuzat politicos – „Sunt bătrână şi nu mai călătoresc prea des în aceast perioadă“, însă atmosfera tot nu s-a detensionat. „Erau amândoi foarte stângaci, stingheriţi. Şiau dorit foarte mult, s-au pregătit, dar nu se potriveau în atmosfera respectivă“, spune Sergiu Celac.

Scriitorul britanic Robert Hardman susţine, în volumul „Our Queen“, că regina chiar s-ar fi ascuns în spatele unui tufiş pentru a evita o altă conversaţie politicoasă cu cei doi.

În 1990, după înlăturarea Ceauşeştilor, revista umoristică „Private Eyes“ parodia pe prima pagină vizita lui Ceauşescu: Ducele de Edinburgh o întreabă pe Elena: „Ce hobby are soţul dvs.?“ „Este ucigaş în masă.“ „Ce interesant!“.

2. Misterul din Grădina Bulion. Arhitectul Camil Roguski povesteşte în volmului „Adevăruri interzise“ cum, la un moment dat, a primit comandă să facă, pentru Palatul de la Olăneşti al Ceauşeştilor, mai multe bănci în parc, aşa cum erau în „Grădina Bulion“: „Ne-am dus la unul dintre şefii noştri, care avea un contact mai direct cu Elena Ceauşescu: „Domn’e, care grădină Bulion?“ „Măi, proştilor, voi nu ştiţi că este vorba de «Bois de Boulogne»?“, povesteşte arhitectul. Tot Roguski povesteşte că în toate casele, la intrare, existau sticluţe cu spirt, pe care cei doi le foloseau pentru a se dezinfecta.

„Povestea cu chimicalele era tabu. [...] Chiar şi ofiţerii care îi însoţeau aveau în buzunar sticle cu sprit şi, când dădeau mâna cu cineva pe parcurs, imediat se duceau la

toaletă şi îşi puneau spirt pe mână.“ Arhitectul susţine că Elena Ceauşescu a fost cea care a dat ordin să se dărâme o oarecare cârciumă aflată pe Calea Dorobanţilor, doar pentu că acolo obişnuia să meargă socrul său, Andruţă Ceauşescu. „Odată, a trebuit să-l ducem pe bătrân la Scorniceşti. Spunea: «Opreşte, te rog, la cârciuma asta să beau un ţoi, că m-a căutat scorpia peste tot. Şi am ascuns şi eu 25 de lei la betelie».“ Edward Behr spune că Elena Ceauşescu îi supraveghea îndeaproape alimentaţia soţului său şi îl obliga să se abţină de la băutură, de teamă că alcoolismul ereditar în familia sa i-ar putea pune cariera în pericol.

3. Cum a fost retras de mic motănelul Arpagic. Silviu Curticeanu susţine că scandalul cu motanul „Arpagic“ al Anei Blandiana a fost pornit tot de Elena Ceauşescu, după ce aceasta fusese sesizată de un subaltern. „M-a chemat şi, galbenă la faţă, mi-a citit cu greutate şi cu o frazare aiurea versurile incriminate. «Ei, ce zici Curticeanu! Blandiana pe care eu şi tovarăşul am ajutat-o atât.» «Dar ce vă supără la o poezie destinată copiilor?» «Tu chiar crezi că nu vrea să insinueze nimic?». [...] Cu poezioara sub braţ, a dat fuga la Ceauşescu şi, după o masă de taină în doi, a urmat ce a urmat în privinţa Anei Blandiana“, îşi aminteşte Curticeanu. „Mediocritatea spiritului era însoţită la ea de un egoism feroce, de neîncredere şi de suspiciune şi, mai ales, de lipsă de sinceritate; gurmandă şi avidă să stăpânească totul, îşi găseşte adevărata fericire numai atunci când cei din jur n-au nimic sau au foarte puţin; încalcă cele mai elementare reguli ale bunului-simţ, punându-şi subalternii să te verifice şi să-i raporteze“, explică Silviu Curticeanu.

4. „Tovarăşa, nu ştiu să dau cum îmi spuneţi“. Profesorul George Litarczek părintele anestezieri în România, îşi aminteşte că a fost pus în situaţia de a-i face o anestezie chiar Elenei Ceauşescu, care trebuia să facă o operaţie minoră.

„Am avut o discuţie cu ea. Voia să-i dau anestezie înr-un fel anume. I-am spus: «Tovarăşa, nu ştiu să dau cum îmi spuneţi dumneavoastră». «Ieşi afară!» Am ieşit. Peste cinci minute a trimis după mine: «Ştii ceva, doctore? Facem cum zici dumneata“. Şi academicianul Mircea Maliţa, fost ambasador în Elveţia, îşi aminteşte despre un moment în care falsa ei omnicompetenţă a adus prejudicii: „Am vrut să aduc afacerea Nestle în România, dar nu s-a putut realiza pentru că numărul vacilor era secret de stat. Nu e glumă. Apoi, au fost cuvintele memorabile ale Elenei Ceauşescu: «Ştim noi atâta chimie încât să nu trebuiască să învăţăm să facem supe de la elveţieni (n.r. – lapte praf)». Dezamăgiri ca aceasta m-au ros tot timpul. Nu puteam să mă bucur de un rezultat de acolo, că venea o gafă de acasă“, poveşte Maliţa.

5. Sex cu soţia dictatorului. Ion Mihai Pacepa, consilierul personal al lui Nicolae Ceauşescu, şi Elena Ceauşescu îşi stabiliseră rutina lor. Ea îl aştepta în Cabinet cu un platou cu pate de trufe, iar el îi aducea rapoarte inedite despre activitatea de budoar a nevestelor diverşilor nomenclaturişti. Ea asculta cu suspinele din înregistrări şi strecura, din când în când, comentarii fără perdea. El o asculta, nu spunea nimic. Era şi acesta un moment de

vagă complicitate intimă, purtat cu uşile închise, dar cu oarecare exhibiţionism cognitiv. Un soi de voyeurism de la mare distanţă care umplea un gol în timpulliber al Elenei Ceauşescu.

Acelaşi Pacepa susţinea că femeia era la fel de interesată de viaţa personală a propriilor copii, dar mai cu seamă de cea a Violetei Andrei, soţia ministrului de Externe Ştefan Andrei, o actriţă cu chip suav de bibelou de porţelan. Acesta era un caz aparte. Elena o ura sincer şi fără tăgadă pe doamna Andrei. „Pe la mijlocul anilor ’70, Elena a vrut să ştie «cum face Violeta dragoste». Câteva zile mai târziu, când i-am pus un magnetofon pe birou, Elena nu se mai sătura ascultând înregistrarea.

«Ascult-o dragă, cum şuieră din vârful limbii şi cum începe-apoi să urle ca hiena, de-ţi sparge timpanele»“, susţine Ion Mihai Pacepa.

Dar Elenei nu îi plăcea numai să asculte. O secvenţă de alcov din sânul familiei Ceauşescu este relatată de acelaşi Pacepa. Se aflau într-un beci. El bea Galbenă de Odobeşti, ea, şampanie Cordon Rouge. „După ce şi-a terminat a două sticlă de Cordon Rouge, Elena s-a mutat cu afecţiune pe genunchii lui. «Te vreau, Nicule.» Apoi cei doi Ceauşeşti au plecat ţinându-se de mână.“ Mărturiile mai degrabă neserioase ale lui Pacepa rămân însă sub semnul îndoielii. Volumul său, „Orizonturi roşii“ conţinând prin atât de multe dezvăluiri, pe cât are inexactităţi.

Vasile Milea, criminal, trădător, erou

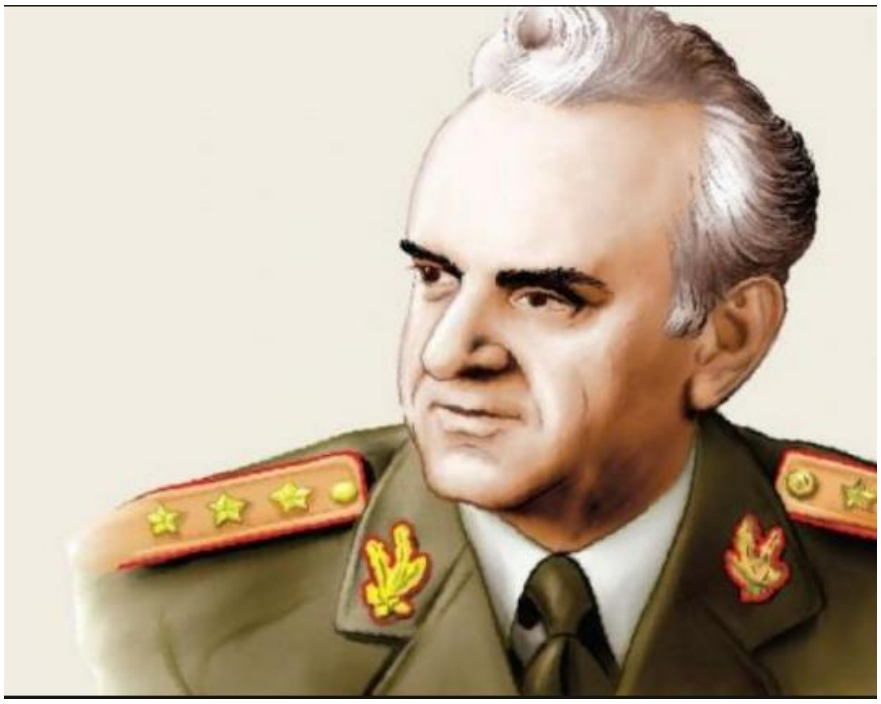

Vasile Milea. Desen de Vali Ivan; Fotografii: MApN, Arhiva familiei Milea, Alexandru Barbu, „Aghiotant la trei miniştri“

Sever cu subordonaţii, obedient faţă de cuplul dictatorial şi bun cunoscător al artei militare. Acesta e portretul simplu al lui Vasile Milea, valabil însă doar până în decembrie 1989, moment în care generalul va fi, treptat, criminal, trădător şi erou.

***22 decembrie 1989**, Bucureşti, ora 9.30. O împuşcătură puternică se aude dintr-o cameră aflată la etajul VI al clădirii Comitetului Central (CC). General-colonelul Vasile Milea, ministru al Apărării în exerciţiu, e rănit grav. Nu moare pe loc, ci la Spitalul Elias, la puţină vreme după 12.06, ora când Nicolae şi Elena Ceauşescu fugeau cu elicopterul de pe CC. Ceva, însă, rămâne neclar. Mai neclară decât viaţa ultimului ministru comunist al Apărării rămâne moartea acestuia. Circumstanţele şi momentul în care Milea ar fi luat ultima decizie din viaţa lui vor rămâne, chiar şi la 26 de ani de la Revoluţie, la fel de misterioase. Până la urmă, s-a sinucis Milea, aşa cum a fost anunţat oficial chiar în acele momente tensionate? Ori a fost omorât din ordinul lui Ceauşescu, aşa cum a fost anunţat, neoficial, în diferite momente oportune? La înmormântarea lui Milea, după ce se mai calmase un pic elanul revoluţionar de pe străzi şi din faţa televizoarelor, general-colonelul Ion Hortopan, împovărat de jale şi alte mistere, rosteşte un discurs funebru uşor bizar: Milea ar fi fost „şi va rămâne în conştiinţa armatei române, ucis de clica dictatorială a lui Ceauşescu“. Teoria mai are adepţi: comunistul Emil Bobu susţine, într-o depoziţie din cadrul procesului din 1990 în urma căruia a fost găsit vinovat de infracţiunea de genocid, că uciderea lui Milea a fost pusă la cale de familia Ceauşescu.*

Autorităţile României postdecembriste nu merg însă pe cărarea bătătorită de către cei doi comunişti. Raportul Comisiei senatoriale de cercetare a evenimentelor din decembrie 1989 (n.r. – din perioada 1990-1992, condusă de Sergiu Nicolaescu, prieten de nădejde al răposatului) indică varianta oficială a sinuciderii, aşa cum a fost ea anunţată de Ceauşescu colegilor din Comitetul Politic Executiv (CPEx), imediat după constatarea morţii lui Milea. Raportul arată că, după ce a avut o întrevedere cu Ceauşescu, Milea s-a dus în biroul său şi a cerut un pistol motivând că vrea să iasă în stradă. Rămas singur în birou, s-a împuşcat. Era ora 9.30. Nu a murit imediat, ci la spital. La scurt timp după fuga lui Ceauşescu (22 decembrie 1989, ora 12.06), mitul Milea începe să-şi revendice locul în istoriografie. Vasile Milea, martir al Revoluţiei, omul care nu a vrut să mai tragă în popor pe 22 decembrie. La 28 decembrie, e avansat post-mortem în grad. De la general-colonel la general de armată. Mai multe străzi şi pieţe din oraşele României îi împrumută numele şi rămân aşa mai bine de 26 de ani, chiar dacă mitologia născută în fervoarea revoluţionară se mai estompează cu timpul. Istoricul britanic Mark Almond remarcă, în volumul „Mărirea şi decăderea lui Nicolae şi a Elenei Ceauşescu“ felul în care moartea l-a transformat pe Milea, din „infam lingău al tiranilor, într-o victimă nevinovată“. Ideea e împărtăşită şi de istoricul Peter Siani-Davies, în volumul „Revoluţia din decembrie 1989“: „Rămăşiţele pământeşti ale lui Milea se odihesc pe pământ, dar imaginea sa de ofiţer nobil, care a sfidat ordinele dictatorului

Ultimul telefon: „Trebuia să fii cu mine“

Potrivit datelor Raportului Comisiei senatoriale privind acţiunile desfăşurate în decembrie 1989, apărut în 1993, dar şi mărturiilor mai multor persoane, ultimul om cu care a vorbit faţă-n faţă Milea a fost Corneliu Pârcălăbescu, şef al Statului major al Gărzilor Patriotice, iar la telefon – cu şeful său de cabinet. De fapt, cu cel din urmă, Milea a avut discuţia finală înainte de împuşcare. Povestea ultimului telefon este redată de Alexandru Barbu în volumul său despre oamenii pe care i-a servit ca şef de cabinet. „În dimineaţa zilei de 22 decembrie, în jurul orei 9.15, a venit la mine şi m-a trezit şeful turei operative a ministrului, maior Dan Virgil, care mi-a spus că m-a căutat ministrul la telefon şi a ordonat să-l sun imediat.

După vreo cinci minute, am sunat la cabinetul colonelului Cornel Pârcălăbescu, unde spusese ministrul să-l caut, şi am avut următoarea convorbire: «Ordonaţi, tovarăşe ministru!». «Măi, de ce nu eşti aici?» «Dar, tovarăşe ministru, dumneavoastră mi-aţi ordonat să vin la minister?» La care, cu un ton blajin, contrar obiceiului său de a vorbi, Milea mi-a spus: «Ştiu, mă copile, dar trebuia să fii cu mine, aici». «Mă urc într-o maşină şi vin imediat.» «Lasă, nu mai e nevoie.» Şi a închis“, povesteşte Alexandru Barbu. Peste câteva minute, Milea se împuşcă. Moartea generalului Milea este anunţată de dictator în jurul orei 11.00. Atitudinea faţă de cel care ordonase să se tragă în populaţie începe, în ritm accelerat, să se schimbe. Începe construcţia mitului Milea.

şi a refuzat să comande trupelor din subordinea sa să deschidă focul asupra civililor lipsiţi de apărare a fost cultivată cu asiduitate de membrii noului regim".

Criminal în Timişoara

15 -17 decembrie 1985, Ministerul Apărării Naţionale. Aşa cum se obişnuieşte anual de mai multe decenii, la sediul instituţiei au loc lucrările „Conferinţei – bilanţ". Analize, obiective, strategii. Odată cu evenimentul e anunţată şi schimbarea conducerii instituţiei. Constantin Olteanu e înlocuit de Vasile Milea în funcţia de ministru al Apărării Naţionale. Vasile Milea, militar de carieră, e cunoscător vechi al anticamerelor puterii. E general-colonel al Armatei Române din 1977, fost şef al Marelui Stat Major în perioada 1980-1985 şi om de încredere al cuplului dictatorial. În următorii patru ani, Milea va conduce Apărarea Naţională. Fără prea multe rezultate personale şi mai degrabă din poziţia executantului decât din cea a comandantului, pentru că toate deciziile sau iniţiativele de orice fel nu puteau fi decât unidirecţionale.

Din noul fotoliu, Milea se va concentra în special pe activitatea muncitorilor militari de la Canalul Dunăre-Marea Neagră, fără să neglijeze însă comerţul militar internaţional, consolidat în urma mai multor vizite în Africa şi în Asia. Obedienţa în faţa conducătorului suprem va deveni, şi în cazul său, proverbială. Fostul şef de cabinet al lui Nicolae Ceauşescu, Silviu Curticeanu, îşi aminteşte, în volumul său de memorii, despre felul în care Milea reuşea să satisfacă orice capriciu al dictatorului, fără să ţină seama de resursele pe care le folosea în mod inutil.

Soţia sau Canalul?

Lucrările la Canalul Dunăre-Marea Neagră, pe care Vasile Milea le supraveghea din postul de ministru al Apărării, i-au dat acestuia mari bătăi de cap. Ceauşescu voia să-şi vadă Canalul operaţional, iar lucrările întârziau nepermis de mult. Poate şi pentru că nu mai existau deţinuţi politici care să muncească. Sever peste măsură, Milea nu accepta ca subordonaţii să plece de la locul de muncă şi nici nu era interesat de condiţiile minime de a igienă personală a celor din armată. Un astfel de caz era cel al colonelului Gheorghe Popescu, comandantul trupelor de geniu, care fusese mutat cu biroul pe o navă din portul Olteniţa pentru supravegherea lucrărilor în lipsa lui Milea. Colonelului Popescu îi era teamă să plece acasă pentru a-şi face baie până şi duminica, în cazul în care existau zvonuri că Milea poate veni în inspecţie. „În octombrie 1989, aflându-ne într-o vizită oficială în Coreea de Nord, m-a întrebat dacă ştiu unde ar da telefon dacă i s-ar permite o convorbire de două minute. Ştiind că soţia sa este bolnavă, am presupus că acasă. La care mi-a spus că ar suna la Canal, să vadă cât nisip s-a mai cărat", povesteşte Alexandru Barbu. Mai mult de atât, stilul de lucru a fost adoptat şi de cei din jurul său care, în relaţiile cu subordonaţii, foloseau aceeaşi tehnică, comportamentul excesiv de dur, insistă Barbu.

Piloţii l-au scos din impas

În vara anului 1989, când Ceauşescu plănuia o campanie de vizite în ţară pentru a vedea starea culturilor de grâu, Curticeanu adunase de la secretarii de judeţ informaţii despre cele mai bune şi cele mai proaste lanuri din diferite judeţe.

Destinaţiile însă nu erau atât de clare: „la hotare“, „la fântână“, după cum i se raportase şi lui. Informat despre locurile în care ar fi trebuit să aterizeze piloţii militari, Vasile Milea e cuprins de griji: „Silvică, eşti nebun, cum vrei să găsesc eu în imensitatea Bărăganului nişte puncte spuse şi botezate aiurea de tine, care reprezintă mărimea unei gămălii de ac?“. „Caută-le, Vasile, că «toarăşul» mi-a spus că eu sunt «civil neinstruit», dar pentru tine şi «zburătorii» tăi nu-i nicio problemă să aterizăm la punctele stabilite!“ Milea s-a executat exemplar: „nefericitul de Milea a apărut la mine şi, în miez de noapte, a stat de vorbă cu primii-secretari şi au trimis la locurile stabilite nişte transmisionişti, cu scule de semnalizare şi, în ariergardă, un alt elicopter, care l-au ghidat, uneori cu greutate, pe Maluţan, pilotul lui Ceauşescu, până la punctele de aterizare“, povesteşte Curticeanu în „Mărturia unei istorii trăite“.

Vasile Milea îşi va scrie numele în istorie în decembrie 1989, când deciziile sale vor duce la moartea a sute de persoane şi la rănirea a mii. E vorba despre Revoluţia română. În mare, s-a întâmplat aşa: mai întâi, protestul pastorului Laszlo Tokes şi al susţinătorilor săi faţă de evacuarea celui dintâi din Timişoara, în zilele de 15 şi 16 decembrie 1989, adună o

mulţime nesperată de oameni în stradă. Situaţia escaladează imediat. Începe revolta timişorenilor.

Milea se temea de unguri

La 16 decembrie 1989, Milea e chemat de urgenţă la minister cu o soluţie pentru criza de la Timişoara. Generalul constituie o grupă operativă de comandă. Mai precis, un comandament de criză compus, iniţial, din generalul Ştefan Guşă, generalul Nicolae Eftimescu şi câţiva ofiţeri superiori din Direcţia Operaţii a Marelui Stat Major, la care se vor adăuga şi reprezentanţi ai Ministerului de Interne.

Prima grijă a generalului Milea, potrivit mărturiei şefului său de cabinet, Alexandru Barbu, e să împiedice o posibilă intervenţie militară a Ungariei. „Au fost consultate hărţile topografice ale vestului ţării şi planul municipiului Timişoara, fiind existentă teamă serioasă privind intervenţia militară din partea Ungariei. Pe aceste hârtii s-au refăcut variantele de apărare, ţinându-se permanent legătura şi cu Comandamentul Armatei a IV-a care răspundea de Transilvania“, explică, şeful de cabinet al lui Milea, în volumul „Aghiotant la trei miniştri ai Apărării“.

În dimineaţa zilei de 17 decembrie 1989, Ceauşescu îi ordonă generalului Milea să trimită, la Timişoara, o grupă de generali şi ofiţeri care să colaboreze cu Ministerul de Interne şi cu Ion Coman, secretar al CC al PCR, care îi coordona. Presiunea din stradă e mare, însă cea pe linie de partid e şi mai mare. Comandanţii de garnizoane din Timişoara sunt certaţi şi forţaţi, în urma ameninţărilor, de secretarii de partid judeţeni, să scoată armata în stradă pentru a arăta forţa regimului. Atitudinea lui Milea e şovăitoare. Să fie armată pe stradă, să nu se acţioneze asupra manifestanţilor, dar să se tragă la nevoie, de preferinţă, la picioare. Nu se va trage doar la picioare, ci se va trage direct în manifestanţi, spre seară

La ora 18.30 a aceleiaşi zile, este dat indicativul „Radu Cel Frumos“ – alarmă parţială de luptă. Pe scurt, indicativul presupune chemarea tuturor cadrelor militare în unităţi, chiar dacă acestea sunt în concediu sau permisii, şi întărirea capacităţii de luptă a armatei. O asemenea alarmă mai fusese data în România în 1968, în timpul invadării Cehoslovaciei, moment în care Ceauşescu a dobândit un capital politic intern şi internaţional foarte mare prin neparticiparea armatei române la intervenţie alături de trupele a cinci state ale Tratatului de la Varşovia

„Măi, copile! Ce se va întâmpla cu voi?“

În seara aceleiaşi zile, are loc şi o şedinţă a CPEx, în care Ceauşescu le cere miniştrilor Apărării şi Internelor, pecum şi şefului Direcţiei Securităţii Statului (DSS) să se intervină în forţă împotriva manifestanţilor, chiar folosind armamentul din dotare. „Cum este posibilă o asemenea situaţie?! Nişte derbedei să intre în sediul comitetului judeţean de partid, să bată pe soldaţi, pe ofiţeri şi ei să nu intervină!? Ce au făcut ofiţerii tăi, Milea, de ce nu au intervenit imediat, de ce nu au tras? Trebuia să tragă să-i lase jos, să someze şi pe urmă să tragă în picioare“, strigă Ceauşescu.

Nimic nu avea să mai fie cum a fost. Şeful de cabinet al ministrului Apărării îşi aminteşte: „După sosirea la sediul MApN de la această şedinţă, Milea mi-a ordonat să-i aduc toate regulamentele militare pentru a emite un ordin general privind acţiunile

viitoare ale Armatei în situaţia dată [...] Fiind cu generalul Milea în dormitorul acestuia de la minister, m-a întrebat, parcă vorbindu-şi singur: «Măi, copile! Ce se va întâmpla cu voi, cu copiii voştri?»“, povesteşte Alexandru Barbu, în volumul „Aghiotant la trei miniştri ai Apărării“. Erau clipele de dinaintea măcelului.

Erou în toată ţara

Confruntările dintre populaţia civilă şi unităţile Armatei şi ale Ministerului de Interne durează aproape trei zile, din seara zilei de 17 până pe 20. Sunt înregistraţi câteva zeci de morţi şi sute de răniţi. Mai mult, cadavrele a patruzeci de victime sunt transportate într-un camion frigorific la Bucureşti şi arse la crematoriu, în urma unui ordin al Elenei Ceauşescu, arată cercetătoarea Ruxandra Cesereanu în volumul „Decembrie ’89. Deconstrucţia unei revoluţii“. Oricum, revolta din Timişoara capătă datele unei revoluţii autentice. Manifestanţii nu vor să cedeze la cererile Puterii. Nu vor să mai facă vreun compromis. Îşi vor morţii înapoi şi vor eliberarea celor arestaţi de organele de represiune în acele zile. Vor dreptate. Dreptatea de pe urmă.

Milea a ajuns la rangul de ministru al Apărării datorită Elenei Ceauşescu.
Era o persoană linguşitoare, obişnuită cu bârfa şi băutura.
***Mark Almond**, în „Mărirea şi decăderea Elenei şi a lui Nicolae Ceauşescu“*

Generalul Vasile Milea şi adjuncţii săi, Ştefan Guşă şi Victor Athanasie Stănculescu, au dat la Timişoara ordinul de a se trage în demonstranţi.
Ruxandra Cesereanu, *în „Decembrie '89. Deconstrucţia unei revoluţii"*

Prima „trădare"

La 20 decembrie, la ora 14.00, şeful Marelui Stat Major al Armatei Române, generalul-maior Ştefan Guşă, aflat la Timişoara, ordonă ca efectivele unităţilor militare aflate în oraş să fie retrase în cazărmi, însă pe propria răspundere. Vasile Milea aprobă hotărârea doar tacit. Era prima înfrângere sau primul pas spre aşa-zisa trădare. Situaţia lui Milea se va complica pe 21 decembrie, după mitingul organizat în faţa CC-ului şi după ce mai multe grupuri de manifestanţi ocupă mai ales Piaţa Universităţii, dar şi alte locuri, cum e cazul Pieţei Romane.

La ora 18.00, Milea e numit şef al Comandamentului Militar Central. Încă e omul de încredere al lui Ceauşescu. În jurul orei 21.00, bărbatul e chemat la raport, în Cabinetul 1, şi e apostrofat pentru lipsa de iniţiativă a Armatei în împrăştierea protestatarilor din apropierea Universităţii. Milea execută din nou ordinele: baricada de la Universitate este învinsă la mijlocul nopţii, după ce tancurile sparg blocada şi forţele Gărzii Patriotice atacă manifestanţii. În aproape o oră, forţele represive ale regimului îi alungă pe manifestanţi. La sfârşitul primei zile a Revoluţiei de la Bucureşti, numărul celor decedaţi în urma confruntărilor e de peste o sută, potrivit Procuraturii Militare, iar cel al răniţilor ajunge la câteva sute. Responsabil pentru acest bilanţ sumbru este şi braţul înarmat al Ceauşeştilor, Vasile Milea. Cu toate că la Bucureşti încercase amânarea implicării Armatei în represiunea manifestanţilor, generalul nu a putut spune „Nu" până la final.

Milea a îndreptat Armata Română spre reprimarea manifestanţilor înainte ca Nicolae Ceauşescu să ordone formal în şedinţa Comitetului Politic Executiv din seara de 17 decembrie.
Constantin Corneanu, istoric

Vasile plângea, Gogu dormea

Mulţi istorici amintesc faptul că Milea a avut numeroase momente de slăbiciune în zilele Revoluţiei. Unul dintre acestea, resproşat şi de contestatul istoric Cristian Troncotă, este cel referitor la momentul din noaptea de 21 spre 22 decembrie, când generalul Iulian Vlad i-ar fi sugerat generalului Vasile Milea „o acţiune energică din partea Armatei şi a Securităţii, pentru a-l aresta pe Ceauşescu, ceea ce ar fi avut darul de a calma spiritele. Acest lucru nu a fost posibil, întrucât nu a primit acceptul din partea ministrului Apărării Naţionale, din motive încă insuficient explicate, dar fără îndoială ar fi dat peste cap tot ceea ce se planificase", arată Troncotă în volumul „Duplicitarii".

Iulian Vlad, ultimul şef al Securităţii, a vorbit într-un interviu pentru „Weekend Adevărul", despre starea de spirit a lui Milea la întoarcerea de pe teren în noaptea de 21

spre 22 decembrie. „Trecuse bine de miezul nopţii. Eu mă aflam la scara C, pe strada Wilson (n.r. – actuala stradă Dem I. Dobrescu). Erau în jurul meu mai mulţi generali şi ofiţeri, inclusiv de la armată când, prin faţa sediului, prin partea dinspre Piaţa Palatului, l-am văzut pe Milea venind, însoţit de un grup de generali şi ofiţeri. Când m-a văzut, a venit drept la mine, m-a îmbrăţişat şi a început să plângă. M-a impresionat profund gestul lui. Aflasem ce se întâmplase pe traseu, unde fuseseră. Nu ştiam totul, dar o sumă de lucruri deja le cunoşteam. L-am rugat să se liniştească şi să mergem înăuntru, spunându-i că nu se poate ca, în faţa atâtor generali şi ofiţeri, el să nu se poată stăpâni“, afirma Vlad care povesteşte că ar fi încercat să-l calmeze pe liderul Armatei şi să-l facă să-şi revină în fire chiar pe holurile Comitetului Central. La doar câţiva metri de ei era Gogu Rădulescu, naşul de cununie al Ceauşeştilor. El era mult mai calm. Dormea.

„Avea o figură cadaverică“

La propunerea iniţierii unei acţiuni de îndepărtare a lui Ceauşescu făcută de Vlad, Milea n-ar mai fi putut reacţiona. Clacase. Dimineaţa, la prima oră, dictatorul, abia întors din Iran, convoacă o şedinţă a CPEx unde Milea e umilit de Ceauşescu. Povesteşte Vlad: „«De ce nu mi-ai executat ordinele?» I se adresa cu un asemenea ton, cu care nu poţi să-i vorbeşti nici unui soldat. Nu poţi să-i vorbeşti aşa pentru că îl jigneşti, aşa cum a fost jignit Milea în momentele acelea. Milea avea o figură cadaverică, era transfigurat“.

După şedinţa CPEx, Milea va mai sta câteva zeci de minute printre colegii săi din forţele armate. Puţin după ora 9.00, ministrul Apărării Naţionale se retrage în biroul colonelului Corneliu Pârcălăbescu, aflat la etajul VI al sediului CC al PCR. După discuţia cu căpitanul Ioan Vătămănescu de la Direcţia V-a a Securităţii, în care îi spune că nu mai suportă să fie călău, să tragă în popor, Milea cere să fie lăsat singur pentru a da un telefon. După câteva minute, Milea e grav rănit în urma unei împuşcături. Silviu Curticeanu spune că bărbatul ar fi rămas demn măcar în ultimele clipe ale vieţii: „Milea a fost un ostaş care nu putea să-şi trădeze ţara şi jurământul militar! Milea a fost un ţăran român, un suflet mare şi bun, care, neputând trăda, n-a putut nici să facă ceva care să-i îngreuneze conştiinţa. Neavând de ales, într-un moment crucial al devenirii acestei ţări, a ales moartea“. Şi Nicu Ceauşescu îi împărtăşeşte părerea. Mihaela Ceauşescu, nepoata dictatorului şi prietenă bună cu fiul acestuia, explică teoria în volumul său de memorii nervoase, numit, după un vers de Esenin, „Nu regret, nu mă jelesc, nu strig“: „(Nicu) era convis că generalul Milea a fost «înlăturat» pentru că nu a vrut să trădeze şi să treacă de partea revoluţionarilor şi a fost nevoie de funcţia lui pentru a «îndruma» armata“. Un singur lucru însă se poate afirma cu certitudine chiar şi la 26 de ani de la acele momente. Esenin: „Toate trec ca floarea spulberată“

Jigniri, bătăi şi carceră

Vasile Milea se naşte la 1 ianuarie 1927, în comuna Lereşti, judeţul Argeş. Fiu al unui ţăran cu o gospodărie mică, tânărul Vasile munceşte din primele clase liceu pentru a se întreţine şi pentru a-şi finaliza cursurile. În ultimul an de liceu, chiar se angajează drept contabil al unui depozit de cherestea de pe Calea Rahovei din Bucureşti. În România de

după cel de-Al Doilea Război Mondial, Milea vede în noua putere şansa de a se realiza profesional.

„Subsemnatul în primăvara anului 1947 m-am înscris în rândurile PCR activând în cadrul organizaţiei de bază din Comuna Lereşti, Raionul Muscel. În anul 1947 (n.r. – toamna), am fost trimis de judeţeana PCR Muscel la Şcoala Militară Sibiu. Aici am activat în continuare ca membru al PCR până în annul 1949 la 9 Mai, când am ieşit ofiţer“, arată Milea într-un memoriu adresat Direcţiei Superioare a Armatei la 2 iulie 1962 şi păstrat la Arhivele Naţionale.

Tânărul militar e repartizat în calitate de Comandant de pluton la Brigada 9 Tancuri. „La venirea în noua unitate m-am prezentat şefului Secţiei Politic pe atunci Cpt. Miloşeoca, raportându-i că o să fie încadrat în cadrul organizaţiei de bază pentru a activa“, precizează Milea în memoriul din 1962. Totuşi, în noua unitate Milea e neglijat de superiori şi ignorat de subalterni. Fusese trimis la Tancuri cu sarcini clare: răspundea de resortul de propagandă şi cultură al Comitetului ARLUS (n.r. – Asociaţia Română pentru Strângerea Legăturilor cu Uniunea Sovietică) şi de activităţile cultural-sportive. Aşadar, printre tineri era cel care uşor, uşor, contribuia la impunerea liniei ideologice a Partidului Muncitoresc Român. În ciuda sarcinilor politice care-i fuseseră atribuite în cadrul unităţii, Milea nici măcar nu e luat în evidenţă ca membru de partid.

Vasile Milea la școală

Are prea multă şcoală

Nemulţumit, singur, aproape nedescoperit în unitatea militară, Milea se revoltă şi scrie un raport şefului Secţiei Politice, căruia i se plânge că e desconsiderat de căpitanul Miloşeoca. Văicărelile nu-i ajută însă pe militari: Milea cade în dizgraţia structurilor de conducere din unitate, care dispun supravegherea strictă a ofiţerului turbulent. Norocul îi surâde tânărului militar în toamna anului 1950, când e primit, pentru doi ani, la cursurile Academiei Militare Generale. Norocul se transformă însă în ghinion în momentul în care, cu toate că Milea are rezultate bune şi e propus pentru perfecţionarea studiilor în URSS, reprezentanţii Direcţiei Superioare a Armatei, decid că e mai bine să rămână în România. Concluzia celor din armată: are prea multă şcoală. Nu-i mai trebuie. E trimis în câmpul muncii, la Corpul 38 Armată, în funcţia de locţiitor al comandantului pentru Tancuri şi Mecanizate. Din punct de vedere profesional, tot un pas înainte se cheamă că e şi acesta. Milea e însă dezamăgit că ratează specializarea sovietică.

Drumul până la carceră

În următorii ani, frustrarea lui Milea pentru interzicerea plecării îl va transforma într-un resentimentar dur faţă de tovarăşii de lucru. În plus, are mediul perfect în care poate să-şi manifeste supărările: locul unde ordinele se execută, nu se comentează. Orişicât, conflictele sunt, din acest moment, o constantă pentru Milea. De pildă, în 1956, pe când era şef de stat major în Divizia 9 Mecanizată „Mărăşeşti“, Milea se afirmă. De data aceasta, nu doar din punct de vedere profesional. „În legătură cu conflictul cu Lt. Maj. Nistor Nicolae arată că în anul 1956 a mers în control la depozitul de muniţie unde a găsit pe acesta plecat în sat, deşi era şeful gărzii. Plecând în sat l-a găsit la o cârciumă, cu doi militari la o masă, aceştia fiind caporalii de schimb. A luat măsuri de carceră şi i-a luat o declaraţie. După un timp l-a găsit din nou pe acesta în neregulă şi atunci l-a bruscat luându-l de piept“, arată Procesul-verbal numărul 11 al Comisiei de Partid a Şcolii Militare de Tancuri şi Auto din 28 iunie 1960.

Vasile Milea (dreapta) îşi scoate subalternii la instrucţie.

Se culca în cadă după petreceri

În anii ’80, Milea le povestea subalternilor despre această perioadă a vieţii sale ca şi când ar fi fost una îndeajuns de pilduitoare. Ce-a învăţat Milea: „Într-o seară, fiind în

sufrageria acestuia de la minister, generalul Guşă a încercat să-i explice că ofiţerii tineri sunt nevoiţi să se trezească la ora 3 dimineaţa pentru a sta la coadă la lapte pentru copii şi, de aceea, vin obosiţi la serviciu şi nu mai dau randamentul cerut. La care Milea i-a spus că acesta nu este motiv, pentru că el, când era tânăr, venea de la petreceri pe la 3-4 dimineaţa şi se culca în cada de la baie - ştiind că la ora 6 se dă drumul la apă -, dar nu era niciodată obosit“, mărturiseşte Alexandru Barbu.

Atitudinea sa faţă de cei din jur îl va afecta direct. La data de 31 iulie 1958, după câţiva ani în care Milea le-a făcut viaţa grea celor mai mici în grad din unităţile în care lucra, viitorul ministru al Apărării Naţionale e sancţionat şi exclus din rândul membrilor de partid de către comisia de partid a Armatei a II-a. E o dramă. O excludere din partid putea însemna, în 1958, pedeapsa cu moartea.

Furturi de pe şantiere

Acuzaţiile care i se aduc arată însă şi o altă faţă a viitorului ministru al Apărării Naţionale. „În funcţia de comandant de regiment şi apoi de divizie, a avut o comportare nejustă faţă de ofiţeri şi soldaţi. A folosit metode brutale, a jignit şi lovit pe unii subordonaţi. Nu a asigurat folosirea materialelor şi mijloacelor de transport ale diviziei în mod raţional, astfel că a încălcat intrucţiunile M.F.A. (n.r. – Ministerul Forţelor Armate) prin aceia că a folosit maşinile de front în alte scopuri. A permis şi chiar a încurajat pe unii subordonaţi să fure diferite materiale de construcţie de pe şantierele din Dobrogea. Lt.Col. Milea Vasile a dovedit lipsă de sinceritate în sensul că a căutat să ascundă aceste fapte“, precizează o hotărâre din 17 septembrie 1960 a Comisiei de partid din Direcţia Învăţământului Militar din Ministerul Forţelor Armate.

Pe lângă acestea, i se impută şi faptul că nu a asigurat condiţii minime de cazare şi nici o normă de hrană corespunzătoare pentru militarii trimişi să lucreze la fabrica de ciment din Medgidia. Un moment de mare cumpănă are loc în urma unui control financiar la unitatea din Medgidia pe care o conducea, la sfârşitul anului 1964. Cu toate că ajunge în faţa Consiliului de Judecată, Milea scapă de închisoare în urma intervenţiei lui Ceauşescu, ajuns liderul PMR în 1965. Totuşi, ce căutau soldaţii la Medgidia? E simplu: militarii români erau mobilizaţi în diferite şantiere de construcţii ale patriei, pentru că erau una dintre puţinele forţe de muncă bine organizate, pe care regimul se putea bizui. Cifrele oficiale n-au arătat niciodată tragediile care se întâmplau, cu o frecvenţă înspăimântătoare, pe aceste şantiere, însă militarii ştiau că oricând puteau fi trimişi la moarte. Dar ordinele se execută.

Milea, însă, e puţin mai special. De pildă, bărbatul contestă hotărârea de excludere din 1958, însă, după o nouă analiză a dosarului său, hotărârea iniţială e menţinută. Milea e înştiinţat că îi este acordat dreptul de reabilitare după trei ani, însă doar dacă se va dovedi vrednic. Pesemne că bărbatul are ceva de arătat

Momentul în care Milea n-a mai primit raportul

Milea e exclus din partid la 7 iulie 1959 şi numit în funcţia de locţiitor al şefului Şcolii Militare de Tancuri şi Auto pentru Învăţământ şi Front din Piteşti. Începând din 1960, e

numit însă comandant al Şcolii, unde rămâne până în 1964. Forţat de situaţie, viitorul ministru începe să-şi schimbe atitudinea faţă de cadeţii săi şi să nu-şi mai facă singur probleme. În plus, ţine cont şi de aparatul politic din cadrul fiecărei unităţi militare, pe care întotdeauna îl subestimase. Cadrele superioare ale instituţiei îi vor face un portret pozitiv în notările de serviciu. „De la început s-a străduit să-şi însuşească problemele specifice procesului de învăţământ şi a muncit conştiincios. Este un tovarăş priceput şi cu multă putere de muncă. Îi place mult munca practică în teren şi este bine orientat asupra problemelor pregătirii de luptă. Cunoaşte bine probele de specialitate şi regulamentele militare şi le aplică în viaţa practică. Este disciplinat şi corect în serviciu“, arată o caracterizare a sa făcută de şeful Şcolii Militare de Tancuri şi Auto, Mihai Topor, şi de şeful Secţiei politice a acestei instituţii, Ioan Dinu, la 20 septembrie 1960.

Instabil moral

Aceeaşi caracterizare subliniază însă şi trăsăturile negative ale lui Milea. „Nu are suficientă stabilitate morală, nu este suficient de sistematizat în organizarea problemelor. Are tendinţa de a cădea dintr-o extremă în alta şi aceasta îl face să nu fie constant şi suficient de exigent […] Are tendinţa de a prezenta exagerat unele probleme şi este negativist în aprecierea unor cadre“, se mai precizează în caracterizarea semnată de aşa-numiţii Topor şi Dinu. Măcar formal, Milea îşi schimbă comportamentul şi e reprimit în PMR. I se acordă carnetul de membru cu numărul 020005 din 1960.

Notele de apreciere îl ajutasera la reevaluarea situaţiei de către comisiile partidului. După ce se vede reîmplinit profesional, bărbatul uită de promisiunile făcute partidului. Caz concret: în 1962, în ultima perioadă a colectivizării, autorităţile din judeţul Argeş întâmpină rezistenţă din partea ţăranilor care reacţionează violent. Atât cât puteau să fie de bătăioşi nişte oameni fără arme. Situaţia e rezolvată în stilul „Timişoara ’89“: Milea le ordonă unităţilor din subordine să vină cu tancurile la întâlnirea cu ţăranii, pentru a-i speria pe răsculaţi. Istoricul Constantin Corneanu explică: „În judeţul Argeş, unităţile de sub comanda lui Milea participaseră la sprijinirea politicii de colectivizare, dar nu în sensul că au împuşcat sau omorât oameni, ci la un moment dat, într-o situaţie delicată, a fost nevoie de intervenţia Armatei. Milea, fiind la Piteşti, la şcoala de tancuri, a sprijinit cu tancurile sale, a creat acea intimidare de forţă care să dea sentimentul că activiştii de partid nu sunt singuri pe lumea aceasta“.

Vasile Milea (al treilea din dreapta, primul rând) şi membrii delegaţiei militare române alături de liderii de partid şi de stat nord-coreean, Kim Ir Sen, aflat la dreapta ministrului

Funcţiile

Bărbatul se încredea în puterea uniformei militare mai mult decât un soţ ferit de gelozie. Doar fusese instruit la şcolile organizate de Emil Bodnăraş! Puţină dreptate tot are Milea să se încreadă atât de mult în epoleţi: cariera lui reia traseul ascendent pe care-l promisese la început. Milea e numit, pe rând, comandantul Diviziei 6 Tancuri (7 septembrie 1964-5 iunie 1965), şef de Stat major la Armata a 3-a (15 iunie 1965-8 iulie 1969), comandantul Armatei a 3-a (8 iulie 1969-7 iunie 1973), şeful de Stat major al Gărzilor Patriotice de la CC al PCR (7 iunie 1973-5 iunie 1978), comandantul Armatei a 2-a (5 iunie 1978-31 martie 1980), prim-adjunct al ministrului Apărării Naţionale şi şef al Marelui Stat Major (31 martie 1980-17 decembrie 1985) şi, în final, ministru al Apărării Naţionale. În paralel, ocupă şi funcţii politice: deputat de Iaşi în Marea Adunare Naţională (din 1975), membru al Consiliului Naţional al Frontului Unităţii Socialiste (din 1974), preşedinte al Comisiei Marii Adunări Naţionale pentru Probleme Militare (1977), membru supleant al CC al PCR (din 1974) şi membru titular (din 1979).

Dintre toate aceste funcţii, se pare că lui Milea i-a displăcut cel mai mult cea de comandant al Gărzilor Patriotice. Silviu Curticeanu, şeful de cabinet al lui Ceauşescu, explică: „Era mai mare în fapt peste un număr restrâns de ofiţeri, bătrâni şi burtoşi, aflaţi în pragul trecerii în rezervă sau incapabili, dintr-un motiv sau altul, să facă faţă rigorilor armatei propriu-zise. Trăia o adevărată dramă“. Curticeanu îşi aminteşte, în memoriile sale, despre nemulţumirea lui Milea că, atunci când ajunge la birou, nimeni nu e însărcinat să-i dea raportul. „Silviu, ştii că aici, când vin la birou, nimeni nu-mi dă raportul? Parcă sunt la casa de ajutor reciproc a pensionarilor sau a invalizilor civili (nu de război, bineînţeles!)“, se plângea.

În 1989, în vacanţă la Roma

Nici cu problemele mai omeneşti, civile, nu se împăca Milea. De pildă, nu ştia cum să-şi cheme frizerul şi croitorul în birou, aşa cum I se părea că i se cuvine. „Se credea în continuare comandant de mare oaste“, îşi aminteşte Curticeanu. Fostul şef de cabinet al lui Ceauşescu i-ar fi dat şi un sfat: „Cu frizerul te pot ajuta, cu maistrul croitor, mai puţin. Cobori matale cele şase etaje, ieşi pe unde ai intrat, adică pe la poarta C şi, imediat la stânga, pe strada Academiei, dai de o frizerie deservită de bărbaţi sau femei, la alegere: nu uita, te rog, bacşişul, că haina de general obligă!“. Curticeanu îi recomanda un lucru relativ strain pentru un militar aflat într-un post de conducere: se meargă, ca orice om normal, la frizerie. „A înţeles mai târziu că nu glumeam, dar nu ştiu nici astăzi cum şi-a ales frizerul şi croitorul, pentru că nu-l văd, în niciun caz, amestecându-se printre civili“, îşi aminteşte bărbatul.

Legătura misterioasă a lui Milea cu URSS

Despre oamenii care au deţinut funcţii importante în conducerea serviciilor de informaţii româneşti sau în domeniul Apărării Naţionale aproape mereu au circulat zvonuri că se află în relaţii bune sau că sunt plasaţi cu grijă în sferele de decizie româneşti de către state mai puternice. Nici Vasile Milea nu a scăpat de suspiciuni, unii istorici considerând că acesta ar fi putut fi omul sovieticilor, dat fiind interesul acestora pentru persoana sa. Generalul rus Gheorghi Pavlovici Romanov, care din 1966 era reprezentant al comandamentului suprem al Forţelor Armate Unite ale Organizaţiei Tratatului de la Varşovia pe lângă armata română, este cel care şi-ar fi manifestat interesul, la sfârşitul anilor ’60, pentru Vasile Milea şi pentru Nicolae Militaru (primul ministru al Apărării de după 1989), fiind văzuţi ca posibile ţinte pentru recrutare.

„Romanov a cerut (n.r. – i-a cerut generalului Ion Şerb să-i transmită copii ale dosarelor lui Milea şi Militaru), de asemenea, şi a primit dosarele de cadre ale câtorva comandanţi militari, printre care generalul Vasile Milea, pe atunci comandantul Gărzilor Patriotice, şi generalul Nicolae Militaru, care îi va urma lui Şerb la comanda Armatei a II-a (Regiunea Bucureşti) şi în funcţia de comandant al Garnizoanei Bucureşti“, arată istoricul Larry Watts în volumul „Fereşte-mă, Doamne, de prieteni. Războiul clandestin al Blocului Sovietic cu România“. Controversatul istoric indică în cartea sa interesul sovieticilor pentru Milea. Totuşi, atât explicaţiile unor istorici, dar şi faptele lui Milea arată că acesta avea o antipatie pronunţată faţă de Uniunea Sovietică.

Istoricul Petre Opriş precizează, în articolul „Biografia unui spion sovietic: generalul Ion Şerb“, că materialele confidenţiale despre Milea nu ar fi avut cum să ajungă pe filiera

Şerb în mâinile sovieticilor. Nici n-ar exista date despre încercarea contactării lui Milea de sovietici, spune Opriş. În plus, în momentul în care a ajuns ministru al Apărării Naţionale, contrele sale cu sovieticii au fost destul de dese. „Era atât de pornit împotriva manifestărilor de hegemonie ale militarilor sovietici în cadrul Tratatului de la Varşovia încât, la o şedinţă desfăşurată la Bucureşti, a avut o controversă atât de aprigă cu delegaţia sovietică încât, la plecarea acesteia din sediul ministerului, sovieticii au uitat chiar să-şi mai ia şepcile din cuier, fiind nevoit să mă duc la hotelul militar să le duc“, explică Alexandru Barbu în volumul său.

Fostul şef de cabinet redă şi un alt moment tensionat ale întâlnirilor dintre Milea şi colegii săi de breaslă de la Moscova. „În anul 1988, cu prilejul unei şedinţe a Tratatului, desfăşurată la Moscova, Milea s-a enervat atât de tare încât a făcut o cădere de tensiune, ceea ce a necesitat internarea sa într-un spital din capitala sovietică, întârziindu-şi sosirea în ţară cu două zile“, arată Barbu.

Supărarea pe sovietici nu a putut fi manifestată totdeauna făţiş, pentru a nu supăra tovarăşii de la Moscova, aşa că a fost tradus în stilul inventiv românesc: înşelarea sovieticilor în materie de comerţ de arme. Fostul ministru de Externe comunist Ştefan Andrei nuanţează: „Noi cumpăram armament din Uniunea Sovietică şi îl vindeam împreună cu armament făcut de noi. Că şi noi vindeam armament românesc fabricat în fabricile noastre“, susţine fostul demnitar în volumul „I se spunea Machiavelli...“, unde explică modul cum România aproviziona cu arme ruseşti state din Orientul Mijlociu aflate în conflict, fie că era vorba de cele simpatizate de Uniunea Sovietică, fie cele agreate de Occident.

Glumele seci ale generalului

Generalul Vasile Milea era lipsit de inspiraţie şi în momentele în care făcea glume. Le înţelegea el şi era de ajuns. Şeful său de cabinet de la minister povesteşte despre mai multe momente în care ministrul a încercat să aducă zâmbetul pe buzele celor din jur. Am selectat cele mai bune două astfel de momente.

1. Cacao cu lapte pentru inamici. Prima glumă face parte din cutia cu replici amuzante a lui Milea din perioada tinereţii sale. „La o aplicaţie desfăşurată la Şcoala de ofiţeri de tancuri de la Piteşti, pe vremea când era comandant al şcolii, un elev a raportat prin radio că a prins doi «inamici» şi întreba ce să facă cu ei. La care Milea ia spus: „Dă-le cacao cu lapte şi trimite-i cu RATA încoace!“, povesteşte Barbu în „Aghiotant la trei miniştri ai Apărării“.

2. Oile neîmbarcate ale Apărării. Al doilea moment se petrece în perioada în care Milea era la apogeul carierei sale, în a doua jumătate a anilor ’80. „În primăvara anului 1986 a venit în vizită în România ministrul Apărării din Liberia, însoţit de comandantul aviaţiei şi cel al marinei militare. În program au avut şi o deplasare pe Litoral, pentru a vizita unităţi ale marinei militare române. La masa de prânz, organizată la Neptun, s-au servit şi brânzeturi provenite din gospodăriile armatei. Explicându-i libianului despre aceste gospodării, Milea l-a întrebat pe contra-amiralul Iordache, şeful de Stat Major al Marinei Militare, câte oi are, acesta răspunzându-i că 200. La care Milea îi spune omologului său: «Aţi auzit? 200 de oi, dar neîmbarcate!»“, îşi aminteşte Barbu. Gluma, în cazul în care a trecut nesesizată, e cuprinsă în cuvântul „neîmbarcate“. Carevasăzică, pentru că răspunsul îi fusese dat de către şeful Marinei Militare, pentru Milea ar fi fost clar că orice lucru despre care acesta ar fi făcut vorbire se află pe o barcă. Amuzant.

Imaginea lui Vasilea Milea a rămas însă, pentru majoritatea celor din subordinea sa, cea a unui militar dur, cazon, aproape spartan. Milea le cerea subordonaţilor să-şi respecte profesia permanent şi să poarte cu demnitate uniforma militară! Cu demnitate, adică să nu cumva să fie asociată cu activitaţi casnice în special şi, în general, cu orice activităţi care ar putea lăsa impresia unui bărbat slab. „Au apărut aberantele ordine că nici un militar în uniformă să nu stea la coadă la «Alimentară», să nu stea la coadă la benzinărie, să nu aibă în mână sacoşe sau bagaje voluminoase, să nu ducă copii în braţe, să nu conducă maşina fără să aibă chipiul pe cap, să nu fumeze pe stradă etc. De cele mai multe ori, eram nevoiţi să aducem soţiile la condiţia femeii Evului Mediu, noi având în mână doar geanta, iar acestea trebuiau să care şi copilul, şi sacoşele cu cumpărături“, povesteşte Alexandru Barbu în volumul „Aghiotant la trei miniştri ai Apărării“.

Patriarhatul din Armată ar fi fost, însă, cel mai important: „Mai ales împotriva femeilor din armată avea o aversiune deosebită, considerând că locul acestora este la cratiţă şi nu în meserii care privesc exclusiv bărbaţii. Nu pot uita ce scandal a ieşit atunci când a văzut o femeie-ofiţer care fuma într-o staţie de autobuz din Ghencea. Era atât de furios încât am crezut că o să treacă în rezervă toate femeile din armată“, mai explică Alexandru Barbu, în acelaşi volum.

Ştefan Andrei, diplomatul care a luat numele lui Ceauşescu în deşert

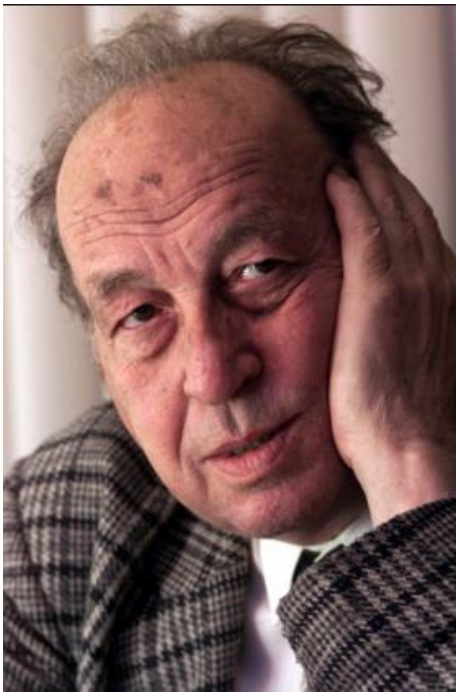

Ştefan Andrei a promovat interesele lui Nicolae Ceauşescu pe toate continentele, din Washington până-n deşertul african. A fost ministru de Externe şi unul dintre oamenii de încredere ai dictatorului – printre puţinii demnitari care ajunseseră la şcoală şi în timpul orelor de curs, nu doar în vizite.

29 martie 1966, Moscova, URSS. Tovarăşi şi prieteni ai sovieticilor de pretutindeni se aşază robotic pe scaunele celui mai ameninţător amfiteatru care s-a văzut de la Sankt Petersburg până la Strâmtoarea Bering. E aglomeraţie şi multă tensiune. Lucrările Congresului al XXIII-lea al Partidului Comunist din Uniunea Sovietică (PCUS), cea mai înaltă instanţă conducătoare a partidului, sunt declarate deschise.

România se află, fireşte, pe lista lungă a invitaţilor cu obligaţii de aplaudac, iar lider al delegaţiei conformiştilor este Nicolae Ceauşescu, aflat pentru prima dată în calitate de lider al Partidului Comunist Român (PCR) la un eveniment de asemenea anvergură. Până la 8 aprilie, când Congresul va fi ales deja Comitetul Central (CC) şi când Leonid Brejnev îşi va fi reluat titulatura de secretar general al PCUS, devenită tabu după moartea lui Stalin, Ceauşescu n-are timp de chibzuială. Dictatorul român are un singur gând, o singură ambiţie profesională: să se întoarcă acasă cu mai mulţi prieteni decât avea la plecare. E momentul în care trebuie să se folosească mai abil ca niciodată de diplomaţia pe care a-nvăţat-o. Are noroc.

Diplomaţia este şi ea inclusă în delegaţia română: Ştefan Andrei, adjunct al şefului Secţiei Relaţii Externe al CC al PCR, cu un nume mai degrabă neglijabil în nomenclatură, vorbitor de franceză, italiană şi engleză, oricum cunoscător al dinamicii mişcărilor comuniste şi cu relaţii deschise cu tovarăşii din toate ţările, dar uniţi la Moscova, îi îndeplineşte visul lui Ceauşescu. Cu ajutorul diplomatului, dictatorul român are tot felul de întâlniri private cu mai-marii comunişti ai vremii. Pleacă mulţumit de la Congres. De-acum e clar: începuse magistral să-şi construiască imaginea de lider puternic al acelei provincii mai sărace din lagărul socialist, Republica Socialistă România.

Axa Franţa-Spania-Venezuela-Japonia

Pentru Andrei, vizita în URSS are anvergura momentelor care schimbă vieţi. „În delegaţie erau (n.r. – Ioan) Maurer, (n.r. – Alexandru) Drăghici, (n.r. – Paul) Niculescu-Mizil şi ambasadorul nostru la Moscova (n.r. – Nicolae Guină, care-l cunoscuse pe Ceauşescu în lagărul de la Târgu-Jiu, când cei doi erau arestaţi de autorităţile din interbelic). Acolo am fost luat şi eu. Am organizat, de fapt, toate întâlnirile lui Ceauşescu cu diferiţi şefi de delegaţii. S-a întâlnit cu cel puţin 35 de conducători de partide, printre care Waldeck Rochet (secretarul general al Partidului Comunist Francez), Santiago Carillo (secretar general al Partidului Comunist Spaniol), Jesus Faria (secretar general al Partidului Comunist din Venezuela) [...] Acolo, la Moscova, în 1966 a fost lansarea lui Ceauşescu“, explică Andrei în volumul de dialoguri cu istoricul Lavinia Betea „I se spunea Machiavelli. Stăpânul secretelor lui Ceauşescu“. Şi ascensiunea politică a diplomatului este, întrucâtva, decisă în urma performanţelor sale din URSS. Până la urmă, nu e lucru uşor să-l mulţumeşti pe Ceauşescu.

25 septembrie 1980 – Vorbind de la tribuna Adunării Generale a O.N.U. în legătură cu problemele dezarmării

Dar Andrei este un specialist. Numai câteva luni trec şi reuşeşte să se afirme din nou. De această dată, mai departe, în Japonia, unde se afla cu treburi mărunte, prieteneşti. Comuniştii japonezi, aflaţi în minoritate în ţară, află însă că românul avea sarcină se se informeze şi despre ruptura ideologică dintre ei şi tovarăşii chinezi, aşa că îl primesc ca pe un mare diplomat şi-l invită cu pompă la sediul conducerii de partid. Încă un concediu diplomatic de succes. „În ţară, la aeroport, mă aştepta Ghizela Vass (n.r. – longeviva şefă a Secţiei Relaţii Externe): «Andrei, te felicit, ai fost numit primul meu adjunct!» [...] Ceauşescu a zis să mă facă prim-adjunct. In 1966, în aparatul CC erau doi prim-adjuncţi – Ştefan Andrei şi Naş Leon, la Gospodăria de Partid“, îşi aminteşte bărbatul.

„Îi dădeam lui Ceauşescu două cărţi pe lună“

Apropierea lui Ceauşescu de Ştefan Andrei poate fi explicată, însă, şi fără apel la presupusele performanţe diplomatice ale acestuia din urmă. De fapt, după ce prelease secretariatul general al partidului, în 1965, Ceauşescu se preocupase cu tenacitate oltenească de înlocuirea bolşevicilor vechi din funcţiile-cheie cu oameni noi, specialişti, de încredere. Andrei e unul dintre mesagerii schimbării. Bărbatul începe să fie purtat la congrese şi consfătuiri organizate în ţări străine, începe, aşadar, să-şi consolideze poziţia firavă din ierarhia de partid. Merge în Bulgaria, Ungaria, Austria, participă la consfătuiri,

are păreri. „A fost o perioadă, din 1972, cred, până în 1978, când eram o tripletă – Dumitru Popescu, (n.r. – Cornel) Burtică şi cu mine. Îi traduceam o serie de lucrări pe care le cunoşteam noi sau ni le recomandau oamenii de specialitate. Traduceam integral anumite lucrări pentru el, cu un rezumat în faţă de 10-12 pagini [...] Îi dădeam lui Ceauşescu cel puţin două cărţi pe lună, în rezumat“, susţine fostul demnitar.

În plus – reluăm fără ironie – Andrei chiar este un specialist. E unul dintre puţinii aparatcici comunişti care ajunseseră la şcoală şi în timpul orelor de curs, nu doar în vizite. E cultivat, iar inteligenţa sa e recunoscută de către toţi tovarăşii. Nu străluceşte, e departe de-a fi un intelectual autentic, însă areacest avatanj de-a fi înţelept prin comparaţie.

Orişicât, un lucru rămâne clar: din ’66, Andrei se apropie mai mult de Ceauşescu. Începe să fie un consilier angajat, care-şi informează şeful despre tot ce se întâmplă pe plan extern. Face selecţii din presă, din cărţi, sintetizează discuţii şi explică iniţiative internaţionale. Din 1969, devine membru supleant al CC al PCR.

Maurer: „Du-te-n mă-ta!“

Poate şi cu ajutorul lui Andrei, Ceauşescu începe să fie perceput ca o pată de culoare în lagărul socialist gri. Pentru Occident, dictatorul devine comunistul frecventabil, iar România – o speranţă. Andrei e din ce în ce mai implicat în jocul diplomatic şi din ce în ce mai ferm. De pildă, în 1973, se ia la trântă cu unul dintre greii partidului, avocatul extravagant Ioan Gheorghe Maurer, în problema disputei dintre Israel şi Egipt. „Fricţiuni apăruseră între Ceauşescu şi Maurer şi pe tema relaţiilor internaţionale. Premierul susţinea consecvent cauza Israelului în conflictele cu lumea arabă. Ceauşescu încuraja abordările mai pe tiparul «şmecheriile olteneşti». S-a ajuns într-o asemenea situaţie ca primul ministru să-l înjure, în faţă, pe Ştefan Andrei, vârful de lance al secţiei CC de relaţii internaţionale“, explică Lavinia Betea în volumul „Viaţa lui Ceauşescu. Tiranul“. Andrei povesteşte, la rândul său: „Eu i-am spus (n.r. – lui Maurer) că marxismul împarte războaiele în juste şi nejuste. Ai dreptul să foloseşti forţa armată pentru un teritoriu ce ţi-a fost luat prin forţă. Egiptul poartă în acest sens un război just. Maurer

21 martie 1983 – Bucureşti. La primirea liderului libian Muammar al-Gaddafi

1983 – Ştefan Andrei, primit la Casa Albă de vicepreşedintele George Bush senior

m-a înjurat «Du-te-n mă-ta!»“. Era slobod Maurer şi faţă de Ceauşescu, dacă aşa voia el. Când dictatorul a înlocuit, în toate documentele de partid, cuvântul „consum“ cu expresia „bunăstare materială şi spirituală“, Maurer ar fi replicat convis: „Eu aş vrea să mor cu curul în sus într-o societate de consum“, arată Lavinia Betea în „Viaţa lui Ceauşescu. Ucenicul partidului“.

17 martie 1981 – Moscova. Discuţiile cu Andrei Gromiko, ministrul de Externe al U.R.S.S., au fost mai mereu aprinse

Are protecţia Ghizelei de fier

Aparte de micile obscenităţi ale puterii, Andrei continuă să escaladeze în ierarhie. Din 21 iulie ’72, devine membru CC al PCR, membru al Secretariatului CC al PCR şi membru supleant al Comitetului Executiv al CC al PCR, iar din 28 noiembrie ’74 e numit membru supleant al Comitetului Politic Executiv (CPEx). Are doar 43 de ani. Are energie, nu se opreşte. În 1975, preia postul de şef al Secţiei Relaţii Externe de la Ghizela (de fier) Vass, care îi rămâne însă adjunctă. „Singurii care o respectau erau soţii Ceauşescu şi, poate, Ştefan Andrei“, spune Vladimir Tismăneanu în volumul „Lumea secretă a nomenclaturii“. Andrei îi rămâne fidel bolşevicei şi pentru că ştie că femeia se bucură de încrederea Ceauşeştilor.

„Ştefan Andrei e din sat de la mine. Şi cum oltenii s-ajută între ei...“

Ştefan Andrei nu va uita de cei de care, cândva, a fost legat. Vladimir Tismăneanu remarcă, în „Lumea secretă a nomenclaturii“, cariera strălucitoare a lui Sergiu Verona, cercetător principal în cadrul Institutului de Ştiinţe Politice de la Ştefan Gheorghiu şi expert oficial în „cursa înarmărilor“, care, datorită relaţiilor speciale pe care le avea cu Andrei, putea participa anual la reuniunile Institutului de Studii Strategice de la Londra. Şi asta în ciuda antisemitismului angajat al Elenei Ceauşescu. Măcar îi aducea, în semn de răsplată, cărţi din Occident. De altfel, şi menestrelul marilor poeţi români ai timpului trecut, Tudor Gheorghe, îi datorează măcar un pic din vasta sa carieră tot lui Ştefan Andrei.

Artistul îşi aminteşte cum a reuşit să plece în Franţa, în 1974, când trebuia să meargă cu Teatrul de Păpuşi din Craiova, la un festival internaţional: „Nu eram căsătorit, nu eram membru de partid, tata fusese deţinut politic. Nici Dumnezeu din cer nu credea că pot să plec. Numai că directorul Teatrului s-a dus la o cunoştinţă de la Bucureşti, care se chema Ştefan Andrei, şi i-a spus: «Uite, eu am nevoie şi nu-l lasă». Ştefan Andrei e din sat de la mine. Şi cum oltenii s-ajută între ei... El, cunoscându-i pe tata şi pe mama, pentru că mergea adesea în casă la noi, îi spune: «Dacă e băiatul lui Fănică a lu’ Ilie a lu’ Andrică, să meargă». S-a dus la Securitate şi a spus: «Daţi-i drumul, că ăsta nu numai că n-o să fugă

niciunde, dar o să facă lucruri extraordinare pentru ţara asta!». Şi aşa am plecat pe toate meridianele până în ’89! De vreo şase ori am fost în America“, îşi aminteşte trubadurul.

Execuţia sau sinuciderea

Un moment care nu-i face deloc cinste lui Ştefan Andrei este însă cel al rechemării acasă a ambasadorului României în Statele Unite, Mircea Maliţa (în anul 1984). Fostul diplomat îşi aminteşte că i-a cerut lui Andrei explicaţii pentru scoaterea sa din rândul celor care lucrau la minister. „Mă primeşte ministrul personal, cu o mică aşteptare la secretariat. Ştefan Andrei nu se deplasează de la biroul lui, îmi întinde mâna fără o cută specială a feţei şi fără ton deosebit al vorbei. Trec direct la subiect şi spun ce mi s-a comunicat jos că nu aş figura pe lista cadrelor din 1985. «Ce să înţeleg prin asta?» «E simplu, răspunde el. S-a luat. S-a luat hotărârea să nu mai lucraţi la Externe.». Calm, l-am rugat să precizeze care este motivul acestei subite schimbări. «Nu am cum să comentez această decizie a conducerii partidului, a spus el, dar înţeleg că aţi pierdut încrederea pe care v-au acordat-o. [...] Pierderea încrederii e un lucru grav. Ştiţi povestea mareşalului Erwin Rommel, eroul nemţilor în cucerirea Africii de Nord, care când a revenit acasă a fost acuzat de pierderea încrederii». Dar mai rău a fost ce a urmat, ceea ce m-a lăsat fără glas. «I s-a spus atunci: Ai pierdut încrederea, ai două soluţii: facem procesul şi eşti executat sau te sinucizi cu propria armă, şi atunci familia nu este atinsă cu nimic, iar în istorie rămâi cu succesul din război»“, povesteşte Maliţa în volumul de memorii „Secolul meu scurt“. Un singur a mai făcut fostul diplomat. I-a mulţumit pentru primire lui Andrei

Diplomaţia lui Andrei: securişti, bani clandestini, arme

În aprilie 1978, Nicolae Ceauşescu îl numeşte pe Andrei ministru de Externe. E doar o formalitate, pentru că olteanul oricum dicta în relaţiile diplomatice ale României. „Pentru cei care nu cunosc structura puterii în regimurile de tip leninist, trebuie precizat că Secţia Internaţională a Comitetului Central (n.r. – al cărei şef era din ’75) dirija de fapt Ministerul de Externe“, explică politologul Vladimir Tismăneanu în „Lumea secretă a nomenclaturii“. Se pare că numirea avusese alt scop: persoana care ţinea legătura cu americanii pentru vizita dictatorului român în SUA trebuia să fie un înalt oficial de stat, nu de partid. Oricum, Andrei îşi menţinuse atribuţiile primei funcţii. Separat de diplomaţia vizibilă, Andrei e implicat şi în activităţi

Să participe la o întâlnire diplomatică în pijama“

În ciuda protocolului diplomatic restrictiv, Andrei rămăsese un om de viaţă, arată cele mai multe dintre portretele făcute de contemporanii săi. Fostul şef de cabinet al lui Ceauşescu, Silviu Curticeanu, îl descrie în volumul „Mărturia unei istorii trăite: imagini suprapuse“: „Cult şi educat, mimează de multe ori primitivismul, făcând pe olteanul ce-şi soarbe supa sau mănâncă usturoi cu pumnul; distrat, dincolo de orice închipuire, a fost în stare să participe la o întâlnire diplomatică îmbrăcat în bluza de pijama în loc de cămaşă; mâncător de tot ce se face sub ţest, adoră, în acelaşi timp, stridiile vii şi creveţii, somonul şi «avocado»“.

Dacă Andrei era un simplu chefliu ori dacă era un hedonist veritabil nu ştim. Totuşi, rămâne evident faptul că fostul nomenclaturist era un apărător influent al propriului lux. De pildă, diplomatul nu locuia în cartierul Primăverii, ci în Dorobanţi, pe una dintre străzile cu nume de capitale. Dar aces a era, de fapt, un avantaj, mai ales după ce Nicolae

transfrontaliere mai degrabă ascunse de ochii lumii: finanţări pentru partide comuniste din ţări europene, africane sau asiatice, sprijinul pentru organizaţii de eliberare naţională şi, cel mai important, intermedierea vânzării de armament. O noutate profesională este însă stabilirea structurii ambasadelor, atribuţie care-i revine lui Andrei, lui Tudor Postelnicu (şef al Departamentului Securităţii Statului 1978-1987) şi lui Nicolae Ceauşescu. Mai precis, cei trei stabilesc, pentru fiecare ambasadă, ce parte a personalului are mandat de la minister şi ce parte – de la Securitate. „De exemplu, la Bruxelles, unde erau şi NATO, şi UE, Securitatea avea mai mult decât Externele. Raportul era cam de 5 la 3. Să fie foarte clar. Toţi diplomaţii de peste hotare erau ori ofiţeri, ori informatori. Aşa e în toată lumea. Cine intră în diplomaţie, în afară de ambasador, este obligat să-I informeze pe cei din serviciile speciale despre anumite lucruri“, explică fostul demnitar comunist. Cele mai multe probleme le are Andrei cu personalul furnizat de Securitate. În timpul mandatului său, pe de o parte, vor defecta oameni care lucrau la ambasada de la Bruxelles şi în cea de la Washington şi, de cealaltă parte, spionii români infiltraţi în structurile occidentale erau deconspiraţi – informaţiile despre reţeaua Caraman creează un adevărat şoc în Vest.

Ceauşescu a interzis circulaţia maşinilor şi a impus restricţii dure privind dreptul de a vizita zona, arată Vladimir Tismăneanu în „Lumea secretă a nomenclaturii“.
Luxul pe care şi-l permitea Andrei includea, în mod categoric, petreceri şi alte chermeze.

Iar Andrei ştia să se afirme şi aici. Artistul şi, uneori, politicianul Mădălin Voicu, naş de cununie şi de botez al fiului lui Ştefan Andrei, Călin Andrei, îşi aminteşte: „Admira foarte mult soliştii şi artiştii de muzică populară. Dădeau câte un spectacol foarte frumos pentru că ştiau că el e îndrăgostit de muzica lor. Îmi aduc aminte că făceam nişte petreceri aproape de pomină. Era un om de viaţă, nu o persoană închistată. Nu era tipul care să plece de la birou acasă şi de acasă la birou“.

Cerea ţigări, whisky, cărţi

Rapoartele emise de ofiţerii români la sfârşitul deceniului ’70 arată că până şi şefii Direcţiei de Informaţii Externe, Nicolae Doicaru şi Ion Mihai Pacepa, obişnuiau să-i aducă spăşiţi plocoane ministrului Andrei, susţine jurnalistul Eduard O. Ohanesian. „Era o practică ca tov. Andrei Ştefan să ceară de la toţi ofiţerii pe care îi cunoştea diferite lucruri ca: ţigări, şampanie, whisky, cărţi, discuri şi alte obiecte. Apela direct la tov. N. Doicaru, la Pacepa, la tov. Toader, la tov. Caraman şi la subsemnatul. Avea o expresie: «Vezi, dragă, când vii la mine, deschide uşa cu piciorul»“, scria în raportul său şeful Diviziei a II-a America

„Ce-o să ne mai distrăm când o să fie Nicu şeful!“

În afara atribuţiilor din diplomaţie şi, mai ales, din comerţul exterior, Andrei mai are o sarcină importantă: să-i fie doică şi îndrumător mezinului Nicu Ceauşescu, băiat petrecăreţ, dar îndrăzneţ şi în politică. „Ceauşeştii cultivau prietenia lui cu mine şi apreciau că îmi creasem nişte raporturi bune cu Nicuşor. Îi recomandam şi îi aduceam cărţi să citească“, spune Andrei în volumul de dialoguri cu Lavinia Bețea.

Deşi nu prea confortabilă, această sarcină i-ar fi asigurat lui Andrei continuitatea în funcţii, credea bărbatul. În 1993, îi recunoaşte politologului Vladimir Tismăneanu că, în 1989, în cazul înlăturării lui Ceauşescu printr-o lovitură de palat, fără vreun fel de imixtiune populară, primul cerc din jurul puterii miza pe Nicu Ceauşescu. „Mi-a explicat că trebuia

şi alte regiuni din cadrul Departamentului de Informaţii Externe (UM 0920/V2), general-maior Gheorghe Marcu, în 16 august 1978, potrivit documentului publicat de Ohanesian.

ales între detestata Elena, pe de-o parte, şi Nicu, pe de alta.

Aşa vedeau lucrurile ei, servitorii, sicofanţii şi valeţii din Comitetul Politic Executiv", spune Tismăneanu. Şi Ion Mihai Pacepa îşi aminteşte, în „Orizonturi roşii" despre o discuţie cu subiect similar. Deşi sceptic cu privire la viitorul politic al lui Nicuşor, Pacepa e liniştit de Andrei: „Ce naiba, Mişule, nu fi îngust. Nicu e un adevărat aristocrat. Îţi dai seama ce o să ne distrăm când o să fie el şeful!".

Istoricul Mark Almond îi completează portretul lui Andrei în volumul „Sfârşitul lui Nicolae şi al Elenei Ceauşescu": „Deşi Andrei ar fi fost mai inteligent decât tovarăşii săi, lăcomia sa nu era mai mică decât a celorlalţi tovarăşi mai necopţi la minte cum ar fi Postelnicu".

A treia ţară care a investit în Vietnam

În ciuda performanţelor slabe ale economiei româneşti, Ştefan Andrei mai avea, în fişa postului de la Externe, sarcina de a administra fondurile care mergeau către partidele comuniste sau către alte ţări socialiste. Încă din anii '70, România finanţa masiv Vietnamul comunist, fiind a treia ţară ca aport material, după mult mai puternicele China şi URSS. Partidul Comunist din Grecia, Partidul Comunist din Spania, Partidul Comunist din Maroc sau Mişcarea Naţională din Namibia se bucurau, de asemenea, de susţinere materială din partea României.

„Uite ce urât se poartă Mitterand"

Banii mergeau şi la personalităţi şi partide care aveau mai puţin de-a face cu mişcarea comunistă, cum erau socialiştii François Mitterand şi Willy Brandt, primul fiind ales timp de două mandate preşedinte al Franţei, 1981-1995, iar cel de-al doilea – cancelar al Republicii Federale Germania între 1969 şi 1974. Povestea finanţării campaniei din 1981 are şi accente comice. PCR-ul trimite 62.000 de dolari francezilor, în timp ce comuniştii maghiari investesc două milioane, iar RDG-ul şi Coreea de Nord – câte cinci. Suma ridicolă trimisă de români mai mult îl irită pe Mitterand, care se asigură ca Franţa să stabilească un informal embargo diplomatic României – Andrei povesteşte cum, după vizitele francezilor în alte state, gazdele anulau nejustificat vizitele românilor. „Mitterand a considerat o insultă ajutorul României. Iar Elena Ceauşescu zicea ulterior: «Uite ce urât se poartă Mitterand, şi noi i-am

Dragoste în vremea comunismului

Demnitarul comunist a fost căsătorit o singură dată, cu Violeta Pop, aşa cum era numele acesteia de fată. Actriţa cu zece ani mai mica decât Ştefan Andrei a rămas cunoscută mai degrabă ca urmare a antipatiei pe care i-o purta Elena Ceauşescu decât pentru rolurile de la Odeon, Giuleşti, Bulandra, din filme sau de la televiziune. Deputatul şi artistul Mădălin Voicu, naşul de cununie şi de botez al băiatului lui Andrei, Călin Andrei, explică modul cum se raporta cuplul Ceauşescu la cuplu Andrei: „Ceauşescu nu avea nimic personal cu Ştefan Andrei. Elena Ceauşescu o invidia însă sincer pe Violeta. Spun asta, în condiţiile în care eu ca artist cunoşteam invidia Elenei Ceauşescu împotriva tuturor femeilor frumoase, nu doar a Violetei Andrei, ci şi în cazul altor soţii de demnitari. Unele erau, chiar de excepţie, pot să spun, le-am cunoscut". De altfel, Elena Ceauşescu a mers până acolo încât a interzis apariţiile doamnei Andrei în teatre şi cinematografe.

Iubirea dintre cei doi aduce a film de dragoste hollywoodian. Ştefan Andrei o cunoaşte pe Violeta pe

dat bani să câştige alegerile»“, povesteşte fostul demnitar.

În timp ce francezii închideau uşa României, mai importante pentru comuniştii dâmboviţeni rămân relaţiile bilaterale cu Uniunea Sovietică şi cele cu statele semnatare ale Tratatului de la Varşovia. Totuşi, concesiile pe care predecesorul GheorghiuDej le-ar fi făcut sovieticilor nu mai sunt atât de uşor îngăduite de noul aparat. De pildă, România se opune propunerii URSS ca 30% din bugetul României să fie cheltuit pentru Armată şi înarmare. În plus, Ceauşescu şi echipa sa nu admit nici recomandarea URSS ca, pe timp de război, secretarul general al PCUS să fie şi comandantul trupelor Tratatului. Dimpotrivă, românii insistă ca fiecare armată naţională să aibă propriul conducător.

Cum am căzut cu ruşii la pace

Anul 1983 este unul dintre cele mai dificile în relaţiile cu URSS, care presa România să ia poziţii ferme antioccidentale şi să sprijine mai mult eforturile de înarmare ale ţărilor din Tratat. Ştefan Andrei găseşte însă o portiţă: Tratatul de la Varşovia, semnat în 1955, pentru 20 de ani şi cu prelungire tacită de zece ani, urma să expire în 1985. În consecinţă, românii, oricum nemulţimiţi de faptul că nu sunt sprijiniţi economic la fel ca alte state socialiste, cer ca Bucureştiul să primească anual cinci milioane de tone de petrol pentru a semna Tratatul încă zece ani, cu posibilitate de prelungire de încă cinci. Ştefan Andrei, asistat de Constantin Dăscălescu, începe discuţiile cu sovieticii. „La discuţia preliminară cu

când aceasta avea 18 ani, când amândoi merg la Viena, la Festivalul Tineretului şi Studenţilor. „Cred că am cucerito în timpul Festivalului Tineretului de la Viena, din 1959. Am mers şi cu vaporul şi am stat două săptămâni“, spune Andrei în volumul de memorii cu Lavinia Betea.

„Las-o în pace să crească, e sălbatică rău“ Viitorului demnitar îi se aprinseseră călcâiele după ea, dar vârsta prea mică a Violetei părea o problemă. „Mi-am dat seama că ea se apropia de mine. Şi i-am spus: «Eşti prea mică, trebuie să mai creşti, nu vreau să te încurc. Nu că nu mi-ai plăcea, chiar îmi placi, dar...». Avea 18 ani“, povesteşte Andrei în „I se spunea Machivelli“. Violeta Andrei are, la rândul său, explicaţiile sale. „Toţi i-au spus. Las-o în pace să crească, că e sălbatică rău“, afirma Violeta Andrei într-un interviu difuzat de un post de televiziune destinat publicului feminin.

Seara decisivă a relaţiei lor se petrece în august 1961, la dans. După petrecere, Andrei o conduce acasă şi o sărută. În trei luni, se căsătoreşte cu femeia. „La nunta mea au fost maximum 40 de persoane . Respectiv: maică-mea, taică-meu, fratele meu cu soţia, soră-mea cu soţul. Şi rudele Violetei. Străini de familiile noastre au fost: Cornel Burtică, ziaristul Alexandru Ionescu, Alexandru Ignat, care fusese secretar al UASR-ului. Cu soţiile, bineînţeles. Şi o familie de consăteni de-ai mei“, explica Andrei în volumul de dialoguri cu Lavinia Betea.

„Moartea căprioarei“ a adus-o în teatru Ştefan Andrei spune că era impresionat de inteligenta, ambiţia şi frumuseţea Violetei. Şi la bătrâneţe, îşi va aduce aminte ca soţia sa a intrat la Institutul de Teatru numai prin talentul său, recitând în faţa comisiei „Moartea căprioarei“ de Nicolae Labiş. Andrei respect profesia de actriţă a Violetei, dar îi cere acesteia un singur lucru. „De la început am făcut o înţelegere: «Să ştii că eu n-o să mă opun ca tu să fii artistă, am zis eu. Dar am o rugăminte. Dacă poţi să naşti, aş dori să am şi eu cel puţin un copil cu tine. Nu vreau să plec de-aici doar sădind un pom şi secerând nişte orz. Ci să las şi un copil». A fost de acord“, spune Andrei în volumul „I se spunea Machiavelli“.

Relaţia dintre cei doi rămâne solidă cu toate că e pusă la încercări. În perioadele 1972-1974 şi 1982-1989, Violeta Andrei nu joacă în nici un film, în urma indicaţiilor Elenei Ceauşescu de a nu i se da vreun rol. „Spunea Elena Ceauşescu: «Violeta să nu mai apară în filme. Violeta să nu mai apară la

Gorbaciov el a cerut să plătim jumătate în produse agroalimentare. I-am spus că nu putem, nu avem posibilităţile acestea. Până la urmă s-a hotărât ca 3% din plata celor 5 milioane de tone de petrol să fie agro-alimentare“, explică Andrei. În acelaşi timp, Bulgaria şi Ungaria primesc 12 milioane de tone de petrol.

televiziune». Lui Postelnicu (n.r. – Tudor Postelnicu) sau lui Petru Enache, care era secretar la Comitetul Central. Iar acela indica mai jos“, rememorează fostul demnitar comunist. Mai mult, în anii 1984-1985, lui Andrei i se va sugera în repetate rânduri să se despartă de soţia sa. Căsnicia a rezistat şi acestor încercări ale Partidului.

Armele României

Dacă negocierile vitrege cu fratele mai mare de la Răsărit nu au prea mult succes, diplomaţia românească se lansează şi în alte afaceri internaţionale. Cea mai importantă dintre acestea: comerţul cu arme. De pildă, la începutul anilor ’80, Andrei face vizite în Irak şi Iran, ţări aflate în conflict. Deşi iniţial, România furniza armament Irakului, interesele financiare nu ţin seama de o minimă coerenţă diplomatică. Aflat în Teheran, capitala Iranului, Andrei este rugat de omologul său Ali Akbar Velayati ca, pe lângă tractoarele româneşti, maşinile de semănat şi alte utilaje agricole, să semneze şi un contract pentru furnizarea de armament. Povesteşte chiar el: „Am fost la preşedinte, de acord cu asta, dar cu o singură condiţie însă. Să ne vindeţi şi nouă o serie de arme pe care le vindeţi Irakului. Militarii noştri spun că irakienii au nişte arme româneşti foarte bune“. Dezorientat, Andrei telefonează acasă, la Cabinetul 1. „Am rămas tâmpit. «Dom’le, eu nu am pentru asta mandat. Dar, zic, dacă eu fac cu dumneata o înţelegere orală că acest mare accord economic este valabil, devine valid şi în condiţiile în care încep negocierile între o delegaţie militară română şi o delegaţie militară iraniană?». Merge alături, dă un telefon şi zice: «Da, delegaţia militară română e binevenită oricând». Şi am semnat înţelegerea. Aşa am ajuns în situaţia de a vinde arme şi irakienilor, şi iranienilor“, explică Andrei în „I se spunea Machiavelli“. România mai trimite resurse de luptă şi spre unele ţări din Africa, care încă luptă pentru decolonizare. Chiar şi ţări sau organisme din Orientul Apropiat ar fi solicitat serviciile României. Un singur exemplu: Organizaţia de Eliberare a Palestinei, condusă de Yasser Arafat, bun prieten al lui Ceauşescu, care se află în relaţii bune şi cu Andrei.

La Bucureşti, cu Yasser Arafat, preşedintele Organizaţiei pentru Eliberarea Palestinei

Ceauşescu revindea marfă sovietică

În octombrie 1985, Andrei este îndepărat din fotoliul său şi mutat într-o funcţie simbolică: preşedinte al Consiliului Central de Control Muncitoresc al Activităţii Economice şi Sociale. Demnitarul spune că motivul e legat de primirea sa în Clubul Diplomaţilor şi de o potenţială percepţie

între occidentali cum că bărbatul ar fi mai bine văzut decât cuplul dictatorial. Vreme de doi ani, sarcina diplomatului e să urmărească desfăşurarea planurior de stat. În septembrie 1987, e numit viceprim-ministru, responsabil de Comerţul Exterior: de la alimente şi materii prime până la schimburi de armament. „Comerţul cu arme a fost o parte deosebită a afacerilor lui Ceauşescu. Până-n 1987, s-a făcut de ministerul de resort, sub coordonarea generalului Victor Athanasie Stănculescu, adjunct al ministrului Apărării Naţionale. Pentru că afacerea se derula şi cu parteneri în conflict, a trecut-o la Comerţul Exterior (n.r. – de care răspundea Ştefan Andrei). În caz de scandal, Ceauşescu voia acoperire. Mai ales că revindea şi marfă sovietică“, explică Lavinia Betea.

Avea boala lui Ceauşescu

21 decembrie 1989. Ştefan Andrei încearcă să recupereze o datorie de 12 milioane de dolari, pe care americanii îi aveau de plătit pentru comerţul cu becuri. Pentru cei care-şi strigă libertatea pe străzile din Bucureşti şi din ţară, Ştefan Andrei avea să cadă curând. Demnitarul e cuprins de frică. „N-am fost în stradă. Am dormit în sediu noaptea de 21 spre 22 decembrie 1989. [...] Am avut foarte mare teamă. Pe 22 decembrie dimineaţa, a venit Ion Radu la mine. «Ce facem?», i-am zis. «Nu putem face nimic, că ne împuşcă», a răspuns“, îşi aminteşte Andrei în volumul de memorii.

Pe 21 ianuarie, bărbatul e arestat şi, apoi, judecat în lotul de demnitari comunişti acuzaţi de infracţiunea de genocid, alături de Ion Dincă, Tudor Postelnicu, Emil Bobu şi Manea Mănescu. E condamnat la închisoare. Doi ani şi cinci luni, are timp să-şi reevalueze trecutul, are timp de introspecţii şi analize. Nu reuşeşte. E urmărit de gânduri negre. „Ştefan Andrei a avut coşmaruri tot timpul cât a stat la Rahova. Se certa în somn cu oamenii“, îşi aminteşte Silviu Curticeanu, coleg de celulă, în volumul său de memorii. Despre clipele grele din zeghe îşi aminteşte şi Andrei: „Am ieşit cu cancer la colon. Şi am făcut de două ori infarct“. Tot ce-a învăţat Andrei din această perioadă pare să fie sintetizat într-un scurt răspuns dintr-un interviu de ziar din 2007: „Sunt marxist. Toată gândirea mea e marxistă“.

Ar fi vrut să mai conteze Fostul senator Marius Marinescu, în prezent invitat permanent în studiourile televiziunilor de duzină, spune că, după ’90, Andrei era foarte supărat că nu a fost chemat de nimeni să-i fie consilier. De niciun şef de stat, prim-ministru sau ministru de Externe. „Era mâhnit că poporul român nu are recunoştinţă pentru tot ce a făcut el“, şi-a amintit fostul politician pentru un ziar local din Bucureşti. Măcar frumoasa sa soţie, Violeta Andrei, i-a rămas alături. „Îmi amintesc că, prin 1991, aveam voie să-i duc lui Ştefan trei kilograme de alimente la închisoare. Îi duceam şi cărţi, în special discursuri

politice, iar cei de acolo mă tot întrebau dacă sunt volume cu Ceauşescu, deşi scria pe coperte că erau interbelice“, îşi aminteşte Violeta Andrei, invitată la o televiziune lacrimogenă cu public preponderent feminin.

Banii au rămas la ei

Moştenirea lui Andrei e însă vizibilă în alte domenii. Nepotul său, Dan Andrei, era după Revoluţie unul dintre acţionarii părţii româneşti a firmei elveţiene Trawe SA, printre alţii, alături de Jenel Matei, fiul lui Marin Ceauşescu, fratele dictatorului. Trawe SA nu era nimic altceva decât o societate comercială sub acoperire a fostei Securităţi, care funcţiona după modelul mai mediatizatei ICE Dunărea, arată celebrul ofiţer defectat Liviu Turcu, citat de jurnalistul Daniel Befu. Acesta spune că Trawe SA, alături de ICE Terra SA, se afla pe o listă de companii care colectau bani pentru Securitate: comisioane confidenţiale rezultate din tranzacţii comerciale cu mărfuri neromâneşti pe piaţa internaţională. Compania pare să fi fost unul dintre instrumentele importante pentru fluxul banilor regimului Ceauşescu. În 1990, o echipă de detectivi canadieni a analizat dosarul firmei elveţiene, după ce autorităţile române ceruseră Oficiului Federal de Justiţie din Berna să blocheze conturile unora dintre administratorii Trawe SA. Exista suspiciunea că unii dintre administratori s-ar fi îngrijit să golească conturile firmei. Trawe a continuat activitatea şi după decembrie ’89. De fapt, documentele de la Registrul Comerţului din Geneva arată că activitatea a fost închisă abia la 11.12.2003. Lichidarea a fost oficiată în 2005, după ce decizia a fost publicată în „Monitorul Oficial“ din Elveţia la 10.11.2004. Data coincide cu data transferului politic de putere în România: PSD şi tandemul Iliescu-Năstase plecau de la guvernare. Astăzi, unii dintre acţionarii Trawe şi ICE Terra sunt cercetaţi de DNA în Afacerea Microsoft.

„Istoria a fost nedreaptă cu mine“

După eliberarea din închisoare, Andrei redebutează în viaţa publică. N-are anvergura lui Silviu Brucan, nu face parade televizate săptămânale, dar e receptiv la solicitările reporterilor, acordă interviuri despre viaţa sa de diplomat şi îşi scrie memoriile. E iscodit periodic de ziarişti până într-acolo încât, în 2014, din fost puşcăriaş era văzut drept un diplomat de succes, poate cel mai de succes. Acelaşi Marius Marinescu îşi aminteşte ultimul dialog pe care l-a avut cu Andrei: „Mi-a povestit despre Andropov (n.r. – fost şef al KGB), despre moartea lui Adropov în 1984, care a avut tot un diabet galopant care i-a blocat rinichii. Şi mi-a vorbit şi despre Ceauşescu, că şi el avea un diabet galopant şi nu credea că o va duce mai mult de 1990. «Aceeaşi boală o am şi eu. M-a pus la pământ diabetul ăsta, mă dor toate organele, nu cred că voi mai trăi până la 1 septembrie şi am vrut să-ţi spun chestia asta. Şi faptul că istoria a fost nedreaptă cu mine“, i-ar fi spus Andrei. Demnitarul se prăpădeşte pe 31 august 2014. Moartea sa rămâne, la fel ca viaţa sa, în atenţia mass-media. Ziariştii scriu ferpare curioase şi se întreabă retoric câte secrete a luat Andrei cu el în mormânt. Ca la plecarea către cele veşnice a unui Machiavelli al ceauşismului românesc.

Ruina comunismului faraonic

Ştefan Andrei rămăsese sub lumina reflectoarelor. I se spunea „stăpânul secretelor lui Ceauşescu“. De fapt, nu-şi era stăpân nici sieşi. Fusese resuscitat în nenumărate rânduri de către reporteri de televiziune şi de ziar, în funcţie de politicile editoriale care mai inventau, din când în când, câte-un subiect de presă benign, oricum mort de zeci de ani. Uneori, după ce era expus îndelung luminilor din studiourile de televiziune sau bliţurilor şi interviurilor-maraton ale ziariştilor, Andrei obosea. Îşi blestema bătrâneţile şi continua însă să-şi joace, cu grandilocvenţă şi făţărnicie, rolul de profet al trecutului, rol în care se complăcea cu harnic interes. Deşi mereu la timpul trecut, îi plăcea să-şi admire importanţa. Vorbea despre actualitatea marxismului, despre realizările, despre eşecurile şi, mai ales, despre cancanurile Epocii de Aur. Ştia ce s-a făcut, ce nu s-a făcut, ce-ar fi trebuit de făcut. Bătrâneţea îi secătuise însă puterile, iar raţiunea îi mai juca şi feste. Îşi pierduse rafinamentul de altădată, nu se mai îngrijea nici de cuvintele sale, nici de el. Fusese unul dintre guvernanţii comunismului românesc de rit faraonic. Ajunsese, la fel ca sistemul pe care-l patronase, o ruină.

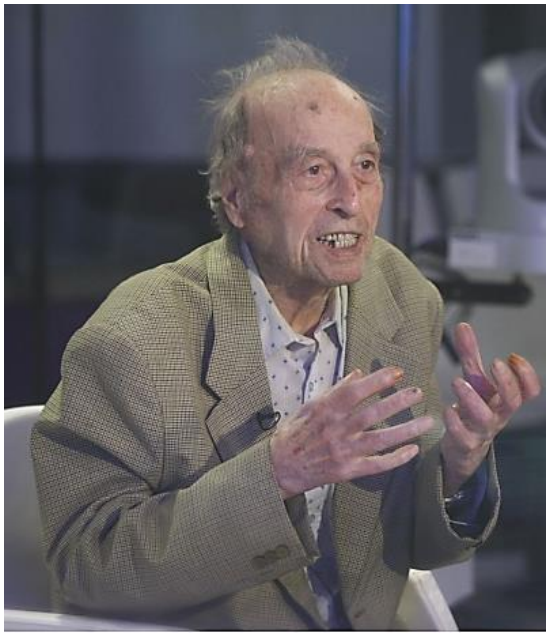

Ţăran, militar, jurnalist, inginer, diplomat

Ştefan Andrei s-a născut la 29 martie 1931 în comuna Podari, judeţul Dolj, într-o familie de olteni ce nu se diferenţiau prea mult de vecinii din zonă: erau foarte săraci. „În primii ani, înainte de începerea şcolii primare, am trăit la circa 2 kilometri de prima aşezare omenească într-un canton C.F.R. alături de familia mea. În 1938 am intrat la şcoala primară din comună unde am fost apreciat ca un elev foarte bun“, scrie Ştefan Andrei într-o autobiografie pentru Secţia Cadre a Partidului Muncitoresc Român, datată 5 decembrie 1959.

Vorba mareşalului Antonescu

Cu toate că dă examen şi intră la liceu după terminarea clasei a IV-a primare, nu poate curma cursurile din lipsă de bani. Aşa că revine în satul său natal şi mai stă un an la şcoala primară. Să mai înveţe puţin. În 1943, dă examen la un liceu comercial din Craiova şi la Liceul Militar din oraş. E

admis la ambele, dar opţiunea sa, din raţiuni pur utilitare, e liceul militar, care îi oferea şi bani de îmbrăcăminte, şi loc gratuit la internat. Primul an de liceu coincide tocmai cu perioada agitată a războiului. Încheie şcoala mai devreme, la 1 aprilie, din cauza bombardamentelor aliaţilor în România. Totuşi, Andrei se remarcase din nou în clasă: în ’43, liceul fusese vizitat de unul dintre foştii elevi, mareşalul Ion Antonescu şi, în onoarea vizitei, conducerea şcolii organizase un concurs. Tema: un citat anume ales din cuvântul mareşalului: „Pe băncile unde învăţaţi voi, am stat şi eu“. Andrei câştigă concursul.

„Anul II l-am început după doborârea guvernului antonescian. Imediat după introducerea serviciului de educaţie şi propagandă, ţinând seama de originea mea socială şi de faptul că aveam rezultate la învăţătură foarte bune, am fost încadrat în grupul de elevi care lucrau pe lângă Serviciul de Educaţie şi Propagandă, iar mai târziu am fost pregătit şi propus pentru a intra în conducerea Uniunii Tineretului Muncitoresc şi UAER (n.r. - Uniunea Asociaţiilor Studenţilor Comunişti din Romania) din liceu“, mărturiseşte Andrei în autobiografia scrisă la 5 decembrie 1959 pentru Secţia Cadre a PMR.

În urma desfiinţării Liceului Militar din Craiova, viitorul demnitar comunist e admis la Liceul „Fraţii Buzeşti“. La absolvire, se numără printre premianţii şcolii. În dosar, îşi mai trecuse şi premiul I la concursul ARLUS (n.r. - Asociaţia Română pentru Strângerea Legăturilor cu Uniunea Sovietică) pe ţară, şi premiul II la concursul de literatură pentru liceeni şi şcolii medii din ţară – al doilea, după Nicolae Labiş

Cum a cunoscut-o pe doamna Nina

Direct din liceu, Andrei intra în câmpul muncii. „Imediat după terminarea liceului, am fost încadrat ca redactor al secţiei Internaţionale a ziarului «Scînteia Tineretului». În vara anului 1951 dau examen la Institutul de Construcţii din Bucureşti al Facultăţii Construcţii Hidrotehnice şi cer în nov. 1951 să fiu eliberat din munca de redactor, mai ales că în timpul verii fusesem grav bolnav de icter infecţios“, scrie Andrei în autobiografia din 5 decembrie 1959. Atât cu cariera de jurnalist. „Scoteam vreo 18.000 de lei pe lună. Iar un salariu mediu cred că era 1.200-3.000“, mărturiseşte peste ani în volumul de dialoguri cu Lavinia Betea. În această perioadă, Andrei o va cunoaşte şi se va împrieteni cu femeia care avea să devină cea mai misterioasă primă doamnă a României, dorită de toţi reporterii liberi, Nina Iliescu.

Revenim. Viitorul demnitar comunist alege să se dedice facultăţii în perioada 1951-1956, dar şi activităţilor de propagandă. Fusese primit în Uniunea Tineretului Muncitoresc în 1947, trebuia să dovedească. Licenţa de inginer, dar şi relaţiile cu comuniştii îi garantează postul de şef de laborator la Catedra de Topografie a Institutului de Construcţii Bucureşti. Rămâne în breasla inginerilor, cu toate că activităţile politice nu-i displac.

Cum l-a cunoscut pe Ceauşescu

În decembrie 1957, trece ca şef de laborator pe lângă Catedra de Geotehnică şi Fundaţii din acelaşi institut şi e primit şi în PMR. Totuşi, pentru că fişa postului de la Institut presupune numeroase deplasări, Andrei renunţă la cariera de inginer. Oricum, din

decembrie 1958, e însărcinat pe linie de partid să revină la munca de preşedinte al Asociaţiei Studenţilor din Institut. E încadrat asistent la Catedra de Practică din Institutul de Construcţii. Din această perioadă datează şi prima întâlnire cu Ceauşescu.

„L-am cunoscut în 1958, când eram preşedinte al Asociaţiei Studenţilor din Institutul de Construcţii. Şi am luat cuvântul la o plenară a Capitalei în care s-a pus problema legăturii învăţământului cu practica. Ceauşescu era secretar cu organizatoricul atunci. Şi a adus salutul Comitetului Central. În concluziile lui m-a citat şi pe mine, printer alţii, pentru problemele ridicate“, îşi aminteşte Andrei in volumul „I se spunea Machiavelli“. Câteva luni mai târziu, în mai 1959, e numit asistent la Catedra de Mecanică şi Rezistenţă a Materialelor din Institutului de Petrol, Gaze şi Geologie şi secretar al Consiliului Uniunii Asociaţiilor Studenţilor din Bucureşti. Îl plăcuse Ceauşescu.

„Să fac parte din armata comuniştilor“

Ştefan Andrei debutează mai pragmatic în structurile comuniste: e numit şef al Comisiei cultural artistice şi al Comisiei Internaţionale a Consiliului UASR (1960-1961) şi, apoi, adjunct al şefului Secţiei Relaţii cu Stăinătatea a CC a UTM (1961-1965). E trimis cu diferite delegaţii de tineri în afara ţării, la manifestări ale studenţilor de stânga. Învaţă meserie, cunoaşte oameni, se descurcă. „Doresc de a face parte din armata comuniştilor văzând politica înţeleaptă desfăşurată de PMR, grija pe care o poartă muncitorilor, poporului muncitor, eu m-am încadrat cu toată puterea mea de muncă pe linia îndeplinirii sarcinilor pe care mi le-au trasat comuniştii“, spunea Andrei încă din autobiografia din 5 decembrie 1959.

Andrei vine la masa puterii

De la începutul anilor ’60, bărbatul e pregătit pentru munca în aparatul de partid. „Am avut avantajul că, încă de când am venit la partid, am fost şeful Comisiei Internaţionale a Studenţilor şi şeful Relaţiilor Externe la UTM. În perioada aceasta am făcut două vizite importante: în 1963, în RFG, în 1964, în SUA. Informările pe care le-am făcut eu după aceste vizite, Nicolae Ceauşescu i le-a prezentat lui Dej. Şi Dej a decis să fie citite în Biroul Politic. Aşa mi-a crescut influenţa“, spune Andrei în volumul „I se spunea Machiavelli. Stăpânul secretelor lui Ceauşescu“.

Tânără speranţă, pe placul lui Dej, dar mai ales al lui Ceauşescu, Ştefan Andrei e numit adjunct al şefului Secţiei Relaţii Externe a CC al PMR, în mai 1965, la mai puţin de două luni de la venirea la putere a lui Nicolae Ceauşescu. Vine la masa puterii. Începe.

Suzana Gâdea, mama vitregă a culturii române

Suzana Gâdea a fost satrapul culturii române din ultimii 10 ani de comunism. A suprimat programat orice iniţiativă liberă şi a prefăcut-o în propagandă ieftină, agasantă, fatală. În vreme ce intelectualii români autentici rezistau absurdului comunist prin cultură, Suzana Gâdea se obişnuia cu rezistenţa la cultură.

22 decembrie 1989, ora 13.00, Bucureşti, Casa Scînteii. Un oarecare director al Editurii Tehnice, cunoscut de publicul neangajat politic mai degrabă drept un fost politruc de duzină, trecut pe linia a II-a de cuplul Ceauşescu, pune mâna pe telefon: „E adevărat că a căzut Ceauşescu?“, întreabă. Discuţia nu durează mult. După ce închide telefonul, directorul conchide, mai mult pentru sine: „A dracului şmecheră!“. Directorul Editurii Tehnice e Ion Iliescu. La capătul celălalt al firului – Suzana Gâdea (născută Suzănica Irina Stănescu), preşedinte al Consiliului Culturii şi Educaţiei Socialiste (CCES). Acesta e primul telefon pe care Iliescu îl dă la Revoluţie. Va suna apoi la Televiziune, la Comitetul Central (CC) al Partidului Comunist Român (PCR), acasă şi la Ministerul Apărării.

Florin Velicu, angajat al CCES şi viitor politician român, ajuns, din cine ştie ce motive, în biroul lui Iliescu, a fost martor al tuturor scenelor. Bărbatul povesteşte că, înainte de frenezia cvasirevoluţionară, Iliescu discuta relaxat în biroul său cu Tudor Păcurariu, fiul scriitorului Francisc Păcurariu. Vorbeau despre literatură. La câteva străzi distanţă, întregul castel de nisip construit de Nicolae şi Elena Ceauşescu se prăbuşea odată cu fluxul de neoprit al revoluţionarilor din stradă.

„Du-te la CC, Ioane!“

Ion Iliescu nu a vorbit niciodată despre subiectul discuţiei cu Suzana Gâdea, oricât de direct sau eufemistic ar fi fost întrebat. Istoricul Alex Mihai Stoenescu susţine însă că femeia i-ar fi spus: „Du-te la CC, Ioane, ieşi acum, e momentul tău!“. Nu ştim.

A dracului şmecheră!
Ion Iliescu, *directorul Editurii Tehnice, 1989*

Oricum, Suzana Gâdea cunoaşte perfect care e situaţia atât pe stradă, cât şi în Olimpul comunist. Participase la ultima şedinţă a Comitetului Politic Executiv (CPEx), de la ora 10.00, şi chiar avusese o iniţiativă bizar de precaută: îi propusese lui Ceauşescu să-şi doteze demnitarii, în acele momente tensionate, cu „bâte de apărare“. În caz de orice, să fie pregătiţi. Femeia are toate motivele să fie precaută. Este cunoscută în toată ţara drept cel mai longeviv preşedinte al CCES, funcţie pe care o ocupase în ultimii 10 ani, dar, mai ales, este cunoscută pentru supuşenia sa univocă, pentru intoleranţa şi arbitrariul deciziilor sale, pentru clipele de absurd care însoţeau apariţiile sale, pentru consecvenţa şi îndârjirea cu care a reuşit să rămână fidelă stăpânilor săi politici: Nicolae şi, mai ales, Elena Ceauşescu. Să nu-şi permită public niciun moment de libertate a gândirii, să se complacă, vanitos şi autosuficient, în postura de îngrijitor al capriciilor megalomanice ale celor doi despoţi. Suzana Gâdea fusese unul dintre satrapii culturii româneşti, pe care o transformase, după indicaţii, în propagandă comunistă ieftină.

„Autor al masacrelor culturale“

Suzana Gâdea n-are nevoie de nicio bâtă. Reuşeşte să se facă dispărută în momentele tensionate ale Revoluţiei. Influenţa sa nefastă va fi resimţită dureros mult timp. Poetul Gheorghe Grigurcu îşi aminteşte, în „Dreptatea“ din 12 aprilie 1990 (n.r. – înainte ca „Adevărul“ să fuzioneze cu „Dreptatea“), despre „autorii masacrelor culturale, Suzana Gâdea, Mihai Dulea, Eugen Florescu şi alţii, care ne-au batjocorit cu vorba mincinoasă şi agresivă, [...] cu restricţiile de tot felul şi nu în ultimul rând cu măsurile administrative luate împotriva intelectualilor pentru singura vină că nu au pupat papucul dictatorului“.

Prozatorul şi disidentul Dan Petrescu vorbea în numărul 18 al revistei „Contrapunct“, despre „călăii culturii române“, iar Darie Novăceanu, fost redactor-şef al ziarului „Adevărul“, scria, la 18 aprilie 1990: „Ne mai rămâne doar să-i arătăm cu degetul şi să înfiinţăm un «tribunal» unde pedepsele să nu fie decât morale, dar publice. [...] Pregătiţi-vă apărarea!“. Suzana Gâdea a schimbat destinele multor români. Oamenii aceştia care au încondeiat-o nervos şi revanşard sunt doar cei care s-au preocupat, din fitece motive, ca influenţa ei să rămână consemnată pentru istorie, dar e mai mult de atât. Suzana Gâdea a avut, oricât de ridicolă ar putea părea această formulare, monopolul culturii în România. Cicatricile pe care le-a lăsat în vieţile oamenilor s-au vindecat târziu sau nu s-au vindecat niciodată.

Cele 248 de zile

E clar: Suzana Gâdea nu poate să rămână o anonimă a României postrevoluţionare. Să scape definitiv nu poate. La 25 martie 1991, judecătorii liberi pronunţă sentinţa în procesul membrilor CPEx al fostului CC al PCR. Procesul durase 248 de zile, cu 30 mai mult decât cel de la Nürnberg. Celor 24 de inculpaţi li se reproşa că „au subordonat ţara intereselor străine, comunismului impus de sovietici, au contribuit prin lipsa de personalitate şi slugărnicie la evoluţia monstruoasă a cultului personalităţii lui Nicolae Ceauşescu, au dispreţuit poporul pe care l-au condamnat la mizerie, lipsă de libertate, de demnitate şi de drepturi elementare“, potrivit celor mai multe argumente vehiculate în spaţiul public şi antologate de Domniţa Ştefănescu în „Cinci ani din istoria României. O cronologie a evenimentelor decembrie 1989-decembrie 1994“.

E graţiată de Iliescu!

Suzana Gâdea e condamnată la doi ani de închisoare. Potrivit unui sondaj realizat de ziarul „Adevărul“ în aprilie ’91, 76% din români considerau că, pentru reprimarea revoluţionarilor, erau vinovaţi şi foştii membri CPEx şi 58% credeau că pedepsele acestora au fost, totuşi, prea uşoare. La 20 aprilie 1992, însă, Tribunalul Suprem acceptă cererea procuraturii şi înăspreşte pedepsele, arată istoricul Adam Burakowski în volumul „Dictatura lui Nicolae Ceauşescu“. Suzana Gâdea primeşte – sentinţă definitivă şi irevocabilă – 8 ani de închisoare. A doua zi, fostul vicepremier Ioan Totu se sinucide. În mai puţin de o lună, pe 13 mai, Academia Română hotărăşte excluderea femeii dintre membrii corespondenţi, arată Dorina N. Rusu în „Istoria Academiei Române în date (1866-1996)“. E o regulă în Academie – una dintre puţinele instituţii ale statului unde există această regulă –, că membrii săi pot fi îndepărataţi dacă au o condamnare penală.

Oprobriul nu durează însă mult: la 25 martie 1994, fosta nomenclaturistă e graţiată de preşedintele republicii şi fostul său sfetnic de la telefonul Editurii Tehnice, Ion Iliescu. Decizia fostului tovarăş, încă în curs de a deveni un adevărat domn, fusese luată în urma unei cereri individuale. Suzana Gâdea avusese impertinenţa de a-şi solicita eliberarea. Măcar ceilalţi tovarăşi ai săi îşi reduseseră pedepsele cu certificate medicale contrafăcute.

„Dacă pleci“, de Monica Anghel şi Cătălin Crişan

După eliberarea din închisoare, Suzana Gâdea nu va mai apărea în public. Se va stinge, la 25 august 1996, într-o Românie care nu mai privea înapoi cu mânie pentru că nu mai privea înapoi deloc. Presavremii nu i-a consemnat decesul, n-au fost publicate ferpare, numele ei n-a apărut nici măcar în rubrica „Decese“ a ziarelor. Presa găsea că sunt mai interesante subiecte precum: primul congres al caricaturiştilor români, trimiterea în judecata lui Vasile Gheorghe, zis Gigi Kent, sau faptul că liderul minerilor din Valea Jiului, Miron Cozma, atunci preşedinte al clubului de fotbal Jiul Petroşani, fusese suspendat doi ani din activitatea fotbalistică şi amendat cu suma de 10 milioane de lei pentru că lovise cu capul în gură un jucător de la echipa Dinamo. În plus, în doar trei zile, Ion Iliescu se pregătea să-şi lanseze candidatura la preşedinţia României la Palatul Copiilor

din Capitală. Se pare că, după prezentarea platformei-program, îndrăgiţii artişti Monica Anghel şi Cătălin Crişan, responsabili cu programul artistic, au început spectacolul cu melodia „Dacă pleci“.

În fine, în România anului 1996, actualitatea şi preocupările cotidiene copleşiseră de mult ideile răzleţe despre dreptate şi adevăr. Suzana Gâdea murea în cel mai cinic anonimat. Lumea o uitase pentru că avea dreptul să o uite. Pentru mulţi, nu mai conta. Moştenirea Suzanei Gâdea nu poate însă să dispară din istorie. Măcar pentru că o mână de oameni se încăpăţânau să-şi amintească, să vorbească şi să scrie. Suzana Gâdea a lăsat câteva cicatrici serioase.

Două ministrese hâde/
Prea iubite Vel-Vornic/
Cum să meargă şcoala Spornic/
Când la Arte-avem un Gâde?
Ernest Maftei, *actor şi, uneori, epigramist*

„Aveam o deosebită predilecţie spre gândire“

Suzana Gâdea s-a născut la 29 septembrie 1919 în oraşul Buzău, într-o familie de funcţionari. E ultimul născut dintre toţi cei şase copii ai familiei. În certificatul de naştere, numele său e Stănescu Suzănica Irina. Mama sa, Ana Stănescu, fostă Panaitescu, era casnică, iar tatăl, Ştefan Stănescu, lucrase ca funcţionar şi brigadier silvic, la Ocolul din Buzău, arată femeia în dosarul său de cadre. Se pare că tatăl acesteia ar fi fost, în tinereţea sa, angajatul dramaturgului Ion Luca Caragiale. Scriitorul Nicolae Peneş arată, în volumul ce poartă frumosul titlu „Caragiale, comersant la Buzău“, că, la 15 noiembrie 1894, dramaturgul a concesionat, alături de cumnatul său, un restaurant aflat peste drum de gara din oraş. Băiatul bun la toate în cârciuma lui nenea Iancu, care se ocupa de aprovizionarea magaziei şi de alte treburi administrative, era chiar Ştefan Stănescu. „Avea, la data respectivă, 19 ani. La plecarea în cătănie, Ştefan Stănescu avea asupra lui un «certificat de bună purtare»“, arată Nicolae Peneş.

„N-am avut prea multe prietene“

Suzana Gâdea va deplânge, în chestionarele şi autobiografiile de partid, situaţia material neîndestulătoare a familiei. Oricum, tatăl său va rămâne, pentru ea, un personaj providenţial, care a reuşit să-şi ţină toţi copiii în facultate. Mezina familiei povesteşte, în autobiografiile de partid, despre apetenţa sa neprefăcută pentru ştiinţele exacte. Limba română nu se numără printre preferinţe: „De mic copil mi-a plăcut matematicile, chimia şi filosofia. Aveam o deosebită predilecţie spre gândire şi-mi plăcea fiecare fenomen să-l analizez din toate punctele de vedere. [...] Atmosfera în care am trait ca mic copil mi-a dezvoltat mult puterea de muncă, curajul şi ambiţia de a cunoaşte cât mai mult“, susţine Suzana Gâdea. Şi dacă are dreptate, dacă într-adevăr îi plăcea să gândească, femeia

susţine că o făcea mai mult în confortul solitudinii: „Din fire sunt cam retrasă şi n-am avut prea multe prietene. Felul meu era să învăţ, să merg şi eu la universitate, aşa cum tata căutase să-i ridice şi pe ceilalţi dinainte mea. (n.r. – pe fraţii şi pe surorile sale mai în vârstă) [...] Aveam o deosebită satisfacţie pentru rezolvarea problemelor matematice cât mai complexe“, scrie Suzana Gâdea într-o autobiografie din 16 iunie 1953.

De mic copil mi-a plăcut matematicile, chimia şi filosofia. Şi-mi plăcea fiecare fenomen să-l analizez din toate punctele de vedere.
Suzana Gâdea

Suzana şi legionarii

După ce-şi finalizează studiile la şcoala primară nr. 2 de fete şi la liceul de fete din Buzău, şi mezina familiei absolvă Facultatea de Chimie Industrială, Secţia Metalurgie, a Politehnicii din Bucureşti în 1943. În timpul studenţiei, locuieşte la căminul „Spiru Haret“, din strada Dionisie Lupu, nr. 72. Perioada e marcată de o ameninţătoare instabilitate politică, iar contextul o îndepărtează, pentru moment, de la orice aspiraţie politică. „În timpul perioadei legionare, eram studentă în anul preparator şi am asistat când au fost scoşi din timpul orelor de curs sau laborator colegi de-ai mei ca: Rozner Lupu Colomba, Segal Roza (ICECHIM), Segal Bobi (ICECHIM) şi alţii, îmbrâncindu-i şi chiar lovindu-i, de unii tovarăşi îmbrăcaţi în jachete verzi. Dintre profesorii noştri, doi au venit îmbrăcaţi în haine verzi la curs“, îşi aminteşte femeia într-o autobiografie anexată în dosarul său de cadre.

Anii ’40 îi sunt marcaţi însă de dese perioade de inactivitate: în anul III de facultate se îmbolnăveşte de plămâni „din cauza muncii şi efortului prea mare“. În 1946 se căsătoreşte cu inginerul constructor Dumitru Gâdea, care lucrează la Academia RPR şi, apoi, la IPROMET Bucureşti, iar în 1947 se naşte şi singura fiică, Doina Viorica. La 14 ani, ea va fi deja membru în UTM. După naştere, însă, Suzana Gâdea are din nou probleme de sănătate: crize de ficat şi de rinichi.

Toate şcolile Suzanei

Nu e limitată de aceste momente de repaus. După absolvire, la 11 decembrie 1943, câştigă concursul pentru ocuparea postului de asistent la catedra de Metalurgie Fizică, unde ia nota 19. Lucrează acolo până la 20 iunie 1946, când ocupă, în urma unui concurs câştigat cu nota 20, postul de şef de lucrări. În paralel, e inginer stagiar, şef de secţie şi şef de laborator la Uzinele Laminorul. Se înscrie şi în Sindicatul corpului didactic, unde e responsabil de grupă şi secretară sindicală în cadrul Facultăţii de Mecanică. „Am urmat o şcoală de cadre sindicală timp de un an“, arată în autobiografie.

Parcursul său profesional începe să capete contur, iar Suzana Gâdea începe să arate că e şi un specialist implicat social: din 1946, se ocupă cu „diverse munci obşteşti“ în cadrul Uniunii Femeilor Antifasciste, ARLUS, în cadrul Comisiei Naţionale UNESCO, Comitetului de Luptă pentru Pace, apoi în Uniunea Democrată a Femeilor din România şi, apoi, în calitate de vicepreşedinte, în Consiliul Naţional al Femeilor. Practic, fără să fie membru de partid, Suzana Gâdea activează în tot felul de comisii şi comitete girate de comunişti. E un intelectual progresist, dar unul care nu-şi neglijează profesia: devine conferenţiar la catedra de Metalurgie Fizică din cadrul Facultăţii de Mecanică din Institutul Politehnic (1948, după reforma învăţământului), lucrează şi la secţia de Metalurgie şi Mecanică Aplicată a Academiei Române (1947-1950), ocupă, pe rând, posturile de secretară sindicală a Facultăţii de Mecanică (1949), prodecan al Facultăţii de Mecanică (1952) şi decan al Facultăţii de Tehnologie Mecanică (1953). „Aceste funcţii le-am deţinut datorită politici guvernului şi partidului nostru de a promova în funcţii de conducere şi femei“, susţine Suzana Gâdea într-o autobiografie de partid. Din perioada decanatului, îşi aminteşte: „Efectiv m-am sprijinit pe consilierii sovietici Menjuev şi Anserov din Leningrad. Cu ajutorul neprecupeţit al dânşilor am căutat să îndeplinim sarcinile trasate“. În 1955, e numită prorector al Politehnicii, responsabilă de partea metodico-didactică. Urmare poate a confortului material, se mută pe strada Bach din Capitală, la numărul 36.

A ajutat-o pe Elena Ceauşescu la şcoală

Fapt divers: în octombrie 1955, Elena Ceauşescu se înscrie la Facultatea de Chimie Industrială a Politehnicii, după ce Suzana Gâdea îi recomandase un profesor cu care să poată face meditaţii la chimie şi matematică – materiile unde simţea ea că nu e îndeajuns de pregătită –, spune fostul nomenclaturist Pavel Ţugui. „Pe parcursul studiilor, prof. Suzana Gâdea a ajutat-o să treacă examenele de an şi, în final, să prezinte lucrarea de licenţă. În ’59, aflam că între familia Ceauşescu şi familia prof. Gâdea erau relaţii de familie“, spunea Ţugui. În plus, fostul diplomat Ştefan Andrei, povesteşte, în volumul „I se spunea Machiavelli“, că Suzana Gâdea i-ar fi spus despre relaţia Elenei Ceauşescu cu Eftimie Iliescu, unchiul directorului de la Editura Tehnică. „Elena Ceauşescu i-a mărturisit: «A, păi, uite, pe Ionel îl cunosc bine. [...] Acolo, la Târgu-Jiu (n.r. – lagărul în care Iliescu era închis în 1943-1944), dormeam într-o odaie, nu mă jenam de el că era un copil cu pantaloni scurţi şi, de fapt, am fost prietenă cu unchiul lui“. Iar istoricul Adam Burakowski subliniază prietenia dintre cele două tovarăşe.

Aparte de aceste legături personale ori, mai degrabă, ca urmare a lor, Suzana Gâdea este şi recompensată pentru eforturile intelectuale. E decorată cu „Medalia muncii“ (1953), Oridnul Muncii, clasa a III-a (1960), iar cu timpul îşi va mai împodobi pieptul cu Ordinul Muncii, clasa a II-a, Ordinul Steaua RPR şi Ordinul Tudor Vladimirescu. Publicase peste 65 de lucrări şi articole ştiinţifice în ţară şi în străinătate, îi apăruse numele pe mai multe coperte cu studii validate academic şi alte volume. O recomandă pregătirea profesională, dar, mai ales, o recomandă faptul că, în 1953, devine absolventă a Universităţii Serale de Partid, că frecventează cercul de filosofie marxistă şi că studiază în cadrul Cabinetului de Partid „I.V. Stalin“. Regretatul istoric Florin Constantiniu o compară

subtil cu intolerantul, impenetrabilul stalinist Leonte Răutu, în volumul „De la Răutu şi Roller la Muşat şi Ardeleanu“.

Tehnocratul comunist

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Partidul Comunist Român

16

Angajamentul solemn
al membrului Partidului Comunist Român

Subsemnatul GÂDEA SUZANICA
membru al [redacted] Partidului Comunist Român, mă angajez solemn în fața tovarășilor mei de luptă, a partidului și a întregului popor să servesc cu credință cauza partidului, să militez cu întreaga mea capacitate și putere de muncă pentru înfăptuirea politicii sale de transformare revoluționară a societății, de edificare a socialismului și comunismului pe pământul României. Mă obligă să îndeplinesc fără șovăire însărcinările date de partid, să respect, în toate împrejurările, Programul și Statutul P.C.R., linia politică generală a Partidului Comunist Român. Mă angajez să nu întreprind nimic care să dăuneze partidului, patriei, poporului, să fac totul pentru întărirea unității partidului, pentru creșterea rolului său conducător în societate.

Conștient de răspunderile ce-mi revin ca membru al partidului comunist, îmi voi consacra întreaga viață slujirii devotate a intereselor poporului, voi pune întotdeauna mai presus de orice cauza înfloririi patriei, a bunăstării și fericirii națiunii noastre socialiste, a apărării independenței și suveranității Republicii Socialiste România, voi acționa neobosit pentru înfăptuirea idealurilor nobile ale socialismului, pentru solidaritatea oamenilor muncii de pretutindeni, prietenia, colaborarea și pacea între popoare.

Semnătura,
S. Gâdea

Suzana Gâdea e un tehnocrat în adevăratul sens al cuvântului. Un profesionist. Nu e nicio ironie aici, oricât de nefiresc ar părea. Suzana Gâdea a parcurs, pe rând, toate etapele profesionale, şi asta în cel mai clasic mod cu putinţă, fără să ardă etape, fără să facă prea mulţi paşi deodată. Apoi, şi-a manifestat public adeziunea la o anumită ideologie politică, şi-a construit o carieră academică solidă, publicând o serie de lucrări ştiinţifice validate în domeniul său, a condus studenţi, universităţi şi institute, a devenit doctor docent şi academician. Are cercetări cu privire la teoria dislocaţiilor, aliajele semiconductoare, tratamente termice şi termochimice, are studii asupra difuziei, a sărurilor topite, a aliajelor de aluminiu de mare rezistenţă mecanică şi altele. Apoi, în calitate de specialist dublu rafinat academic şi politic, a fost numită la conducerea unor ministere cu adevărat onorabile: Educaţie şi Cultură. Această prezentare ar trebui să nu lase nimănui vreo îndoială cu privire la pregătirea şi profesionalismul său. În regimul Ceauşescu însă, CV-ul nu prea reprezintă nicio garanţie. Aşa merg lucrurile.

„Marin Preda? Ce mare poet a fost!“

La 16 iunie 1976, Suzana Gâdea este numită ministru al Educaţiei şi Învăţământului, succesoare a comunistului Paul Niculescu-Mizil. E prima funcţie în stat de mare răspundere pe care o ocupă femeia, însă Suzana Gâdea nu se remarcă prea mult în noul fotoliu, mandatul o solicită mai degrabă ca un yesman, decât ca specialistul care ar fi putut fi: în 1978, patronează schimbarea legii Educaţiei. Iniţiativa venise „de sus“. Sociologul Alfred Bulai spune că una dintre urmările prezenţei ministrului Gâdea la Educaţie este inflaţia de ingineri: „Suzana Gâdea, care făcuse Metalurgia, a mai adăugat un zero la locurile de la această facultate: în loc de 50, 500 – deşi era clar că nu aveau unde lucra toţi aceştia. După ’90, inginerii, nemaiavând de lucru, s-au apucat de orice altceva: afaceri, jurnalism, iar unii au intrat în politică“, spune Alfred Bulai. Reuşeşte în schimb ceva mai important: câştigă încrederea cuplului Ceauşescu într-o perioadă în care cei doi deveneau din ce în ce mai suspicioşi, mai decrepiţi, mai intriganţi.

Paradoxul tovarăşei Suzana Gâdea

Prezenţa şi titulatura Suzanei Gâdea începe să fie din ce în ce mai paradoxală – şi aceasta este soarta tuturor celorlalţi tovarăşi: în timp ce rolul său scădea constant, ea devenea din ce în ce mai puternică. Istoricul Adrian Cioroianu explică fenomenul: persoanele care au făcut parte din echipa conducătorului erau, de fapt, cei mai mari beneficiari ai întregului sistem, pentru că nu erau afectaţi de politica de rotaţie a cadrelor şi, în plus, erau relativ degrevaţi de răspunderea pentru deciziile luate care, în ochii românilor, aparţineau exclusiv cuplului dictatorial.

Angoasa subconştientă faţă de autoritate a creatorilor de orice gen, cu alte cuvinte obsesia nemărturisită a autocenzurii s-a datorat tocmai activităţii CCES.
Călin Hentea, *istoric al propagandei*

În 1979, femeia este mutată la Consiliul Culturii şi Educaţiei Socialiste (CCES) – un fel de minister al Culturii în logica sistemului. Femeia e, aşadar, membră în Consiliul de Miniştri. Prima decizie: schimbarea denumirii revistei editate de ministerul de resort: din „Îndrumătorul cultural“ în „Cântarea României“, arată istoricul Cristian Vasile într-un articol publicat în revista „Dilema Veche“. CCES, forul unic călăuzitor al culturii române, nu este nimic mai mult decât un produs instituţional al „Tezelor din iulie“ (1971), arată Călin Hentea, istoric al propagandei într-un studiu publicat în revista „Historia“. Consiliul fusese înfiinţat în 1971, prin Decretul 301 al Consiliului de Stat şi are misiunea de a „dirija şi orienta orice activitate cultural-educativă“ a ţării, arată Raportul Tismăneanu. Instituţia se subordonează partidului (CC al PCR, prin Comisia ideologică a acestuia) şi statului (Consiliului de Miniştri). În 1977, Consiliul e reorganizat – simultan, este emis setul de decizii privind desfiinţarea Comitetului de Stat pentu Presă şi Tipărituri (CSPT), este modificată Legea presei şi sunt reorganizate Radioteleviziunea şi agenţia de presă Agerpres. Motivele schimbării erau simple: Ceauşescu voia să poată spune că, în România, nu mai există cenzură.

Cum a denaturat CCES cultura română

„În comunism, e permisă doar presa liberă. Cealaltă e interzisă“, ar fi spus, cu cinism, scriitorul rus Mihail Volpin dacă ar fi trăit aici. Şi asta pentru că, de fapt, restructurarea instituţională e menită să întărească, mai mult, controlul de partid, repartizând discret, dar eficient sarcinile fostei CSPT, explică istoricul Călin Hentea. Orişicât, principala sarcină a ministerului culturii ceauşiste era aceea de a iniţia „acţiuni menite să stimuleze creaţia în domeniul literaturii şi artelor, promovând operele literare, cinematografice, teatrale, muzicale şi plastice care, animate de spirit militant, răspund intereselor poporului, societăţii socialiste“, după cum arată Decretul 301 din 1971. CCES aviza repertoriile teatrelor, tematicile muzeelor, planurile editoriale şi tirajele cărţilor, producţia şi difuzarea filmelor. Instituţia controla toate publicaţiile din România. „Angoasa subconştientă faţă de autoritate a creatorilor de orice gen, cu alte cuvinte obsesia nemărturisită a autocenzurii s-a datorat tocmai activităţii CCES care, potrivit articolului 4 din Decretul 442 din 1977, putea controla, prin sondaj, după apariţie, publicaţiile şi tipăriturile“, explică istoricul Călin Hentea. Tot CCES mai organiza una dintre cele mai perfide, mai iluzorii manifestări ale propagandei comuniste: Cântarea României.

Un amestec deloc omogen de tulnicărese, balerini, căluşari, brigăzi artistice, vânător de munte şi cine-ştie-ce interpreţi din cătune uitate de lume care mimau cu candoare reprezentaţii pseudoartistice, ticsite cu texte şi subtexte obsesiv patriotice ori cu tematici omagiale dedicate lui Nicolae şi Elena Ceauşescu. În plus, spune Călin Hentea, festivalul a permis grave confuzii între valori, lăsând impresia că oricine poate crea opere de artă, oricine poate fi artist, oricine se poate afirma în public – utopii care s-au perpetuat în subconştientul periferiilor şi provinciilor culturale româneşti mult după decembrie 1989.

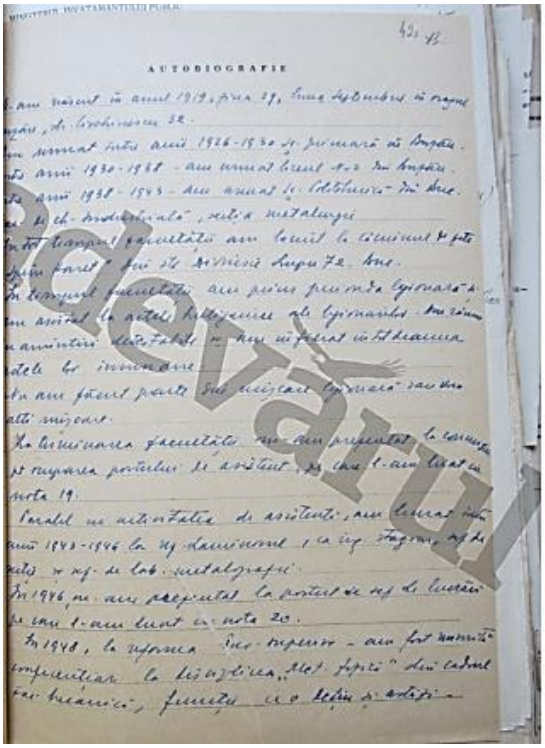
AUTOBIOGRAFIE

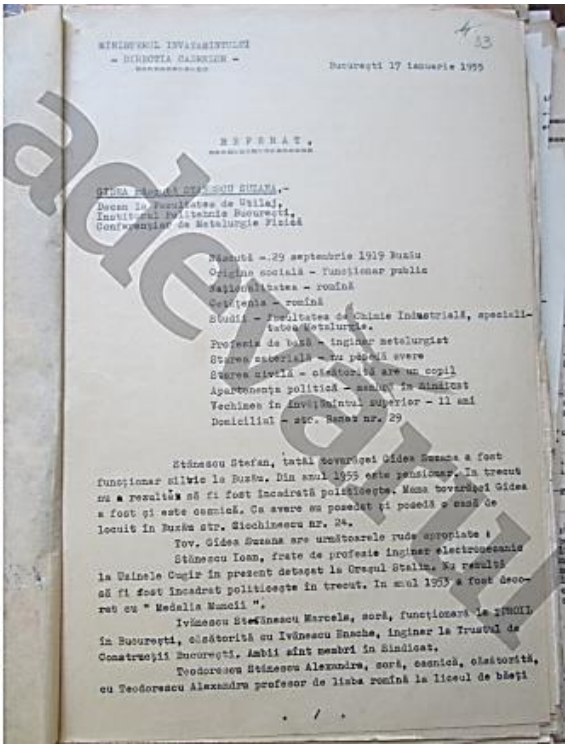
MINISTERUL ÎNVĂŢĂMÂNTULUI
- DIRECŢIA CADRELOR -

Bucureşti 17 ianuarie 1955

REFERAT.

GIDEA FRANCISC STEFAN SUZANA.-
Decan la Facultatea de Uzinaj,
Institutul Politehnic Bucureşti,
Conferenţiar de Metalurgie Fizică

Naşterii - 29 septembrie 1919 Buzău
Origine socială - funcţionar public
Naţionalitatea - română
Cetăţenia - română
Studii - Facultatea de Chimie Industrială, specialitatea Metalurgie.
Profesia de bază - inginer metalurgist
Starea materială - nu posedă avere
Starea civilă - căsătorită are un copil
Apartenenţa politică - membru în Sindicat
Vechimea în învăţământul superior - 11 ani
Domiciliul - str. Remus nr. 29

Ştefănescu Ştefan, tatăl tovarăşei Gidea Suzana a fost funcţionar silvic la Buzău. Din anul 1955 este pensionar. În trecut nu a rezultat să fi fost încadrată politicoşte. Mama tovarăşei Gidea a fost şi este casnică. Ca avere nu posedă şi posedă o casă de locuit în Buzău str. Ciochinescu nr. 24.

Tov. Gidea Suzana are următoarele rude apropiate :

Ştefănescu Ioan, frate de profesie inginer electromecanic la Uzinele Cugir în prezent detaşat la Oraşul Stalin. Nu rezultă să fi fost încadrat politicoşte în trecut. In anul 1953 a fost decorat cu " Medalia Muncii ".

Ivănescu Ştefănescu Marcela, soră, funcţionară la IPROLL în Bucureşti, căsătorită cu Ivănescu Sasche, inginer la Trustul de Construcţii Bucureşti. Ambii sînt membri în Sindicat.

Teodorescu Ştefănescu Alexandra, soră, casnică, căsătorită cu Teodorescu Alexandru profesor de limba română la liceul de băeţi

Comuniştii încă ne dau lecţii

Suzana Gâdea a fost cel de-al treilea şi ultimul şef al CCES. Colabora îndeaproape cu alte două figure de tristă amintire: Mihai Dulea şi Dumitru Popescu, zis „Dumnezeu“ din motive pe care le vom prezenta în detaliu în cadrul acestui serial. Din 1982, i se va alătura şi Ion Traian Ştefănescu, care, fără să înţeleagă imporanţa autocenzurii, predă şi astăzi economie la Academia de Studii Economice. Antreprenorii de mâine sunt, carevasăzică, instruiţi de un fost veleitar sinecurist, slujitor al lui Ceauşescu.

Consiliul condus de Suzana Gâdea a fost ca un uriaş filistean pentru artiştii români. De pildă, în cazul scriitorilor, se ajunsese la o practică de centralizare bine împământenită, după cum explică academicianul Ion Ianoşi, în volumul „Internaţionala mea“. „Editurile înaintau, pe domenii şi autori, volumele propuse pentru fiecare an ulterior. Lista era cernută la CCES. Erau «tăiaţi» indezirabilii. Rezultatul era trimis la Cabinetul 2 din CC. Elena Ceauşescu îl superviza personal. Cu consilierii ei îl mai amputa, după criterii politice, tematice şi de incultură. La întoarcerea listei, în dreptul unor nume şi titluri apăreau semne vagi cu creionul, linii, cercuri, semne de întrebare, nu le pătrundea nimeni sensul, nici lămuriri nu puteau fi cerute; pentru orice eventualitate, responsabilii ministeriali cu editurile le tăiau“. În plus, lipsa hârtiei făcea adevărate ravagii în rândul editorilor, actele anticulturale îşi fac jocul din plin, iar scriitorii nu au audienţă la potenţaţi. E cel mai greu moment prin care piaţa de carte din România a trecut în ceauşism. Suzana Gâdea nu are nicio ezitare. „Făcea pe mămoasa, dar ducea la îndeplinire orice indicaţie“, spune Ianoşi

Cadou la TV pentru Ceauşeşti: Festivalul „Crizantema de aur“

Sistemul arbitrar după care funcţionează Consiliul provoacă, adesea, momente de un ridicol sublim. Contribuie aici, cu ferm angajament, şi preşedintele instituţiei. Scriitorul Constantin Coroiu îşi aminteşte, în revista „Convorbiri literare“, despre un astfel de moment – Suzana Gâdea îi spunea aproape în fiecare zi că trebuie neapărat să demită un angajat de care nu era mulţumită. „Trebuie să-l dai afară pe tovarăşul ăsta Palton!“, îi spunea. Era vorba însă despre şeful de la Cinematografie, Platon Pardău. Anagramarea involuntară nu e un episod izolat. Folcloristul Iordan Datcu, numit patriarhul etnologiei româneşti, îşi aminteşte, în jurnalul său, despre o şedinţă în care adjunctul Mihai Dulea a fost supus unui duş rece de către un scriitor: „Ministresa a spus că critica acestuia a fost acustică, dar şi-o însuşeşte, ea şi subalternul ei. Baba voia să spună caustică“.

Scriitorul Mircea Sântimbreanu descrie, în volumul „Carnete de editor“ şi alte momente similare. De pildă, în 1981, Suzana Gâdea s-ar fi lansat într-o discuţie despre literatură: „Marin Preda? Ce mare poet a fost! În cabinet am toate cărţile, pe trei şiruri: poezie, proză, nuvele“. Iordan Datcu vorbeşte şi despre autosuficienţa femeii: „Uneori preşedinta iese pe coridoare şi intră în vorbă cu editori întrebându-i de la ce editură sunt, unde merg etc. «Tu de la ce editură eşti, mamă dragă?», l-a întrebat zilele trecute pe un director. Acesta i-a spus că este director la Editura Albatros şi că merge la o şcoală, unde are întâlnire cu cititorii săi. «Aiurea, se duce acasă», i-a spus preşedinta liftierei după ce

Mircea Sântimbreanu a ieşit din lift“, scrie Datcu la 11 decembrie 1981. Era de notorietate, oricum, faptul că lucrătorii din edituri erau controlaţi de către preşedinta Consiliului.

Totuşi, în faţa superiorilor, Suzana Gâdea avea un comportament de garnizoană, servil şi conciliant. De pildă, în anul 1983, femeia a hotărât să transmită la televizor şi la radio obscurul festival şi concurs de romanţe „Crizantema de aur“, organizat la Târgovişte. Ştia ea despre slăbiciunea Ceauşeştilor pentru romanţe şi voia să le facă o bucurie, arată Iordan Datcu. Folcloristul îşi aduce aminte şi despre felul în care ministra se purta atunci când îi primea, la sediul Consiliului, pe tovarăşii din ierarhia superioară de partid: „De mai mult timp vedeam că este vizitată oficial la CCES, pentru ca să-I transmită indicaţii, de un superior al său, Petru Enache, secretar cu propaganda al partidului. Ea nu-l aşteaptă în birou, ci se plimbă prin faţa corpului central al Casei Scânteii, asta când este vreme îngăduitoare, ori, când sunt zile răcoroase, se aşază pe un scăunel în liftul prezidenţial şi aşteaptă, aşteaptă, pentru că şeful amintit nu anunţă o oră precisă de sosie“.

Cum a apărut versul „Nu contează cât de lung ai părul“

La 13 ianuarie 1990, Suzana Gâdea ajungea subiect de presă în ziarul „The New York Times“, care prezenta cuceririle revoluţiei de la Iaşi: chiar dacă nu reuşiseră să se organizeze îndeajuns de bine pentru a începe, la 14 decembrie, o revoluţie ca-n Timişoara, cetăţenii s-au mobilizat repede pentru a doborî relicvele epocii ceauşiste – fotografii, cărţi, afişe propagandistice. Din Palatul Culturii, ieşenii liberi au dat jos o tapiserie imensă care înfăţişa cuplul dictatorial şi care fusese adusă acolo din ordinul detronatei ministrese Suzana Gâdea.

Suzana şi muzica

După Revoluţie, faptele fostei nomenclaturiste au făcut înconjurul României. Cicatricile acelea pe care femeia le lăsase în vieţile celor pentru care decidea începeau să se vindece. Istoria orală şi memorialistica au adunat o mulţime de mărturii despre acţiunile Suzanei Gâdea. Unele – mitizate, poate uşor cosmetizate, altele – de un realism socialist înfiorător. Am adunat mai multe însemnări care construiesc memoria postumă a Suzanei Gâdea. Amintiri, zvonuri, mituri. Măcar puţin adevăr trebuie să conţină fiecare dintre ele.

Mai întâi, câteva gafe aproape inocente. Prin anii ’80, se spune că Filarmonica din Bucureşti ar fi solicitat CCES achiziţionarea unui corn englez. Rezoluţia ministresei Suzana Gâdea a fost intransigentă: e bun şi unul românesc. Nu e singura intervenţie de acest fel: cu alt prilej, femeia ar fi cerut ca Filarmonica să îşi restrângă formaţia de 20 de viori, sugerând că sunt suficiente 10, în cazul în care cântă mai tare. De altfel, politicianul şi artistul Mădălin Voicu susţine că, în ’86, Suzana Gâdea ar fi primit ordin de la Elena Ceauşescu să-i confişte lui Ion Voicu vioara Stradivarius şi s-o ducă la Muzeul Naţional de Artă. Motivul: dictatoarea îl găsea pe Mădălin Voicu vinovat de escapadele amoroase ale fiului ei, drept care a hotărât să-l pedepsească pe tatăl acestuia. Artistul şi-a recuperat vioara abia pe 5 ianuarie 1990.

Suzana şi „tovarăşul Eliade“

La fel de intolerantă era, se pare, cu toţi artiştii. De pildă, pentru că auzise că muzicienii premiaţi la Festivalul de la Mamaia îşi cheltuiesc banii pe alcool şi alte vicii, Suzana Gâdea a dat ordin ca premiile să fie acordate sub formă de bonuri valorice, cu care laureaţii pot cumpăra diverse obiecte de la magazinul universal Bucur-Obor. Şi actorul Virgil Ogăşanu povesteşte că, după ce a văzut un spectacol la Teatrul Bulandra în care juca şi Florian Pittiş, ministra a dat ordin ca Moţu' să se tundă pentru că, în caz contrar, nu va mai putea apărea pe scenă. În plus, spectacolul „Poezia muzicii tinere“ se bucura de mare succes în rândul publicului – deci popularitatea actorului trebuia cumva temperată. Florian Pittiş nu doar că nu s-a tuns, dar a lansat celebrele versuri „Nu contează cât de lung ai părul, important e cât şi cum gândeşti!“. Şi Mircea Baniciu, de multe ori coleg de scenă cu Moţu' Pittiş, îşi aminteşte despre reacţia demnitarului comunist atunci când i-au fost prezentate o serie de cărţi pentru admiterea la publicare. Printre ele, „Istoria religiilor“, de Mircea Eliade. Răspunsul femeii e sfâşietor: „Mâine, tovarăşul Eliade să fie la mine la birou, la ora 09.00!“.

Suzana şi betoanele de la Sarmizegetusa

Logica nu părea să fie un criteriu important pentru Suzana Gâdea. De exemplu, în anii '80, când cetatea Sarmizegetusa Regia găzduia filmările pentru producţia propagandistică „Burebista“ a regizorului Gheorghe Vitanidis, femeia a turnat beton pe platou pentru ca dictatorul să aterizeze cu elicopterul cât mai aproape.

Suzana şi comedia

Actorul şi comediantul Radu Gheorghe o prezintă pe Suzana Gâdea într-unul dintre puţinele momente de umanitate din istoriografie. Pentru că spectacolul său, „Ucenicul vrăjitor“ fusese suspendat, actorul l-a rugat pe maestrul Radu Beligan să o cheme pe preşedinta CCES la o vizionare. „Ştiam că am o singură şansă: s-o fac să râdă. Şi-am făcut-o să râdă pe Suzana Gâdea“, povesteşte Radu Gheorghe. Inutil de adăugat, spectacolul a redebutat pe scena de teatru.

Suzana şi Biblia ateistă

Poate că cea mai caraghioasă mărturie despre netrebnicia Suzanei Gâdea îi aparţine scriitorului Bujor Nedelcovici. Acesta prezintă, în volumul „Un tigru de hârtie“, una dintre convorbirile telefonice înregistrate la „Asociaţia Scriitorilor din Bucureşti“ şi clasate, inexplicabil, la dosarul său. Cităm: „UM/0639/21.04.1983: În birou, în jurul orei 19.30, Olteanu e vizitat de Negrea, care e bucuros că a găsit cafea, deoarece la Petroşani nu se găseşte. Olteanu vorbeşte despre şedinţa de ieri la care a participat şi Suzana Gâdea. Ioan Alexandru a ridicat problema editării şi difuzării Bibliei pentru educarea morală a tineretului. [...] Bineînţeles că Suzana Gâdea a întrebat despre ce Biblie este vorba. Dacă e vorba de una ateistă, înţelege, dar aşa.... (cei doi râd)“.

E şi acesta unul dintre motivele pentru care îndrăgitul Ernest Maftei a compus, cu talent natural, frumoasa epigramă: *„Două ministrese hâde/ Prea iubite Vel-Vornic/ Cum să meargă şcoala Spornic/ Când la Arte-avem un Gâde?“.*

Manea Mănescu, ultimul om care i-a sărutat mâna lui Nicolae Ceauşescu

Ministru de Finanţe, membru al Academiei Române şi prim-ministru timp de cinci ani, Manea Mănescu a strâns mâna multora dintre puternicii lumii, dar a sărutat una singură.

27 iunie 1989, şedinţa Comitetului Politic Executiv (CPEx) al Comitetului Central (CC) al Partidului Comunist Român (PCR). Are cuvântul tovarăşul Manea Mănescu: „În acest moment de însemnătate cardinal pentru prezentul şi viitorul ţării, vă rog să-mi îngăduiţi, stimaţi tovarăşi, să fac propunerea ce izvorăşte din dragostea, respectul şi recunoştinţa noastră, a membrilor CPEx, a tuturor comuniştilor, a clasei muncitoare, ţărănimii şi intelectualităţii, a întregului popor, ca la Congresul al XIVlea, în funcţia supremă de secretar general al Partidului Comunist Român, să fie ales, ilustru gânditor şi militant politic, care în cele şase decenii de continuă şi eroică activitate revoluţionară, şi-a dedicat întrega viaţă, zi de zi, cauzei drepte a eliberării sociale şi naţionale, a victoriei socialismului, a independenţei şi fericirii poporului român, a colaborării şi păcii în lume, tovarăşul Nicolae Ceauşescu“. În sală se aud aplauze puternice, îndelungate, potrivit stenogramei şedinţei. Nesfârşita frază, impresionantă prin complexitatea sa artificială, face parte dintr-un întreg discurs ditirambic, anost şi aproape interminabil, ipocrit şi ticălos.

Manea Mănescu nu poate lăsa adevărul să strice un elogiu perfect. Până la urmă, bărbatul îşi construise o întreagă carieră prin abilitatea de a se prosterna eficient în faţa dictatorului Nicolae Ceauşescu. Şi, oricum, se împământenise rânduiala ca, la fiecare

congres al Partidului, Mănescu să fie cel care face propunerea oficială ca dictatorul să fie reales.

1978. Manea Mănescu citeşte mesajul de felicitare cu ocazia aniversării a 60 de ani a lui Nicolae Ceauşescu.

FOTO: Fototeca online a comunismului românesc

Rafinamentul adulării

Bărbatul e un adevărat savant al panegiricelor lacrimogene, iar lui Ceauşescu îi place ca preamăririle să aibă şi ceva artistic în ele, să fie clar rafinamentul adulării. Aplauzele, unanimităţile apparent spontane, toate sunt parte din acest exerciţiu care se încăpăţânează să pară naturale. De pildă, la plenara CC al PCR din iunie 1984, dictatorul îi zâmbeşte complice lui Mănescu, mimând surprinderea în faţa conglăsuirii: „Data viitoare să mă propui tot tu“, îi spune, potrivit istoricului Lavinia Betea în volumul „Viaţa lui Ceauşescu“. Această atitudine îl aşezase pe unele dintre cele mai importante fotolii ale nomenclaturii comuniste: bărbatul fusese ministru de Finanţe (1955-1957), preşedinte al Consiliului Economic (1967-1972), viceprim-ministru (1972-1974) şi prim-ministru al României (1974-1979).

Propunerea lui Manea Mănescu de la ultimul congres al PCR, marcată de acelaşi autism sinucigaş, vine într-o perioadă de transformări poiltice aproape violente în toată Europa. România pare să rămână îngheţată în faţa valului de schimbări. „Ceauşescu reales la al XIV-lea Congres“ e sloganul cu care românii întâmpină anul 1989. Chiar şi cu o lună înaintea Revoluţiei din decembrie, Manea

Mănescu, încă vicepreşedinte al Consiliului de Stat, îi spune, cu afect, dictatorului: „Aţi intrat în istoria românilor ca un exemplu de muncă rodnică, pentru măreţia patriei“, arată disidentul Şerban Orescu în volumul „Ceauşismul – România între anii 1965 şi 1989“. Mai mult: în tumultul revoluţionar pe care îl aduce sfârşitul lui decembrie, Mănescu îi promite dictatorului: „Vom lupta până la ultima picătură“.

Sfârşitul lui Mănescu

Nu minte. Bărbatul se ţine de cuvânt până la final: pe 22 decembrie, la ora 12.08, urcă alături de Nicolae şi Elena Ceauşescu în elicopterul care decolează de pe clădirea CC al PCR. Momentul reprezintă prăbuşirea formală a regimului. Se opreşte însă la Snagov, odată cu prima escală, pentru că greutatea echipajului era peste cea admisă, iar pilotul reuşea cu greu să manevreze aparatul.

Înainte ca elicopterul să decoleze din nou, Mănescu se remarcă într-o ultimă scenă desprinsă parcă din teatrul romantic de secol XVIII: după ce-şi ia rămas bun de la Nicolae Ceauşescu, îi sărută mâinile şi-i arată, a câta oară?, credinţa nezdruncinată. Mănescu îşi apleacă fruntea în faţa dictatorului ca şi când ar respecta un cod de provenienţă mafiotă. Comparaţia nu e prea departe de adevăr.

E ora 12.21, 22 decembrie 1989. Momentul acesta petrecut pe un ochi de iarbă din curtea palatului prezidenţial de la Snagov este, de fapt, sfârşitul lui Mănescu. În scurt timp, bărbatul e capturat de revoluţionari, adus apoi în comuna Deveselu (lângă oraşul Caracal), la Regimentul de aviaţie (astăzi, bază militară NATO) şi ţinut acolo, în regim de arest, până la 31 decembrie.

Condamnat pentru „genocid“

De la 1 ianuarie 1990, scena sărutului devie cunoscută în toată lumea: ziarul „The New York Times“ descrie ultima fugă a dictatorului condimentând-o şi cu alte episoade, preluate, via „România liberă“,de la pilotul Maluţan. Potrivit ziariştilor, pentru că elicopterul era prea aglomerat, acesta i-ar fi spus mecanicului său se se aşeze „în poala dictatorului“.

În doar o săptămână, Manea Mănescu devine, din privilegiat al sistemului, o vicitimă. Este judecat pentru infracţiunea de genocid în „lotul“ din care fac parte Tudor Postelnicu, Ion Dincă şi Emil Bobu, într-un proces mai mult decât îndoielnic, chiar şi din perspectiva juridică a anului 1990. Cei patru sunt condamnaţi, practic, doar pentru că au fost prezenţi la şedinţa CPEx care a aprobat măsurile de reprimare a Revoluţiei. Rechizitoriul e halucinant: „au participat la comiterea genocidului prin aprobarea măsurilor luate de dictator, deşi, în virtutea prerogativelor decurgând din funcţiile pe care le-au îndeplinit, aveau posibilitatea să le împiedice“. Nimic despre anii în care conduseseră destinele a milioane de români.

„Îmi voi duce pedeapsa până la capăt“

În faţa instanţei, Mănescu recunoşte tot ce i se impută. Ca-n procesele staliniste din URSS-ul anilor ’30, ca-n procesele staliniste din România anilor ’40-’50. După ce e anunţată sentinţa de detenţie pe viaţă, Mănescu lasă acest testament: „Deşi sunt la vârsta de 74 de ani, îmi voi duce pedeapsa până la capăt. Regimului nou instaurat, bazat pe puterea muncitorilor, inginerilor şi tehnicienilor, îi doresc succes“. Sentinţa îi nedumereşte chiar şi pe opozanţii cei mai vocali ai acuzaţilor. De pildă, ziariştii de la „România liberă“ scriu, la 6 februarie 1990: „Dacă ne referim strict la dezbaterile din proces, participarea lui Manea Mănescu la genocid n-a fost dovedită. S-a reţinut că el

n-avea cunoştinţă despre cele întâmplate la Timişoara. În noaptea de 21 decembrie s-a culcat în cabinetul său şi n-a auzit niciun foc de armă. Singura lui vină este participarea la cele două cepex-uri, unde a aprobat, ca toţi ceilalţi, de altfel, hotărârile dictatorului. [...] Când săruţi mâinile dictatorului la despărţire înseamnă că ai pentru ce să-i mulţumeşti. Pentru ce anume?! Poate o să aflăm la recurs“. La recurs, Mănescu primeşte 10 ani de puşcărie.

Fapt divers: unul dintre judecători e Mircea Aron, în prezent numit preşedinte al Consiliului Suprem al Magistraturii. Această informaţie a fost readusă recent în spaţiul public de către muncitorii de la televiziunea Antena 3, doar pentru a sublinia că Manea Mănescu şi Emil Bobu au fost condamnaţi, pentru genocid, la 10 ani de închisoare; la fel ca Dan Voiculescu, care nu doar că n-a făcut niciun genocid, ci a mai fost acuzat şi pe nedrept.

O „degringoladă psiho-somatică“ a lui Mănescu

Aparte de aceste divagaţii, un lucru rămâne clar: în câteva clipe, Manea Mănescu se vede singur, neputincios, vulnerabil. E la mâna unuia dintre ai lui, preşedintele Ion Iliescu, însă acest lucru nu mai poate reprezenta o garanţie. Bărbatul nu mai înţelege nimic. Dumitru Popescu „Dumnezeu“, fost coleg de celulă la Jilava, îşi aminteşte, în volumul biografic „Cronos autodevorându-se“, despre precaritatea lui Mănescu: „Intrase într-o degringoladă psiho-somatică evidentă şi unui profan ca mine. Uita, nu se putea concentra, avea depresii nervoase grave, cu plânset, cu senzaţii false de mâncărime sub ţeastă, zăcea zile în şir în pat ca în catalepsie, uita să-şi ia de mâncare şi, dacă nu-i dădeai ceva, răbda, nemaiştiind că îi este foame. Doctoriţa spunea că ar putea fi o senilitate galopantă, dar din fericire a fost doar o criză temporară“.

Păunescu îi dă o locuinţă

Manea Mănescu e condamnat să-şi petreacă următorii 10 ani în aceeaşi situaţie descrisă pretenţios de Dumitru Popescu. Totuşi, la 12 noiembrie 1992, e eliberat. E prea bolnav. Presupusele problem de sănătate nu-i domolesc însă elanul cu care vrea să revină în spaţiul public. În 1993 şi în 1994, figurează pe lista colaboratorilor de la săptămânalul de ură şi cultură „Totuşi, iubirea“, condus de poetul tuturor, Adrian Păunescu. „Bardul de la Bârca“ îl ajutase să-şi găsească o locuinţă după eliberarea din puşcărie. E şi asta o recompensă. În aceeaşi revistă mai semnează şi foştii tovarăşi ai lui Manea Mănescu, apostoli ai Epocii de Aur, Dumitru Popescu „Dumnezeu“, Ştefan Andrei, Paul Niculescu-Mizil, Corneliu Vadim Tudor şi, postum, Eugen Barbu.

14 august 1976. Nicolae Ceauşescu şi Elena Ceauşescu îl felicită pe Manea Mănescu cu prilejul împlinirii vârstei de 60 de ani FOTO: Fototeca online a comunismului românesc

Carevasăzică, la puţin peste un an de la eliberera sa, Manea Mănescu e preocupat de cele culte: de pildă, în decembrie 1993, bărbatul scrie despre etapele elaborării Enciclopediei Române, coordonată de sociologul Dimitrie Gusti în perioada 1938-1942. În alt număr al revistei, tot în 1993, semnează un text despre savantul Gogu Constantinescu, text care se încheie, în spiritul cu care Mănescu îi obişnuise pe cititorii săi, cu un citat din înţelepciunea patronului său: „Trebuie să învăţăm că aveam datoria sfântă să trăim în patria noastră, să-i dăruim ei toată creaţia şi munca noastră, aşa cum a spus poetul Adrian Păunescu: «Această ţară ce-o păstrăm în minţi/ şi care niciodată nu mai trece/ can anul de supreme biruinţe biruinţi/ 1918»“. Un fost puşcăriaş sfătos, fost membru în conducerea Partidului Comunist şi, în bună măsură, responsabil pentru felul în care arată România în 1993 sau în 2016, acest Manea Mănescu se angajază publicistic să fie o călăuză intelectuală pentru românii de pretutindeni. Nu pare să-şi cenzureze câtuşi de puţin elanul de sfetnic, de dascăl communist al democraţiei. Scrie, cu angajamanent, articole istorice şi portrete ale intelectualilordin alte vremuri.

„Eu nu am făcut rău nici măcar unui student“

În cele din urmă, Mănescu alege să se retragă din spaţiul public. Nu mai publică, nu dă interviuri, nu mai vorbeşte. Abia la 21 februarie 2007, cotidianul „Evenimentul zilei“ reia, cu un fior nostalgic artificial, destinul lui Manea Mănescu, într-un reportaj-portret jelit naiv, vag gazetăresc, cu titlul „Din umbra Ceauşeştilor la mila «lui Jacques Chirac»“. Textul poate face obiectul multor seminarii la Facultăţi de Jurnalism, Istorie sau Ştiinţe Politice, dar nu despre deontologie, memorie şi comunism e vorba aici.

Manea Mănescu îşi deplânge bătrâneţile şi neputinţele cu impertinenţa amnezicilor: de ce trăieşte într-un apartament procurat prin relaţiile lui Adrian Păunescu?, de ce a fost condamnat pe nedrept la atât de puţin timp după ce şi-a adunat fiul în două mâini de cenuşă?, de ce l-au uitat şi românii, dar şi Margaret Thatcher, Gerald Ford sau Harold Wilson?, de ce a fost şi nu mai este? Imposibil de conciliat cu propriul prezent, Manea Mănescu trăieşte din propriile amintiri cosmetizate confortabil. Nu vrea să accepte, să înţeleagă imaginea pe care o vede zilnic în oglindă. Se întâmplă la 18 ani de la căderea comunismului, 18 ani care nu-i aduseseră lui Manea Mănescu niciun regret, nicio remuşcare, niciun gând secund. „Eu nu am făcut rău nici măcar unui student!“, spune. E captiv aceleiaşi gândiri din anii ’90: el doar a respectat ordinele. „Când nu mai puteam, îi

spuneam (n.r. – lui Nicolae Ceauşescu): «Tovarăşe secretar general, daţi-mi voie să mă întorc la catedră. Eu sunt profesor, membru al Academiei RSR, nu ministru»“. „Hai să nu ne supărăm aşa repede!“, susţine că-i răspundea Ceauşescu.

Regretele Oanei Mizil

La aproape doi ani de la interviu, pe 28 februarie 2009, Mănescu se stinge. Avea 93 de ani. La funeralii participă aproape 30 de persoane, printre care Ion Stănescu, fost preşedinte al Consiliului Securităţii, Florea Dumitrescu, fost ministru de Finanţe şi Gheorghe Stroescu, vicepreşedinte al Băncii Naţionale. Vestea morţii sale nu produce niciun şoc în public. Numai Oana Mizil, nepoata nomenclaturistului Paul Niculescu-Mizil, alege să transmită un ferpar virtual: „Regret trecerea în nefiinţă a OMULUI Manea Mănescu şi sunt alături de familia dumnealui în aceste momente grele. Condoleanţe! Dumnezeu să-l odihnească!“. Acesta a fost Mănescu, 1916-2009.

Memoria trecerii bărbatului prin această lume începe să fie alterată de nostalgii provinciale şi reevaluări cu scop comercial. Manea Mănescu nu mai e fostul comunist acuzat de genocid, ci un oarecare personaj secundar din istoria naţională. Un exemplu: la 25 martie 2012, Galeriile Artmark organizează licitaţia „Epoca de Aur“. Sunt expuse spre vânzare, printre altele, carnetul de identitate al lui Manea Mănescu, builetul de vaccinare, o felicitare trimisă bărbatului de către Ceauşescu, carnetul său de elev din anul şcolar 1930-1931 şi permisul de pescuit din 1969. Fiecare obiect costă cel puţin 50 de euro. Cu alte cuvinte, există cineva care s-a gândit că permisul de pescuit al lui Manea Mănescu ar putea fi de interes pentru unii români, dispuşi să ofere cel puţin 50 de euro pentru a ţine, în sertar, amintirea prim-ministrului care a fost. 50 de euro înseamnă o cincime din salariul minim pe economie. Ca şi când cu cinci carnete de pescuit ale lui Mănescu oricine îşi poate umple frigiderul de carne.

Manea Mănescu continuă să trăiască, în bibliotecile românilor şi aiurea. De pildă, bloggerul de turism Cezar Dumitru povesteşte că, ajuns în „zona arborilor memoriali“ din Sri Lanka, pe lângă speciile care păstrează amintirea lui Iuri Gagarin, a lui Jawaharlal Nehru sau a astronanauţilor de pe Apollo 12, se află şi un copac cu flori galbene, plantat de Manea Mănescu în 1974. Pe plăcuţa explicativă stă scris: „prime-minister of the Socialist Republic of Romania“.

„În viaţă trebuie să fii şmecher, să nu iroseşti inteligenţa“

Manea Mănescu s-a născut în oraşul Brăila, la 9 august 1916, în familia unor simpatizanţi comunişti. Tatăl, Constantin Mănescu, cunoscut mai mult drept „nea Costică“, era muncitor cazangiu, iar mama, Păuna Mănescu – casnică. După instaurarea comunismului, nea Costică va ajunge director al societăţii „Export-Petrol“ din Ploieşti, deputat în Marea Adunare Naţională, şi membru în comitetul regional de partid Ploieşti, iar mama – activistă în Uniunea Democrată a Femeilor din România, filiala Ploieşti. Fostul diplomat Ştefan Andrei povesteşte, în volumul „I se spunea Machiavelli“ despre tatăl lui Manea Mănescu: „a fost un tehnician petrolist foarte calificat şi instruit. L-a evocat şi Panait Istrati, legat de discuţiile ce le aveau împreună cu Ştefan Gheorghiu. Tatăl lui

Manea Mănescu n-a fost de acord cu orientarea PCR-ului şi a murit fără a intra în Partidul Comunist. Şi Ceauşescu a mers până acolo, că nu l-a iertat nici la moarte. A zis că el le-a făcut mari greutăţi înainte de 1944. [...] În închisoare însă, Ceauşescu a fost cu fratele lui Manea Mănescu“.

Fratele e Racovski Mănescu, alintat Cocu, omul care l-a inspirat şi pe Manea în alegerile sale politice. Racovski fusese strungar în fier la Ploieşti, însă comunismul avea să-i aducă gradul de colonel de Securitate. Fusese coleg de puşcărie cu Gheorghiu-Dej, iar asta era cea mai importantă parte a biografiei sale. În copilărie şi adolescenţă, îl punea pe Manea să deseneze seceri şi ciocane pe ziduri şi trotuare, să ducă manifeste în liceu şi să recruteze adepţi pentru mişcare din rândurile colegilor de la internatul liceului, arată istoricul Cristina Diac.

16 decembrie 1976. Vizita oficială a primului ministru al României, Manea Mănescu în Franţa.

Primirea la preşedintele Valéry Giscard d'Estaing FOTO: Fototeca online a comunismului românesc

Manea Mănescu are însă cinci fraţi: Racovski, Ion, Bujor, Gabriel şi Lenin (alintat Lencu). Dintre aceştia, Lencu are o poveste aparte: fost hoţ de buzunare, fusese exclus din Partid pentru că, în timpul războiului, căzuse prizonier la nemţi în Munţii Tatra. Numai în România a existat acest paradox: Lenin a fost dat afară din Partidul Comunist.

„Mama a pus o lumânare în sobă: «V-am făcut foc»“

Familia Mănescu e departe de-a fi înstărită, însă Manea Mănescu, fin cunoscător al standardelor biografice care pot propulsa oameni în partid, ştie că o poveste bună impresionează pe oricine, comunist sau nu. Iar povestea bărbatului, redată într-o autobiografie de partid, e sfâşietoare: „Nu aş putea trece peste un fapt chiar când trebuie să fac o autobiografie succintă – care a fost pentru mine o încercare ce mi-a deschis ochii şi ce influenţă enormă pentru tot restul vieţii mele, o memorabilă scenă din viaţa mea de copil în casa părintească. Era într-o iarnă grea din 1922/23, tata era închis, mama noastră nu mai avea lemne cu care să ne mai încălzească pe noi cei patru copii ai ei – şi după ce pusese pe foc şi scaunele din casă, masa, copaia şi alt mobilier casnic – când am început să plângem, de frig, patru guri de copii, ea – mama – pe ascuns a băgat o lumânare în sobă şi deschizând apoi numai puţintel uşa sobei, ca să putem vedea din patul unde stăteam zgribuliţi, înveliţi în ţoale, flacăra aprinsă, ne spunea: «Uite, dragii mamei, v-am făcut foc»,

iar pe sobă a pus un ceaun cu apă în care pusese trei pietre rotunde şi ne amăgea că sunt cartofi puşi la fiert, pentru ca să ne dea să mâncăm. Aveam peste şase ani când se întâmplau aceste lucruri şi care mi-au deschis ochii pentru totdeauna asupra a ceea ce aveam să fac în viaţă şi aşa am dus-o toată tinereţea mea. Am făcut evocarea acestui fragment din viaţa mea pentru a arăta că deşi azi sunt intelectual am trăit cu familia o viaţă de proletar".

Ce-a căutat Mănescu la Chişinău

Deşi pretinte că a dus o viaţă de proletar, Manea Mănescu se diferenţiază în mod categoric de mulţi dintre tovarăşii săi: a absolvit şi şcoala primară (în Moreni, Prahova, 1923-1928), şi liceul (Liceul Comercial din Ploieşti, 1928-1935). Totuşi, învăţământul clasic rămâne secundar între preocupările sale. Importante sunt învăţăturile tovarăşilor: începând cu 1932, Mănescu participă la acţiuni ale tineretului comunist, iar în 1933 chiar conduce un protest în liceu pentru îmbunătăţirea mesei şi a tratamentului. Drept pedeapsă, adolescentul e dat afară din internat, iar ultimul an de şcoală îl face în particular, cu bani din salariul de funcţionar la Rafinăria „Dacia Română".

Entuziasmul său e remarcat de comunişti, care-l trimit, în perioada 1934-1936, să muncească în cadrul tineretului naţional-ţărănesc şi ţărănist radical din Ploieşti. La 6 martie 1936, e în Chişinău, la procesul unor militanţi comunişti din Basarabia, autodeclaraţi „antifascişti", între care Petre Constantinescu-Iaşi. Mănescu e unul dintre cei peste 700 de martori aduşi de avocaţii Lucreţiu Pătrăşcanu, Ion Gheorghe Maurer şi Dem I. Dobrescu.

„Mânca numai la restaurante"

E primit în partid în 1938, an în care se mai remarcă o dată în faţa tovarăşilor: organizează o grevă studenţească de două săptămâni la Academia Comercială din Bucureşti, însă ezită să ia cuvântul, iar manifestaţia e furată de legionari. Nu renunţă însă la şcoală: în perioada 1936-1940 e student bursier la Academia Comercială, pe care o absolvă cu „meţiunea albă cu elogii", după cum arată într-o autobiografie de partid. Totuşi, munca de partid rămâne pe primul loc: Mănescu se străduieşte, fără succes, să racoleze potenţiali membri de partid. De pildă, fostul student de origine greacă Anton Gramenos va povesti Comisiei de Control a Partidului cum Mănescu i-a dat 1.000 de lei dintr-un teanc de 30-40.000 de lei „de la partid, pentru studenţii săraci". Se întâmpla pe Calea Victoriei, iar Mănescu „era îmbrăcat extreme de frumos şi mânca numai la restaurante. Ma invitat şi pe mine, nu m-am dus".

Nu renunţă: organizează cercuri de lectură şi seminarii marxiste cu studenţii, contribuie la editarea unei reviste „antifasciste", devine membru în biroul studenţesc al UTC din Bucureşti şi apoi secretar al biroului (1940). În paralel, lucrează ca funcţionar la Ministerul Sănătăţii (1938-1940), funcţionar la Eforia Spitalelor Civile Bucureşti (1940-1941), e şeful de cabinet al secretarului general al ministerului Economiei, Paul Suciu (1942), profesor la un liceu din Târgu-Jiu, funcţionar la o întreprindere din Bucureşti, asociat la o firmă care se ocupă cu vânzarea articolelor tehnice, merge la cursurile

seminarului pedagogic Bucureşti (noiembrie 1941-martie 1942) şi face studii doctorale (1940-1943). „Teza nu am putut s-o susţin, fiind arestat în toamna anului 1943“, spune Mănescu întro autobiografie de partid. Ce se întâmplase?

Manea Mănescu a fost coordonator de doctorate fără să-şi susţină doctoratul.

De ce-a fost dat afară din partid

În decembrie 1943, Siguranţa face mai multe arestări în Bucureşti – fusese deconspirată aşa-numita „celulă din universitate“. În aceeaşi vreme e arestat şi Petru Groza, care face instrucţie cu agenţii poliţiei. Mănescu e însă mai uşor impresionabil: recunoaşte tot în achete – activitatea clandestină, numele conspirativ „Vlad“, că a dat bani pentru deţinuţii comunişti. Cu toate acestea, e achitat la proces, dar rămâne în beciurile Siguranţei până în aprilie 1944. Pentru purtarea avută la „cădere“ (n.r. – arestare, în argoul comunist), e exlus din parid. Până la 23 august 1944, stă ascuns. Îi e frică.

Nu e la prima greşeală: în 1942, grecul Anton Gramenos îl mai întâlneşte o dată pe Mănescu. Bărbatul îl întreabă dacă are nevoie de un loc de muncă, pentru că, uite!, el lucrează la Ministerul Economiei. Derutat, studentul întreabă, firesc, de ce Mănescu lucrează pentru duşman (n.r. – guvernul Antonescu). „Tov. Manea Mănescu a răspuns că în viaţă trebuie să fii şmecher şi să foloseşti în mod util inteligenţa, să nu o iroseşti!“, îşi va aduce aminte Gramenos. Peste câţiva ani, cu prilejul unor verificări în rândul membrilor de partid, grecul va spune că Mănescu ar fi fost „agent provocator atât pentu prinderea legionarilor urmăriţi atunci de regimul Antonescu, cât şi pentru demascarea comuniştilor“.

Păcatul capital

Păcatul care avea să-i fie ca o piatră de moară în dosarul de partid e însă altul: în februarie 1941, după rebeliunea legionară, Mănescu semnează o chemare iniţiată de „studenţii români creştini“ prin care condamna rebeliunea şi se alătura apelului de ordine făcut de guvern. Se pare că Manea Mănescu a făcut parte dintr-un comitet de organizare compus din 19 studenţi de la 8 facultăţi din Bucureşti care au semnat scrisoarea către generalul Antonescu. Documentul a fost arhivat însă în URSS, de către Comisia Aliată de Control. Totuşi, comuniştii fuseseră informaţi că scrisoarea se află în dosarul nr. 5/1941, intitulat „Problema comunistă“, care cuprinde rapoartele lui Eugen Cristescu, fost şef al Serviciului Secret de Informaţii din România.. „În această scrisoare [...] declarau devotament lui Antonescu, arătând că ei sunt reprezentanţii «studenţimii autentic naţionaliste»“, arată o notă din dosarul de cadre al lui Mănescu. Zvonul acesta, niciodată confirmat, dar care a păstrat neîncrederea tovarăşilor, îl va urmări întreaga lui carieră.

Problemele Mariei Mănescu. Nici soţia lui Manea Mănescu, Maria (născută Munteanu), nu avea cel mai curat dosar de partid. Deşi provenea din rândul proletariatului (era fiică de factor poştal) şi era un specialist veritabil (era doctor în medicină, medic radiolog la Spitalul de Copii, absolventă a cursurilor de aspirantură de la Moscova), pe femeie o urmărea un anume eveniment petrecut în anul 1936, când participase la congresul studenţesc de la Craiova, organizat de legionari. Nici ea, nici Manea Mănescu nu vor fi însă prea afectaţi de aceste pete din biografie.

Toate misiunile unui alpinist politic

Aprilie 1948. Manea Mănescu, un provincial profesor de liceu din Ploieşti, fost activist comunist, ajunge în faţa conducătorului unic al Partidului Muncitoresc Român, Gheorghe Gheorghiu-Dej. E momentul în care i se decide destinul comunistului ageamiu. După întâlnirea cu Dej, Manea Mănescu e numit asistent universitar la Academia Comercială din Bucureşti. Reuşeşte să-şi învingă anonimatul la care fusese condamnat prin excluderea din partid. Reuşeşte să ajungă, din nou, la poalele Olimpului comunist. De data aceasta e pregătit. E un alpinist adevărat. Promite. În doar trei luni, e numit referent principal al Consiliului de Stat al Planificării şi conferenţiar la Institutul de Ştiinţe Economice şi Planificare. Obţine şi postul de lector la şcolile de partid din Sectorul PMR Învăţământ. Încă îl incomoda sesizarea făcută de Safir Emanoil, fost anchetator în 1945 la Tribunalul Poporului – el lansase zvonul că, în arhiva secretă a mareşalului Antonescu, pe care ar fi avut-o în mână, ar fi existat o notă informativă semnată de Mănescu. Este scrisoarea pierdută în arhivele URSS. Dar Manea Mănescu vrea să lase totul în urmă. Demonstrase că regretă: fusese anchetat de Comisia Controlului de Partid (CCP), se căise, scrisese autobiografii peste autobiografii, adunase referinţe de la toţi cunoscuţii, se străduia.

„Ştiinţa Partidului e cea mai superioară“

Fusese dat afară din partid în timpul războiului şi, potrivit noii încadrări, figura ca membru din 23 august 1944. Carevasăzică, i se refuzase dreptul de a fi ilegalist. Nu renunţase. Imediat după lovitura de palat, intrase în formaţiunile de luptă patriotică şi se remarcase în sectorul studenţesc. În chestionarele standard ale CCP, scria cu afect că l-a îndemnat să intre în partid „ataşamentul faţă de clasa muncitoare, în care m-au crescut părinţii de mic, faptul că Partidul conduce lupta care făureşte o lume nouă, faptul că ştiinţa Partidului este cea mai superioară“.

Deşi era doar un biet profesor de liceu, încerca permanent să-şi depăşească condiţia impusă de comunişti. Nu era însă momentul lui, iar tovarăşii aveau grijă să-i arate acest lucru cât se poate de clar: de pildă, tipărise o broşură de propagandă despre Tudor Vladimirescu, însă îi fusese retrasă la ordinul lui Alexandru Drăghici. Se mai dusese profesor, în Prahova, la şcoala de ucenici a Uzinelor Concordia şi la Şcoala Comercială din Ploieşti. Făcuse parte din comitetul regional al UTC, fusese delegat cu înfiinţarea Tineretului Progresist în regiunea Prahova şi chiar fusese preşedintele organizaţiei, fusese preşedintele unei secţii de votare la alegerile din 19 noiembrie 1946 şi lucrase şi cu Colectivul de propagandă şi agitaţie al CC al UTC. Manea Mănescu ştia însă că toate aceste responsabilităţi sunt prea mici pentru orgoliul său. Până la 28 mai 1947, nici măcar nu mai era membru de partid. Steaua sa norocoasă răsărise însă în cabinetul secretarului general al PMR, Gheorghiu-Dej.

Solemnitatea conferirii ordinului „Steaua Republicii Socialiste România”, clasa I-a , lui Manea Mănescu FOTO: Fototeca online a comunismului românesc

Protejatul lui Miron Constantinescu

Din martie 1951, lui Mănescu începe să-i fie din ce în ce mai clar că se urcase în trenul potrivit: bărbatul e numit director general al Direcţiei Centrale de Statistică, ataşat Consiliului de Miniştri. E promovat de Miron Constantinescu, arată Lavinia Betea în volumul „Viaţa lui Ceauşescu. Fiul poporului“. „Se acordau bine, de altfel, manifestărilor protectorului său, revoluţionarismul, devotamentul, intransigenţa partinică, ura neîmpăcată faţă de burghezo-moşierime şi imperialism, declarate cu orice prilej de

Manea Mănescu“, explică Betea. Sub aceeaşi protecţie, după o haltă în funcţia de locţiitor al reprezentantului României în CAER, Mănescu aterizează, în 1954, în funcţia de ministru de Finanţe. E mulţumit.

Lupta pentru putere din culisele partidului îl obligă, din nou, la o perioadă de anonimat: cariera îi e brusc întreruptă de eliminarea lui Miron Constantinescu şi a lui Iosif Chişinevschi din funcţii – e retrogradat în funcţia de preşedinte al Comitetului de Stat pentru Problemele de muncă şi Salarii (martie 1957). E însă un luptător. De vreme ce a reuşit să cadă în picioare până acum, nu-l mai poate opri nimic. Tot în martie 1957 e numit vicepreşedinte al Comitetului de Stat pentru Planificare, iar în mai 1957 – director adjunct al Direcţiei Economice din CC al PMR. La 25 iunie 1960, e numit membru în CC al PMR. Va rămâne în prima linie a comuniştilor până în decembrie 1989 (n.r. – cu o întrerupere voluntară în perioada 1979-1982). „A fost ales membru al CC la Congresul al III-lea al PMR, în 1960. Se poate spune, aşadar, că a fost cât se poate de implicat în acţiunile propagandistice şi ideologice ale epocii Dej“, spune istoricul şi politologul Vladimir Tismăneanu în volumul „Efigii ale unui coşmar istoric“.

Ctitor de şcoală de cibernetică?

Mănescu nu-şi neglijează însă nici curriculumul academic: e şef de catedră şi la Institutul de Ştiinţe Economice, şi la Şcoala Superioară de Partid „Ştefan Gheorghiu“. Ion Ivan, fost profesor de informatică economică la ASE şi fost colaborator al lui Mănescu, spune că ascensiunea politică a comunistului s-a văzut şi în modernizarea universităţii. Bărbatul susţine că Manea Mănescu ar fi fost ctitor de şcoală de cibernetică economică – aşa-i plăcea să fie recunoscut şi în epocă. Potrivit bărbatului, lui Mănescu i se datorează apariţia Facultăţii de Calcul Economic şi Cibernetică Economică, a secţiei de Mecanizare şi Automatizare a Calculului Economic sau a secţiei de Cibernetică Economică. „Lui Manea Mănescu i se datorează cooptarea unor profesori de excepţie care să predea studenţilor din facultate, rupând tradiţia profesorilor făcuţi pe puncte sau paraşutaţi de la Moscova, cu studii de prea scurtă durată“, susţine Ivan. Printre profesori, acesta-l numeşte şi pe matematicianul şi disidentul Mihai Botez.

Vladimir Tismăneanu susţine însă, în „Efigii ale unui coşmar istoric“, că însuşi Mihai Botez îi povestea, în 1988, că Mănescu a fost principalul oponent al direcţiei economice reformatoare. „Era de fapt un economist leninist mediocru, a cărui principală «contribuţie» era legată de pseudo-obiectul numit «Statistica nivelului de trai al populaţiei». Deci o tematică aprioric falsificată, supusă poruncilor şi capriciilor puterii. [...] Manea Mănescu a vituperat împotriva «iluziei tehnocratice» şi a fost campionul «accelerismului»“, spune Tismăneanu. Oricum, în memoria multor români, Mănescu a rămas „părintele ciberneticii româneşti“ – aşa-l numea şi fostul şef al Securităţii, Ion Stănescu, în discursul de la înmormântarea comunistului.

1972. Manea Mănescu şi François Mitterrand FOTO: Fototeca online a comunismului românesc

Scuipătoarea

De altfel, printre legendele trecute în contul său figurează anumite scene de-a dreptul fioroase, culese din şedinţele verificărilor de partid de la Statistică. De pildă, scrie Lavinia Betea în „Viaţa lui Ceauşescu“, „pe masa comisiei unde trona şi directorul Mănescu, la solicitarea lui, s-a pus şi o scuipătoare cu nisip. În timpul discuţiilor, Mănescu scuipa ostentativ în ea, atenţionând prin acest gest scârbos că avea sănătatea zdruncinată de schingiuirile suferite în anchete şi în închisoare“. Începutul anului 1965 îl aduce pe Mănescu din nou în primplanul vieţii politice: e numit şef al Secţiei Ştiinţă şi Artă a CC al PCR, în locul dogmaticului Leonte Răutu. Ascensiunea lui Mănescu se datorează, de fapt, relaţiei privilegiate pe care o avea cu Nicolae Ceauşescu, noul conducător al României. E o înţelegere din care amândoi au de câştigat: Mănescu schimbă faţa Secţiei de Ştiinţă şi Artă, lărgindu-i atribuţiile peste toate sectoarele de creaţie, arată istoricul Cristian Vasile într-un articol publicat pe portalul LaPunkt. În perioada 3-11 septembrie ’65, dictatorul avea să-l includă şi pe Mănescu în delegaţia oficială către URSS, la prima sa vizită în calitate de lider al Partidului, arată Vasile Buga în volumul „Pe muchie de cuţit. Relaţiile româno-sovietice“.

Diplomele lui Ceauşescu, girate de Mănescu

Printre calităţile deosebite ale lui Mănescu, apreciate de noul său conducător, era şi zgarda nevăzută de care-l ţinea şi dirija: „petele“ din biografie. În plus, Ceuşescu ştia că „lupii tineri“ din noua sa echipă îi vor eclipsa, în cele din urmă, pe înveteraţii stalinişti. „În slugărnicia lui Manea Mănescu şi activismul fostului miner Ilie Verdeţ, voluntarismul lui Ceauşescu aflase trainice puncte de sprijin. În spiritual programului marxist, aceştia îl susţineau în ritmurile înalte ale industrializării. Şi în măsurile, în forţă, pentru reducerea diferenţelor dintre sat şi oraş“, arată Lavinia Betea în „Viaţa lui Ceauşescu. Tiranul“. În plus, arată Vladimir Tismăneanu, bărbatul l-a susţinut pe Ceauşescu în eforturile de înlocuire a disciplinei managementului ca obiect de studiu academic prin impostura numită „Ştiinţa conducerii societăţii socialiste“.

Numaidecât, Ceauşescu avea, faţă de Mănescu, o datorie morală, dacă se poate vorbi despre morală în astfel de situaţii: printre demnitarii din generaţia a doua se ştia că Manea Mănescu se îngrijise de diplomele dictatorului – el girase şi aşa-zisa lucrare de licenţă cu titlul „Unele probleme ale dezvoltării industriale în România în secolul al XIX-lea“, lucrare care-i va aduce lui Ceauşescu titlul de preşedinte de onoare al Academiei

de Ştiinţe Sociale şi Politice a RSR (înfiinţată în 1970). Mai mult: Mănescu îi prezenta frecvent cizmarului ajuns conducător al ţării sinteze ale articolelor, studiilor comparative şi ale statisticilor apărute în presa economică mondială.

Plagiatul lui Mănescu. Manea Mănescu este autor a numeroase lucrări ştiinţifice de statistică, economie şi cibernetică. Deşi-l disculpă, spunând că aceasta e practica tuturor creatorilor autentici de şcoală, profesorul Ion Ivan susţine că lucrările ştiinţifice semnate de Mănescu, deşi porneau de la ideile sale, aprobate sau amendate pe parcursul elaborării lor, erau scrise, de fapt, de către cercetătorii-salahori din instituţiile pe care aceste le conducea.

Simbolul obedienţei în ceauşism

În 1974, Manea Mănescu este numit în cea mai înaltă funcţie din cariera sa: prim-ministru al României, în locul lui Ion Gheorghe Maurer. În acelaşi an, devine şi membru în CPEx, post pe care-l va păstra până în 1989 (cu o întrerupere în perioada 1979-1983), dar şi membru titular al Academiei Române şi preşedinte al Secţiei de Ştiinţe Economice şi Sociologie.

Numirea lui Mănescu în fotoliul de premier al României n-avea însă nicio legătură cu profesionalismul său presupus. De fapt, menirea lui Mănescu era să-l înlocuiască din funcţie pe Maurer. Fostul avocat spunea că industrializarea apucase, mai ales după 1970, pe un drum greşit. În 1973, la Cluj, bărbatul vorbea despre încetinirea industrilizării, citând o frază a lui Lenin: „Mai bine mai puţin, dar mai bine“. Discursul a fost publicat doar în „Gazeta de Cluj“, iar presa centrală nu l-a menţionat, având probabil dispoziţii în acest sens, explică disidentul Şerban Orescu în volumul „Ceauşismul“. Se pare că acel moment reprezintă căderea în dizgraţia dictatorului a fostului premier Maurer.

Şi Silviu Curticeanu, fostul şef de cabinet al lui Ceauşescu, susţine această teză în memoriile sale însă o nuanţează puţin. Bărbatul spune că nu Mănescu a câştigat scaunul de prim-ministru al Guvernului, ci Ilie Verdeţ l-a pierdut: „Primulministru mai trebuia să îndeplineacă şi o calitate esenţială: să nu constituie, în niciun fel, un pericol pentru «scaunul domnesc». [...] În primăvara lui 1979, Ilie Verdeţ a fost numit

Servilismul, de la Dej la Ceauşescu

În 1960, Manea Mănescu, Gheorghe Vasilichi şi Nicolae Goldberger tipăresc un volum de propagandă cu titlul „Greva generală din România – 1920“. Cartea se deschide cu un citat de o platitudine searbădă, extras din cuvântările ideologizate ale lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, conducătorul unic al republicii: „Experienţa grevei din 1920 a arătat mai mult ca oricând proletariatului din România necesitatea de a avea în fruntea sa un partid politic revoluţionar, marxixt-leninist, capabil să-l conducă în lupta pentru răsturnarea puterii burgheziei şi moşierimii“.

În 1964, volumul „Dezvoltarea economică a României 1944-1964“ conţine şi contribuţia sterilă din punct de vedere academic a lui Manea Mănescu. Cartea nu se mai deschide cu citate din Dej, ci acestea sunt inserate, vizibil, în texte. Viitorul premier al României are contribuţii semnificative clişeisticii de partid: „Satisfacerea cât mai deplină a nevoilor materiale şi culturale ale populaţiei este în strânsă dependenţă de nivelul dezvoltării producţiei sociale“.

prim-ministru, nu mai reprezenta, practic, un pericol real, deoarece aureolat şi cu funcţia de Preşedinte al Republicii, Ceauşescu devenise un conducător absolut şi atotputernic“.

Mandatul de cinci ani al lui Manea Mănescu a coincis cu perioada cel mai puţin înnorată a dictaturii comuniste din România, perioadă în care românii îşi puneau speranţele în viziunea de posibil reformator a lui Nicolae Ceauşescu. În noul fotoliu, Mănescu s-a afirmat, în primul rând,ca un simbol al obedienţei. Vladimir Tismăneanu scrie, în „Efigii ale unui coşmar istoric“: „Au rămas de pomină prosternările lui Manea Mănescu în faţa «mult iubite tovarăşe», discursurile de o infinită slugărnicie, articolele şi cuvântările în care Ceauşescu era proslăvit fără urmă de jenă. Cultul personalităţii nu s-a născut din neant, ci a fost confecţionat de membrii aparatului de partid“. Aparte de talentul de iconoclast al lui Manea Mănescu, numirea sa avea o însemnătate mult mai mare. În primul rând, în vreme ce funcţia lui Maurer se chema, formal, „preşedinte al Consiliului de Miniştri“, Mănescu a fost doar „prim-ministru“. Schimbarea terminologică nu are doar valoare simbolică, ci indică importanţa mai redusă a funcţiei. Şerban Orescu explică: „Atribuţiile Consiliului de Miniştri au fost trecute, cu acest prilej, în mare parte, asupra secretariatului partidului şi secretarului general; lipsa de personalitate a noului prim-ministru, Manea Mănescu, a contribuit la scăderea imaginii funcţiei, ca şi mutarea sediului Consiliului de Miniştri în clădirea Comitetului Central al Partidului. Cât priveşte Comitetul Central, prin dublarea numărului membrilor, prestigiul politic legat de această calitate a scăzut“. Practic, Nicolae Ceauşescu îşi definea, subtil, puterea absolută.

Toate bolile lui Mănescu

Certificatele medicale anexate în dosarul de cadre al lui Manea Mănescu portretizează un bătrân neputincios, măcinat de problemele de sănătate. În iulie 1964, bărbatul făcuse o operaţie de rezecţie a apofizei spinoase a vertebrei a V-a lombare. Fusese antesteziat de doctorul George Litarczek, care spune că pacientul s-a comportat rezonabil în salonul de spital. Orişicât, din acel moment în special, problemele de sănătate au revenit de multe ori: rinofaringită cronică, colită cronică, oprirea completă a posibilităţii de golire a vezicii urinare, pusee acute de lombosciatică dreaptă prin hernie discală, gripă în formă severă, pneumopatie mixtă sau stări febrile şi dureri mari la nivelul coloanei vertebrale. Chiar şi Vladimir Tismăneanu spune că bărbatul purta corset legat de sciatica sa cronică. Totuşi, boxerul Alec Nastac îşi amiteşte că, în 1972, în timp ce era în cantonament la Snagov şi se pregătea să sară gardul pentru a fura mere din grădina lui Mănescu, proprietarul iese în curte şi-l surprinde cu o provocare: „Ia să văd, la box sunteţi la fel de buni ca la furat mere?“. Iar Mănescu şi-a pus mănuşile şi a bifat câteva reprize în acelaşi ring cu Nastac. „A fost mai mult o joacă“, a povesit boxerul pentru „Gazeta Sporturilor“.

Şi din fotoliul de premier, Manea Mănescu a fost unul dintre adversarii reformelor financiare de descentralizare a economiei. Ideea nu-i aparţinea în totalitate, fiind, în ultimă instanţă, una dintre preocupările lui Ceauşescu. Totuşi Mănescu avea această perspectivă: centralismul poate devein funcţional prin folosirea computerelor de mare capacitate – întreprinderile de stat urmând să se autoregleze, susţine Şerban Orescu. Rezultatele au fost inexistente, având în vedere cadrul rigid al economiei, rămas neschimbat.

Şi asta oricât ar fi încercat, mai subtil sau mai făţiş, orice sfetnic de conjunctură. Caz concret: Adrian Vasilescu, al doilea cel mai cunoscut om din BNR, a povestit, pentru o

revistă de umor din România, că a fost consultant al lui Manea Mănescu timp de şase ani, în calitate de „publicist-comentator“ la „Scânteia“. E treabă serioasă aici: Vasilescu îi sugera lui Mănescu cum să-şi ambaleze mesajele atunci când se află în faţa dictatorului sau chiar alcătuia, efectiv, anumite rapoarte. Nu reuşea nici Vasilescu, oricât de tânăr şi energic ar fi fost atunci, să-i fie mereu pe plac lui Ceauşescu. De pildă, după o oarecare prezentare a investiţiilor în industrie, s-a-ntors Mănescu negru de supărare, pentru că planşele ziaristului au fost inutile: „M-a umilit! Mi le-a aruncat pe jos şi eu, om bătrân, m-am aplecat pe jos să le culeg!“.

Şi academicianul Mircea Maliţa, fost ambasador al României în SUA, povesteşte, în volumul său memorialistic „Secolul meu scurt“, despre servilismul viril al lui Mănescu. În 1982, fostul premier îi cere să-i aranjeze o discuţie cu preşedintele Ronald Reagan, pentru că „are un mesaj pe care trebuie să-l comunice chiar lui“. Asta deşi protocolul american impunea doar întâlniri cu omologi şi, arareori, cu premieri activi, însă doar în cazul în care preşedinţia dintr-un stat e simbolică. Totuşi, iniţiativa lui Mănescu se materializează. Mircea Maliţa, interpret al întâlnirii: „Mesajul nu este decât un salut călduros al lui Ceauşescu şi ce face acesta în favoarea unor bune relaţii cu SUA. Ce dorea să obţină de la Reagan era invitaţia adresată lui Ceauşescu de a veni în SUA, fiindcă vizitele lui atât de dese sub alţi preşedinţi îngheţaseră“. Preşedintele american însă nu e prea receptiv: Mănescu nu-şi poate îndeplini misiunea. Maliţa spune că, de fapt, Reagan se înfuriase din cauza faptului că, după ce a fixat un termen scurt, de 15 minute, pentru întrevedere, ele au fost consumate cu trivialităţile lui Mănescu. „Nu conţineau nicio referinţă la problemele umanitare, esenţiale în raportule cu SUA şi în care ar fi putut da un semn cât de mic de preocupare. Se spune că indispoziţia lui Reagan a fost atât de mare încât a cerut să nu i se recomande niciodată să mai primească vreun delegat român, ordin rămas aplicat şi valabil până în 1989, cu excepţia acreditării de noi ambasadori“. Eşecul diplomatic a fost cel mai puternic resimţit chiar de către cel care depusese cel mai mult efort: Mircea Maliţa e rechemat în ţară până la finalul anului.

Dintre toţi cei care-şi amintesc de Manea Mănescu, doar Dumitru Popescu îi păstrează un portret favorabil. Până la urmă, cei doi au rămas prieteni şi după 1989, vizitându-se de cel puţin de două ori pe an, după cum mărturisea Mănescu în interviul publicat, în 2007, de „Evenimentul zilei“. Fostul cerber al culturii româneşti scrie, în volumul „Cronos autodevorându-se“: „M.M. a fost un lider intelectual comunist timorat de complexul toleratului. N-a apelat suficient la ascendentul competenţei ştiinţifice, pentru a amenda de la tribunele publice erorile de gândire strategică ale unor instituţii economice (până la urmă şi ale lui N.C.) deşi le percepea şi deduceam uneori că îl irită. N-a intrat în conflicte de fond, nici chiar cu potentaţii lipsiţi de cultură economică şi plini de tupeu. Şi-a făcut datoria, atât cât i s-a permis, în marja presupusei şi realei limite a intelectualului promovat în poziţii înalte, fără privilegiul originar al proletariatului de sânge.“ Este acelaşi tip de argumentaţie pe care românii au cunoscut-o şi în timpul proceselor din anii ’90. Cei care înţelegeau dimensiunea slugarnică a comportamentului lui Manea Mănecu nu s-au mirat, însă, de gestul sărutării mâinii lui Ceauşescu în decembrie 1989.

Ion Mihai Pacepa, „cel mai mare peşte“

Şeful spionajului românesc în perioada 1972-1978, Ion Mihai Pacepa, a fost omul bun la toate din anturajul cuplului Ceauşescu. În 1978, i-a trădat pe cei pe care înainte îi adulase. A dezertat. Presa occidentală îl prezenta drept „cel mai mare peşte“. Avea dreptate: există câteva lucruri putrede înbiografia lui Pacepa.

28 iulie 1978, Köln, Republica Federală Germană (RFG). Şeful rezidenţei de spionaj a Departamentului de Informaţii Externe (DIE) din RFG, Ştefan Constantin, se desparte la ora 20.40 de spionul „Vintilă“, colegul său, în faţa hotelului Blofer din Köln. O oră mai târziu, „Vintilă“ ajunge la Dom Hotel, de unde e preluat de agenţii Agenţiei Centrale de Informaţii (CIA). Americanii îl scot de urgenţă din RFG şi îl trimit cu un avion militar la Washington.

Spionul „Vintilă“ e nimeni altul decât Ion Mihai Pacepa, primadjunct al şefului Departamentului de Informaţii Externe şi secretar-general în Ministerul de Interne, sfătuitor de taină al lui Nicolae Ceauşescu. Era în Germania pentru a discuta cu cancelarul Willy Brandt despre perfectarea unui acord între România şi firma nemţească Fokker pentru licenţa de fabricaţie a unor avioane-curier. Lesne de înţeles, la 28 iulie 1978, România a renunţat la această firmă. A achiziţionat licenţa de fabricaţie a unui avion mediu curier de la firma britanică BAC.

Spionul din lumina reflectoarelor

Oricum, în decurs de o oră, Ion Mihai Pacepa reuşeşte să păcălească una dintre cele mai puternice instituţii-monolit din România: Securitatea. Până la predarea sa efectivă, niciun gest de-al bărbatului nu fusese îndeajuns de remarcabil pentru a semnala un astfel

de scenariu. Deodată, imposibilul capătă formă. Şocul e resimţit extrem de puternic, iar consecinţele – devastatoare.

Efectele dezertării lui Pacepa vor fi vizibile mulţi ani, şi nu doar în politica din ce în ce mai absurdă, mai nervoasă şi mai opacă a cuplului Ceauşescu. Defectarea unuia dintra stâlpii de încredere din comunismul românesc, oricum exasperant de închistat, generează schimbări majore în activitatea şi în mentalitatea securiştilor vechi şi noi. Oamenii n-au înţeles niciodată pe deplin logica fugarului.

Cel mai frecvent întâlnit tip de argument rămâne în logica nerespectării jurământului sacru – la asta apelează orice persoană ce poartă epoleţi. Contextul implică, însă, mai multe nuanţe. Dar poate că e normal ca bătrânul spion să fie încă relevant pentru opinia publică.

Până la urmă, în iulie ’78, Pacepa e liderul spionilor români, cel care trebuie să apere interesele lui Ceauşescu şi ale regimului comunist. Într-o singură noapte, devine persoana cu cea mai înaltă poziţie într-un serviciu de informaţii al ţărilor comuniste care a trecut în tabăra adversarilor. „Un înalt funcţionar american declară ziarului «Bild am Sonntag»: «Faţă de „Vintilă“, Schewtschenko (A. Şevcenko), ambasadorul sovietic la ONU, este un mărunţiş»“, scria ziarul „Bild am Sonntag“, o săptămână mai târziu, la 6 august 1978.

Ion Mihai Pacepa nu era un securist cu mâinile curate.
FOTO Lucia Hossu Longin, „Faţă în faţă cu generalul Pacepa“

„Guvernelor din toată lumea le e teamă“

Publicaţia germană explică însă şi amploarea evenimentului în sine: „În camera de audiere, puternic ecranată, a serviciului secret american CIA, la sfârşitul acestei săptămâni, face dezvăluiri «cel mai mare peşte» care a fugit în ultimii ani din Est în Vest: viceministrul român «Vintilă», cel mai apropiat om de încredere al şefului de stat bucureştean, Nicolae Ceauşescu, asemănător ca funcţie lui Zbigniew Brzezinski, consilierul pe probleme de securitate al preşedintelui SUA, Jimmy Carter [...] Guvernelor din toată lumea le este acum teamă de «Vintilă» pentru că a cunoscut multe planuri militare ale Estului“.

„Azil din cauza dragostei?“

În prima săptămână a dispariţiei lui Pacepa, autorităţile române, cele germane şi o bună parte din publicaţiile occidentale vorbesc despre răpirea diplomatului „Vintilă“, despre uciderea sa sau despre fuga acestuia pentru a-şi trăi o presupusă poveste de dragoste.

Dragostea nu e nici pe departe motivul. Ancheta ulterioară a comisiei formate din generalii de Securitate Iulian Vlad şi Emil Macri şi din coloneii Vasile Gheorghe şi Ion Moţ arată că Pacepa ar fi fugit de frica repercusiunilor pe care le va suferi odată cu descoperirea afacerilor ilegale la care era părtaş în România sau din nemulţumirea faţă de faptul că nu fusese pus în funcţia de şef al Departamentului de Informaţii Externe. Altă variantă: fusese convins de CIA să trădeze un sistem pe care nu îl mai putea suporta din cauza cerinţelor lui Ceauşescu, printre care uciderea directă sau indirectă a disidenţilor români.

Scrisoare către Dana

Prima explicaţie pe care azilantul o dă vine abia la începutul anilor ’80, într-o scrisoare deschisă pentru fiica lăsată în ţară, Dana, scrisoare publicată de presa occidentală: „În 1978 am primit ordinul de a organiza uciderea lui Noël Bernard, directorul secţiei române a postului de radio Europa Liberă, care îl înfuriase pe Ceauşescu cu ale sale comentarii. Era spre sfârşitul lui iulie când am primit acest ordin şi când a trebuit să decid în cele din urmă între a fi un tată bun şi a fi un criminal politic“. Dramatic.

Pacepa controla DIE

Totuşi, cum de are Ion Mihai Pacepa o asemenea putere? Cum ajunsese el în fruntea spionajului românesc? Bărbatul fusese ofiţer de informaţii din 1951, iar în perioada aprilie 1966-august 1972 fusese numit adjunct al şefului Direcţiei de Informaţii Externe (DIE), Nicolae Doicaru. Din august 1972 până în iulie 1978, pe lângă funcţia de prim-adjunct al şefului DIE, (rebotezat în 1973 Departamentul de Informaţii Externe), a cumulat-o şi pe aceea de secretar general al Ministerului de Interne. Chiar dacă nu era şef plin peste DIE, Pacepa controla instituţia. Principala responsabilitate a sa era legată de procurarea de aparate tehnice pentru ascultat şi interceptat, spionul fiind, timp de peste 20 de ani, şeful secţiei Ştiinţă şi Tehnologie din DIE. Însă, aşa cum îi stă bine unui subaltern care vrea să avanseze uşor, Pacepa se reorientase spre activităţi care îl puteau evidenţia şi aduce aproape de Ceauşescu.

Treburile Brigadei ZI

Pacepa a fost unul dintre artizanii construirii cultului lui Ceauşescu, prin prezentarea dictatorului ca lider socialist cu tendinţe reformiste pentru liderii occidentali voit naivi. Pacepa s-a ocupat de selectarea şi prelucrarea personală a buletinelor informative pentru Ceauşescu. „În ultimii 6 ani am condus şi secţia de dezinformare externă, menită să creeze un cult al lui Ceauşescu în Occident“, declara Pacepa într-un interviu acordat la 28 iulie 2013 unei televiziuni de ştiri din România. Istoricul Mihai Pelin

vorbeşte, în „Culisele spionajului românesc“, despre tendinţa lui Pacepa de a manipula până şi informaţiile oficiale din rapoartele înaintate lui Ceauşescu, doar pentru a-l binedispune pe dictator: „De regulă, notele redactate de Brigada ZI (n.r. – de exploatare a informaţiilor) erau amendate cu următoarele recomandări: «bună, dar mai trebuie rafistolată»; «îi lipseşte piperul»; «întăriţi-o măi, şi merge». A întări o informaţie, în concepţia lui Ion Mihai Pacepa însemna a preciza, de pildă, că ea provenea din surse apropiate de Casa Albă sau Departamentul de Stat al SUA. Surse evident inventate“.

Pacepa le arată schiţa spitalului DIE lui Ion Stănescu (stânga), foş şef al Securităţii, şi lui Teodor Coman (dreapta), ministru de Interne.

FOTO Lucia Hossu Longin, „Faţă în faţă cu generalul Pacepa“

„Cotonogirea“ Monicăi Lovinescu

Cu toate că era responsabil de activităţi precum furtul de produse ştiinţifice şi tehnologice sau dezinformare externă, Pacepa nu era străin nici de activităţile brutale a serviciului extern de informaţii. Tot Mihai Pelin susţine: „Generalul Ion Mihai Pacepa a fost implicat şi în tentative de crimă, dar şi în crime înfăptuite până la capăt. A făcut parte din toate colectivele instituite în vederea organizării răpirii din sau a asasinării în Occident a ofiţerilor de informaţii români dezertori“. Un caz celebru în care apare şi numele lui Pacepa este cel legat de agresarea uneia din principalele voci ale emigraţiei româneşti, jurnalista Monica Lovinescu. Aceasta a fost bătută crunt în faţa casei sale din Paris, la 17 noiembrie 1977. Responsabilul pentru perfectarea misiunii, Ion Mihai Pacepa. „Ceauşescu n-a cerut niciodată să fie lichidată, dar avea obiceiul să ceară izolarea, compromiterea. «Ia cotonogiţi-o p-asta, mă, că prea-i a dracului!» Şi-atunci Pacepa, care a primit sarcina, a dat câţiva dulăi la nişte negrotei so bată“, a povestit, după 1990, securistul Nicolae Pleşiţă.

„Puteam descrie cum fac dragoste“

Nu în ultimul rând, Pacepa a fost şi cel care, din obedienţă sau pură plăcere, furniza cuplului dictatorial înregistrări audio şi video deocheate, în care protagoniştii erau demnitari români sau străini. Exemplele sunt numeroase, iar Pacepa a recunoscut acest aspect şi după 1989.

„Ceauşescu mi-a dat în subordine şi o unitate ultrasecretă tehnico-operativă însărcinată să asculte microfoanele ascunse în birourile şi locuinţele conducerii de partid şi de stat […] Le cunoşteam preocupările, până şi pe cele mai intime, le cunoşteam planurile, prezente şi de viitor, ştiam ce fac soţiile, soţii, în timpul zilei, ştiam amantele, iubiţii celor care aveau, şi puteam descrie în detaliu până şi cum fac dragoste“, declara Pacepa în interviul acordat Luciei Hossu Longin şi redat în volumul „Faţa în faţă cu generalul Pacepa“.

O ţintă predilectă a misiunilor lui Pacepa era însă personalul diplomatic din ambasadele străine aflate în România. Bărbatul coordona un întreg grup de „ispite“ de origine românească, trimise să-i seducă pe diplomaţii de aiurea. Şoferi, menajere, secretari sau amante erau plasate în patul unor personae care ulterior puteau fi şantajate de Securitatea din România.

„S-o faci să-şi ridice fusta!“

Nu la fel se întâmpla însă, şi cu prima chimistă a ţării, căreia se pare că-i plăceau aceste înregistrări. Mai mult: în momentul în care nu agrea o femeie, cerea supravegherea, înregistrarea şi despărţirea acesteia de bărbat. Pe lângă cunoscutele încercări de a-l despărţi pe Ştefan Andrei de soţia Violeta, Elena Ceauşescu a încercat să strice şi alte case, aşa cum a fost cea a soţilor Gheorghe şi Antoaneta Pană (născută Burăh-Lupu). Gheorghe Pană era unul dintre membrii Secretariatului în anii ’70, aşadar, un birocrat important în nomenclatură, însă problema Elenei era că Antoaneta avea origini evreieşti. „M-am săturat de ea. Mai ai trei luni ca s-o faci să-şi ridice fusta. Trei luni în care o vreau înregistrată, fotografiată şi filmată. Eu vreau totul chiar aici, în acest dosar. O vreau culcată în pielea goală, sub omul tău“, îşi aduce aminte Pacepa.

Omul care valora 1.000.000 de dolari. Mort

Fuga lui Pacepa a creat panică la Bucureşti. Ceauşescu a dat imediat ordin ca spionul român să fie capturat, apoi chiar eliminat dacă nu se putea aducerea sa viu în ţară, pentru a-şi primi pedeapsa. La 17 august 1978, spionul român a fost condamnat de Tribunalul Militar Bucureşti la moarte, dar ancheta asupra comportamentului său în serviciul de spionaj a fost declanşată abia la 19 august, în acelaşi an. Importanţa celor ştiute de Pacepa a fost explicată succint de Nicolae Pleşiţă: „Când a fugit Pacepa, s-a c... pe el nu numai Ceauşescu, ci şi Arafat. Cunoştea prea multe Pacepa despre legăturile lor“, afirmă Pleşiţă în volumul de dialoguri „Ochii şi urechile poporului. Convorbiri cu generalul Nicolae Pleşiţă“, semnat de jurnalistul Viorel Patrichi.

Lista lui Carlos „Şacalul“

În noiembrie 1981, sursele DIE află detalii importante despre viaţa lui Pacepa în Statele Unite: ce a spus, cât a spus, unde stă. „Este folosit de CIA în calitate de expert şi face expuneri pentru pregătirea cadrelor de spionaj şi contraspionaj ale SUA pe probleme privind ţările socialiste“, preciza o fişă biografică a lui Pacepa din noiembrie 1981 unde era explicată şi activitatea sa. La începutul anilor ’80, eliminarea lui Pacepa a fost cerută

sistematic de Ceauşescu. Pentru îndeplinirea acestei misiuni fusese angajat teroristul Carlos „Şacalul“, pe numele său adevărat Carlos Ilici Ramirez, căruia Securitatea îi oferise, pentru această misiune, un milion de dolari. Carlos va abandona misiunea de ucidere a românului, pe motiv că Pacepa e prea departe de zonele în care el şi teroriştii săi operează.

Ion Mihai Pacepa, în dreapta FOTO Lucia Hossu Longin, „Faţă în faţă cu generalul Pacepa“

După refuzul lui Carlos, o altă echipă a încercat asasinarea lui Pacepa pe sol american. A eşuat, iar americanii au avut grijă să-l mute pe Pacepa dintr-o ascunzătoare în alta şi să-i schimbe, din nou, identitatea. „Este adevărat. Shit happens, se spune în America. Am pierdut una din bătăliile cu Securitatea şi a trebuit să iau viaţa de la capăt“, spune Pacepa în interviul dat la 28 iulie 2013 unui post de televiziune.

De la CIA la DST

Fostul comunist român îşi va pierde urma din nou, fiind ajutat de serviciile speciale americane, cele care vor profita de cunoştinţele acestuia în materie de spionaj. Mai mult, periodic, Pacepa a fost trimis chiar în Europa, la Paris, pentru a-i ajuta şi pe francezi. „Am lucrat cu Yves Bonnet, şeful Direcţiei de Supraveghere Teritorială a Franţei (DST – serviciul de informaţii intern francez), în 1985, când am fost detaşat la sediul DST din Paris şi am fost implicat în câteva acţiuni antiteroriste, inclusiv legate de Şacal [...] Când am plecat din Paris, am primit de la Yves Bonnet o copie a stiloului încărcat cu otravă pe care Pleşiţă l-a dat ofiţerului ilegal al CIE (n.r. –Centrul de Informaţii Externe) însărcinat să-l asasineze pe Goma (n.r. – disidentul Paul Goma), precum şi înregistrarea magnetică a conferinţei lui Mitterand, care a calificat serviciul de spionaj al României drept o bandă de asasini“, mărturisea Pacepa în interviul acordat la 28 iulie 2013. Bărbatul susţine că, în acea perioadă, a avut un rol important în dejucarea unor acţiuni împotriva disidenţei române din Franţa.

După colaborarea cu DST, Pacepa a încheiat contractul prin care se obliga să fie prestator de servicii de consultanţă în materie de intelligence. S-a apucat de scris. În 1987, a publicat volumul „Orizonturi roşii“, un bestseller internaţional, în care alternează

informaţii adevărate, confirmate după 1989 de istorici şi de alţi comunişti, cu minciuni grosolane. Defectorul nu va uita să prezinte cu fală apariţia cărţii şi numele celor pe la care a trecut pentru a fi citită, încă de la primul tiraj. „În 1987, congresmenul Frank Wolf (Richmond, Virginia) şi regretatul senator Jesse Helms (Raleigh, Carolina de Nord) i-au înmânat preşedintelui Reagan primul exemplar din tirajul cărţii «Orizonturi roşii», pe care după câte se spune, a ajuns s-o numească «biblia mea în materie de lucru cu dictatorii». O traducere în limba română a cărţii tipărite în Statele Unite a fost introdusă pe ascuns în România, iar o ediţie de buzunar (în stilul cărticelei lui Mao) a fost tipărită ilegal în Ungaria“, susţine Pacepa în volumul „Dezinformarea“. Cartea sa a fost văzută drept o contribuţie în schimbarea percepţiei publice a imaginii lui Ceauşescu. Pentru români, dezvăluirile lui Pacepa vor fi prezentate prin intermediul postului radio Europa Liberă, începând cu ianuarie 1988, în 12 emisiuni în care au fost date publicului detalii despre viaţa intimă a cuplului dictatorial.

România liberă: Un fost securist acuză

După 1989, Pacepa va fi prezentat ca erou al luptei împotriva lui Ceauşescu. Pentru alţii însă va rămâne un trădător. Omul e din ce în ce mai activ. Scrie, publică, se afirmă prin numeroase intervenţii în presa de peste ocean. Se rebranduieşte. Mai mult, Pacepa găseşte şi noi inamici. Foşti nomenclaturişti care pozau în socialişti şi social-democraţi intră sub tirul acuzaţiilor sale în care principala vină era legătura acestora cu Uniunea Sovietică. Printre aceştia s-a aflat şi Ion Iliescu, rebotezat Ion Ilici Iliescu (n.r. – Ilici e unul dintre prenumele lui Lenin, folosit pentru a-i sublinia apartenenţa politică) pentru un mai mare impact. Pacepa informa şi dezinforma, în funcţie de situaţii şi oameni.

Pleşiţă: Lista lui Severin, de la Pacepa

Un politician care a simţit efectul dezinformării lui Pacepa, potrivit afirmaţiilor făcute de Nicolae Pleşiţă, a fost actualul europarlamentar PSD Adrian Severin, ministru de Externe al României în perioada 1996-1997. Pe vremea când era în fruntea diplomaţiei de la Bucureşti, Severin şi-a pierdut postul de ministru de Externe în urma unui scandal pe care l-a pornit când a declarat că deţine o listă cu şefi de ziare şi ziarişti care ar fi spioni, pe care însă nu a prezentat-o publicului niciodată. „Sunt informat că în timpul unei vizite în America, Severin s-a întâlnit cu Pacepa. Este o provocare a lui Pacepa pentru compromiterea unor oameni. […] Lista lui Severin face parte dintr-un scenariu de subminare“, declara Pleşiţă în interviul „Ochii şi urechile poporului. Convorbiri cu generalul Nicolae Pleşiţă“, semnat de Patrichi. Adrian Severin n-a spus niciodată de unde ar avea lista respectivă. Întrebarea s-a pierdut însă, pentru că fostul ministru a oferit mereu alte motive, din ce în ce mai revoltătoare, de a fi în atenţia publică. A păstrat doar metoda folosită: corupţie, abuz de putere, conflict de interese.

Pacepa se poate întoarce în România. Prin decizia numărul 41 din iunie 1999 a Curţii Supreme a fost admis recursul în anulare la decizia Tribunalului Militar din 17 august 1978 de condamnare la moarte a lui Pacepa şi a fost casată sentinţa de condamnare a defectorului, acesta fiind achitat.

Corina Creţu, KGB-ista lui Pacepa?

Pacepa a continuat lupta cu KGB-ul şi cu persoanele din anturajul lui Iliescu până de curând. De pildă, după ce în presă au fost publicate conversaţiile private purtate între Corina Creţu şi fostul Secretar de Stat american Colin Powell în 2011, când Creţu era europarlamentar PSD, defectorul român a folosit imediat informaţiile pentru a-şi susţine propriile teorii: Pacepa spunea că actualul comisar european Corina Creţu e agent instruit de vechiul KGB, aceasta fiind pusă să ajungă lângă generalul Colin Powell pentru a-l seduce. „Nu ştim exact cât de lungă a fost această legătură şi nici care a fost gradul de intimitate fizică în această relaţie – evident, Powell a respins public că ar fi avut vreo relaţie şi se poate ca el să fie, în esenţă, inocent. Dar sunt alte fapte certe cu privire la cealaltă parte implicată în relaţie care sugerează că ar fi beneficiat de instruirea vechiului KGB. Atrăgătoarea blondă Corina Creţu, actualmente membră a Parlamentului European, vicepreşedinte al Grupului Alianţei Progresiste a Socialiştilor şi Democraţilor, este seducătoarea despre care vorbim“, scria Pacepa în articolul „Faţa blondă a prietenei blonde din România a lui Colin Powell“ apărut pe platforma wnd.com, unde fostul şef al spionajului românesc a publicat periodic materiale.

„Mumie cu vată-n nas“

La rândul său, Pacepa a fost destinatarul unor mesaje dure de la politicieni, ziarişti sau diverşi violatori ai condeiului. De exemplu, Corneliu Vadim Tudor, fost preşedinte al Partidului România Mare şi poet de curte al lui Ceauşescu, l-a numit pe Pacepa în repetate rânduri „mumie cu vată-n nas scoasă de CIA din când în când la fereastră pentru a păcăli prostimea“. Detractorilor săi, Pacepa le-a răspuns că îl aşteaptă o viaţă lungă datorită condiţiei fizice de invidiat.

„Din păcate, pentru el şi pentru ai lui, continui să alerg cinci kilometri în fiecare zi şi să nu mă las învins la tenis“, spunea fostul spion la 28 iulie 2013 într-un interviu acordat unei televiziuni. Între timp, Tribunul a ieşit din scenă, în timp ce Pacepa probabil continuă să alerge şi să scrie. Ultimul său articol a fost publicat la 21 noiembrie 2015 pe platforma wnd.com, tema acestuia fiind lupta Rusiei împotriva Statului Islamic.

Spionul meloman care a ales „fuga“

Ion Mihai Pacepa s-a născut la 28 octombrie 1928, la Bucureşti – poate singurul lucru unanim acceptat de istoricii şi de securiştii care i-au verificat atent datele biografice. Totuşi, la fel cum activitatea din timpul lucrat în DIE a fost şi rămâne controversată, aşa sunt şi anii tinereţii. O primă polemică este legată de familia sa. În timp ce Pacepa a susţinut în toate ieşirile publice ulterioare „fugii“ că este român sută la sută, ca şi când asta ar conta în vreun fel şi pentru cei care nu sunt fanatici ai purităţii rasiale, dosarele

întocmite de Securitate încă din perioada în care lucra la DIE arată că tatăl său era ceh, fost simpatizant comunist, dar cu legături şi cu Statele Unite ale Americii, dat fiind că era reprezentant al General Motors în România.

„Ceauşescu nu voia ca ţara să afle că un român get-beget s-a rupt de dictatura sa şi a ordonat Securităţii să însceneze că, de fapt, eram un jidan ceh, un boanchen, o corcitură de german şi nu mai ştiu câte alte bazaconii“, afirma Pacepa într-un interviu acordat la 28 iulie 2013 unei televiziuni.

Tinereţea spionului român.
FOTO Lucia Hossu Longin,
„Față în faţă cu generalul Pacepa“

Seminţia

O altă variantă a seminţiei lui Pacepa îi aparţine lui Nicolae Pleşiţă, fost tovarăş, fost spion, fost torţionar: „În timpul războiului, ta-su a fost trimis ca spion de naziști în România. A fost prins de Siguranţă şi l-au băgat la puşcărie. Aici, a cunoscut un ilegalist ungur. După 23 august 1944, s-a lipit de acest ilegalist şi i l-a prezentat pe fecior. Ilegalistul (n.r. – e vorba de Alexandru Demeter, viitor colonel de Securitate) nu ştia că ta-su a fost informator. L-a luat pe băiat în grijă“, spunea Pleşiţă într-un interviu acordat jurnalistului Viorel Patrichi şi publicat în volumul „Ochii şi urechile poporului. Convorbiri cu generalul Nicolae Pleşiţă“. Această ipoteză a ascendenţei lui Pacepa are, totuşi, un sâmbure de adevăr: în cariera sa, Pacepa a fost ajutat, într-adevăr, de securistul Demeter.

Sonatele şi „fuga“

Revenim. Pacepa şi-a prezentat romanţat copilăria şi abilităţile care-l făceau plăcut şi, în acelaşi timp, invidiat de ceilalţi. Şi, dacă are dreptate când se priveşte în oglinda de odinioară, Pacepa poate apărea drept un mic geniu precoce. Nu spunem că n-ar fi, dar ce valoare are vrednicia geniilor, dacă e pusă în slujba răului? „La nouă ani, puteam cânta «Sonata Kreutzer» a lui Beethoven la vioara mea, la doisprezece ani mă remarcam cu «Idée fixe» a lui (Hector) Berlioz în cadrul seratelor muzicale pe care le organizam pentru colegii mei, iar la şaisprezece ani ţineam prelegeri pe marginea cărţii «În căutarea timpului pierdut» a lui Proust“, scrie Pacepa în volumul „Dezinformarea“. Îi place muzica cultă, însă refugiul ultim nu va fi nici în arii, nici în sonate, nici în suite, ci în binecunoscuta „fugă“. Nu a lui Bach, ci a sa. În SUA.

„Nimeni nu avea curajul să-l critice“

Aparte de înzestrările sale spirituale, caracterul exuberant al lui Pacepa era cel care-i domina relaţiile cu ceilalţi încă din anii de liceu şi facultate. Omul pare să-şi fi dorit dintotdeauna să epateze, să se remarce. Spre exemplu, făcea parte din comitetele de organizare a evenimentelor studenţeşti şi a altor manifestaţii de masă, deşi la unele dintre acestea însuşi organizatorul uita să meargă. Emanoil Popescu, fost coleg de cămin cu Pacepa, povesteşte, la 8 septembrie 1978, în faţa comisiei care ancheta fuga spionului: „Pacepa era «dăla cu hei rup» şi cu «liru, liru», adică făcea diferite mobilizări la munca voluntară şi la diferite acţiuni de masă, inclusiv manifestaţii de la care I. Pacepa lipsea de cele mai multe ori, iar când participa, stătea cu mâinile în buzunar. Din această cauză şi din alte motive, mulţi studenţi din cămin îl considerau demagog şi oportunist, dar nimeni nu avea curajul să-l critice sau să-l demaşte din cauza relaţiilor şi legăturilor pe care le avea“.

Era omul tuturor jongleriilor; nu avea nimic sfânt; fără caracter, lichea; tipul arivistului gata de orice pentru parvenire; carierist care viza vârful piramidei. Neagu Cosma, fost şef al contraspionajului românesc în anii ’60

Pacepa îşi făcuse studiile la Facultatea de Chimie Industrială a Politehnicii Bucureşti, dar a fost încadrat în Securitate (Direcţia a II-a de Contrainformaţii Economice) cu câteva luni înainte de absolvire. El şi-a luat diploma de inginer patru ani mai târziu deoarece recrutarea s-a realizat înainte de încheierea anului şcolar. Munca primează, potrivit logicii Securităţii.

Pacepa: „Am fost profund tulburat“

La începutul anului 1951, Ion Mihai Pacepa avea să renunţe la jocul de glezne în care se complăcea pentru un plus de autoritate prin căminele studenţeşti: bărbatul intră în trupele de Securitate, fiind văzut drept un candidat valoros ca urmare a notelor bune din facultate şi a dorinţei acestuia de a se specializa în Uniunea Sovietică. Totuşi, se pare că înregimentarea a fost o satisfacţie temporară pentru adolescent. Peste ani, Pacepa va prezenta intrarea în Securitate ca pe o adevărată dramă: „Am fost ales să fiu ofiţer în uriaşa maşinărie de informaţii a blocului sovietic. Sub comunismul sovietic, în care statul îţi plătea integral şcolarizarea, nu aveai cum să-ţi alegi angajatorul. Guvernul decidea unde lucrezi, şi asta a fost tot. Am fost profund tulburat“, mărturiseşte Pacepa în „Dezinformarea“, volum scris alături de Ronald J. Rychlak şi publicat în SUA în 2013. Pentru a sublinia, vai!, tragica situaţie, Pacepa adaugă că, odată cu intrarea în Securitate, a pierdut America, visul său de-o viaţă. Îl va recâştiga peste vreo 27 de ani – şi poate că, pentru el, nu va fi prea târziu.

Când a dezertat, i s-au găsit acasă peste 500 de sticle de whisky. Adunase zeci de aparate de fotografiat, televizoare, aparate de radio, casetofoane sofisticate.
Nicolae Pleşiţă, în volumul „Ochii şi urechile poporului“, semnat Viorel Patrichi

Ion Mihai Pacepa (centru), într-un grup de spioni români şi ruşi aflaţi la Moscova. FOTO Lucia Hossu Longin, „Faţa în faţă cu generalul Pacepa“

Aşadar, din 1951, Pacepa devine ofiţer operativ în cadrul Direcţiei de contrainformaţii economice a Securităţii, numită atunci Direcţia de contrasabotaj. În 1952-1953, Pacepa e remarcat după ce ajută la arestarea unor „elemente duşmănoase, acuzate de sabotaj economic“, după cum arată istoricul Mihai Pelin în „Culisele spionajului românesc“. Elementele duşmănoase erau, de fapt, oponenţii politici ai comunismului, printre puţinii dintre aceştia care rămăseseră în libertate şi mai aveau curajul de a vorbi.

Datorită acestor rezultate, viitorul şef al spionajului e transferat, în primăvara anului 1955, la Direcţia de Informaţii Externe. Se întâmpla la câteva săptămâni de la atacul din noaptea 14-15 februarie asupra legaţiei române din Berna, când o persoană şi-a pierdut viaţa. Pacepa va figura în top 3 al candidaţilor pentru spionajul extern, alături de ofiţerii Ilie Mihai şi Nicolae Tăuşdea. Cu toate că are un părinte cu legături în Statele Unite, cu toate că el făcuse parte din Asociaţia Americană Creştină de Tineret (YMCA), Pacepa e selecţionat. Ajunge în structura de spionaj extern. Începe o ascensiune inexplicabilă, care nu se va opri în Bucureşti, pe strada Batiştei, ci va ajunge până în sediul CIA din Langley, Virginia.

Omul din spatele marilor afaceri ale comunismului

Specializarea lui Pacepa cu afacerile DIE durează aproape un an – în care spionul e pregătit pentru a da piept cu străinii şi provocările externe. În vara anului 1956, Pacepa e trimis în RFG să conducă rezidenţa de spionaj din Frankfurt pe Main al DIE, având funcţia de şef al Agenţiei Economice a României de la Frankfurt pe Main. Acoperirea sa: reprezentant al întreprinderii de comerţ exterior Chimimport.

Din primele luni ale misiunii, Pacepa îşi găseşte un bun coechipier printre ofiţerii acoperiţi ai rezidenţei: Ivan Bikel, persoană cu ajutorul căreia a falsificat numeroase documente pentru a justifica deplasări fictive pe teritoriul Germaniei occidentale. Micile abuzuri de putere n-au fost niciodată sancţionate de către superiori. A ştiut Pacepa să se descurce.

Povestea dramatică a lui Horobeţ şi Ciuciulin

Arestarea, la 18 iulie 1958, a spionilor români Constantin Horobeţ şi Ştefan Ciuciulin e momentul perfect în care Pacepa şi Bikel puteau distruge documentele de gestiune ale rezidenţei pe motiv că ar putea ajunge pe mâna inamicilor. Puşi în faţa acestui diferend instituţional, superiorii acceptă variant lui Pacepa: bărbatul nu s-a dus nicăieri pe banii DIE şi punct. Nu la fel de concilianţi sunt însă arestaţii Horobeţ şi Ciuciulin, care chiar îl bănuiesc pe Pacepa că ar fi vândut informaţii germanilor.

Cei doi sunt eliberaţi la 1 iunie 1959, în urma unui schimb de deţinuţi. Revederea cu Pacepa se desfăşoară într-un cadru mai degrabă nonconformist: „Dintr-un raport al ofiţerului Emanuel Zaides, care a asistat la operaţiunea de schimb şi transfer, rezultă că, atunci când a fost trecut în mâini româneşti, Horobeţ l-a înjurat şi l-a scuipat pe Pacepa, acuzându-l că era responsabillul principal al căderii sale“, explică Mihai Pelin în „Culisele spionajului românesc“.

Întunericul

În 1960, Pacepa e rechemat în ţară, iar în anii următori e trimis, în funcţie de interesele României, la Viena, Frankfurt sau Paris. Vizitele sale la Paris nu trec neobservate: la 1 februarie 1962, Direcţia de Contraspionaj a Securităţii anunţă DIE că francezii sunt la curent cu faptul că Pacepa e spion. Din acest moment, Pacepa începe să evite misiunile riscante, din penumbră. Preferă întunericul total, unde poate avea linişte şi unde-şi poate îndeplini sarcinile mundane: începe perfectarea de acorduri cu firme străine pentru diferite produse sau tehnologii. Ca şi cum ar fi un reprezentant al Comerţului Exterior. De fapt, despre un alt fel de comerţ este vorba aici.

Pacepa îşi păstrează multă vreme acest fotoliu, din confortul căruia poate coordona afaceri şi împărţi bani. Totuşi, îi lipseşte ceva: puterea adevărată. La 19 aprilie 1972, Pacepa e numit în funcţia de prim-adjunct al şefului DIE şi, mai important, în cea de consilier al lui Ceauşescu pentru securitate naţională şi dezvoltare tehnologică. E momentul în care Pacepa păşeşte, cu adevărat, în primul eşalon al puterii de la Bucureşti. Iar sarcinile sunt pe măsură.

1972. Cuplul Ceauşescu decoperă Peru. Pacepa îi priveşte. FOTO Mihai Pelin, Culisele spionajului românesc

Ruşinea istorică a serviciilor secrete

Una dintre operaţiunile cele mai ruşinoase din istoria serviciilor secrete, potrivit istoricilor Liviu Ţăranu şi Mihai Pelin, este cea a „vânzării" cetăţenilor evrei şi germani care voiau să emigreze în Israel şi Germania. Pacepa îşi prinsese tentaculele temeinic în această operaţiune. Avea şi de ce: emigranţii erau puşi să plătească sume astronomice pentru a primi viza, însă românii primeau contribuţii consistente şi din partea statelor de destinaţie, precum şi posesiunile pământeşti ale emigranţilor. Operaţiunea Peregrini", prin care puteau fi lăsaţi să emigreze şi cetăţeni români care aveau rude în străinătate, a debutat oficial în iunie 1970, cu aprobarea conducerii de partid şi de stat, prin ordinul dat de preşedintele Consiliului Securităţii Statului, Ion Stănescu. Eliberarea paşapoartelor pentru deplasarea în străinătate se făcea prin ceea ce s-a numit în epocă „un efort valutar dezinteresat" al viitorilor emigranţi.

Transpunerea în practică a acestui operaţiuni scandaloase a fost dirijată de Ion Mihai Pacepa prin intermediul unuia dintre cei mai apropiaţi colaboratori ai săi, generalul Eugen Luchian. „Ea avea drept scop aducerea de fonduri valutare şi bunuri mobile în ţară – în special automobile – de la rudele unor cetăţeni care solicitau să plece definitiv din România", punctează istoricul Mihai Pelin în „Culisele spionajului românesc".

Cam cât costă un om?

Detalii despre această operaţiune sunt prezentate şi în volumului „Viaţa lui Ceauşescu. Tiranul", semnat de istoricul Lavinia Betea. „Evreii au devenit asul din mânecă pentru obţinerea clauzei naţiunii celei mai favorizate şi menţinerea bunelor relaţii politico-economice cu statul Israel. În medie, între anii 1969 şi 1989, câte 1.997 evrei au părăsit anual România. Sensibil mai puţin decât în deceniile anterioare. Despre răscumpărările plătite se ştiu puţine. După Pacepa, variau de la 2.000 la 50.000 de dolari, ajungând, în cazuri excepţionale, şi la 250.000 de dolari", arată Betea. Despre istoria acordurilor secrete dintre România şi Israel scrie şi istoricul şi filosoful Radu Ioanid, în volumul „Securitatea şi vânzarea evreilor".

În ciuda fluxului financiar îndestulător, ecoul nefavorabil al operaţiunii i-a făcut pe români să anunţe curând închiderea tratativelor de acest fel. Fals. Cinicul joc cu vieţi umane în schimbul banilor va continua până la începutul anilor '80.

Operaţiunea „Recunoştinţa“

Pe lângă operaţiunea „Peregrini“, inventivii Pacepa şi Doicaru au încercat să obţină bani pentru bugetul de stat şi, implicit, pentru ei printr-o altă modalitate: Operaţiunea „Recunoştinţa“. Strategia era simplă: birocraţii români întocmeau cereri oficiale către autorităţile din RFG, solicitându-le să acorde pensii pentru 40.000 de persoane care ar fi avut legături cu fostul stat german, fie pentru că ar fi muncit pe acest teritoriu, fie pentru că ar fi fost internate în lagărele germane. Încercările celor doi vor fi zadarnice. De această dată, germanii nu cad în plasă.

„Alianţa“ cu femeile uşoare. Printre operaţiunile băieţilor cu ochi albaştri de la DIE a figurat şi programul „Alianţa“. La finele lui 1972, conducerea instituţiei ia decizia ca fiecare femeie care pleca definitiv din ţară să fie recrutată pentru a putea furniza informaţii din ţara în care ajungea. La mare căutare erau femeile cu moravuri uşoare, mult mai abile în arta conversaţiei şi a obţinerii de secrete în momente indiscrete.

Chiar decizia „fugii“ sale din România pare să aibă la bază o operaţiune, de data aceasta, neautorizată, pe care Pacepa şi alţi colegi au efectuat-o timp de mai mulţi ani: aducerea de produse din străinătate în TIR-urile care se aflau sub controlul DIE. „Pacepa a fugit pentru că urma să fie arestat în urma poveştii cu TIR-urile, bunurile occidentale aduse pe blat în România, cu încălcarea legislaţiei vamale şi avea, oricum, destul de multe păcate“, explică istoricul Constantin Corneanu unul dintre motivele care ar fi putut sta la baza „fugii“ lui Pacepa. „Printre trăsăturile negative de character ale fostului general Ion Mihai Pacepa trebuie să enumerăm, în primul rând, înclinaţia sa patetică spre corupţie şi efortul său de a-şi întemeia toate relaţiile exclusiv pe corupţie“, conchide istoricul Mihai Pelin în volumul „Culisele spionajului românesc“.

Top secret: bătut şi înşelat de soţie

Furt de secrete, diversiuni, manipulare şi activităţi periculoase. Sunt acţiuni de mare risc ale unui spion, transpuse cu mare succes, în filme de Hollywood. Însă viaţa simplă, cea de zi cu zi, bate fimul şi jocurile complicate de spioni. O demonstrează viaţa de spion român, varianta Ion Mihai Pacepa. De pildă, bărbatul trebuie să-şi împartă timpul între meseria oricum cronofagă şi atribuţiile mai puţin formale, dar mult mai importante, din sânul familiei de-acasă. Ion Mihai Pacepa era soţ, stâlp de familie. Se pare că tocmai de această ultimă parte nu s-a ocupat cel mai bine, iar soţia Ileana l-a taxat aspru. Nu la fel cum îi taxa el pe evrei, nemţi şi români, dar orişicât.

Ion Mihai Pacepa şi Ileana Pacepa, un cuplu care a trecut prin multe probleme.

FOTO Mihai Pelin, „Culisele spionajului românescu“

Documentele din ancheta fugii lui Pacepa în Statele Unite arată că soţia fostului şef al spionajului românesc a început, de la mijlocul anilor ’60, nu doar să aibă înclinaţii bahice, ci să cadă de-a dreptul în patima băuturii. Un prim moment al decăderii Ileanei Pacepa a fost povestit de Mihai Caraman, fost şef al spionilor români din Franţa, fiind consumat în a doua parte a anului 1965. Aflat în vacanţă alături de soţii Pacepa la Paris şi pe Coasta de Azur, Caraman a fost martorul luptei cu sticlele de alcool pe care le ducea Ileana. Femeia, pur şi simplu, „bea până cădea sub masă“, potrivit mărturiei lui Caraman, redată în volumul istoricului Mihai Pelin, „Culisele spionajului românesc“.

Situaţia acesteia se va înrăutăţi cu anii, la fel ca şi a lui Pacepa, cel care trebuia să-şi assume responsabilitatea pentru comportamentul deviant al soţiei. „Din câte am observat, nu ducea o viaţă de familie normală. În două rânduri a venit la birou lovit la cap şi zgâriat pe faţă“, precizează şeful cabinetului lui Ion Mihai Pacepa, maiorul Vasile Pop, într-un raport datat 26 august 1978.

Fără a mai suporta situaţia, Pacepa îi solicită medicului Oreste Alexiu, în aprilie 1978, să o interneze pe Ileana Pacepa pentru o cură de dezalcoolizare. „«În ultimii ani» – va declara mai târziu medicul respectiv –, «a devenit vizibil faptul că Ileana Pacepa abuzează de alcool, iar în ultima vreme făcea fenomene de alcoolism acut, cu acte de agresivitate şi tulburări psihice, binecunoscute în alcoolismul acut prelungit». Frecvent, Ileana Pacepa îşi supunea soţul unui tratament contondent, care lăsa urme dificil de ascuns“, precizează istoricul Pelin în volumul „Culisele spionajului românesc“.

Abuzul de alcool nu a fost singurul punct slab al soţiei spionului. Un episod ascuns din trecutul celor doi a fost scos la lumină de generalul-maior Teodor Sârbu, prieten al cuplului, în ancheta „fugii“ lui Pacepa. Sârbu povesteşte despre infidelitatea Ileanei, de care a aflat chiar de la femeie, după un moment de caldă sinceritate. „În trecutul căsniciei lui Pacepa, probabil că au fost momente de criză majoră, deoarece într-o discuţie, Ileana Pacepa a arătat o scrisoare care spunea că datează de 25 de ani, scrisoare în care Pacepa o solicită să revină acasă. Cu acest prilej, Ileana Pacepa a relatat că în urmă cu 26 de ani ar fi plecat cu un alt bărbat de acasă de la Pacepa Ion şi ar fi revenit după un an, cu ocazia morţii mamei lui Pacepa“, scria Sârbu într-un raport datat 24 august 1978.

Am încercat să luăm legătura cu Ion Mihai Pacepa pentru a compara, cu informaţiile adunate de noi, şi partea sa de adevăr cu privire la propria biografie. Deşi fostul securist a apărut, în repetate rânduri, în intervenţii televizate, fiind interpelat cuminte, prieteneşte, contactat pe adresa de pe platforma wnd.com, unde scrie frecvent, Ion Mihai Pacepa nu a răspuns reporterilor „Weekend Adevărul“ până la publicarea acestui articol.

Toate conspiraţiile spionului Nicolae Doicaru

Nicolae Doicaru a servit Securitatea comunistă timp de 40 de ani. Şi la Gheorghiu-Dej, şi la Ceauşescu. A condamnat oameni la moarte şi a fost cel mai longeviv şef al spionajului românesc. În decembrie 1989, se prezenta drept luptător împotriva regimului condus de dictator. Îşi nega, în faţa naţiunii, întreaga existenţă. Totuşi, Nicolae Doicaru a existat şi a lăsat cicatrici adânci.

22 decembrie 1989, sediul Televiziunii Române Libere. Camerele de filmat înregistrează o declaraţie halucinantă, rătăcită printre zecile de mesaje de o nebuloasă spontaneitate. În studioul 4 e linişte. În faţa operatorilor vorbeşte, drept, demn, autoconvins de propria integritate morală, un oarecare Nicolae Doicaru. „Stimaţi cetăţeni ai patriei. Sunt general-colonel Doicaru Nicolae, fost primadjunct al Ministerului de Interne, apoi ministru al Turismului, până acum 18 ani (n.r. – 11 ani), când, din dispoziţiile lui Ceauşescu am fost arestat, deblocat şi urmărit în permanenţă atât eu, cât şi familia mea pentru nicio altă vină, decât pentru că eram împotriva principiilor lui de comandă. Mă adresez, în calitatea pe care am avut-o, cadrelor Ministerului de Interne, a acelor buni români, a acelor ostaşi care sunt trup din trupul neamului. Băgaţi bine de seamă ce faceţi! Cum acţionaţi în aceste clipe deosebit de importante pentru naţiunea noastră. S-a terminat cu dictatura!“

Omul napucă să-şi termine bine discursul înflăcărat, că e imediat scos din cadru. Revoluţionarii, în frunte cu Teodor Brateş, dau buzna peste el şi-i întrerup cuvântarea ferventă. Nu apariţia sa e cea care ar fi putut tulbura apele în televiziune, ci mesajul bezmetic, necorespunzător. Discursul ar fi putut fi un inhibitor prea puternic pentru ceea ce avea să se numească „emanaţia Revoluţiei“: practic, Doicaru spunea că el e

reprezentantul Securităţii, la fel cum Ion Iliescu e reprezentantul politicului, iar generalul Nicolae Militaru – al Armatei. Or, logica aceasta, oricât de autentică se va dovedi, nu poate fi expusă atât de făţiş. În curând aveau să vină teroriştii, să otrăvească fântânile şi să ameninţe Revoluţia, democraţia originală sau cine ştie ce alte cuceriri de care bătrânelul de la televizor ştie prea puţin!

Nicolae Doicaru, în direct, încruntat, la TVR

Doicaru are un vis

Nicolae Doicaru are un vis: într-o zi, naţiunea aceasta se va ridica, iar el va fi din nou la conducere. După 10 ani de pensionare forţată, impusă de Ceauşescu. Socoteala lui nu e atât de absurdă pe cât ar putea părea astăzi: aparte de faptul că, pe holurile Televiziunii, avea cu cine să se salute şi, la o chestie, să stea la poveşti despre trecut, Doicaru mai are avantajul experienţei. Nicolae Doicaru fusese, vreme de 18 ani, şeful Direcţiei de Informaţii Externe a Securităţii – cel mai longeviv şef al spionajului românesc. Ca să nu vorbim despre întreaga sa carieră în Securitate, unde adunase peste trei decenii, inclusiv în perioada în care România devenise o colonie penitenciară!

Doicaru are însă insolenţa să creadă că Revoluţia îi va da puterile unei păsări Phoenix. Un pic de dreptate are şi el. Revoluţionarii animaţi de puterea încă potenţială pe care o văd la orizont, poate chiar la Răsărit, îl tolerează pe Doicaru printre ei. Omul chiar merge să preia conducerea vechilor structuri de informaţii, ce urmau să fie reformate potrivit cu nevoile de moment. Istoricul Constantin Corneanu explică, în volumul „Victorie însângerată. Decembrie 1989“, elanul grupului din TVR: „În seara de 31 decembrie 1989, în jurul orei 20.00, când sediul central al CIE (n.r. – Centrul de Informaţii Externe) a fost înconjurat de TAB-uri ale MApN, şi-a făcut apariţia şi o echipă de membri ai CFSN (n.r. – Consiliul Frontului Salvării Naţionale). În echipă se aflau Gelu Voican-Voiculescu, Virgil Măgureanu (n.r. – consilier personal al lui Iliescu), Nicolae Doicaru şi general-locotenent Marin Pancea“. Momentul marchează schimbarea conducerii CIE. Echipa nu e chiar novice, însă îndeplineşte singurul criteriu impus: nu a avut legături strânse cu Nicolae Ceauşescu.

Nicolae Doicaru mi-a fost recomandat de Nicolae Militaru la sfârşitul lui decembrie şi, la intervenţia lui Iliescu, i-am spus că colaborarea noastră încetează.

Gelu Voican-Voiculescu

De ce Doicaru?

Virgil Măgureanu vorbeşte despre Doicaru în volumul de dialoguri cu controversatul istoric Alex Mihai Stoenescu, „De la regimul comunist la regimul Iliescu“: „Doicaru e persoana care, fiind îndepărtată de puţin timp de la conducerea acestui departament, putea juca acest rol de intermediar între noile autorităţi şi situaţia operativă din ţară. Cred că Doicaru fusese pur şi simplu numit pentru a da o aparenţă de legitimitate acelui transfer de putere către o persoană reprezentând noile autorităţi. Şi nimic altceva“. E explicaţia standard pe care ciocoii vechi şi noi o adaptează în funcţie de fiecare „cucerire“. De unde alţi oameni?, au dreptate să se-ntrebe într-o ţară cu peste 4 milioane de membri de partid, dar, dintre toţi, de ce Doicaru?

Viceprim-ministrul din perioada 28 iunie 1989 – 28 iunie 1990, Gelu Voican-Voiculescu, pe care Doicaru îl consiliază în probleme de securitate, a explicat pentru „Weekend Adevărul“ prezenţa fostului securist în anturajul său: „Nu l-am ales eu! Mi-a fost recomandat de Nicolae Militaru la sfârşitul lui decembrie şi, la intervenţia lui Ion Iliescu, înainte de 20 ianuarie, i-am spus că colaborarea noastră încetează“.

„Era destul de epuizat“

Totuşi, cum de a fost tolerat Doicaru, chiar şi atâta vreme? Cum era văzut bărbatul de către noii fruntaşi ai statului? Voican-Voiculescu: „Era un om în vârstă atunci. Destul de epuizat. Să nu vă închipuiţi că venea de dimineaţa până seara la birou. Venea şi el când putea, din când în când. Nu a fost o prezenţă influentă. A fost un consilier din rândul celor cu funcţii importante în trecut. Din această calitate avea o anumită valoare colaborarea cu el, deoarece cunoştea nişte situaţii din trecut“.

Istoricul Constantin Corneanu explică, pe de altă parte, faptul că ultima mare acţiune la care a participat Nicolae Doicaru a fost aceea de a-l ajuta Gelu Voican Voiculescu să înfiinţeze Serviciul pentru Paza Obiectivelor de Interes Politic (UM0215), structură aflată în subordinea Ministerului Afacerilor Interne, care ia naştere la 7 februarie 1990. Aşadar, la peste două săptămâni după presupusa demitere pe care o flutură Voiculescu. „Noul serviciu, înfiinţat sub ministeriatul lui Mihai Chiţac, îl avea oficial în frunte pe amiralul Cico Dumitrescu, dar era condus din umbră de Voican Voiculescu, secondat de consilierul său, generalul de Securitate Nicolae Doicaru, şi de colonelul Viorel Tache“, precizează şi Marius Oprea în volumul „Moştenitorii Securităţii“.

Împuşcat cu glonţ la vânătoare cu alice

De fapt, Doicaru se retrage din preajma noilor veniţi la masa puterii abia spre sfârşitul iernii lui 1990 – poate nu mai ţine minte Voican, s-a mai întâmplat. Fostul spion rămâne într-un con de umbră. Nu mai e de interes pentru nimeni, comunist sau doar fost comunist.

După Revoluţie, imaginea publică a lui Doicaru nu era chiar atât de bine conturată în imaginarul colectiv FOTO: Magazin istoric

La 27 februarie 1991, Nicolae Doicaru moare într-un mod bizar, la o partidă de vânătoare. E împuşcat accidental, dar mortal, arată istoricul Florian Banu în articolul „Nicolae Doicaru – un cursus honorum enigmatic“, publicat în „Caietele CNSAS“. Un detaliu suplimentar e oferit şi de istoricul Mihai Pelin: „Conform unei mărturisiri televizate a lui Gelu Voican-Voiculescu, înalt demnitar în primul guvern postrevoluţionar, deşi în partida de vânătoare s-a tras numai cu alice, Nicolae Doicaru a fost secerat de un glonţ“, susţine Pelin în volumul „Un veac de spionaj, contraspionaj şi poliţie politică“. Asupra morţii suspecte a lui Doicaru nu s-a făcut niciodată lumină. Vestea morţii fostului spion n-a avut loc nici măcar în rubricile de „Decese“ din ziare. De fapt, moartea lui Nicolae Doicaru e la fel ca viaţa sa: zugrăvită în conspiraţii fatale, lupte de culise şi jocuri de putere.

Doicaru, Năstase, Udrea

Totuşi, numele „Doicaru“ va mai fi prezent în spaţiul public şi anii în următori. Nu Nicolae Doicaru va face obiectul interesului, ci succesorii acestuia, Vladimir Doicaru şi Vlad Doicaru, fiul, respectiv nepotul fostului general de Securitate. Numele lui Vladimir Doicaru, prieten bun cu Vladimir Tismăneanu încă din vremea adolescenţei, a ajuns în atenţia publică după ce familia acestuia a fost evacuată, în 2001, din casa lor din zona Dorobanţi, situată pe strada Nicolae Velescu. Ca fapt oarecum divers, locuinţa era aflată în spatele vilei lui Adrian Năstase. După ce a fost retrocedată titularului de drept, potrivit Justiţiei, casa a fost vândută succesiv până a ajuns în posesia Elenei Udrea, aceasta cumpărând-o cu 210.000 de dolari, informa ziarul „Adevărul“ din 16 februarie 2006. După aproape un an şi jumătate, şi Udrea va vinde imobilul în care a locuit familia Doicaru.

Doicaru, Ponta, Băsescu*

La rândul său, nepotul fostului şef al Securităţii, Vlad Doicaru a devenit un nume cunoscut în spaţiul public. Acesta e unul dintre liderii deloc discreţi ai reprezentanţei din România a companiei de telefonie chineză Huawei. Legăturile devin din ce în ce mai încâlcite: în urma unor vizite efectuate de Victor Ponta în China, în perioada în care era prim-ministru, Huawei a promis că va creşte investiţiile în România. În spatele acestei

* Autorii articolului au încercat să ia legătura cu Vlad Doicaru timp de mai multe săptămâni pentru a discuta despre familia Doicaru. Vlad Doicaru a explicat mereu, prin terţi, că programul încărcat şi călătoriile dese în afara României nui permit să-şi aloce timp şi pentru astfel de preocupări.

propuneri, însă, ar fi stat o înţelegere prevăzută în memorandumul încheiat între Huawei şi Guvernul României, în noiembrie 2013, prin care Ministerul Societăţii Informaţionale urma „să vină în întâmpinarea“ intenţiei companiei de a participa la construcţia mai multor structuri strategice din domeniul informaţiilor. Carevasăzică, chinezii de la Huawei, reprezentaţi de nepotul celui mai longeviv şef al spionilor comunişti, propuneau să asigure României tehnologie în domeniul informaţiilor. La acea vreme, tema a dus la schimburi dure de replici între premierul Ponta şi preşedintele Băsescu, ultimul precizând că România nu s-a angajat la nimic faţă de compania chineză şi tranşând disputa.

A condamnat oameni la moarte

Nicolae Doicaru s-a născut în anul 1922, în comuna Dălhăuţi din judeţul Vrancea, într-o familie înstărită. Luna şi ziua exactă sunt un aspect încă disputat al biografiei sale. În documentele şi în declaraţiile sale pentru partid, Doicaru va înainta ca date ale naşterii 21 aprilie, 22 aprilie, dar şi 22 august. Nu ştim. Tatăl său, fost simpatizant al PNL, era de profesie viticultor şi avusese în perioada interbelică un magazin. Un burghez!

Foto: Nicolae Doicaru, tânăr

A fost Doicaru legionar?

Un episod controversat al biografiei sale se petrece exact în perioada rebeliunii legionare (21-23 ianuarie 1941): Doicaru, un simplu elev de gimnaziu, ar fi făcut parte din Frăţiile de Cruce Legionare şi ar fi participat la rebeliunea legionară. Plecând de la mai multe declaraţii ale celor care au fost colegii lui Doicaru în perioada 1940-1941, istoricul Florian Banu arată, în „Nicolae Doicaru – un cursus honorum enigmatic“, faptul că nu există dovezi concrete ale apartenenţei viitorului securist la mişcarea legionară. Se pare că, deşi micul Doicaru a participat la manifestaţii pro-legionare, prezenţa lui s-a datorat exclusiv îndemnului profesorilor.

„În perioada guvernării legionare, unii profesori şi elevi fiind legionari, au trecut la atragerea şi a elevilor din Gimnaziul Industrial în organizaţia legionară de tineret. Astfel, au venit în gimnaziu legionari din alte licee şi care, cu aprobarea directorului şcolii, au adunat elevii din anul III şi IV într-o clasă şi le-au vorbit despre

legionari. Tot la acea şedinţă au fost înscrişi şi aproape majoritatea elevilor din anul III şi IV în organizaţia F.D.C. (n.r. – Frăţiile de Cruce). Aşa a fost înscris şi Doicaru Nicolae în F.D.C. “, arată şi referatul de cadre întocmit de Ministerul Afacerilor Interne lui Nicolae Doicaru, la 18 noiembrie 1959.

Specializat în URSS

Tânărul trece peste acest moment în care îşi exprimase, la vedere, opţiunile politice. Nu politica îl interesează acum. Vrea o carieră. „În noiembrie 1941, pe baza unui anunţ din ziar, a dat examen şi astfel a reuşit să intre ca suboficiant la P.T.T. (n.r. – Poştă şi Telecomunicaţii), unde a urmat un curs de pregătire de şase luni în specialitatea de radiotelegrafist“, arată acelaşi referat. Documentul meţionează şi faptul că Doicaru merge pentru specializare în Uniunea Sovietică, în 1942, în localitatea Nicolaev.

Cu Armata Roşie, până în Cehoslovacia

Formarea lui Doicaru continuă, în România, în perioada 1942-1944, până în momentul în care e trimis drept comandant de pluton la unitatea de transmisiuni radio Basarabi-Constanţa, pe frontal antihitlerist. Tânărul ajunge cu Armata Română şi cea Roşie până pe teritoriul Cehoslovaciei. Pentru acţiunile sale alături de sovietici e decorat cu „Virtutea Militară“, clasa a II-a, şi cu medalia sovietică „Victoria“.

La întoarcerea de pe front, Doicaru se angajează, în iulie 1945, în Poliţia de Siguranţă de la Constanţa. Avansează „din treaptă în treaptă, ca urmare a obedienţei sale faţă de autorităţile militare sovietice de ocupaţie şi faţă de organizaţiile comuniste autohtone din zonă“, arată istoricul Mihai Pelin în volumul „Un veac de spionaj, contraspionaj şi poliţie politică“. Odată cu angajarea în Siguranţă, semnează şi adeziunea pentru Partidul Comunist Român.

Trei ani mai târziu, la 1 septembrie 1948, a doua zi după emiterea decretului de înfiinţare a Direcţiunii Generale a Securităţii Poporului, Nicolae Doicaru e înaintat la gradul de căpitan şi i se dă funcţia de şef al serviciului secretariat-administrativ din Direcţia Regională Constanţa a structurii represive. Pentru bunele rezultate în muncă, un an mai târziu, la 23 august 1949, Doicaru e avansat la gradul de maior şi numit director al Direcţiei Regionale Constanţa a Securităţii Statului. Va rămâne în această funcţie timp de şase ani, şi nu doar despre ierarhii şi grade şi ranguri e vorba aici: Doicaru îi coordonează pe securiştii dobrogeni chiar în timpul celei mai sinistre perioade represive din istoria României.

Troica răului: Mazuru, Dulgheru, Doicaru

Directorul Securităţii din Constanţa e implicat, în perioada 1949-1955, în abuzurile asupra deţinuţilor mobilizaţi la construcţia Canalului Dunăre – Marea Neagră. Doicaru e cel creditat cu prinderea unei „bande de sabotori“ în iulie 1952. Tot el face parte din echipa de anchetatori, alături de generalul Vladimir Mazuru şi colonelul

Mişu Dulgheru, sângeroşi apostoli ai lui Stalin. Istoricul Pelin prezintă, succint, în volumul „Culisele spionajului românesc“, rolul lui Doicaru în proces: „A administrat probe

false şi a participat la orchestrarea a două procese răsunătoare de sabotaj, în urma cărora mulţi oameni nevinovaţi au ajuns în faţa plutoanelor de execuţie sau au fost condamnaţi la ani grei de detenţie“. Potrivit istoricului Marius Oprea, din cei zece acuzaţi, cinci au fost condamnaţi la moarte, trei fiind executaţi, iar la doi li s-a comutat pedeapsa în muncă silnică pe viaţă. De asemenea, ceilalţi cinci acuzaţi au primit pedepse între 20 de ani de închisoare şi muncă silnică pe viaţă, arată Oprea în „Banalitatea răului“. Comportamentul lui Doicaru în proces e remarcat de mai-marii comunişti. Peste trei ani, bărbatul va fi adus la centru pentru a exporta, la nivel naţional, metodele aplicate în judeţul Constanţa.

Vinul, acordeonistul şi târnăcopul

Perioada lui Doicaru la şefia Securităţii din Constanţa are, la fel ca viaţa lui Doicaru, momentele ei de ridicol. Un astfel de episod e relatat de istoricul Florian Banu: un grup de 15 ofiţeri din subordinea lui Doicaru merge, la 13 iunie 1954, întro scurtă excursie în cetatea Histria. Nu oricum, ci au cu ei 40 de litri de vin şi un acordeonist. Pentru suflet. După o zi de petrecut, ofiţerii se opresc în Istria, la căminul cultural, unde are deja loc o petrecere dată de localnici. Distracţia nu durează mult, între săteni şi ofiţeri începând o încăierare generală în care pumnii nu sunt de ajuns, ajungânduse chiar la lovituri de târnăcop. Pentru modul violent în care au reacţionat ofiţerii de Securitate, Doicaru a fost aspru mustrat de o comisie formată din reprezentanţi ai MAI şi ai Comisiei de Control a Partidului.

Ce înseamnă viaţa de spion

1 iunie 1955. Locotenent-colonelul Nicolae Doicaru e numit locţiitor al şefului Direcţiei I Informaţii Externe a Securităţii, Vasile Vâlcu. E „tovarăş bine pregătit profesional, de încredere pentru munca noastră şi cu perspective pentru viitor“, după cum îl evaluase, cu doar 21 de zile înainte de această numire, la 9 mai 1955, însuşi Alexandru Demeter, şeful Direcţiei Cadre din Ministerul Afacerilor Externe.

Demeter, fost lăcătuş cu numai patru clase primare, ştie despre ce vorbeşte, are o intuiţie securistică atât de educată, dar atât de naturală că l-ar face invidios şi pe filosoful Henri Bergson: omul căruia Demeter îi încurajează asensiunea către structurile de vârf din Securitate s-ar fi risipit degeaba în ligile mici ale aparatului represiv. Or, nu este cazul. Doicaru poate mai mult. E tânăr, dar deja rutinat, e docil, dar foarte operativ. Se ştie, de pildă, despre mirabila sa luptă pentru stârpirea duşmanilor patriei din zona Dobrogei, din perioada 1948-1955. Vai!, ce mai făcuse Doicaru şi pe la malul mării!

Pentru Doicaru, numirea aceasta e debutul ferm, entuziast, promiţător în lumea celor puternici, şi nu oricum, ci în cea mai dosnică structură, spionajul extern. Doicaru poate să renunţe acum la canonul desuet care-i impunea să gândească global, dar să acţioneze local. De-acum e un decident la nivel naţional, şi nu unul oarecare: este şef la Securitate, braţul înarmat al Partidului Muncitoresc Român. Doicaru nu se va opri aici, ci se va căţăra până în vârful spionajului românesc. Istoricul şi politologul Vladimir Tismăneanu susţine că promovarea lui Doicaru i se datorează, în primul rând, lui Alexandru Drăghici, ministru de Interne (1952 şi 1957-1965) şi şef al Securităţii (1952-1957). „Cei care afirmă că eliminarea echipei Pantiuşa-Nicolschi ar fi dus la apariţia

unei «noi Securităţi» se înşală. [...] Nu întâmplător, în mai 1971, la aniversarea a cinci decenii de existenţă a PCR, Nicolae Ceauşescu a găsit de cuviinţă să-i decoreze şi chiar să-i înalţe în grad (în rezervă) pe veteranii torţionari“, explică Tismăneanu în „Lumea secretă a nomenclaturii“. Doicaru e doar unul dintre noii aparatcici ai vechii Securităţi. Se va ridica la aşteptările celor care i-au patronat cariera.

„Ilegalii“ – cei mai periculoşi spioni

În perioada 1955-1959, Doicaru coordonează activităţile de spionaj în spaţiul european ale Diviziei I Europa a Securităţii. Se ocupă şi de relativ independenta „Direcţie ilegali“, una dintre cele mai misterioase, dar prestigioase structuri ale Securităţii. Securiştii afiliaţi acestei unităţi sunt bine pregătiţi în ţară vreme de un an sau doi, apoi trimişi în Occident sau aiurea, de unde pot obţine informaţii „în orice condiţii, îndeosebi în acele ţări cu care statul român nu avea relaţii diplomatice“, explică istoricul Liviu Ţăranu. Mulţi dintre spionii racolaţi sunt abandonaţi pe parcurs, pentru că nu sunt capabili să îndeplinească planul Direcţiei – ba nu ştiu vreo limbă străină, ba sunt, dacă este permis acest eufemism, insuficient pregătiţi pentru muncile conspirative. Orişicât, cea mai importantă sarcină a „Ilegalilor“ e însă alta: spionii pot să-şi ducă vieţile în linişte ani la rând în ţările de rezidenţă, până când sunt reactivaţi la ordin. Iar ordinul e, de cele mai multe ori, lichidarea vreunui defector rătăcit. Lichidarea în orice condiţii, pentru că oamenii au puteri depline. Sunt acoperiţi.

Doicaru, proaspăt coordonator al spionilor pursânge de pretutindeni, se remarcă numaidecât. Mai întâi, coordonează răpirea de la Viena şi aducerea în ţară a comandantului legionar Puiu Traian, care purta cămaşă verde încă din anii ’30. Apoi, îl răpeşte şi pe Oliviu Beldeanu, principalul vinovat asupra atacului legaţiei din Berna, din anul 1955, atac soldat cu un mort. Pentru toate aceste misiuni şi pentru toate cele care vor urma, Doicaru ştie că are nevoie de oameni loiali, dacă nu chiar de supuşi necondiţionat. Vrea să aibă controlul. Vrea puterea.

Echipa lui Doicaru

De la debutul său în Direcţia I, îşi construieşte echipa din oameni aleşi pe sprânceană: aduce securişti pe care-i cunoscuse pe vremuri, când era mare şef la Direcţia Regională a Securităţii din Dobrogea, pe care-i promovase şi pe care-i îndatorase. Gheorghe Manea şi Ion Timofte sunt primii aduşi la Bucureşti. Pe Manea îl recomandă smerenia frumos educată, iar pe Timofte – un curs de specializare în URSS. Duetului i se alătură, din 1956, şi Ion Mihai Pacepa, bucureştean de origine, dar îndeajuns de simpatic pentru a-i intra pe sub piele lui Doicaru.

Colaborarea dintre Doicaru şi echipa sa restrânsă rămâne destul de rudimentară: practic, cei trei îşi susţin şeful în lupta internă pentru putere, în vreme ce acesta le acoperă neregulile financiare. Doicaru are nevoie de cei trei. Ştie că trebuie să-şi ascută armele în această luptă, ştie că trebuie să profite de orice poticneală administrativă. Îi face probleme celălalt adjunct din DIE, Aurel Moiş, care urmăreşte acelaşi scop meschin: să aibă putere. „Îi era frică de mine, să nu-i stau în cale“, declara Moiş în 1978, în timpul

anchetei asupra dezertării lui Pacepa, arată Mihai Pelin în volumul „Culisele spionajului românesc“. „Era animat de o dorinţă bolnăvicioasă de a ajunge în funcţii şi grade superioare“, spunea Moiş despre adversarul său.

Doicaru are însă un avantaj în această competiţie de subterană. Pleacă din pole-position: în octombrie 1955, Vasile Vâlcu, primul său şef de la DIE, fusese debarcat şi înlocuit cu Mihai Gavriliuc. Ei bine, cu Gavriliuc e altceva: omul e suspectat c-ar fi avut legături cu legionarii sau c-ar fi fost agent al Siguranţei în anii ’40, când lucra la Ajutorul Roşu Braşov. Doicaru îi înţelege superioritatea fragilă şi o exploatează operativ: odată cu debarcarea lui Gavriliuc, reuşeşte şi îndepărtarea lui Moiş.

Cel mai longeviv şef al spionilor

La 20 ianuarie 1960, Doicaru e numit oficial la conducerea DIE. Preluase, informal, noile atribuţii încă din 15 iulie 1959, odată cu epurarea lui Gavriliuc, dar nu putea fi sigur de nimic. Anul 1960 îi aduce însă împlinirea profesională. Doicaru va conduce Departamentul de Informaţii Externe vreme de 18 ani. Va supravieţui tuturor schimbărilor instituţionale din cadrul structurii pe care o conduce: din 1963, instituţia îşi va schimba modul de organizare internă şi numele în „Direcţia Generală de Informaţii Externe“, fiind în subordinea MAI; din 1967, odată cu epurarea făcută de Ceauşescu în rândul foştilor nomenclaturişi fideli lui Gheorghiu-Dej, instituţia va purta numele de Direcţia Generală de Informaţii Externe (DGIE) şi va rămâne parte a Consiliului Securităţii Statului (CSS), iar din 1973 va fi „Departamentul de Informaţii Externe“, complet autonom faţă de MAI sau CSS, implicit, faţă de DSS. Ca SRI şi SIE ale zilelor noastre. În ciuda tuturor acestor schimbări, Doicaru rămâne cel mai longeviv şef al spionilor români.

Ghidul spionului compulsiv

Cum a reuşit Doicaru să rămână la conducerea DIE atât timp? O jumătate de explicaţie o oferă generalul Neagu Cosma, fost şef al Contraspionajului românesc: „Era de o hărnicie ieşită din comun, cu o putere de muncă rar întâlnită; începea ziua de lucru la cinci-şase dimineaţa şi o încheia la zecedouăsprezece noaptea. Avea o rezistenţă fenomenală! Niciodată nu era obosit, roşeaţa permanent din obraji înfăţişându-l veşnic în formă. Perseverent şi prezent în activitatea DIE până în detalii, să-l fi ferit sfântul pe cel care nu îi îndeplinea întocmai şi la timp ordinele“, îl descrie fostul securist în volumul „Cum a fost posibil? Cârtiţa Pacepa“. Şi Nicolae Pleşiţă, fost şef al Centrului de Informaţii Externe în perioada 1980-1985, e de părere că Doicaru „era de o tenacitate de rob“. Cealaltă jumătate de explicaţie cuprinde însă mai multe nuanţe. De fapt, chiar şi munca la modul compulsiv, descrisă de securiştii aceştia, rămâne doar o consecinţă practică a obsesiei lui Doicaru pentru putere, pe de-o parte, şi a angoasei generată de instabilitatea funcţiei, de cealaltă parte. E un cerc vicios într-un mediu foarte, foarte viciat. Explicăm.

Doicaru merge la Bacalaureat

Odată ajuns la şefia Direcţiei I, Doicaru înţelege că nu-şi mai poate permite niciun derapaj. Or, bărbatul îşi neglijase până acum câteva îndatoriri destul de serioase. Drept

urmare, în vara anului 1960, se înscrie la examenul de Bacalaureat, pe care îl absolvă cu succes. Făcuse el cumva şi recuperase şi anii de şcoală. Nu e totul: la 20 mai 1961, e întaintat la gradul de general maior. Făcuse el cumva şi recuperase şi anii inexistenţi în serviciul militar. Culmea învăţământului comunist: în ianuarie 1967, Doicaru devine licenţiat în economie politică la Institutul de Ştiinţe Economice „Vladimir Ilici Lenin“ din Bucureşti – astăzi, Academia de Studii Economice (ASE).

În plus, din 26 septembrie 1963, e numit secretar general la Ministerul Afacerilor Interne. Funcţia e mai degrabă decorativă, o interfaţă pentru momentele în care bărbatul trebuia să prezinte o carte de vizită partenerilor din străinătate, în faţa cărora nu putea apărea drept şef al spionajului extern. Fostul ministru de Externe Ştefan Andrei explică, în volumul „I se spunea Machiavelli“, contextul acestei ornamentaţii administrative: „Să lămurim o chestiune. Fundamentală. Noţiunea de consilier pentru el (n.r. – Pacepa) şi Doicaru a fost creată de mine. Când am mers cu Doicaru peste hotare, n-am putut să-l prezint vice-comandant al Securităţii din România. L-am dat consilier al preşedintelui României. Dar el în ţară nu era consilierul lui Ceauşescu. Nici Pacepa“.

Fratele cel mare al lui Doicaru

Pe lângă această armură instituţională, Doicaru reuşeşte să-şi fortifice fotoliul de la „Informaţii Externe“ şi cu ajutorul puternicilor zilei. Atenţie!, ne aflăm încă în România anilor ’60, în care influenţa agenţilor sovietici, în ciuda epurării accelerate de Gheorghiu-Dej, rămâne o piatră de hotar inflexibilă. Relaţia lui Doicaru cu emisarii fratelui cel mare de la Răsărit este şi astăzi prilej de dispută, cu toate că multe momente din biografia bărbatului îl arată în proximitatea tovărăşească a bolşevicilor. Colonelul Aurel Moiş, fostul adversar al lui Doicaru din perioada 1955-1959, susţine, de pildă, că şeful spionilor are relaţii strânse cu un anume Protopopov, cetăţean român şi colonel rus, precum şi cu consilierul sovietic Serghei Petrov. Declaraţiile sunt făcute abia în timpul anchetelor interne întreprinse de o comisie de partid care anchetează dezertarea lui Ion Mihai Pacepa din anul 1978.

Nu doar Moiş pune în lumină relaţiile cu agenţii de la Răsărit. Ofiţerul Constantin Horobeţ, fost spion român, îl acuză pe Doicaru în faţa aceleiaşi comisii: „Mihai Gavriliuc (n.r. – fost şef al DIE) nu ne lăsa să raportăm totul consilierilor sovietici. Dimpotrivă, Nicolae Doicaru nu făcea nimic fără să-i consulte“. Declaraţia se regăseşte în volumul „Culisele spionajului românesc“, de Mihai Pelin.

Misterele unei telefoniste

Dacă cei doi vor doar să se răzbune pe Doicaru ori dacă informaţiile pe care le deţin sunt adevărate nu ştim. Totuşi, datele despre raporturile pe care bărbatul le întreţine cu sovieticii continuă să se adune. De pildă, chiar şi mariajul lui Doicaru apare destul de enigmatic pentru nomenclaturiştii românii. Soţia sa, Melania Maidan (născută Melania Pelipeac), româncă originară din Bucovina de Nord, e bună cunoscătoare a limbilor rusă şi ucraineană. Mai mult: femeia lucrează ca responsabilă a cadrelor din Organizaţia de Partid a Poştei şi Telefoanelor din Constanţa (nod important de comunicaţii pentru ruşi),

poziţie din care asigură legătura trupelor sovietice din Dobrogea cu restul ţării, pe de o parte, şi cu centralele de transmisiuni din sudul Ucrainei, de cealaltă parte.

Concluzia anchetei de partid asupra lui Doicaru, formulată în documentul C/1582 al DSS din 22 iunie 1979, nu lasă loc prea multor interpretări: „Sunt, de asemenea, date din care rezultă că Nicolae Doicaru a avut o atitudine slugarnică faţă de consilierii sovietici, pe timpul cât aceştia s-au aflat în DGIE. El lea prezentat acestora toată agentura din exterior, precum şi ofiţerii trimişi la post în străinătate. Din unele rapoarte, rezultă că unii ofiţeri ai DGIE au fost racolaţi în serviciile sovietice, li se acordau grade, iar după plecarea la post ţineau legătura cu sovieticii.

A urmărit partidele de sex „anormal“ ale fiicei

E clar, Doicaru reuşeşte, în scurt timp, să-şi fortifice artificial, cu diplome, grade militare şi alte podoabe de tinichea, întreaga biografie. Se reinventează singur, îşi fabrică o carieră academică şi militară şi are mereu grijă să lase aparenţa securistului zelos. Îşi fabrică un alt sine. Metoda nu e brevetată de el, ci e, mai curând, o uzanţă proverbială între nomenclaturişti. Doicaru înţelege, deci, că istoria renovată a vieţii sale nu e o garanţie pentru stabilitatea din prezent. Cel puţin între securiştii licenţiaţi la apus de soare. Cu alte cuvinte, trebuie să prezinte şi rezultate, nu doar biografii. Munca înainte de toate.

Cum a făcut carieră reţeaua Caraman

Într-o structură atât de omogenă, dar cu o reţea atât de vastă şi de ordonată precum Securitatea, e doar o problemă de timp până când încep să apară şi rezultatele. Şi poate cel mai mare succes al lui Doicaru din perioada în care conduce „Informaţiile Externe“ rămâne coordonarea reţelei Caraman, adică grupul de spioni condus de agentul Mihai Caraman. În perioada 1958-1968, „reţeaua“ trimite în ţară sute de documente sustrase din sediul Cartierului General al NATO din Paris. Omul ştie să speculeze: serviciile secrete din Hexagon duc, în această vreme, o politică destul de relaxată în relaţia cu aliaţii. Motivul: în timpul mandatelor preşedintelui Charles de Gaulle (1959-1969), francezii nu prea agreau acţiunile NATO. Totuşi, după demisia lui De Gaulle din aprilie 1969, reţeaua Caraman e descoperită şi destructurată. După 10 ani, fluxul de informaţii se opreşte aici.

Ştrandul

Succesul lui Doicaru poate fi explicat şi prin tendinţa acestuia de a-şi cadorisi subalternii şi de a ledelimita acestora un statut special între tovarăşi. Câte-un mic răsfăţ, acolo. De pildă, securiştii acoperiţi aveau acces facil la produse din străinătate şi din ţară, într-o vreme în care, în România, numai cei privilegiaţi puteau vorbi despre propria bunăstare. Dar avantajele materiale ale nomenclaturii, deşi revoltătoare prin însăşi existenţa lor, sunt doar o parte a privilegiilor. Doicaru îşi făcuse o reţea şi în sectorul de servicii: de pildă, în vara anului 1970, la un sediu DIE din Capitală, se dă în folosinţă un bazin ultramodern pentru acea vreme, cu aparate de gimnastică, saună, tot ce trebuie. Pentru recuperarea fizică a celor care-şi rup spinările în misiuni de spionaj. Bazinul va fi frecventat însă şi de elita politică a partidului. Toţi, o apă şi-un pământ

Ştrandul de partid, oricât de exclusivist ar fi, pare un mic favor de duzină dacă e comparat cu isprăvile lui Doicaru, în calitatea sa de agent imobiliar. Nu e o glumă: cu aprobare de la Nicolae Doicaru, fostele locuinţe aflate în proprietatea emigranţilor, transfugilor sau aşa-zişilor duşmani ai poporului sunt repartizate, printr-un joc birocratic ştiut doar de securişti, personalului superior DIE sau unor nomenclaturişti apropiaţi de structura de informaţii. Tot Mihai Pelin explică: „Prin asemenea acte de filantropie, şeful spionajului românesc viza şi unele interese ceva mai tulburi: demnitarii care se lăsau la mâna generozităţii sale primeau locuinţe perfect microfonizate“. Printre aceştia se află şi ministrul de Extere Ştefan Andrei, cu care Doicaru are o relaţie specială: atunci când unul pleacă în străinătate, celălalt trebuie să-l urmeze la scurt timp. Motivele sunt încă necunoscute, însă istoricii Marius Oprea şi Mihai Pelin intuiesc că ar fi vorba despre afaceri.

Operaţiunea „Blănuri de urs“

Oricum, Nicolae Doicaru se supune perfect rânduielor de partid, fie că acestea sunt subterane sau vizibile. De pildă, o cutumă popularizată fără sfială de Nicolae Ceauşescu este vânătoarea. Lucru ştiut. Fireşte, Nicolae Doicaru e, la rândul lui, stăpânit de acest complex cinegetic al puterii. La jumătatea anilor ’70, această pasiune fudulă se transformă însă într-o profitabilă sursă de venit: începe comerţul cu blănuri de urs. Istoricul Mihai

Pelin explică în „Culisele spionajului românesc“: „Operaţiunea «Blănuri de urs» s-a prelungit ani în şir [...] La ancheta din 1978, cu concursul autorităţilor silvice din judeţele Suceava şi Harghita, s-a constat că Nicolae Doicaru împuşcase câte un urs în octombrie 1972, noiembrie 1973, aprilie 1974, septembrie 1974, aprilie 1975 şi aprilie 1977. Iar în aprilie 1976 împuşcase doi urşi. Calculat la minimum 4.000 de dolari pe blană, rezultau cel puţin 32.000 dolari“. Un bacşiş, dacă ar putea calcula cineva, cu exactitate de contabil, valoarea tuturor privilegiilor sale.

Un spion mai oacheş face sex la microfon

Viaţa de şef al spionilor români de pretutindeni nu înseamnă, însă, doar distracţii şi binefaceri instituţionalizate. Repetăm: munca înainte de toate. Iar interesele de partid şi de stat pot presupune şi munci mai delicate. Ştim asta din biografia lui Ion Mihai Pacepa, furnizorul de înregistrări deocheate al Ceauşeştilor. Or, şi fişa postului lui Doicaru include acelaşi tip de pornoşaguri. De fapt, şeful DIE avea sarcina de a monitoriza familiile care aveau membri în străinătate şi pe cei care ar putea încerca să plece. Două exemple: la 24 noiembrie 1973, ofiţerul Constantin Răuţă dezertează. După mai multe încercări nereuşite de a pune mâna pe trădător, Doicaru are o idee – găseşte un spion mai oacheş, căruia-i dă misiunea de a-i suci minţile nevestei lui Răuţă, ba chiar de a se căsători cu femeia pentru a obţine informaţii. Potrivit mărturiilor redate de locotenent-colonelul Vasile Tună în volumul „Culisele spionajului românesc“, Doicaru a dispus fotografierea şi filmarea tuturor partidelor de amor dintre sursa DIE şi soţia părăsită. Vasile Tună nu spune însă şi dacă onomatopeele cuplului denaturant conţineau informaţii relevante.

Tania!, Tania!

Totuşi, ceva tot trebuie să se fi aflat, de vreme ce Doicaru pune în aplicare metoda şi în alte ocazii. Uneori, cu grave efecte cardiace. Explicăm: la mijlocul anului 1976, ofiţerii unităţii UM0920, cei care ar fi trebuit, în mod normal, să găsească spionii străini din ţară, îl aveau sub urmărire pe un anume Andrei Manoliu, adolescent care voia să emigreze în Israel. Nimic special până aici: DIE urmărea să mai racoleze un agent şi, pentru a-l strânge cu uşa, i-au instalat microfoane în locuinţă. La scurt timp, înregistrările au început să curgă şi băieţii de la celălalt capăt al firului aveau ce asculta. Ofiţerii au raportat că Manoliu întreţinea „relaţii anormale din punct de vedere sexual“ cu o tânără cu care vorbea şi despre politica lui Ceauşescu. Pentru a putea aprofunda situaţia, se cere extinderea cercetării cazului Manoliu prin pregătirea unor documente despre necunoscuta cu care se vedea tânărul. La cercetarea suplimentară a apărut şi marea surpriză. Persoana care îi ţinea companie lui Manoliu era nimeni alta decât Tania Doicaru, fiica şefului DIE. „În consecinţă, Nicolae Doicaru a ordonat distrugerea imediată a înregistrărilor compromiţătoare. În lunile următoare, Tania Doicaru a fost măritată urgent cu Radu Enache (n.r. – secretar al CC al UTC)“, arată istoricul Mihai Pelin în volumul „Culisele spionajului românesc“. Episodul amoros e cu atât mai interesant: detalii despre cei doi au fost oferite, în cadrul comisiei care ancheta dezertarea lui Pacepa din 1978, de către locotenentul Florin Mărginean, cumnatul lui Vladimir Doicaru (fratele Taniei).

„Se dorea ministru de Interne“

Aparte de toate aceste caraghioslâcuri vag romanţioase, revelatorii pentru preocupările securiştilor mari, mici şi mijlocii, Doicaru leagă prieteşug cu adjunctul său, Ion Mihai Pacepa, arată documentele Securităţii. Totuşi, îi desparte o chestiune de principiu, dacă mai putem vorbi despre principii aici: în timp ce Pacepa are mereu grijă de orice privilegiu potenţial, când vine vorba de bani, Doicaru mimează mai bine corectitudinea. Şeful DIE îi reproşează adjunctului său situaţia deconturilor, faptul că întârzie să pună la punct afacerile ordonate de Ceauşescu ori că foloseşte avioane particulare pentru călătoriile sale. Disensiunile dintre cei doi devin însă irelevante după fuga lui Pacepa.

Dezertarea lui Pacepa nu-l prinde pe Doicaru în funcţia de şef al DIE. Explică Nicolae Pleşiţă: „Doicaru se dorea ministru de Interne. Era la modă rotaţia cadrelor. Te trezeai cu un prim-secretar de judeţ pus în funcţie. Unii aveau bun-simţ, alţii nu-i pricepeau pe specialişti [...] Doicaru a simţit că rotaţia e neavenită. N-a ajuns, l-a prins rotirea şi l-a aruncat la «Turism»“, punctează Nicolae Pleşiţă în volumul „Ochii şi urechile poporului. Convorbiri cu generalul Nicolae Pleşiţă“, semnat de jurnalistul Viorel Patrichi. În aceeaşi zi cu mutarea lui Doicaru la Turism, Ion Stănescu, fost şef al Securităţii între 1968 şi 1972, e eliberat din funcţia de viceprimministru al Guvernului şi numit ministru secretar de stat la Ministerul Construcţiilor Industriale, în timp ce Paul Niculescu-Mizil, viceprim-ministru al Guvernului, e numit ministru al Finanţelor, iar Tudor Postelnicu – şef al DSS.

Aşadar, la 15 august 1978, Doicaru e demis din funcţia de ministru, iar la 20 octombrie e trecut în rezervă. Finalul carierei sale în comunism e consemnat, practic, la 22 iunie 1979, când în documentul strict secret cu numărul C/1958 al DSS, fostul şef al DIE e scos vinovatul de serviciu al trădării lui Pacepa. De activitatea lui Doicaru nu se va mai auzi timp de aproape zece ani.

Cam cât de dobitoc era Tudor Postelnicu

A rămas în istorie pentru afirmaţia „am fost un dobitoc“, rostită în faţa judecătorilor, în primul proces al comunismului, din ianuarie 1990. Tudor Postelinu n-a fost niciodată un dobitoc! A ştiut întotdeauna care-i misiunea sa în ceauşism şi şi-a asumat, cu cinism ţanţos, dar cu preţul onoarei proprii, atât responsabilităţile criminale de şef al Securităţii, cât şi conspiraţiile şi câştigurile din jurul maşinăriei de bani a Securităţii.

22 decembrie 1989, după-amiaza, Clădirea Comitetului Central (CC) al fostului Partid Comunist Român (PCR).

Ministrul de Interne Tudor Postelnicu „Dulăul“ şi primviceprim-ministrul Ion Dincă „Teleagă“ sunt arestaţi şi anchetaţi ad-hoc de către un un tribunal spontan format din revoluţionari, procurori şi alţi martori înflăcăraţi. Bărbaţilor li se dau jos cravatele şi sunt aşezaţi, pe jos, în faţa uneia dintre ferestrele clădirii. De afară se aud întruna focuri de armă automată. Afară e Revoluţie.

Anchetatorii de conjunctură au destule motive să-i reţină pe foştii nomenclaturişti: Tudor Postelnicu fusese şeful

Securităţii vreme de 10 ani, în timp ce Ion Dincă avea în spate o carieră provocatoare în structurile comuniste. „Domnilor, aţi fost ce-aţi fost. Acum nu mai sunteţi. Trebuie să daţi socoteală poporului“, strigă cu hotărâre o voce al cărei chip nu e vizibil pe înregistrarea video a acţiunii pseudojuridice. Îi urmează altele, fiecare mai înfierbântată, revanşardă, justiţiară. „Ai copil?“ „Cu puşca-n spate-l ţin!“. Petre Roman anunţă la Televiziune recentele cuceriri ale Revoluţiei. În clădirea CC al PCR, e o forfotă generală. E mare Revoluţie şi e zbucium. Ion Dincă rămâne prăbuşit, nu scoate nicio vorbă,

e speriat, dar liniştit – de altfel, în procesul improvizat din ianuarie-februarie 1990, Dincă va fi singurul care nu va face recurs.

„Eu cu tovarăşul Iliescu am lucrat“

Postelnicu (foto, stânga) însă ripostează. Încearcă să se justifice, să explice, însă reuşeşte numai jumătăţi de propoziţii fără relevanţă precum: „Tovarăşe procuror, cu Securitatea dumneavoastră ştiţi cum se lucrează“. Se încheagă, totuşi, un dialog relativ absurd: „De ce nu v-aţi predat?“ „Domnule, n-am ascultat apelul de la televizor, l-am auzit doar pe Ion Iliescu.“ „Ce l-ai fi arestat pe Ion Iliescu!“ „Eu cu tovarăşul Iliescu am lucrat, mi-a fost şef. [...] Dânsul era preşedintele studenţilor, iar eu eram un amărât de instructor“, spune Postelnicu.

Dincă şi Postelnicu vor fi judecaţi în „procesul celor 4“, alături de Manea Mănescu şi Emil Bobu, într-o mascaradă judiciară de inspiraţie stalinistă în care acuzaţiile – de genocid! – se limitează la evenimentele din decembrie 1989. Chiar şi aşa, Tudor Postelnicu îşi cunoaşte vinovăţia: din ordinal Elenei Ceauşescu şi cu concursul său, 40 de cadaver fuseseră scoase din morga de la Timişoara şi încărcate într-o autoizotermă cu destinaţia Bucureşti.

Morţii fuseseră incineraţi, în taină, la Crematoriul Cenuşa. Fostul ministru de Externe Ştefan Andrei povesteşte, în volumul „I se spunea Machiavelli“, despre momentul în care Nicolae Ceauşescu a aflat de operaţiunile „Trandafirul“ şi „Vama“ (n.r. – preluarea, transportul şi incinerarea morţilor), la întoarcerea dintr-o vizită în Iran. „Cum, că tovarăşii (n.r. – în timpul vizitei, Ceauşescu a ţinut legătura doar cu soţia sa) mi-au spus că sunt 11. [...] Cum au fost incineraţi?“, întreabă dictatorul încă în funcţie. Explică Postelnicu: „Întrucât au fost vagabonzi neidentificaţi, s-a primit ordin – şi a îndreptat bărbia spre ea – să fie incineraţi“. Ca fapt divers, Emil Bobu ar fi propus ca morţii să fie declaraţi ca fugiţi peste graniţă

„La scris nu mă pricep!“

Orişicât, Postelnicu e remarcabil pe tot parcursul procesului! De pildă, Mihai Pelin povesteşte, în volumul „Un veac de spionaj, contraspionaj şi poliţie politică“, că, atunci când a fost invitat să-şi aştearnă depoziţiile pe hârtie, s-a constatat că nu prea ştia să scrie, iar gramatica limbii române era, pentru el, o adevărată enigmă. Handicapul e confirmat şi de Ştefan Andrei, care povesteşte că, înainte de a fi numit şef al Securităţii (1978), Postelnicu i-a telefonat cu îngrijorare: „Sunt convocat la Tovarăşul. Aţi înţeles că mie nu îmi place scrisul, la asta nu mă pricep aşa bine. Dar mă duc unde zice Tovarăşul. Dar la scris eu nu mă pricep“.

Aparte de acest handicap funcţional, bărbatul are probleme mai grave. Ziarul „Adevărul“ din 28 ianuarie 1990 îl descria sumbru pe Postelnicu, aşa cum se vedea el din boxa acuzaţilor: „Pare prăbuşit, capul îi atârnă mereu aplecat, cum a învăţat de mulţi ani s-o facă. [...] Tresare, se ridică în picioare. Este buimac, dar totuşi lucid. [...] Vrea milă?“. În aceeaşi zi este consemnată şi fraza care l-a făcut pe Postelnicu mai celebru decât perioada de şefie la Securitate: „Inculpatul Postelnicu Tudor, recunoscând în întregime acuzaţia, a insistat să se consemneze în declaraţiile sale că «am fost un dobitoc», întrucât «am fost de acord cu ordinele şi dispoziţiile criminale ale lui Nicolae Ceauşescu“, scrie ziarul „Adevărul“. E vorba, mai precis, despre momentul în care Ceauşescu a ordonat să riposteze cu foc de armă în faţa revoluţionarilor din Timişoara.

Cele 416 săpunuri fine

De fapt, Postelnicu nu-şi recunoaşte nicio vinovăţie, nu acceptă niciun proces de conştiinţă. N-are gânduri secunde. Regretul său – oricum mimat cu exagerare în sala de judecată – n-are prea multe legături cu românii care-i aşteaptă sentinţa cu sufletul la gură. Tot despre el e vorba: a fost prea obedient, n-a putut, vai!, să spună „nu“, a fost un dobitoc. În rest, nu ştie nimic: „În ultimii doi ani eu nu m-am ocupat decât de miliţia de stradă, de pompieri şi de paza recoltei. De Securitate n-am mai ştiut...“. Puterea discreţionară şi privilegiile de care se bucura prin intermediul funcţiei sale în nomenclatură nu fac însă obiectul procesului. Totuşi, ziarul „Adevărul“ are grijă să ofere poporului opiul de care are nevoie: se pare că, în urma unei percheziţii la domiciliul său, au fost găsite „2 TV color, 4 videocasetofoane, o cameră de luat vederi, 416 săpunuri fine, 10 kg bijuterii, peste 300 de sticle cu whisky şi peste 300 de cartuşe de ţigări străine“.

La 2 februarie, Tudor Postelnicu e condamnat de Tribunalul Militar Bucureşti la închisoare pe viaţă pentru genocid. După recurs, îi va fi schimbată încadrarea juridică – omor deosebit de grav –, iar pedeapsa va fi redusă la 14 ani. La 15 februarie, ziarul „Adevărul“ publică un interviu-serial cu fostul nomenclaturist. În afara şuşanalelor despre cuplul Ceauşescu, bârfe şi caricaturi care vor determina istoriografia românească despre comunism, Tudor Postelnicu face următoarea declaraţie: „Eu de la început vreau să vă spun că incriminez modul în care am putut să accept ordinele date de criminalul trădător Ceauşescu. Încă de la începutul anchetei, cât şi în momentul de faţă, susţin şi arăt în faţa tuturor instanţelor, în faţa opiniei publice, în faţa propriului popor, că şi eu sunt fiu al acestui popor, şi eu sunt fiu de muncitor, şi eu sunt muncitor strungar (n.r. – strungar în fier) şi înfierez modul barbar în care acest tiran, în prezenţa unui întreg comitet politic, a

putut să dea asemenea dispoziţii şi să nu fie cineva în măsură, fără să mă disculpa, repet, pe mine personal, pentru că nu am luat o mica atitudine, dacă nu o atititudine fermă, cum s-ar fi cuvenit".

Dacă mărturia nomenclaturistului apare ca o sinceră spovedanie, la fel de revelatorii sunt şi intervenţiile lui Postelnicu din şedinţa CPEx din 17 decembrie. Cităm: Mult stimate tovarăşe secretar general, mult stimată tovarăşă Elena Ceauşescu, raportez în faţa Comitetului Politic Executiv, în faţa dumneavoastră, că sunt întru-totul de acord cu măsurile luate împotriva mea.Vreau să vă mărturisesc în modul cel mai sincer, ca activist al partidului, trimis să-mi desfăşor activitatea în acest sector de activitate, că nu vreau să mă disculp cu nimic. Port întreaga răspundere şi, repet, nu vreau să mă disculp că nu

Membrii clanului la ora dezvăluirilor

Azi: POSTELNICU TUDOR

Convorbirea cu Postelnicu Tudor a durat cinci ore, iniţiativa limitării ei la o durată cît de cît rezonabilă neţinînd a interlocutorului. O bună parte din divagaţii au fost auzite şi la proces, scenariul acestui mare mim al inocenţei fiind în linii mari acelaşi. Am selecţionat pentru cititorii „Adevărului" doar acele fragmente care să reiluatreze psihologia personajului aşa cum s-a dezvăluit ea şi în timpul judecăţii, sau care să susţină aprecieri şi informaţii inedite.

— *Am observat că sînteţi emoţionat şi aflu că aţi solicitat să vă se la tensiune. E acceptabilă ?*

— Mi s-a dat tot ce au considerat domnii doctori.

— *În clipa de faţă, legat de sănătate, de stărea fizică, aveţi vreo dorinţă aparte ?*

— Nu asta este cel mai important în postura în care mă aflu eu.

— *Atunci, am să vă pun întrebările.*

— Eu n-am nici o pregătire, eu sînt vai de capul meu. Nu mi-o luaţi ca o disculpare, că nici n-am început discuţia. Eu de la început vreau să vă spun că incriminez modul în care am putut să accept ordinele date de criminalul trădător ceauşescu. Încă de la începutul anchetei, cît şi în momentul de faţă, susţin şi arăt în faţa tuturor instanţelor, în faţa opiniei publice, în faţa propriului popor, că şi eu sînt fiu al acestui popor, şi eu sînt fiu de muncitor, şi eu sînt muncitor strungar şi înfierez modul barbar în care acest tiran, în prezenţa unui întreg comitet politic a putut să dea asemenea dispoziţii şi să nu fie cineva în măsură, fără a mă disculpa, repet, pe mine personal pentru că nu am luat o mică atitudine, dacă nu o atitudine fermă, aşa cum s-ar fi cuvenit.

[A urmat o lungă digresiune pe marginea vestitei şedinţe din 17 decembrie, la care interlocutorul susţine că a participat pe nepregătite şi în necunoştinţă de cauză, ajungînd vorba la transferarea trupelor de grăniceri în subordinea Ministerului de Interne, care se petrecuse doar cu cîteva zile înainte :]

— Una din cauzele transferului a fost cazul Nadiei Comăneci, deoarece cunoştea foarte multe lucruri despre acest derbedeu, despre acest infumurat, despre acest descompus moral şi politic pe care îl chema [sic !] nicu ceauşescu, considerîndu-se trimis în exil la Sibiu şi care aştepta alegerile din martie pentru o înscăunare.

— *Fără voia lui iscă-său ?*

— Nu, cu acceptul celor doi, a trădătorului şi a trădătoarei, expresii folosite de mine, a tiranului şi tiranei, că nu era deosebire între unul şi altul. Cînd intrai în viteza unuia şi te lua şi cealaltă, îţi trebuiau trei zile să-ţi revii. Asta nu este disculpare.

— *Să revenim la evenimente, la Timişoara !*

— Eu am aflat tîrziu că acolo s-au tri- [illegible] Domnule preşedinte, respectuos [illegible]

— *Avea încredere în Nuţă ?*

— Avea o oarecare încredere pentru că lucrase la contrainformaţii militare şi îl cunoştea din acea perioadă.

[Din foarte larga descriere a momentului „Demisiei" din şedinţa c.p.ex. din 17 decembrie, am reţinut partea finală, restul amănuntelor şi caracterizărilor fiind cunoscute de majoritatea cititorilor din desfăşurarea procesului televizat :]

— În acel moment s-a ridicat (vrea să folosească o expresie şi decentă) ca un om puţin zis necontrolat, ca un lacheu, domnul Emil Bobu, care înainte nu spusese nimic şi a zis : „Tovarăşe secretar general ! Să-şi retragă propunerile toţi cei care au luat cuvîntul, nu se poate să lucrăm fără dumneavoastră în fruntea partidului şi statului". Şi a fost primul care l-a intors de la uşă înapoi. În aceeaşi notă, au venit din diferite colţuri, şi s-au comportat nedemn Nicolae Constantin, preşedintele colegiului central de partid, om care a fost trimis prin economie să lucreze întrucît este inginer şi să se constate dacă a făcut ceva bun pentru economie. Cu toate acestea, a cerut să rămînă în comitetul politic, să i se dea o funcţie...

— *Cui a cerut asta ?*

— Lui ceauşescu !

— *Şi-a permis aşa ceva ? Nu-i era frică ?*

— Nu. Nu ştiu de ce. Pentru că şi aici e o mică [enigmă] nedeciferată. Ei, domnule redactor !... Cu anumite persoane care seară de seară, împreună cu soţiile, participau la Clubul de la reşedinţa din Primăverii (nu lipsea Nicolae Constantin, Bobu, cu soţiile, şi mai participa de regulă Constantin Dăscălescu) se purta altfel. Asta era clanul care era aproape nelipsit şi de la mesele de la Snagov.

— *Deci, Bobu l-a rugat primul, pe urmă aţi zis, parcă, Nicolae Constantin...*

— ...Au venit ca bolizii. Bobu primul a venit, pe partea asta, pe la spate Constantin, Curticeanu... Pacoste era lîngă uşă, s-a băgat aşa, ca un fel de blocaj, şi — curios, dar adevărat — Constantin Dăscălescu. Cel care luase atitudinea [pe] care o luase la început ! S-a dezis atît el cît şi Manea Mănescu, şi au zis : „Cum, dumneavoastră, tovarăşe ceauşescu, să ne părăsiţi, nu se poate fără dumneavoastră, tovarăşe ceauşescu". Dar ştiţi cum se striga ? Vă rog să mă credeţi, nu am mari cunoştinţe de cultură generală, dar sînt un om de practică, era cum îi spune într-un proverb românesc... Turnu Eabel [sic !].

[Întrerupem transcrierea convorbirii la această ultimă mostră din ignoranţa atît de dragă lui P.T., de data aceasta într-ale folclorului şi religiei. Continuarea într-un număr viitor.]

Sergiu ANDON

puteam să facem şi mai mult. Vă raportez că sunt ostaş cinstit şi devotat al partidului. [...] Eu vreau să vă spun că am acţionat cu fermitate, pe baza orientărilor şi indicaţiilor date de dumneavoastră în noaptea care a trecut. Am făcut tot ce a fost cu putinţă... Închei spre a vă spune că sunt de acord cu măsurile luate de dumneavoastră, cu măsurile luate de Comitetul Politic Executiv. Eu, ca activist al partidului, ca fost activist al partidului, vă mulţumesc pentru sprijinul primit în toată această perioadă şi vă asigur că voi fi în continuare un ostaş credincios al partidului, indiferent că voi rămâne cu calitatea sau fără

calitatea de membru de partid, rămân în continuare un om, un muncitor cinstit al partidului şi patriei“.

Tudor Postelnicu, în apartamentul său din Calea Victoriei

Beneficiar al tranziţiei

Postelnicu stă în detenţie până în 1994, când e eliberat din motive medicale. La 29 ianuarie 1998 e însă din nou încarcerat, fiind arestat până la 6 octombrie 1999, când Tribunalul Bucureşti îi admite cererea de eliberare condiţionată. În perioada în care ar fi trebuit să-şi trateze bolile, Postelnicu are alte preocupări: cumpără una dintre casele naţionalizate de regimul pe care-l slujise la un preţ mult mai mic decât preţul pieţei. Informaţia e făcută publică în urma raportului Corpului de Control al Guvernului Victor Ciorbea, condus de Valerian Stan. Alături de acesta, mai cumpără case Manea Mănescu, Ilie Verdeţ, Paul Niculescu-Mizil, Cornel Burtică, Nicolae Pleşiţă, Iulian Vlad şi, cu voia dumneavoastră, ultimul pe listă, Ion Iliescu.

Se cuvin aici câteva explicaţii: Legea 112/1995, care permitea chiriaşilor să cumpere locuinţele în care trăiau, a fost criticată de proprietarii iniţiali ai imobilelor, de societatea civilă românească, dar şi de comunitatea internaţională. Totuşi, a rămas neschimbată chiar şi după ce Convenţia Democrată a format guvernul, la finalul anului 1996, arată Lavinia Stan în volumul „Transitional Justice in Post Communist Romania: The Politics of Memory“. Motivul a devenit clar în 1997, odată cu raportul lui Valerian Stan: documentul arată că parlamentari creştin democraţi, democraţi şi liberali, miniştri şi ambasadori au cumpărat case naţionalizate în virtutea legii 112/1995. Valerian Stan a fost demis după acest episod. Victor Ciorbea a rămas însă premierul României. Acum este Avocatul Poporului.

Tudor Postelnicu locuieşte lângă Guvern, pe Calea Victoriei, la etajul 2 al unui bloc de lux, după standardele piaţei imobiliare bucureştene. Nu-şi găseşte liniştea nici aici. Îl urmăreşte trecutul! Procurorii îl caută să-l întrebe cum au fost omorâţi, în 1981, trei bărbaţi în urma „Acţiunii Autobuzul“. Alţii îl întreabă care a fost relaţia Securităţii cu teroristul Carlos „Şacalul“, cum au fost posibile atentatele asupra medicului sub acoperire

Ion Şerban din Elveţia şi asupra sediului Europei Libere, iar alţii îi descoperă planurile sinistre prin care voia să-i elimine pe scriitorii Paul Goma şi Ion Caraion.

Nicu Ceauşescu? „De bolnav, era bolnav“

Nici jurnaliştii nu-l lasă să-şi trăiască în pace ultimele zile. În 2012, o angajată de la televiziunea RTV obţine o discuţie de câteva minute cu fostul şef de Securitate, pe care o păstrează în linia politicii editoriale a postului. Pe fundalul dialogului se aude „Internaţionala“ ambientală, iar răspunsurile unui Postelnicu gâtuit de bătrâneţi se supun analizei de bodegă: „Noi n-aveam acces, nu participa Securitatea la petrecerile din Primăverii şi din Snagov. La revelioane participau. Sau la o masă de 23 august [...] Ce mai se dădea, seara“. În studio se vorbeşte despre viitorul şi sănătatea lui Nicu Ceauşescu. Ce s-ar fi întâmplat dacă n-ar fi fost înjunghiat? Postelnicu: „De trăit, mai trăia, dar, de bolnav, era bolnav“.

Pe 17 decembrie 2014, la 20 de ani după momentul autoasumat de îndobitocire a lui Postelnicu, jurnaliştii de la „Cancan“ obţin ultima declaraţie publică a lui Postelnicu: „Vă mulţumesc pentru atenţie, vă mulţuţumesc pentru telefon. Sunt bolnav, de-abia mai stau, mi-au slăbit vederile“, se plânge duios bătrânul, din apartamentul său de pe Calea Victoriei. Postelnicu se remarcase însă de la începutul carierei sale prin vederile sale înguste.

„Nepotul de aur“

Tiberiu Bica Postelnicu, nepotul fostului ministru de Interne şi partener de afaceri cu magnatul securest Ioan Niculae, este unul dintre milionarii care s-au afirmat glorios în tranziţia românească. Numit de presă „nepotul de aur“, acesta a deţinut activitatea de distribuţie a ţigărilor produse de Societataea Naţională a Tutunului Românesc, însă a revenit în atenţia publică mai ales după ce a vândut 10% din acţiunile societăţii de asigurare Asirom fondului de investiţii QVT Fund, pentru suma de aproximativ 9,5 milioane de euro, arată revista Forbes, care-l include în top 500 miliardari români cu o avere estimată la 10-11 milioane de euro. Potrivit jurnaliştilor de la Jurnalul Naţional, „nepotul de aur“ ar avea însă o avere de 50 de milioane de dolari. Oricum, tranzacţia din anul 2005 nu e singura care l-a aşezat pe Postelnicu în prima linie a oamenilor de afaceri români: bărbatul are 8% din Romanian International Bank, are afaceri în distribuţia de băuturi alcoolice, în domeniul auto şi imobiliar.

În 2010, pe numele miliardarului român rezident în Elveţia figurau 32 de societăţi înscrise la Registrul Comerţului, pe lângă celelalte 15 firme pe care le controlează prin intermediul grupului IATSA, firmă desprinsă din Dacia Piteşti, unde este asociat cu fostul ministru al Economiei, Adriean Videanu. În plus, cei doi mai sunt acţionari ai firmei Equity Invest (înfiinţată în 1998), alături de proprietarul companiei de construcţii Bog'art, Raul Doicescu, de Gheorghe Gabriel şi Sida Ionescu, ginerele lui Traian Băsescu.

Continuăm: Tiberiu Postelnicu şi tatăl lui Sida Ionescu, Gheorghe Ionescu, sunt parteneri în firma Supercar Service 2003. Firma a încheiat, în mai 2012, un contract de peste 23.000 de lei pentru reparaţii la maşinile Companiei Naţionale pentru Controlul Cazanelor, Instalaţiilor de Ridicat şi Recipientelor sub Presiune (CNCIR), arată ziarul „Ring". Instituţia e condusă de Mircea Zegrean, fratele preşedintelui Curţii Constituţionale. Ziariştii subliniază că, în 2009 şi 2010, Supercar Service 2003 a încheiat contracte în valoare de aproximativ 166.000 de lei cu Inspecţia de Stat pentru Controlul Cazanelor şi cu Hidroelectrica, ambele aflate sub autoritatea Ministerului Economiei chiar în timpul în care Adriean Videanu se afla la conducere.

În 2011, Tiberiu Postelnicu mai cumpăra un pachet de 30,39% din titlurile societăţii Coral Braşov, care deţine mai multe spaţii comerciale în municipiul Braşov. Postelnicu a cumpărat acţiunile Coral Braşov de la Ştefan şi Rodica Gârbacea, proprietari ai firmei Hidromecanica SA Braşov şi moştenitori ai fostului pilot Lucian Gârbacea. În 2013, la doar doi ani de la preluarea pachetului de acţiuni, Coral Braşov îşi cerea insolvenţa în instanţă.

„Făceam prea mult exces de exigenţă"

Tudor Postelnicu e născut la 23 noiembrie 1931 în comuna Proviţa de Sus, regiunea Ploieşti, într-o familie cu venituri modeste. E cel mai mare dintre cei trei copii ai familiei şi e afectat de situaţia materială a familiei mai ales după anul 1940, când tatăl său, sondorul în petrol Constantin Postelnicu, moare într-un accident de muncă. Moartea tatălui pare să-l traumatizeze pe copil, care întrerupe, pentru un an, studiile. Într-o autobiografie din 1953, Postelnicu descrie tragicul eveniment: „A fost prins de sârma de pe toba fricţionului şi înfăşurat pe ea şi făcut în mii de bucăţi". Mama, casnică, nu reuşeşte să-i ţină pe toţi cei trei fraţi în şcoală, aşa că Tudor renunţă la studii după şase clase elemntare. În toamna anului 1945, intră ucenic la Societatea „Creditul Miner", acelaşi societate unde lucrase şi tatăl său, unde obţine calificare de strungar în fier. Prima oară e refuzat, pe motiv că-i prea scund, dar până la urmă e ajutat de tovarăşii de la plasa Moreni a partidului. Fraţii săi, Ion şi Alexandru Postelnicu, vor ajunge electricieni.

15 kilometri, prin zăpadă de un metru

În paralel cu ucenicia, Postelnicu absolvă şi 4 clase şcoală industrială. În dosarele de partid, perioada este puternic idilizată. O referinţă semnată de numitul Traian Bucur şi cuprinsă în dosarul său de cadre îl arată drept un tânăr puternic, luptător, în ciuda potrivniciilor vremii: „Acest tov. pleca iarna prin zăpadă de un metru, pe jos, dimineaţa, la ora 3, mergând pe valea lungă, fără să exagerez, cel puţin 15 km până ajungea la uzină unde făcea serviciu".

Mediul muncitoresc în care învaţă strungăria (începând cu 1945) şi educaţia din şcoala industrială (1945-1949) îi conturează şi primele idei politice adolescentului Postelnicu. Acasă, nici mama, nici tata, nici unchii săi nu făcuseră politică, aşa că strungarul învaţă întreg abecedarul politic în fabrică. Se duce la sindicat (1945), apoi prestează diverse munci pentru Uniunea Tineretului Comunist (UTC, 1946), e ales responsabil organizatoric în UTM (1947) şi chiar secretar al organizaţiei, responsabil cu propaganda şi agitaţia pe uzină (Uzina 4 Moreni, 1949).

Ofiţer în şase luni

În 1950, e trimis, pentru 15 zile, la Ploieşti, la cursuri de perfecţionare în munca de propagandist, şi-şi continuă ascensiunea în structurile comuniste din regiune: secretar al comitetului UTM pe uzină (1950), responsabil organizator al comitetului UTM al schelei Moreni, instructor UTM şi şef al secţiei de cultură fizică şi sport (1951). E un simplu activist de provincie, care împacă delicat strungăria cu treburile politice.

Partidul are însă planuri cu el: la 28 octombrie 1951, Postelnicu e trimis la Şcoala de ofiţeri din Botoşani. Nu făcuse armata, dar ţara avea nevoie de ofiţeri. „Cursul acestei şcoli era de 6 luni, eu am stat cinci luni şi simţindu-mă slăbit din punct de vedere fizic în 1952 luna aprilie am fost trimis din nou la CC al UTM la secţia Organe“, spune Postelnicu într-o autobiografie din 1953. Carevasăzică, în doar şase luni, Postelnicu ar fi putut deveni ofiţer în Armata Republicii. N-a fost să fie. „Pe data de 27 mai 1952 am fost lăsat la vatră ca necombatant“, scrie în 1952.

„Simt că lupt pentru cauza celor mulţi”

Postelnicu simte că e şansa lui să intre în liga mare a politicii naţionale, să nu mai rămână la „tineret“. În cererea de înscrierea în partid din 2 octombrie 1952 îşi explică pasional alegerea, fără să permită gramaticii limbii române să strice un vis frumos: „Cer să fiu primit în rândurile candidaţilor de partid unde voiu dovedi prin munca mea neobosită care o voi duce în rândurile masei de tineret că voi deveni un adevărat propagandist neobosit care voi traduce în viaţă fără murmur fără şovăire hotărârile Partidului nostru şiale guvernului şi simt că lupt pentru cauza celor mulţi pentru cauza comună [...] m-am străduit şi mă străduiesc continu pentru ami ridica nivelul meu politic pentru că numai în felul acesta voi putea deveni un adevărat constructor al societăţi noi societate socialistă“. În noiembrie 1952, e trimis însă la şcoala de partid de doi ani „Filimon Sârbu“. Într-o autobiografie din 1959, bărbatul spune că a absolvit „facultatea muncitorească de 2 ani cu drept de şcoală medie“. Orişicât, în decembrie 1953, bărbatul e primit în partid.

Funcţiile

Rămâne şef la nivel de judeţ, noua titulatură îi permite să-şi privească viitorul politic cu mai multă îngăduinţă. Are dreptate s-o facă: va deveni primsecretar al Comitetului raional UTM Câmpina (1954-1956), secretar al Comitetului regional UTM Ploeşti (1956-1959), adjunct al şefului Secţiei organizatorice şi membru al Biroului CC al UTM (1959-1964), instructor şi cadrul Secţiilor Organizaţii de Masă şi Organizatorică a CC al PMR/PCR (1964-1969), secretar al comitetelor judeţene de partid Olt (1969-1971) şi Buzău (1971-1976), culminând cu funcţia de prim-secretar la Buzău, potrivit volumului „Securitatea“, editat de CNSAS. Nu va neglija nici şcoala, deşi educaţia o neglijase prea mult timp: activistul va absolvi cursurile Şcolii Superioare de Partid „Ştefan Gheorghiu“ în 1967, iar în 1977 îşi va da exemene de diferenţă la Academia de Studii Economice! De fapt, Postelnicu era un simplu politruc, ambiţios, dar smintit, zelos şi depersonalizat de o ideologie pe care nici nu se străduieşte să o înţeleagă, mutat din post în post în funcţie de interesele partidului şi e sedus de aparenţa propriei importanţe.

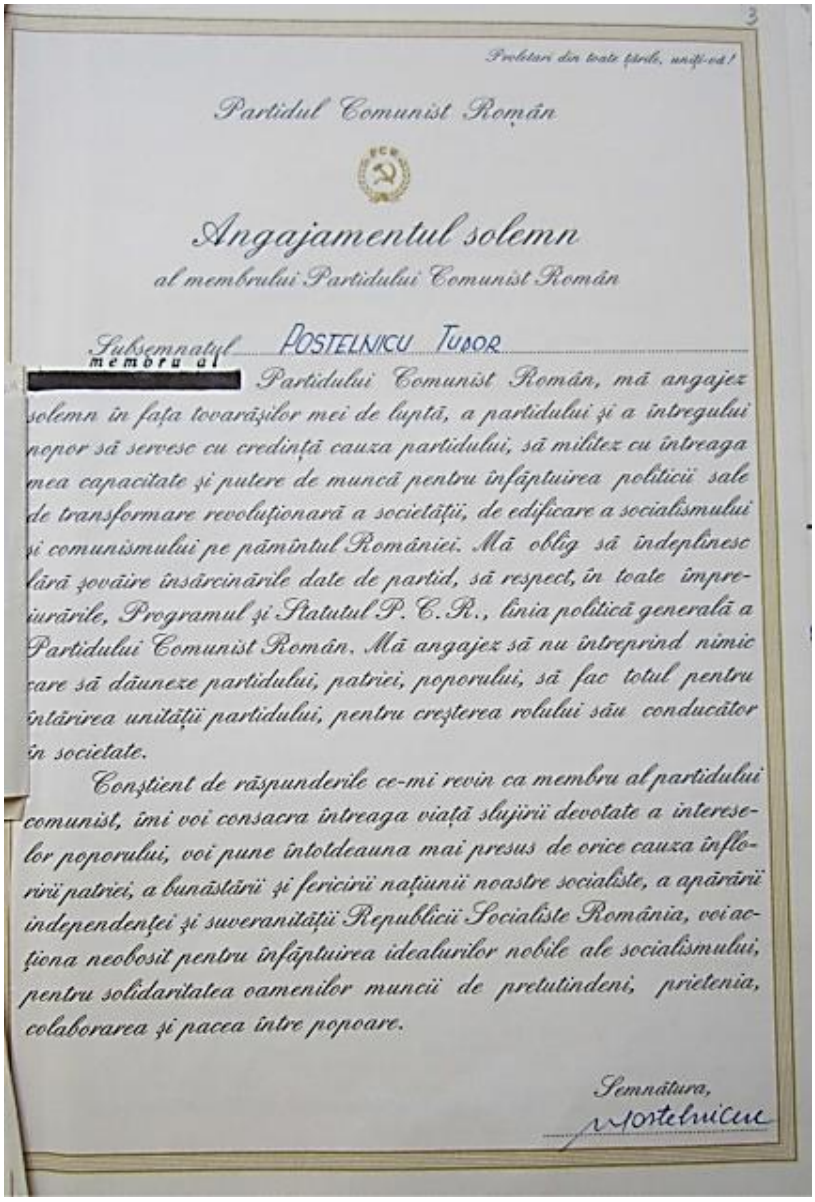

Proletari din toate ţările, uniţi-vă!

Partidul Comunist Român

Angajamentul solemn
al membrului Partidului Comunist Român

Subsemnatul POSTELNICU TUDOR
membru al [redacted] Partidului Comunist Român, mă angajez solemn în faţa tovarăşilor mei de luptă, a partidului şi a întregului popor să servesc cu credinţă cauza partidului, să militez cu întreaga mea capacitate şi putere de muncă pentru înfăptuirea politicii sale de transformare revoluţionară a societăţii, de edificare a socialismului şi comunismului pe pământul României. Mă oblig să îndeplinesc fără şovăire însărcinările date de partid, să respect, în toate împrejurările, Programul şi Statutul P.C.R., linia politică generală a Partidului Comunist Român. Mă angajez să nu întreprind nimic care să dăuneze partidului, patriei, poporului, să fac totul pentru întărirea unităţii partidului, pentru creşterea rolului său conducător în societate.

Conştient de răspunderile ce-mi revin ca membru al partidului comunist, îmi voi consacra întreaga viaţă slujirii devotate a intereselor poporului, voi pune întotdeauna mai presus de orice cauza înfloririi patriei, a bunăstării şi fericirii naţiunii noastre socialiste, a apărării independenţei şi suveranităţii Republicii Socialiste România, voi acţiona neobosit pentru înfăptuirea idealurilor nobile ale socialismului, pentru solidaritatea oamenilor muncii de pretutindeni, prietenia, colaborarea şi pacea între popoare.

Semnătura,
Postelnicu

„Se cam supraapreciază“

Ştefan Andrei exemplifică atitudinea bărbatului cu o dezagreabilă paradă a puterii lui Postelnicu: „Îl cunoşteam din 1959. Am fost cu el la Festivalul Tineretului de la Viena. Când am cunoscut-o şi pe nevastă-mea. Postelnicu era şi el în delegaţie secretar la Tineretul din Ploieşti. Şi s-a «remarcat»... Când ne-am dat jos din vapor, pe mal erau imigranţi români. Printre ei, Gherman, un lider important al social-democraţiei bănăţene. Era un bătrânel, aşa, venit să ne dea nouă manifeste împotriva regimului comunist din România. Şi Postelnicu i-a dat un picior în spate – a căzut omul pe burtă“, povesteşte Andrei în „I se spunea Machiavelli“.

„Manifestă tendinţă de îngânfare, din care cauză uneori lucrează rigid cu oamenii, se cam supraapreciază, iar spiritual autocritic este mai slab dezvoltat“, spuneau tovarăşii despre el încă din 1960, potrivit dosarului său de cadre de la Arhivele Naţionale. „A folosit metode tari cu unele cadre, ajungând până la jignire. O altă lipsă este aceea că după absolvirea şcolii s-a preocupat puţin de pregătirea sa profesională“, arată un referat de partid. Acelaşi lucru recunoaşte şi el, cu cuvintele sale: „În unele cazuri mă auto-linişteam în urma unor succese, lucru foarte nejust şi dăunător în muncă. Deasemeni uneori făceam prea mult exces de exigenţă“, scrie Postelnicu într-o autobiografie din ’59. Documentul nu cuprinde însă şi metoda bărbatului de a se auto-linişti.

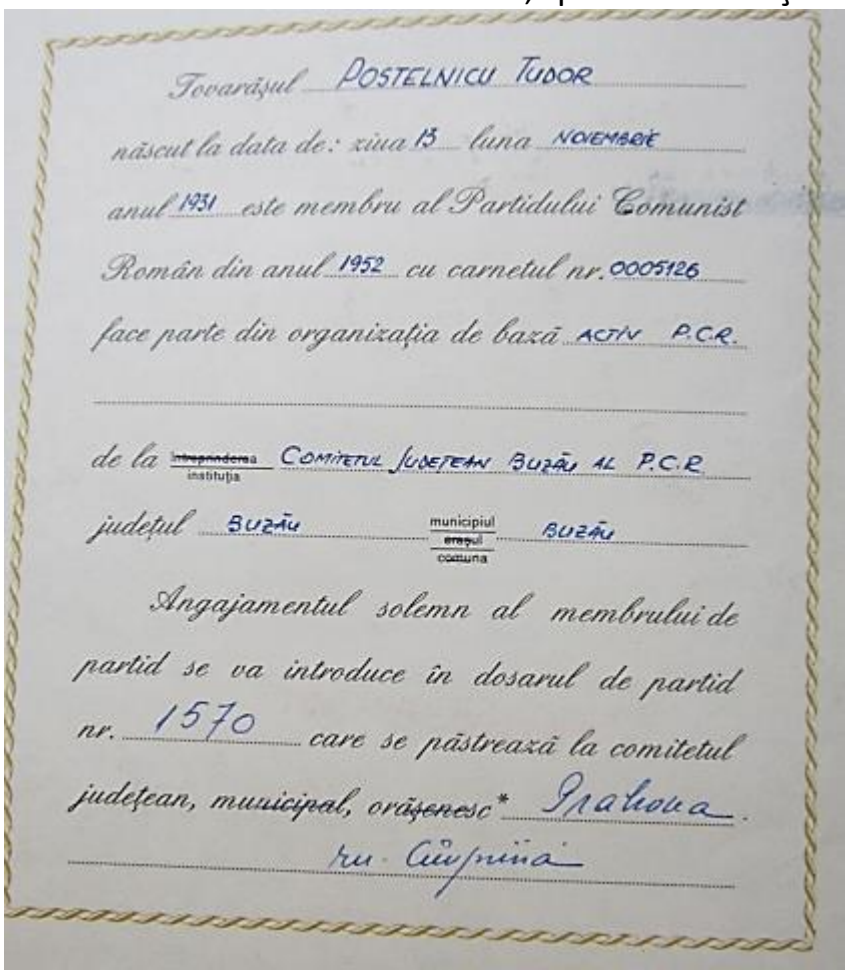
Tovarăşul POSTELNICU TUDOR
născut la data de: ziua 13 luna NOIEMBRIE
anul 1931 este membru al Partidului Comunist
Român din anul 1952 cu carnetul nr. 0005126
face parte din organizaţia de bază ACTIV P.C.R.
de la ~~întreprinderea~~ instituţia COMITETUL JUDEŢEAN BUZĂU AL P.C.R
judeţul BUZĂU municipiul ~~oraşul~~ comuna BUZĂU
Angajamentul solemn al membrului de
partid se va introduce în dosarul de partid
nr. 1570 care se păstrează la comitetul
judeţean, municipal, orăşenesc* Slatioua
ru. Câmpina

Misiunile lui Postelnicu la Securitate

În ianuarie 1990, Tudor Postelnicu vorbeşte despre Nicuşor Ceauşescu, „delfinul“ cuplului dictatorial, folosind exact cuvintele: „acest derbedeu, acest înfumurat, acest descompus moral şi politic pe care îl chema Nicu Ceauşescu, considerându-se trimis în exil la Sibiu şi care aştepta alegerile din martie pentru o înscăunare. [...] cu acceptul celor doi, a trădătorului şi a trădătoarei, expresii folosite de mine, a tiranului şi tiranei, că nu era deosebire între unul şi altul. Când intrai în viteza unuia şi te lua şi cealaltă, îţi trebuiau trei zile să-ţi revii. Asta nu este disculpare“. Pentru cei care-i cunosc biografia lui Postelnicu, declaraţia aceasta e şocantă! Pentru cei care-i cunosc caracterul bărbatului, amnezia lui Postelnicu nu e câtuşi de puţin tulburătoare. E, de fapt, aceeaşi logică perfidă, dar elementară, a divorţului zgomotos de trecut. Postelnicu se înfăţişa în faţa românilor liberi de comunism drept un simplu rob al Ceauşeştilor. Era doar încă un rob al puterii.

În comunism, Tudor Postelnicu şi Nicu Ceauşescu erau mai mult decât tovarăşi. În timpul în care primul era prim-secretar la Buzău, Nicuşor făcea armata la o unitate din acelaşi judeţ. Mihai Pelin povesteşte, în „Un veac de spionaj, contraspionaj şi poliţie poltică“, despre faptul că Postelnicu a intrat în graţiile familei prezidenţiale pentru că „i-a asigurat un trai şi un anturaj feminin corespunzător“ odraslei Ceauşeştilor. Ştefan Anderi

nuanţează, în „I se spunea Machiavelli“: „A fost în reaţii bune cu Nicuşor, dar s-a purtat mizerabil până la urmă cu toţi. Postelnicu o informa pe Elena tot ce făcea Nicuşor“.

Nicuşor Ceauşescu (stânga), Tudor Postelnicu (jos) şi generalul Nuţă

Oricum, se pare că prietenia cu fiul cel mare al cuplului Ceauşescu i-a adus şi promovarea în politica de vârf a partidului: Postelnicu a ajuns, în 1978, şeful Departamentului Securităţii Statului. Povesteşte tot Ştefan Andrei: „Venise la mine Burtică şi mi-a spus că mai are Ceauşescu două probleme de rezolvat în schimbările ce le făcea: secretarul cu Cancelaria şi cu secretarul de stat cu Securitatea. [...] Am spus imediat: «Tovarăşe Ceauşescu, haideţi să mergem cu Postelnicu la Securitate, e tânăr, vă e devotat, aţi văzut că s-a purtat frumos cu Nicuşor, s-a îngirjit de el cât a fost la Şcoala de Aviaţie, e de la Tineret, n-a avut legături cu Securitatea». [...] «Hai să tăiem coada pisicii, mergem pe Postelnicu la Securitate şi Duminică la Cancelarie“. Cu alte cuvinte, în 1990, Postelnicu îşi nega una dintre puţinele calificări care-l recomandau pentru un post de asemenea anvergură: prietenia cu Nicu Ceauşescu. Intuise Ştefan Andrei ceva: „Că nu e idiot, că nu e dobitoc, îţi spun eu. Am fost în mediul artiştilor, am văzut de la 12 ani teatru, am prieteni artişti şi artiste... Dar n-am întâlnit pe scena bărbătească pe cineva care să interpreteze mai bine rolul idiotului“.

Dependenţa lui Postelnicu

Inutil să repetăm, competenţele profesionale nu erau, pentru Nicolae Ceauşescu, un criteriu essential în alegerea echipei de supuşi de la conducerea ţării. Eligibili erau cei care treceau proba fidelităţii şi, mai ales, cei care se complăceau sârguincios în relaţia de dependenţă dintre şef şi subaltern. Postelnicu era unul dintre aceştia. Deloc gratuit. Dictatorul a fost suficient de inteligent ca să realizeze că poziţia sa de dominaţie depindea

finalmente de loialitatea Securităţii. Prin urmare, îi plătea bine pe ofiţerii acesteia, aveau acces la magazine şi facilităţi speciale, spune Marius Oprea în „Banalitatea răului“. Vladimir Tismăneanu nuanţează această relaţie în „Lumea secretă a nomenclaturii“: „Ceauşescu ştia ce se discuta la toţi în casă. Aşa că n-a avut iluzia că era iubit de Răutu, Rădulescu sau Postelnicu. Îi avea la mână pe toţi şi îi controla“.

De altminteri, Ştefan Andrei spune că Postelnicu n-a făcut niciodată parte din Clubul Ceauşescu, adică din cercul restrâns al Puterii, care se întâlnea pe aleea Kalinin, la Club Bazin, la munte sau la mare. Nu se înţelegea, de pildă, cu Manea Mănescu, prim-loial al lui Ceauşescu, care-l descria drept „un criminal înăscut“, arată Robert Kirk şi Mircea Răceanu în „România împotriva Statelor Unite. Diplomaţia absurdului“. Totuşi, Andrei poate fi subiectiv, mai ales că Postelnicu îi cam săpa funcţia în faţa Elenei Ceauşescu. De pildă, fostul ministru de Externe povesteşte, în „I se spunea Machiavelli“, despre o discuţie relaxată dintre el şi Nicolae Ceauşescu în legătură cu tragedia în care a murit fiul poetului George Coşbuc: accident de maşină, la Târgu Jiu, în anul 1904.

Nicuşor Ceauşescu, Gheorghe Oprea şi soţii Ceauşescu nu credeau însă că în România din timpul naraţiunii existau maşini. Bazându-se probabil pe faptul că dictatorii nu vor studia vreodată detaliile acestei întâmplări, Postelnicu ar fi sunat-o pe Elena Ceauşescu: „Tovarăşa Ceauşescu, se face băşcălie în legătură cu băiatul lui Coşbuc. Şi tovarăşul Nicuşor, şi tovarăşul Oprea fac. Sediul problemei este la tovarăşul Andrei“.

Orişicât, un lucru e clar: Postelnicu vine şef al Securităţii la 7 martie 1978, într-o vreme în care Ceauşescu n-avea nevoie de dezbateri sau de momente de chibzuială. Marius Oprea sintetizează, în „Banalitatea răului“, logica după care va funcţiona Securitatea lui Postelnicu: schimbările de structură a instituţiei (recrearea DSS în cadrul Ministerului de Interne, cu întreaga lui autoritate deţinută înainte de reforma din 1968), au fost un semn al sfârşitului perioadei de „legalitate socialistă“, trâmbiţată de Ceauşescu un deceniu mai devreme. Un motiv: Ministerul de Interne şi-a lărgit atribuţiile pentru a cuprinde şi „apărarea şi independenţa, suveranitatea naţională şi integritatea teritorială“ a statului. Numai că această sporire presupunea ca Ministerul să fie responsabil nu doar în faţa CC, dar şi faţă de Comandantul Suprem al Forţelor Armate Române. În practică, spune Marius Oprea, atât ministrul, cât şi şeful DSS răspundeau direct lui Ceauşescu. În acelaşi timp cu restructurarea instituţională, Nicu Ceauşescu e primit în Consiliul Politic de pe lângă MAI, arată istoricul Adam Burakowski în „Dictatura lui Ceauşescu“.

Acţiunea Pacepa

Proaspăt venit la conducerea Securităţii, Postelnicu a rămas în funcţie şi după defectarea lui Ion Mihai Pacepa din luna iulie a aceluaşi an. A devenit însă responsabilitatea sa să acopere fisurile create de acest cutremur în toate stucturile de informaţii: „Cu acordul şi la indicaţia lui Nicolae Ceauşescu, Postelnicu a trecut la schimbarea cadrelor cu funcţii de răspundere din sistemul de spionaj şi contraspionaj care au avut legături sau au fost cunoscute de Ion Mihai Pacepa. În consecinţă, au fost retraşi cei mai mulţi dintre ofiţerii acoperiţi din ambasada României la Washington, consulatele din New York, Londra, Paris, Roma şi pe cei din RFG, Japonia şi America Latină. [...] În 1980, Nicolae Pleşiţă declara că daunele provocate spionajului românesc de Nicolae Ceauşescu şi comisia de anchetă condusă de Tudor Postelnicu erau mai mari decât defecţiunea lui Ion Mihai Pacepa“, explică Liviu Ţăranu în „Ion Mihai Pacepa în dosarele Securităţii“.

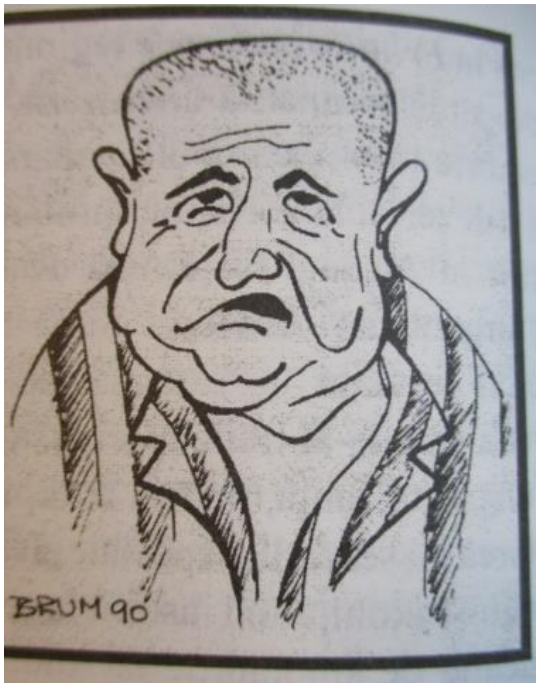

Tudor Postelnicu, desen în Mihai Pelin, „Un veac de spionaj, contraspionaj şi poliţie politică“

Acţiunea Aniversarea

Postelnicu a fost garanţia dictatorului că Securitatea este în slujba sa. În special după 1980, Centrul de Informaţii Externe (C.I.E. sau UM 0544) primeşte sarcini clare să se ocupe de promovarea imaginii dictatorului şi în afara ţării. Pesonalitatea lui Ceauşescu era prea importantă pentru a se limita la poeziile de curte cuprinse în broşurile din ţară. Un singur exemplu, extras din lucrarea „Acţiunea «Lumina»“, scrisă de Luminiţa Banu în Caietele CNSAS: în luna ianuarie 1982, două unităţi din cadrul CIE aveau în derulare acţiunea „Aniversarea“, care consta în „asigurarea publicării unor articole omagiale consacrate personalităţii preşedintelui R.S. România într-un număr de 15 publicaţii“. Un document elocvent pentru modul în care era concepută propaganda comunistă internaţională, arată Luminiţa Banu, e Ordinul nr. D/00162, semnat de Postelnicu la 20 august 1985. Potrivit documentului, unităţile operative ale DSS aveau obligaţia iniţierii „unor acţiuni pentru publicarea în străinătate de materiale care să contribuie la popularizarea istoriei, culturii şi ştiinţei româneşti, precum şi a realizărilor R.S. România pe plan social-politic şi economic“. „S-au făcut deturnări din fonduri speciale de valută forte, controlate de o agenţie din cadrul CIE, pentu a plăti editori din străinătate ca să publice biografii ale lui Ceauşescu şi tratate de chimie scrise chipurile de soţia lui“, susţine şi Marius Oprea în „Banalitatea răului”.

Acţiunea Autobuzul

Un moment care-l va urmări pe Postelnicu şi după Revoluţie se petrece în august 1981, când trei bărbaţi înarmaţi deturnează un autobuz de cursă curentă şi-i iau ostatici pe călători. Cei trei orientează autobuzul spre aeroportul din Timişoara, unde intenţionează să solicite autorităţilor o sumă importantă în valută şi un elicopter cu care să plece din ţară. Mihai Pelin spune, în „Un veac de spionaj“ că, din cauza modului neprofesionist în care au fost organizate barajele succesive pe şoseaua Lugoj-Timişoara, şase dintre ostatici au fost ucişi. Potrivit lui Pelin, Postelnicu şi ministrul de Interne George Homoştean au ordonat securiştilor de la judeţ să-i execute fără judecată pe cei trei, lucru care s-a şi întâmplat. Dispoziţia, se pare, era a lui Nicolae Ceauşescu. La cererea unei rude a teroriştilor, Postelnicu şi altor şase ofiţeri superiori de Securitate şi Miliţie au început să fie anchetaţi în legătură cu „acţiunea autobuzul“ în 1991. Abia la 12 martie 2002, Postelnicu şi Homoşteanu au fost condamnaţi la 14 ani de închisoare, dar pedeapsa le-a fost redusă la jumătate.

Cum erau persecutaţi disidenţii

Numele lui Postelnicu este legat şi de urmărirea şi persecutarea mai multor disidenţi, printre care scriitorii Paul Goma, Ion Caraion, Wagner Klaus Georg şi George Constantin. Aici, lucrurile sunt cât se poate de clare şi datorită acţiunii CNSAS de a face publice documentele din dosarele de urmărire ale scriitorilor.

Paul Goma, oricum aflat în vizorul Securităţii din 1956, se stabilise la Paris în 1977. La doar un an după ce ajunsese în capitala Hexagonului, scriitorul ajunge iar sub lupa securiştilor români – disidentul dăduse interviuri, îşi promovase cărţile despre el şi despre tragediile din România, era necenzurat şi necenzurabil. În martie 1978, Postelnicu ia atitudine: semnează „Nota de măsuri actualizată privind intensificarea acţiunilor pentru neutralizarea lui «Bărbosul»“. Ordinele şefului Securităţii vizau „demascarea, compromiterea şi anihilarea“ scriitorului în ţară şi în străinătate şi lansarea unei campanii mincinoase din care să reiasă că Goma e un agent provocator, folosit de „puteri străine şi cercuri iredentiste maghiare“.

În cazul lui Ion Caraion, măsurile lui Postelnicu vizau, potrivit planului din februarie 1982, „intimidarea şi descurajarea“ scriitorului. Caraion reuşise să emigreze cu familia în Elveţia în 1981. După doar un an, Postelnicu dispunea interceptarea corespondenţei cu o femeie cu care scriitorul ar fi avut o relaţie intimă. Apoi, compromitera publică a familiei Caraion prin răspândirea informaţiilor că soţia se bucura de sprijin evreiesc şi că scriitorul a fost informatorul Securităţii. În plus, „Săptămâna“, „Flacăra“ şi „România liberă“ trebuiau să publice articole defăimătoare despre scriitor.

În anul 2010, Curtea de Apel Bucureşti constata, la sesizarea CNSAS, că Tudor Postelnicu şi generalul (r) Iulian Vlad, adjunctul acestuia, au încălcat drepturile omului în calitate de ofiţeri ai Securităţii, atât în cazul Paul Goma, cât şi în cel al lui Caraion. Probatoriul a fost susţinut, în principal, de documentele furnizate de CNSAS.

Ultima acţiune de anvergură pusă la cale de Securitatea lui Postelnicu a fost după revolta muncitorilor de la Braşov, din 15 noiembrie 1987. Şeful Securităţii făcuse ordine între muncitorii braşoveni tot în urma unei dispoziţii date de Ceauşescu. Totuşi, după protestul anticomunist al muncitorilor de la „Steagul Roşu“, Postelnicu semna ordinul MI 02600 din 5 iulie 1988, prin care Securitatea era autorizată să facă uz de arme pentru a opri „încercarea unor elemente nemulţumite, constituite în grup, de a pătrunde pe căi neoficiale sau prin manifestări turbulente la conducerea organelor central sau locale de partid şi de stat“, arată Marius Oprea în „Moştenitorii Securităţii“. În plus, în preziua ordinului, au fost înfiinţate noi unităţi speciale de Securitate în centrele urbane majore, sub autoritatea DSS şi în scopul colaborării cu trupele USLA, arată Marius Oprea în „Banalitatea răului“. Ordinul rămăsese în vigoare şi în timpul Revoluţiei din decembrie ’89.

Unde sunt banii Securităţii?

La finalul anilor ’70, după ce Securitatea trecuse prin restructurări şi după ce Ion Mihai Pacepa defectase în Occident, o nouă unitate a apărut în cadrul celei mai puternice instituţii din România: Compartimentul de Operaţiuni Valutare Speciale (OVS) din cadrul UM 0625/CP, coordonată de Direcţia a III-a Contraspionaj a DSS. La 4 ianuarie 1980, unităţii i se trasează sarcina de a realiza, din acţiuni specifice de „O.V“, suma de 2.000.000 de dolari, portrivit ordinului nr. 00105502 semnat de Postelnicu.

Apariţia unităţii e uşor de explicat: în anii 1978-1979, îndatorarea consantă a României pentru a susţine industrializarea accelerată a crescu de 3,6 ori, arată Florian Banu în lucrarea „Capitalişti avant la Lettre: Securitatea şi operaţiunile valutare speciale din anii ’80“ din Caietele CNSAS. Mai mult: la 16 august 1979, Paul Adolph Volker Jr, desemnat de preşedintele american Jimmy Carter în fruntea Rezervei Federale a SUA a crescut dobânzile la 10,5% şi, în septembrie, la 11,75%, afectând dramatic o serie de ţări în curs de dezvoltare şi marcând sfârşitul epocii creditelor ieftine pentru dezvoltare, arată Banu.

România avea nevoie de bani! De valută forte. Ca să adune atâţia bani, UM 0625/CP colabora cu Compartimentul OVS din cadrul Centrului de Informaţii Externe (UM 0544). În plus, a mai fost înfiinţat şi Serviciul Independent de Comerţ Exterior (SICE sau UM 0650), o unitate specială în care lurau 45 de ofiţeri, avându-l şef pe Postelnicu, arată Marius Oprea în „Moştenitorii Securităţii“.

Despre aceste schimbări instituţionale, controversatul Ion Mihai Pacepa scrie în „Orizonturi roşii“: „Principala sarcină a DGIE (n.r. – UM 0544) a devenit să obţină cât mai mulţi bani occidentali, pentru a susţine economia falimentară a României. Nu conta cum se obţineau banii, important era să fie cât mai mulţi. [...] Una dintre afacerile bănoase era contrabanda. Drogurile şi armele fără serie confiscate la graniţele României erau predate departamentului ultrasecret al DGIE, cunoscut sub numele de OV (operaţiuni valutare). Comerţul cu emigranţi în schimbul unor mari sume în valută a devenit o altă sarcină principală a DIE“. Potrivit relatărilor spionului defector Liviu Turcu, responsabilităţile Securităţii legate de comerţul extern erau atât de importante pentru Securitate încât, în

momentul în care Tudor Postelnicu a fost promovat în funcţia de ministru de Interne, la 5 octombrie 1987, a continuat să supravegheze îndeaproape operaţiunile financiare lucrative ale Securităţii, raportându-i rezultatele direct lui Ceauşescu“.

Postelnicu ştia de toate structurile responsabile să aducă valută în ţară, deşi de la jumătatea anilor ’80, aportul valutar a rămas în sarcina CIE. Totuşi, în timp ce puţini români ştiau ce înseamnă un cont bancar, un grup restrâns de ofiţeri de Securitate erau deja rafinaţi cunoscători ai jongleriilor premise sau tolerate de „piaţa liberă“. Firmele off-shore, spălarea de bani, suprafacturarea, comisioanele confidenţiale, returnarea TVA, toate acestea erau lucruri mai mult decât familiare pentru unii securişti.

La 22 decembrie 1989, în conturile Băncii Române de Comerţ Exterior, instituţia care aduna toată valuta România, se aflau între 1,5 şi 2 miliarde de dolari. Cinci luni mai târziu, nota de lichidare a Întreprinderii de Comerţ Exterior Dunărea (ICE Dunărea), care domina tranzacţiie de import-export ale României, arăta că în conturi sunt mai puţin de 300.000 de dolari. Justificarea oficială: banii ar fi intrat în consum şi aprovizionarea populaţiei. În iunie 1991, „comisia Isărescu“, înfiinţată pentru a căuta conturile lui Ceauşescu ajunge la concluzia că banii presupuşi a fi fost furaţi de familia Ceauşescu erau, de fapt, banii manevraţi şi deturnaţi de ofiţeri de securitate înainte şi după 1989. Anul trecut, Teodor Stolojan adăuga, la Digi24, încă o necunoscută acestei probleme: „În decembrie ’89 şi perioada următoare erau foarte multe sume pe drum în diferite tranzacţii. La Postelnicu s-a găsit o valiză cu vreo 500.000 de dolari“.

Pe lângă toate aceste operaţiuni, în sine scandaloase, tot în timpul mandatului lui Postelnicu la Securitate, România a avut legături strânse cu teroristul internaţional Carlos „Şacalul“. Cristian Troncotă susţine, în „Duplicitarii“, că Tudor Postelnicu i-ar fi dat ordin direct colonelului Sergiu Nica să se deplaseze în Cehoslovacia pentru a-l contacta pe Carlos în vederea neutralizării lui Ion Mihai Pacepa. Deplasarea ar fi fost făcută în 1979. Relaţia lui Carlos cu România e documentată atent de Liviu Tofan în „Şacalul Securităţii“. Potrivit acestuia, Carlos „Şacalul“ a venit de mai multe ori în România pentru a primi sarcini. Numele lui Postelnicu apare în raportul cu nr. 0012578 din 21.10.1980 al UM 0544, făcut public de şeful SIE Cătălin Harnagea. Documentul face referire la două liste de armament, muniţie şi explozibil scoase din evidenţele UM 0544 într-o cantitate impresionantă. Arsenalul a fost predat teroriştilor lui Carlos.

Emil Bobu, tovarăşul de companie al Ceauşeştilor

A fost un om credincios. A fost sluga perfectă a lui Nicolae Ceauşescu. Pentru devotamentul arătat a primit numeroase funcţii atât în aparatul de partid, cât şi de stat: a fost ministru de Interne, viceprimministru al guvernului şi secretar al CC al PCR.

22 decembrie 1989, ora 12.08, Bucureşti. Un elicopter decolează de pe sediul Comitetului Central (CC) al Partidului Comunist Român (PCR) şi lasă în urmă câteva mii de oameni furioşi, aproape nebuni, extaziaţi de propriul curaj, îmbătaţi de aceste două cuvinte pe care le repetă cu frenezie: „Jos Ceauşescu“. Ceauşescu încă nu e jos, ci în elicopterul care-i lasă în urmă pe aceşti mici eroi. Îi are alături, ca întotdeauna, la bine, dar şi mai mult la rău, pe soţia şi pe juniorii săi, Manea Mănescu şi Emil Bobu.

Elicopterul face o escală la Snagov, de unde pleacă mai departe, însă cu un echipaj mai suplu: fără cei doi copii ai ceauşismului. Pesemne că elicopterul era prea greu, iar pilotul Vasile Maluţan îl putea manevra cu dificultate. Poate că şi aceasta este o metaforă a României comuniste, a României, în general, imposibil de condus eficient atunci când la bord se adună îmbuibaţii creaţi de sistem.

Bobu şi ecarisajul

Pentru Manea Mănescu şi Emil Bobu, singurătatea din Snagov e de un paroxism înspăimântător. Cei doi fuseseră, în ultimul deceniu, cei mai apropiaţi nomenclaturişti ai familiei dictatoriale. Li se împărţise puterea în anticamerele comunismului, tot acolo

fuseseră vopsiţi şi împăiaţi, apoi expuşi cu pompă în galeria curtenilor privilegiaţi. Dar nu doar despre funcţiile lor în aparatul comunist e vorba aici, e mai mult de atât. Manea Mănescu şi Emil Bobu le datorau vieţile celor doi tirani comunişti. La despărţire, ca într-un roman medieval de duzină, Mănescu îi sărută mâna dictatorului.

Bobu e bulversat. E pentru prima oară în viaţa lui când teama pentru viitor îi apare, brutal, în faţă. Aşa cum e ea, ridicolă şi ameninţătoare în acelaşi timp. Emil Bobu e un dependent. De când se ştie şi-a mutilat până la anulare orice libertate spirituală, orice libertate a conştiinţei. Acceptase culcuşul palmei întinse de Nicolae Ceaşescu, iar acum îi este refuzat exact acest adăpost. Ca un câine pe care stăpânul îl duce în pădure şi, în loc să-l împuşte, se descotoroseşte de el cu gesticulaţii de ecarisaj.

„Trandafirul“

Emil Bobu şi Manea Mănescu pornesc pe urma dictatorului într-un ARO. Nu pot sta la Snagov. Sunt singuri, sunt fără stăpân, iar funcţiile lor de servi voluntari, asumate cu voluptate până acum, nu le mai pot folosi drept armuri. Nebunii aceia din faţa CC-ului sunt din ce în ce mai mulţi, iar Bobu are toate motivele să fie speriat: cu doar câteva zile înainte, pe 20 decembrie, la ora 12.36, aterizate la Timişoara, alături de prim-ministrul Constantin Dăscălescu, în avionul BAC 1-11, seria 400, indicative YR-BCF.

Timişoara era primul „oraş liber de comunism“, iar Bobu venise să facă linişte în oraş. Se baricadase însă în sediul judeţenei de partid şi rămăsese sub protecţie armată până pe 21 decembrie, ora 4.00. Se consultase cu Elena Ceauşescu şi puseseră la cale operaţiunea „Trandafirul“, care presupunea incinerarea primelor victime ale Revoluţiei, arată istoricul Adam Burakowski, în volumul „Dictatura lui Ceauşescu“. Înapoi la Bucureşti, participase la ultima şedinţă a Comitetului Politic Executiv (CPEx) al CC al PCR, în cadrul căreia Ceauşescu ordonase deschiderea focului înspre demonstranţii din ţară. Bobu încuviinţase ordinul dictatorului.

Acum, într-o amiază de 22 decembrie, unica şansă a lui Bobu era să alerge după trena dictatorului. Un laş mărunt. Bobu şi Mănescu n-ajung însă prea departe. „Spre Târgovişte ne-au urmărit nişte maşini – am luat-o spre Găeşti să dăm telefon, dar acolo urmăritorii ne-au ajuns – ne-au bruscat, a venit un tânăr care a spus – eu vă cunosc – să veniţi cu mine – ne-a dus acasă la el. Aici am aflat că-I procuror la Găeşti. Pe Manea Mănescu l-au dus la postul de miliţie“, povesteşte Bobu întrunul dintre interviurile acordate după 1990.

Fesenistul care ştia ora exactă

Acasă la procuror, ajunge un oarecare profesor de istorie de la şcoala din Găeşti, aflat într-un grup de cinci persoane, care-i ia lui Bobu ceasul de la mână, marca Seiko, şi 5.500 de lei pe care comunistul îi avea aruncaţi prin buzunare. Justiţiarul se numeşte Victor Boştinaru şi, începând din 26 decembrie 1989, ajunge, prin împrejurări neexplicate, preşedinte al Consiliului Frontului Salvării Naţionale (CFSN) din Găeşti, apoi preşedinte al Consiliului Provizoriu al Unităţii Naţionale (1.02.1990-30.04.1990), vicepreşedinte FSN (1991), deputat de Dâmboviţa (1990-2000).Astăzi e europarlamentar. Boştinaru nu vrea

să vorbească despre evenimentul care, din câte se pare, i-a propulsat cariera. Pe blogul său, însă, pesedistul a publicat un procesul verbal din seara zilei de 22 decembrie 1989, de la ora 19.30, întocmit în Casa de Cultură a oraşului Găeşti, care arată că obiectele „s-au găsit şi s-au predat mai departe unităţii militare“. În interviul citat, Bobu se plânge că mâinile i-au fost legate cu o sârmă la spate şi a fost dus tocmai la o unitate militară din

Deveselu, astăzi gazdă pentru scutul antirachetă al NATO, şi ţinut acolo până la 29 decembrie, când a fost înapoiat la Bucureşti.

Misterul lacrimilor lui Bobu

Pe 2 ianuarie 1990, la Bucureşti începe acheta în cazul „procesului celor 4“ – Bobu, Mănescu, Tudor Postelnicu şi Ion Dincă. În faţa procurorilor, Bobu se metamorfozează. „Inculpatul a recunoscut că el a fost acela care a sugerat soluţia incinerării victimelor de la Timişoara şi tot el, după aprobarea primită din partea numitei Ceauşescu Elena, i-a transmis lui Coman Ion că «dictatoarea a hotărât ca cei morţi să fie incineraţi, iar apoi să fie trecuţi în evidenţele celor fugiţi peste graniţă»“, arată ziarul „Adevărul“ din 28 ianuarie 1990.

În timpul audierilor, se pare că Bobu, abandonat în boxa acuzaţilor, dezarmat de adevăr şi rămas fără raţiunea de a mai exista pentru altcineva decât pentru el, încolţit de acuzaţii şi singurătate, acest Emil Bobu a început să plângă dureros. „A izbucnit în lacrimi când şi-a amintit că a fost căpitan de justiţie. Nu erau lacrimi de căinţă, erau tot o «reacţie de prestigiu». În acel moment, firea lui extrem de introvertită a fost perforată de amintirea singurului său element de autodepăşire faţă de mediu în care a trăit bine, dar pe care l-a suportat cu slugărnicie: mândria secretă că a terminat o facultate şi a avut o funcţie care-i plăcuse“, încearcă ziarul „Adevărul“ din 1 februarie o psihanaliză de gazetă. Şi, pe undeva, poate-şi au rostul lor şi aceste freudisme de a doua zi. „E cel mai egal cu el însuşi, o personalitate amorfă, mediocritate obtuză, incapabil de salturi, fie în sus, fie în jos. Singura lui trăsătură accentuată e şiretenia“, arată „Adevărul“.

„Un an nou fericit“ din puşcărie

Pe 2 februarie, Bobu primeşte sentinţa: închisoare pe viaţă pentru genocid. În urma recursului, pedeapsa i-a fost schimbată ulterior în 10 ani pentru complicitate la omor deosebit de grav. Pe 31 decembrie 1992, din spitalul Penitenciarului Jilava, Bobu accepta să acorde unul dintre cele mai absurde interviuri în care înlănţuieşte propoziţii lipsite de sens ori de o candoare înduioşătoare. Vă prezentăm, pentru conformitate, un extras generos din interviul elucubrant: „Vă rog să transmiteţi lucrătorilor care sunt în redacţia dumneavoastră cele mai bune urări şi, cum spun românii «un an fericit» dumneavoastră, familiilor dumneavoastră şi celor dragi. Să puteţi să aveţi satisfacţia în annul care vine să oglindiţi în paginile ziarului cât mai multe realizări ale poporului nostru. Să avem satisfacţia să constatăm o reală relansare a economiei naţionale, o îmbunătăţire a condiţiilor de viaţă“. Totuşi, declaraţia cea mai şocantă rămâne aceasta: „Vreau să vă mărturisesc că nu înţeleg nici până acum condiţiile concrete ale inculpării noastre. Este foarte greu de înţeles, pentru că nu este nevoie să fii jurist, deşi eu am avut satisfacţia să absolv o facultate de drept, dar trebuie să vă spun că unele dintre hotărârile acestea m-au dezorientat“, spune Bobu, fără măcar să mimeze penitenţa, fără să afişeze vreo remuşcare, fără măcar să-şi dorească iertarea de pe urmă. Dimpotrivă, afişându-se cu nonşalanţă drept acelaşi discipol al ideilor trecutului.

Anonimatul strategic

La 18 iunie 1993, Tribunalul Municipiului Bucureşti acceptă cererea de eliberare condiţionată a lui Bobu. Bărbatul iese din puşcărie cu gândul de a se pierde într-un anonimat strategic. În democraţie, Emil Bobu rămâne fără identitate, iar şubrezia personalităţii sale îl însingurează complet. Cel puţin evită paradele publice în care se lansează foştii săi tovarăşi. Înţelege să-şi ducă bătrâneţile departe de reflectoare.

Din când în când, mai e resuscitat de câte un ziarist, un fost tovarăş sau vreun luptător anticommunist fără cauză. De pildă, Ioan Toma, ultimul ministru comunist al Tineretului, spunea, într-un interviu acordat scriitorului Ştefan Mitroi şi publicat în acest ziar: „S-a creat o mitologie falsă în legătură cu el. A avut, fără îndoială, limite, dar n-a fost un personaj atât de sinistru pe cât s-a spus şi se spune. O să rămâneţi poate surprins, dar ierarhii bisericii din Moldova i-au trimis scrisori de susţinere în timpul detenţiei. Şi ştiţi de ce? Pentru c-a sprijinit biserica atunci când s-a aflat în funcţie“.

A murit cu capul gol

La 1 aprilie 2012, jurnaliştii de la „Libertatea“ îl găsesc pe fostul nomenclaturist în apartamentul său din cartierul Floreasca din Capitală. Bărbatul locuia la etajul 1 al blocului şi era singurul dintre locatari care avea gratii la geam. Pe 12 iulie 2014, Emil Bobu se stinge în urma unui atac cerebral. Decesul are loc la Spitalul Universitar din Bucureşti, unde bărbatul fusese internet după ce suferise un infarct miocardic acut.

Ştirea despre moartea lui Bobu face înconjurul presei centrale şi locale. Ba chiar exponenţii mass media la mâna a doua, *wowbiz.ro,* preiau informaţia şi o documentează,

jurnalistic, pe teren. În jurul blocului, aceştia fac o descoperire şocantă, uluitoare – se pare că nici cititorilor nu le venea să creadă – Emil Bobu îşi făcea cumpărăturile de la magazinul din colţul blocului! Cumpăra câte puţin şi de aceea venea zilnic. Vânzătoarea povesteşte că, la ultimul tur de shopping, Bobu ceruse o pălărie de vară. „L-am asigurat că vom face comanda şi o să-i aducem una. În două zile o aşteptam, dar săracul nu a mai apucat“, povesteşte femeia. Emil Bobu a murit cu capul gol.

Omul în care boii au trezit comunismul

Emil Bobu s-a născut pe 22 februarie 1927, în salut Hapăi, comuna Vârfu Câmpului, regiunea Suceava, judeţul Dorohoi, într-o familie de ţărani săraci. Când băiarul are doar un an, părinţii hotărăsc să vândă jumătate din averea lor de trei hectare de pământ şi să se mute în comuna Văculeşti, din aceeaşi regiune, situată la 20 de kilometri de locul naşterii, arată Emil Bobu într-o autobiografie anexată la dosarul său de cadre. Mutarea îl îndepărtează de unul dintre bunici: „Tatăl meu e fiul lui Hristache Bobu din satul Hapăi, comuna Vârfu Câmpului, Dorohoi, în present este decedat de mult, eu nici nu l-am cunoscut“, scrie Bobu. La doar 7 ani, rămâne şi orfan de tată.

Emil Bobu face doar şapte clase primare în comuna Văculeşti şi, în ciuda faptului că nu reuşeşte să-şi finalizeze studiile, se laudă cu performanţele sale: „Eu am făcut şapte clase primare în comuna Văculeşti, Dorohoi, pe care le-am absolvit în anul 1941. Din cauză că o duceam foarte greu, nu am putut pleca la vreo şcoală mai superioară, cu toate că eu am absolvit şcoala primară primul din 8 elevi, cu media de 8,16“, scrie Bobu în autobiografia de partid. În plus, se laudă bărbatul, fusese chiar „şef de stol în străjerie“!

Şase boi frumoşi ai jnapanului Scarlat

În timpul războiului, pentru că familia era puternic afectată de lipsurile materiale, Bobu abandonează şcoala şi merge să muncească pe la diverşi conaşi ai locului: Mihai

Corbu, Gheorghe Trandafir, Furtună şi Vasile Câmpanu şi, în cele din urmă, a muncit la plug, la boierul Scarlat Rosetti, care avea moşie mare în comuna Carasa. „Atunci a început să crească în sufletul meu ura împotriva chiaburilor şi moşierilor, când am văzut că fără folos a fost dragostea de carte în şcoală, căci ca rezultat conduc 6 (şase) boi pe lazurile moşierului Scarlat. [...] Îmi place să lucrez şi la pământ, mai ales la arat, dar să ştiu că folosul muncii nu intră în buzunarul unui jnapan care nu mai poate de bine“, scrie Bobu.

Din 1943, tânărul Bobu se angajează ucenic la atelierele CFR Nicolina din Iaşi, unde e dat să-nveţe frumoasa meserie de strungar în fier. Locul a rămas cunoscut în conştiinţa populară drept o pepinieră de comunişti în oraşul de pe Nicolina (singurul râu din România care curge în întregime de la sud la nord, căci mai curge şi Buzău, însă numai după Întorsură, încolo). În fine, în paralel cu strungăria, Emil Bobu face patru ani de şcoală de meseriaşi la CFR Nicolina.

Prima dată când Bobu chiar contează

Marcat de frustrările pricinuite de marele jnapan Scarlat, dar şi cu educaţia muncitorească deprinsă în fabrica ieşeană, se înscrie, în 1945, în Uniunea Tineretului Comunist. Acesta este primul moment în care lui Emil Bobu i se acordă importanţa pe care orice orice adolescent hormonal de vârsta sa o caută. Vreme de doi ani, e secretarul celulei de partid în şcoala de ucenici, apoi responsabil cu tineretul în atelier. Se cuvin, aici, câteva explicaţii: fiecare dintre biografiile acestor comunişti cu mustaţă de lapte încep, pretenţios, cu funcţii precum cele de mai sus, ca să ofere o minimă anvergură profesională timpurie acestor presupuşi politicieni din atelierul de strungărie. Funcţia de secretar al celulei de partid poate fi echivalată, la o chestie, cu cea de şef al clasei sau, mai precis, cu cea de şef al primelor două bănci din rândul 4 al clasei. Dar e şi asta o realizare.

Începând din iulie 1948, când deja politica românească era dominată de comunişti, Emil Bobu se înscrie, la Palatul Administrativ CFR, la o şcoală de trei luni pentru pregătirea de pedagogi necesari şcolilor şi căminelor de ucenici CFR, iar după absolvire e repartizat la căminele de ucenici din Păltiniş-Ciuc şi Paşcani. Carevasăzică, cele trei luni de studiu îi sunt suficiente lui Bobu – aşa cum sunt suficiente oricărui comunist – pentru a deprinde esenţialul marxist-leninist, dar şi metoda de a-l oferi mai departe. Pentru a forma, cu alte cuvinte, conştiinţe politice. Bobu însă recunoaşte într-o autobiografie de partid: „În acest timp am fost mai mult un supraveghetor al elevilor şi, în special, în internat“.

Din strungar în fier, procuror de oţel

Din 1949, Bobu e trimis la „Şcoala juridică din Iaşi“, arată o fişă biografică întocmită de comunişti şi anexată dosarului său de cadre. Ciclul de învăţământ de la această instituţie durează însă doar un an. Comuniştii aveau nevoie de noi cadre, chiar dacă pregătirea lor era făcută „pe puncte“. După absolvirea şcolii, cariera lui Bobu are un elan spectaculos: tânărul e numit consilier juridic principal la Ministerul Justiţiei, apoi procuror la Parchetul Militar Bucureşti, cu gradul de locotenent major, deşi nu făcuse armata, iar din 1952 – procuror la Procuratura Generală cu gradul de căpitan şi şef al Biroului

Supraveghere Judiciară. Bobu era, deci, unul dintre anchetatorii duşmanilor poporului chiar în perioada cea mai grea a comunismului românesc.

Din 1953, e instructor în Sectorul juridic din Secţia administrativă a CC al PCR, apoi şef de sector şi, în aceeaşi perioadă, absolvă Facultatea de Drept, la fără frecvenţă. „În anii ’50, Emil Bobu, ca instructor al secţiei Administrativ-Politice, superviza penitenciarele, ştia exact ce se petrece în închisori şi în lagărele de muncă forţată. Nu legea conta pentru el, ci ordinele conducerii de partid. Securitatea era instrumentul partidului, nu invers“, explică istoricul şi politologul Vladimir Tismăneanu în volumul „Efigii ale unui coşmar istoric“.

Funcţiile

Oricum, viitorul lui Bobu este de-acum asigurat. Omul înţelege mecanismele puterii, ştie că trebuie să respecte întocmai ordinele partidului şi reuşeşte să escaladeze piramida puterii. E numit locţiitor şi şef de sector la Secţia Administrativă a CC al PMR (noiembrie 1953-noiembrie 1958), instructor al Secţiei Organizaţii de Masă a CC al PMR (din noiembrie 1958), preşedinte al Comitetului executiv al Consiliului popular regional Suceava (1965 - noiembrie 1966), membru al biroului Comitetului regional de partid Suceava (din 25 mai 1965), prim-secretar al Comitetului judeţean de partid şi preşedinte al Comitetului executiv al Consiliului popular al judeţului Suceva (până la 11 decembrie 1972).

A dormit pe preşul lui Ceauşescu. La propriu

Între timp, pentru că-i place şcoala, se mai înscrie şi la cursurile de la „Ştefan Gheorghiu“, la fără frecvenţă (1956), arată istoricul Florin Mihai în revista „Arhivele Totalitarismului“. După toate aceste peregrinări prin diferite posturi, Emil Bobu lasă în urmă, în primul rând, o anecdotică impresionantă. Se spune că, la mijlocul anilor ’60, când Bobu era unul dintre cadrele importante de la Iaşi, bărbatul s-ar fi ocupat de primirea lui Nicolae Ceauşescu, proaspăt ales secretar general. Pentru că-şi lua în serios fiecare responsabilitate de partid, Bobu a fost atât de preocupat ca dictatorul să nu fie perturbat în timpul somnului, încât a stat personal de pază la uşa reşedinţei de protocol, adormind pe preşul de la intrare. Chiar dacă aceasta este o notă apocrifă – aşa cum este şi presupusa adresare către labradorul lui Ceauşescu, „Fiţi cuminte, vă rog, tovarăşe Corbu“ – e clar că un punct de plecare tot trebuie să aibă şi aceste intrigi. Nu degeaba l-a luat Ceauşescu, în 1972, drept consilier personal!

Peste 7,5 milioane de dolari din comerţul de persoane

În anul 1973, medicul personal al familiei Ceauşescu, Abraham Schaechter, se sinucide. Se aruncă în gol, de la etajul 5 al Spitalului de Urgenţă Floreasca din Bucureşti, unde lucra. Avea o vechime de 17 ani ca „medic de colectiv“, aşa cum se numea eufemistic sarcina îngrijirii demnitarilor. Înainte de Ceauşescu, mai răspunsese de familia ilegalistului Petre Borilă (născut Iordan Dragan Rusev). Sinuciderea medicului a alimentat o curioasă zvonistică de cartier: se spunea că Schaechter ar fi fost amantul Elenei, însă nimeni n-a

putut arăta sau demonstra vreodată ce se întâmpla, cu adevărat, între cei doi. Un lucru însă e clar: în ultimul timp, medicul fusese abordat în mai multe rânduri de agenţii Securităţii, care voiau să-l racoleze drept informator. Se pare că bărbatul cedase psihic în urma presiunilor şi ameninţărilor Securităţii. Alesese să scape. Definitiv.

De ce s-a speriat Ceauşescu?

Tragicul eveniment a avut însă urmări de proporţii în politica de partid şi de stat. Lavinia Betea arată, în volumul „Viaţa lui Ceauşescu. Tiranul“, că dictatorul a convocat Comitetul Executiv al CC al PCR chiar în seara zilei morţii medicului. În şedinţă, dictatorul le prezintă nomenclaturiştilor o „informare despre unele încălcări ale hotărârilor CC al PCR şi al Comitetului Executiv al CC al PCR privind activitatea Ministerului de Interne“. S-au folosit cuvinte precum „trădare“ şi „trădători“. După înştiinţare, au fost luate următoarele decizii: destituirea lui Ion Stănescu din funcţia de ministru de Interne şi eliminarea sa din Comitetul Executiv, destituirea lui Nicolae Pleşiţă din funcţia de director al Direcţiei I a MAI, dizolvarea Direcţiai a 8-a din structurile MAI (documentele acestea urmând a fi predate la CC „în vederea lichidării lor“), interzicerea solicitării de informaţii despre conducerea de partid sau a constituirii unor dosare despre conducători (în cazul primirii unor informări, acestea se vor preda exclusiv secretarului general, iar dosarele de sănătate ale conducătorilor partidului se vor păstra la CC sau la domiciliile acestora) şi numirea activistului Emil Bobu în funcţia de ministru de Interne. Toată această înlănţuire de decizii arată un singur lucru: Nicolae Ceauşescu ajunsese într-o adevărată criză de încredere cu privire la subalternii săi. Îi acuza pe aceştia că au vândut informaţii despre boala lui puterilor străine. Era speriat de moarte! Avea nevoie, cel puţin pentru cele mai fine munci de partid, de o persoană în care să aibă încredere, care să-şi fi dovedit fidelitatea. Emil Bobu avea să fie alegerea perfectă.

„La 17 martie 1973, Emil Bobu devine noul ministru al Afacerilor Interne. El va ajunge şi va rămâne până la sfârşit unul dintre cei mai apropiaţi şi mai de încredere colaboratori ai lui Ceauşescu“, arată istoricul Adam Burakowski în „Dictatura lui Ceauşescu“. Emil Bobu îi va fi mereu recunoscător lui Ceauşescu pentru primirea sa „la centru“. Nu va precupeţi niciun efort, niciodată, pentru a-i satisfice capriciile secretarului general.

Pălăria lui din păr de iepure

Una dintre primele misiuni speciale pe care le pune la cale Emil Bobu din noul fotoliu îi este adresată generalului Gheorghe Marcu, al treilea pe linie ierarhică în spionajul românesc. Este vorba despre cumpărarea unei pălării speciale. După fuga lui Ion Mihai Pacepa (în 1978), Marcu va declara: „În 1974 am fost chemat de tov. E. Bobu şi mi-a cerut să-i cumpăr o pălărie din păr de iepure. Am rugat pe tovarăşii din Koln, cred că pe tov. Bălţei să cumpere pălăria pe care i-am dat-o tov. E. Bobu. Era însă din fetru şi nu din păr de iepure, mi-a spus că este «pălărie de prim-ministru» şi dânsul doreşte una din păr de iepure. Am cerut pălăria înapoi ca să o schimb. Nu mi-a dat-o şi a insistat să cumpăr alta, ceea ce am făcut“, spune Marcu la 16 august 1978.

Operaţiunea „Peregrinii“

Bobu nu s-a ocupat doar de bacşişuri şi conspiraţii mici, deşi acestea au fost neobosit susţinute pe tot parcursul şederii lui la Interne. Imediat după numirea sa, Emil Bobu reaprobă operaţiunea „Peregrinii“, prin intermediul căreia statul române primea bani în schimbul cetăţenilor care voiau să emigreze în străinătate, majoritatea etnici evrei sau germani, arată Radu Ioanid în „Securitatea şi vânzarea evreilor“. Numai că, faţă de felul în care se procedase în trecut, Bobu avea o menţiune: „să se ia câte un angajament din partea ofiţerilor angrenaţi în această activitate“. În perioada următoare, Bobu semnează pentru depunerea, în conturile Băncii de Comerţ Exterior, a milioane de dolari rezultaţi din comerţul cu persoane. Documentele adunate de Radu Ioanid arată că ministrul de Interne a semnat, prima dată, pentru 741.700 de dolari în mai 1973. Apoi, pentru câte 1.583.700 (august ’73), 1.422.900 (noiembrie ’73), 1.000.000 (februarie ’74), 850.000 (mai 1974), 1.456.000 (septembrie ’74), 1.266.350 (noiembrie ’74) şi 617.500 (ianuarie ’75). Acestea nu sunt numere de telefon aleatorii, ci milioane de dolari primite de la agentul Shaike Dan în schimbul unor oameni!

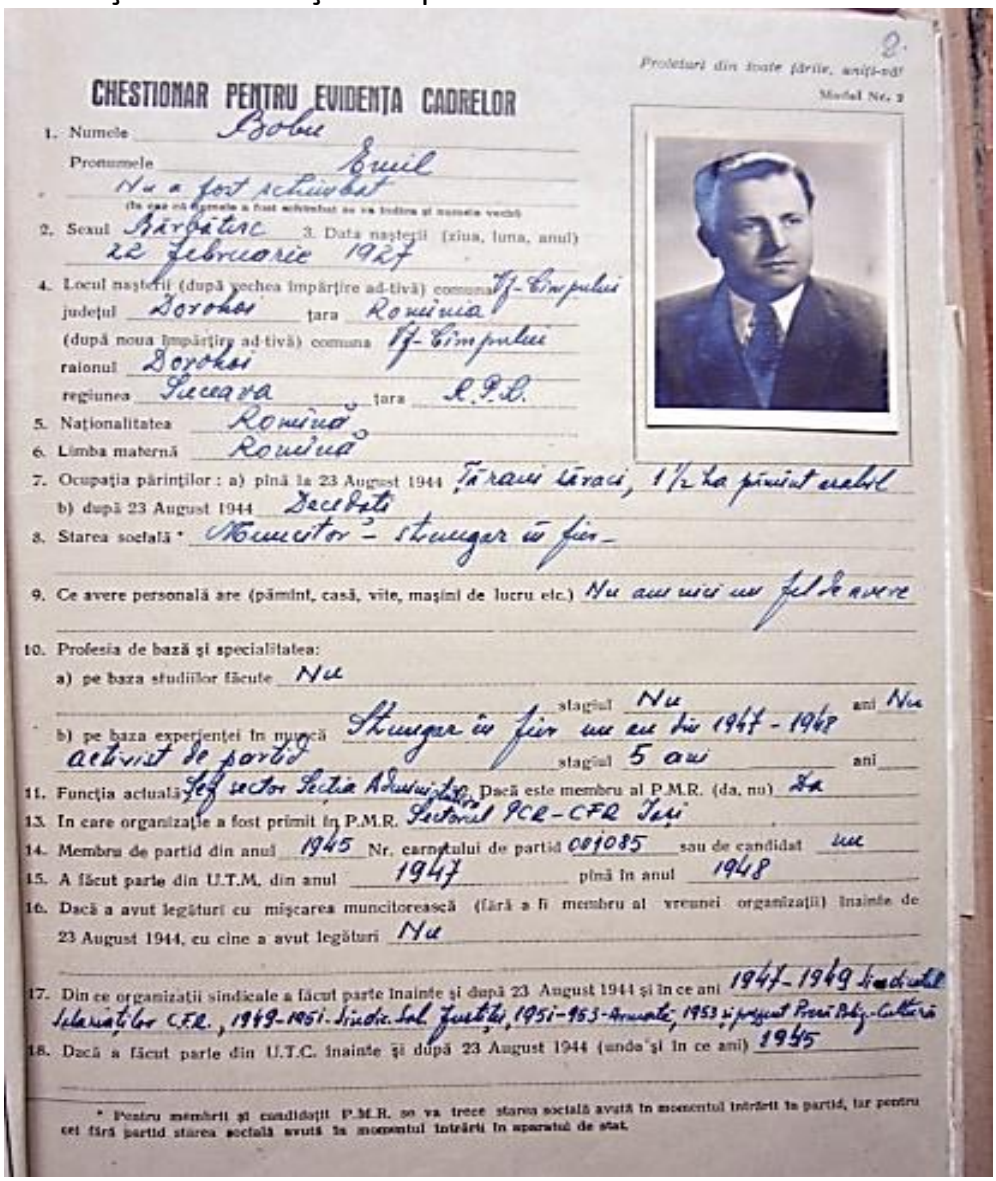
2.

Proletari din toate ţările, uniţi-vă!

Model Nr. 3

CHESTIONAR PENTRU EVIDENŢA CADRELOR

1. Numele Bobu
Prenumele Emil
Nu a fost schimbat
(In caz că numele a fost schimbat se va indica şi numele vechi)
2. Sexul Bărbătesc 3. Data naşterii (ziua, luna, anul) 22 februarie 1927
4. Locul naşterii (după vechea împărţire ad-tivă) comuna Vf. Câmpului
judeţul Dorohoi ţara România
(după noua împărţire ad-tivă) comuna Vf. Câmpului
raionul Dorohoi
regiunea Suceava ţara R.P.R.
5. Naţionalitatea Română
6. Limba maternă Română
7. Ocupaţia părinţilor: a) pînă la 23 August 1944 Ţărani săraci, 1/2 ha pământ arabil
b) după 23 August 1944 Decedaţi
8. Starea socială* Muncitor - strungar în fier
9. Ce avere personală are (pămînt, casă, vite, maşini de lucru etc.) Nu am nici un fel de avere
10. Profesia de bază şi specialitatea:
a) pe baza studiilor făcute Nu
stagiul Nu ani Nu
b) pe baza experienţei în muncă Strungar în fier am ex din 1947 - 1948
activist de partid stagiul 5 ani ani
11. Funcţia actuală Şef sector Secţia Administrativă Dacă este membru al P.M.R. (da, nu) Da
13. In care organizaţie a fost primit în P.M.R. Sectorul PCR-CFR Iaşi
14. Membru de partid din anul 1945 Nr. carnetului de partid 081085 sau de candidat nu
15. A făcut parte din U.T.M. din anul 1947 pînă în anul 1948
16. Dacă a avut legături cu mişcarea muncitorească (fără a fi membru al vreunei organizaţii) înainte de 23 August 1944, cu cine a avut legături Nu
17. Din ce organizaţii sindicale a făcut parte înainte şi după 23 August 1944 şi în ce ani 1947-1949 Sindicatul Salariaţilor CFR, 1949-1951 Sindic. Sal. Justiţiei, 1951-1953 Armatei, 1953 şi prezent Presei Poliz.-Culturală
18. Dacă a făcut parte din U.T.C. înainte şi după 23 August 1944 (unde şi în ce ani) 1945

* Pentru membrii şi candidaţii P.M.R. se va trece starea socială avută în momentul intrării în partid, iar pentru cei fără partid starea socială avută în momentul intrării în aparatul de stat.

Operaţiunea „Cenuşa“

Printre primele decizii importante ale ministrului s-a numărat însă ordinul de distrugere a mapelor individuale din dosarele de informatori ale membrilor de partid care

au colaborat cu Direcţia de Informaţii Externe (DIE). Istoricul Mihai Pelin susţine că Bobu s-ar fi gândit, în '73, că regimul nu va dura veşnic, aşa că s-ar fi ocupat de posteritate, dar poate că aceasta este o exagerare. Intr-un interviu acordat jurnalistului Dan Badrea în 1994, Bobu recunoaşte: „Timp de patru zile s-au dus dosarele de la Securitate la crematoriu. Şi s-au dat indicaţii că Securitatea raportează direct comandantului central. Noi am distrus cca. 200.000 de dosare". Istoricul Consantin Corneanu spune însă că operaţiunea „Cenuşa" a rezultat în distrugerea prin macerare a 127.295 de dosare personale şi mape anexe privind informatorii Securităţii interne şi externe care erau membri PCR. În perioada 1973-1979, spune Corneanu, sau distrus 270.000 de dosare.

Apărătorul „comunismului dinastic"
Emil Bobu s-a ocupat, alături de Ştefan Andrei şi de Ion Traian Ştefănescu, de pregătirea moştenirii pe care Nicu Ceauşescu avea să o primească de la tatăl său: „tronul României", susţine Vladimir Tismăneanu în „Lumea secretă a nomenclaturii".

21 februarie 1977. Solemnitatea decorării lui Emil Bobu, la împlinirea a 50 de ani, cu ordinul „23 August", clasa I. FOTO: Fototeca online a comunismului românesc

Cum a ideologizat Securitatea

Un lucru e clar, însă: Nicolae Ceauşescu nu mai voia să lase nicio breşă în aparatul de Securitate. Voia ca instituţia să i se supună complet, să nu mai audă de vreo sinucidere misterioasă! La început, Bobu a introdus un regim dur de muncă în Ministerul de Interne,

ziua de muncă fiind din zori şi până în noapte, respectiv 14-16 ore, fără întrerupere, pentru principalii săi colaboratori şi, totodată, orice deplasare din minister îi era raportată, arată istoricul Constantin Corneanu în „Victorie însângerată. Decembrie 1989“. Totuşi, esenţială pentru îndeplinirea acestui obiectiv era, în primul rând, educaţia viitorilor securişti. Iar aici intervine tovarăşul Bobu: în 1974, ministrul de Interne înaintează conducerii PCR un proiect de modificare a criteriilor de selecţionare a cadrelor Securităţii, document care are rolul de a ideologiza braţul de fier al Partidului. Istoricul Liviu Pleşa a documentat transformările în lucrarea „Proceduri şi criterii de încadrare a personalului Securităţii“, publicată în caietele CNSAS. Astfel, înainte de ordinul lui Bobu, sistemul prevedea că 60% din noii angajaţi să fie absolvenţi ai şcolilor de Securitate, 23% – specialişti din producţie şi 17% – absolvenţi ai învăţământului superior civil (ultimele două categorii fiind încadrate direct şi pregătite apoi prin cursuri scurte).

Bobu propunea inversarea procentelor: 60% – încadrări directe şi 40% – absolvenţi ai şcolilor militare din cadrul Ministerului de Interne. Practic, Securitatea avea să-şi îngroaşe rândurile cu activişti PCR şi UTC, cadre din aparatul de stat, munciori şi tehnicieni cu minimum patru ani de experienţă într-o organizaţie de partid sau de stat, dintre care minimum doi în „munca de partid şi de tineret“, la care se adăuga o vechime de minimum trei ani în producţie, precum şi obligativitatea absolvirii şcolilor superioare sau liceale. Şi, dacă era vreun securist aspirant care să n-aibă liceul, îşi putea suplini carenţele educaţionale cu „experienţa în munca politică sau şcoala de partid“. Cu alte cuvinte, un comunist vechi ar fi putut ajunge oricând securist. În plus, în comisiile care hotărau încadrarea unei persoane în Securitate predominau activiştii de partid. Propunerile lui Bobu au fost aprobate integral la 1 mai 1974.

A comandat o puşcă placată cu aur

La conducerea Ministerului de Interne, Emil Bobu a înţeles cu adevărat ce înseamnă micile plăceri ale vieţii. După 1978, odată cu defectarea lui Pacepa în Occident, comisia care ancheta celebrul caz a descoperit şi câteva marghiolii interne. Generalul Gheorghe Marcu povesteşte: „În anul 1973, am fost chemat de tov. E. Bobu, ministru de Interne şi în prezenţa tov. N. Doicaru am fost întrebat dacă mai am arma care mi-a fost dată (n.r. – în 1970). Am răspuns că o am la birou nefiind folosită. Mi s-a ordonat să o aduc, ceea ce am făcut. Tov. E. Bobu a examinat-o şi mi-a spus că nu este de mine. Că o ia dânsul şi din armele pe care le are îmi va trimite o puşcă rusească Ij. Aşa a şi

„Noi suntem atei. Credem în Ceauşescu“

Ion Mihai Pacepa povesteşte, în „Orizonturi roşii“, că, aflat la o petrecere cu mai mulţi invitaţi din înalta nomenclatură a României, Emil Bobu, pe atunci vicepreşedinte al României (sic!), vrea să închine în cinstea gazdelor. La propriu. Dezertorul îşi aminteşte că, după ce a avertizat audienţa, cum se face, bătând cu cuţitul în pahar, Emil Bobu ar fi spus: „Tovarăşi, când am coordonat departamentul Cultelor, mi s-a spus că preoţii şi rabinii trebuie să se roage la Dumnezeul lor, oricare ar fi El, dimineaţa, seara şi cel puţin o dată în timpul zilei. Noi suntem atei, tovarăşi. Noi credem doar în cei mai iubiţi, stimaţi şi iluştri fii ai poporului român, tovarăşul Ceauşescu şi tovarăşa Ceauşescu“. Se pare că, după rostirea acestor infamii, Bobu a trecut la executarea programului special de evlavie spontană: l-a portretizat pe Ceauşescu drept un călăreţ care, în loc de Biblie şi

cruce, ţine în mâini „Capitalul“ lui Marx şi sabia lui Ştefan cel Mare. Din aceeaşi alegorie maladivă face parte şi Elena Ceauşescu: o Minervă, zeiţa înţelepciunii, care a personificat puterea minţii. După cele 10 minute de cazanie închipuită, toţi nomenclaturiştii ar fi început să strige, în cadenţe ca la sfârşitul lumii: „Ceauşescu şi poporul“. Numai generalul Constantin Olteanu se prăbuşise plângând deasupra pianului, în vreme de Vasilea Milea, puternic aghesmuit, reuşea cu greu să-şi găsească echilibrul pe scaunul fix, în timp ce încerca să sărute tabloul Minervei de pe perete. Cel puţin aşa susţine Pacepa.

procedat. Tot în anul 1973 am primit ordin din partea tov. E. Bobu să dau 50 de dolari tov. G. Pătraşcu care va pleca în curierat spre a putea să cumpere unelte de pescuit. Tov. E. Bobu mi-a spus că eu am bani, întrucât călătoresc des în Occident, aşa că pot face rost de această sumă. M-am împrumutat şi i-am dat cei 50 de dolari tov. G. Pătraşcu. [...] Tot în 1974. Tov N. Doicaru mi-a spus că tov. E. Bobu are nevoie de unelte de pescuit cerându-mi să procur. Am luat de la mine două lansete şi două mulinete şi i le-am dat tov. N. Doicaru. Ulterior le-am văzut la tov. Bobu. Tot în acest an, tov. N. Doicaru mi-a spus că este ordin de la tov. ministru Bobu să procur, fără bani, o puşcă de construcţie mai specială, cu o plăcuţă de aur pentru iniţiale care să fie dată la Gospodăria de Partid. Mi s-a spus că în raportul pe care îl voi face să apară că arma a fost oferită şi nu cerută de noi. Apoi a precizat că ar fi bine dacă voi obţine 5 arme şi cartuşele necesare. Am apelat din nou la «E» care a procurat cele cinci arme cu glonţ precum şi un număr de cartuşe. Pe raportul întocmit la data respectivă s-a menţionat că o armă se dă la Gospodăria de Partid (împreună cu plăcuţa de aur), alta la Direcţia a V-a, una la ministru, alta la tov. Doicaru şi una la protocol. Există raportul în cauză“. Raportul lui Marcu se găseşte în volumul „Ion Mihai Pacepa în dosarele Securităţii“, semnat de istoricul Liviu Ţăranu.

În plus, se pare că Bobu se obişnuise cu cochetăriile. De pildă, în anul 1976, când Bobu a condus o delegaţie de partid în Japonia, un anume colonel Dorobanţu primeşte sarcina să se ocupe de Bobu. „În 1977, când colonelul Dorobanţu a revenit în ţară, l-am întrebat dacă tov. E. Bobu a fost mulţumit. Mi-a spus că da, întrucât i-a procurat toate lucrurile (aparate, obiecte) pe care şi le-a dorit“, arată acelaşi Gheorghe Marcu.

Cât de slugarnic era Emil Bobu?

Emil Bobu şi soţia sa, Maria Bobu, ultimul ministru comunist al Justiţiei (1978-1989)

Pe 18 martie 1975, Bobu e eliberat din funcţia de ministru de Interne. Începe însă, în logica rotaţiei de cadre impusă de Ceauşescu, un adevărat pelerinaj printr-o mulţime de funcţii publice şi mai puţin publice. E nmit şef al Secţiei pentru Probleme Militare şi de Justiţie a CC al PCR (26 noiembrie 1975), vicepreşedinte al Consiliului de Stat (18 martie 1975-2 aprilie 1979), şef al secţiei Cadre a

CC al PCR, coordonator al UTC, UASCR, al Consiliului Naţional al Pionierilor şi Comitetului foştilor luptători antifascişti (din 9 martie 1977), preşedinte al Consiliului General al UGSR (din 30 ianuarie 1979), ministru al Muncii (1 februarie 1979-24 februarie 1981), viceprim-ministru al Guvernului (7 ianuarie 1980-21 mai 1982), preşedinte al Consiliului Naţional al Agriculturii, Industriei Alimentare, Silviculturii şi Gospodăririi Apelor (până la 21 mai 1982), preşedinte al Consiliului Organizaţiilor Economico-Sociale (din 3 iunie 1982), adjunct al ministrului Energiei Electrice (17 martie 1984-17 octombrie 1985).

Matriarhatul, patriarhatul şi secretariatul

Cu cele şapte clase ale sale, Emil Bobu era omul bun la toate! Poate şi pentru că atribuţia sa principală, în toate aceste funcţii, era să încuviinţeze – ba chiar e un mit al epocii, că Emil Bobu obişnuia să-şi aprobe superiorii, în special pe Nicolae Ceauşescu, cu câteva propoziţii înainte ca aceştia să-şi sfârşească firul ideilor. Era un vizionar Emil Bobu! Poate şi de asta a fost păstrat, în structurile de partid, pe cele mai înalte fotolii până în 1989. A fost membru CC al PCR (23 iulie 1965- 22 decembrie 1989), membru supleant al CEx al CC al PCR (25 iulie-28 noiembrie 1974) şi al CPEx al CC al PCR (28 noiembrie 1974-22 decembrie 1989), membru al Secretaratului CC al PCR (18 decembrie 1982-22 decembrie 1989). Pe de altă parte, în ciuda acestei enumeraţii descurajante, se pare că, cel puţin din 1984, funcţia lui Bobu, de secretar cu organizatoricul, trecuse în umbră, pentru că Elena Ceauşescu promovase în poziţia de şef al Comisiei de Cadre a CC al PCR. Aşadar, Emil Bobu i se supunea şi formal, şi informal, soţiei dictatorului. Exista o glumă în epocă, potrivit căreia există trei feluri de organizare socială: matriarhatul, patriarhatul şi secretariatul. Emil Bobu a fost, poate, cel mai bun exponent al celei din urmă. Ştefan Andrei susţine, în „I se spunea Machiavelli“, că, începând cu anii ’80, Emil Bobu şi Silviu Curticeanu îl însoţeau cel mai des pe Ceauşescu în vizite.

Carne de porc pentru delegaţii din Kuweit

În epocă, prezenţa lui Bobu este echivalentă cu certitudinea că orice ordin şi orice capriciu al lui Nicolae Ceauşescu e respectat întocmai. Acesta e un truism. Nu e de mirare, în acest caz, că moştenirea cea mai pregnantă a lui Bobu în comunism ţine, mai degrabă, de anecdotica din jurul apariţiilor sale. Omul chiar se străduia să facă tot. Un factotum comunist. De pildă, se spune că, la finalul anilor ’70, Ceauşescu i-ar fi dat „misiune“ lui Bobu să meargă la vânătoare cu o delegaţie din Kuweit, extrem de importantă în logica relaţiilor internaţionale pe care dictatorul voia să le stabilească. În timp ce tovarăşii kuweitieni erau plecaţi la vânătoare să vâneze fazani, iepuri şi căprioare, Bobu a rămas la o cabană, pentru a se asigura că cina e pregătită. La cabană, însă, a constatat că se pregătise doar carne de porc! Disperat, Emil Bobu, secretar CC al PCR, a umblat două ore prin pustietate ca să găsească un berbecuţ de pus la proţap.

Silvicultorul Mitică Georgescu povesteşte, în volumul „Vântătorile lui Ceauşescu“, un alt episod: se pare că aflat la vânătoare cu dictatorul în zona Argeşului, Bobu refuza să împuşte animalele care veneau la standul său de teamă ca, la finalul zilei, să nu adune trofee mai mari decât ale „primului vânător“.

A vrut să distrugă 4.000 de sate

În afară de gratulări între vânători, lui Bobu i se încredinţau şi munci de partid cu grad ridicat de risc. De exemplu, bărbatul propunea, la Plenara CC al PCR din primăvara lui 1986, sistematizarea locuinţelor rurale. Lavinia Betea arată, în „Viaţa lui Ceauşescu. Tiranul“, că aparatcicul preferat al Ceauşeştilor voia să menţină doar 9.192 de sate din cele 13.123 existente. Restul: propuse pentru dezafectare sau strămutare în alte localităţi. Cu aceeaşi îndârjire, se face remarcat Bobu şi în noiembrie 1987, când a transmis soţilor Ceauşescu că muncitorii aflaţi în stradă la Braşov erau „elemente legionare“, arată Oana Ionel, în lucrarea „Revolta din 15 noiembrie 1987“, publicată în Caietele CNSAS.

La ultimul congres al Partidului Comunist Român, desfăşurat la 20 noiembrie 1989, Bobu a avut ultima sa sarcină importantă în comunism: trebuia să se asigure că aplauzele şi lozincile nu lipsesc nicio clipă din programul şedinţei. Ion Stănescu îi povesteşte istoricului Florin Mihai despre efervescenţa lui Bobu: „A fost destul de apăsător, Bobu, la fiecare frază care se termina, se ridica în picioare şi îndemna... Dădea tonul la aplauze. Trebuia să ne ridicăm. Pe margine erau fotoreporteri, ziarişti străini. Ştiu că toţi aştia filmau. Cum ne ridicam în picioare, cum luau secvenţe. Nici nu termina bine Ceauşescu fraza, şi Bobu se ridica în picioare, aşa scund cum era, şi toţi delegaţii îl urmau. A ţinut-o tot timpul în aplauze“.

Ion Coman, călăul Timişoarei în decembrie ’89. „Tovarăşu’, am ordonat să se tragă foc!“

16.09.1978. Ceauşescu, comandantul suprem al Forţelor Armate, e primit de Ion Coman la şedinţa cu activul de partid din armată.FOTO Fototeca online a comunismului românesc

În decembrie 1989, Ion Coman a ordonat foc pe străzile Timişoarei. În total, au murit '73 de oameni şi 296 au fost răniţi. Coman a fost acuzat, condamnat şi graţiat. Nimic nu l-a făcut însă să-şi regret trecutul şi ordinele criminale. A rămas, impenitent, un apostol al trecutului. Un apostol liber al crimei instituţionalizate.

17 decembrie 1989, ora 15.30, bulevardul Primăverii, nr. 50, Bucureşti, casa Ceauşescu. Şedinţă privată de partidstat. Nicolae Ceauşescu îi primeşte acasă pe trei dintre tovarăşii săi de încredere: Emil Bobu, yesman-ul prin excelenţă, Manea Mănescu, savantul elogiilor perfecte, şi generalul Ion Coman, tovarăşul de arme de peste 40 de ani al dictatorului. Se discută situaţia de la Timişoara, unde o mână de presupuşi huligani se adunaseră, în grupuri mai mari de trei persoane, în faţa Bisericii Reformate din oraş, unde pastorul László Tókés era arestat la domiciliu.

Manifestaţia se transformase numaidecât într-un protest anticeauşist, iar pastorul rămăsese în centrul mulţimii fără să numere decoraţiile care i se vor acorda şi care i se vor retrage peste zeci de ani. Văzut din palatul din Primăverii însă, clocotul Timişoarei n-are nimic ortodox. Simple, dar grave abateri de la buna morală socialistă, care trebuie oprite – oraşul are nevoie de o mână forte, care să pună lucrurile în ordinea de odinioară!

Nicolae Ceauşescu îl însărcinează pe Ion Coman să liniştească strada. Bărbatul pare cel mai valoros as din careul aflat în casa din Primăverii: e secretar al Comitetului Central (CC) al Partidului Comunist Român (PCR) şi responsabil pentru probleme militare şi

juridice. În plus, îl recomandă încrederea cu care dictatorul îl învestise şi faptul că-i datorează acestuia întreaga carieră şi toate tresele şi însemnele de pe epoleţi şi din piept.

Ceauşescu: „Acţionează în numele meu!“

În oraşul de pe Bega, Coman conduce delegaţia de generali ai Ministerului Apărării Naţionale şi ai Ministerului de Interne: Ştefan Guşă, Victor Atanasie Stănculescu, Mihai Chiţac, Constantin Nuţă, Mihalea Velicu şi coloneii Filip Teodorescu şi Gabriel Anastasiu. Ajuns la Timişoara, Ion Coman se instalează la Comitetul Judeţean de Partid (CJP), de unde coordonează toate acţiunile împotriva manifestanţilor. În teleconferinţa ţinută de Ceauşescu în aceeaşi zi, la ora 18.00, lui Coman i se spune direct că e autoritatea numărul 1 la Timişoara, unsul dictatorului în oraş. „Te rog, acţionează în numele meu şi preiei comanda şi îmi raportezi mie din 15 în 15 minute cum se soluţionează problemele! Pe toţi îi chemi şi le dai ordin să execute! Toate unităţile să fie în centru şi să pună ordine! S-a înţeles!“, îi solicită Ceauşescu vechiului tovarăş. Cam acesta e stilul de răspuns al lui Coman: „Vă raportez, tovarăşu’ Ceauşescu, capul a trei coloane intră acum în Timişoara. Am trimes aceşti ofiţeri acolo pentru a le întâmpina şi dirija în centrul oraşului. Raportez încă o dată, am ordonat să se tragă foc!“. După teleconferinţă, în jurul orei 18.45, Coman pune în aplicare directivele de la Bucureşti.

Începe să facă ordine în oraş. Militarii deschid focul asupra manifestanţilor deja dispersaţi. Se trage! Bilanţul represiunii: 59 de morţi şi aproape 200 de răniţi. E un adevărat război contra naţiunii unite! „À la guerre comme à la guerre“ (n.r. – Totul e permis pe timp de război) pare să fie deviza lui Coman în aceste clipe.

Peste ani, militarul va povesti despre misiunea sa din oraşul de pe Bega în volumul de dialoguri cu jurnalistul Vartan Arachelian, „În faţa dumneavoastră – revoluţia şi personajele sale“. Mărturia sa nu iese cu nimic din logica postrevoluţionară a nomenclaturiştilor de vârf: nimic din viaţa sa nu a fost un act de voinţă, ci doar un ordin îndeplinit. Tragic destin. În fine, Coman susţine că dictatorul i-ar fi ordonat, cu exact acest cuvinte, să plece la Timişoara şi să preia frâiele: „Un grup de vandali, de derbedei, vânduţi străinătăţii, încearcă să destabilizeze România. Au spart magazine, au incendiat unităţi militare, au incendiat Comitetul Judeţean de Partid, au încercat să ia drapelul de luptă al unităţii. În această situaţie, am hotărât stare de necesitate în municipiul Timişoara şi le-am ordonat lui (n.r. – Vasile) Milea şi celor de la Interne să trimită un grup de generali de răspundere să execute aceste ordine. Te duci şi tu – deci nu eram legat de generali – şi, împreună cu judeţeana de partid, să lămuriţi cu incendierile, cu toate, şi să reintre în normal în a doua zi, orice problemă să fie rezolvată “.

Ion Coman, în 2006, ajuns la senectute, fără să aibă conştiinţa vârstei, fără conştiinţă, în general, în serialul „Memorialul durerii“, despre viaţa sa. FOTO Captură video

Măcelul

În dimineaţa zilei de 18 decembrie, în jurul orei 05.00, Coman raportează la Bucureşti că şi-a îndeplinit misiunea cu succes. A îmblânzit Timişoara. Ceauşescu nu se mulţumeşte însă cu acest succes ezitant. Cu doar câteva ore înainte de a pleca în Iran, dictatorul ordonă mobilizarea oamenilor muncii pentru o contra-manifestaţie. Să fie clară diferenţa dintre huligani şi oamenii muncii. Activul de partid din fabrici nu va mai ieşi însă în stradă, iar revoluţionarii timişoreni se vor regrupa şi pe 18 decembrie. Coman scapă situaţia de sub control în a doua parte a zilei. Pentru că grenadele toxice nu mai sperie pe nimeni, se folosesc arme de foc! Coman e încolţit! Manifestanţii se strâng în jurul Catedralei din Timişoara. Se strigă „Jos Ceauşescu!“.

Cu soţul plecat la iranieni, Elena Ceauşescu preia comanda. Primul său ordin către Coman: armata „să pună tunurile“ pe cei adunaţi în piaţă. Într-un acces de luciditate, bărbatul are, totuşi, discernământul de a nu respecta întrutotul ordinul. În orice caz, Timişoara efervescentă devine incontrolabilă. E o iarnă călduroasă, nu ninge, dar începe să cadă nea.

Ciocolata

Coman începe să bată în retragere. E circumspect, nu poate folosi muniţie în războiul cu poporul. Odată cu începerea grevelor muncitoreşti din 19 decembrie, situaţia se schimbă radical pentru generalul comunist. Nu poate ataca simbolul partidului: muncitorii oricum exaltaţi de elanul revoluţionar. În plus, fiecare dintre ei are revendicări cât se poate de concrete. De pildă, muncitorii de la întreprinderea Electrobanat (ELBA) îi cer nomenclaturistului căldură, carne, ciocolată pentru copii şi vată. Piaţa cere eliberarea celor arestaţi, mai ales după ce aflase că reprezentantul Casei de Ajutor Reciproc (CAR) din întreprinderea ELBA fusese arestat.

Pentru culpe imaginare şi fără a exista un document legal, respectiv un mandat de arestare, în după-amiaza zilei de 22 decembrie 1989 am fost întemniţat şi supus la umilinţe greu de redat în cuvinte.
Ion Coman, în volumul „Omul se duce, faptele rămân“

Retragerea

Coman îşi dă seama că nu poate lupta cu un întreg oraş şi, în seara de 20 decembrie, o parte a forţelor armate sunt retrase din oraş. A doua zi, Coman e înlocuit de doi nomenclaturişti veniţi direct de la Bucureşti: Constantin Dăscălescu, prim-ministru al României, şi Emil Bobu, după cum arată istoricul Alex Mihai Stoenescu în volumul „Cronologia evenimentelor din decembrie 1989“. Ei sunt acum la butoanele puterii din Timişoara. Coman fusese decidentul-şef timp de aproape patru zile, între 17 şi 20 decembrie, arată mărturiile din procesele intentate celor care au participat la represiunea de la Timişoara. Acum rămâne simplu spectator.

Aşa va rămâne până în seara zilei de 22 decembrie când militarul e reţinut de revoluţionarii timişoreni. Revoluţionarul Ion Savu, unul dintre cei care au negociat cu comuniştii în zilele Revoluţiei, povesteşte: „Cred că faţă de Coman am greşit, am făcut un lucru de care îmi e ruşine. A cerut apă la un moment dat, şi eu am refuzat să-i dau. Dar parcă îl vedeam pe Ceauşescu cu şapca aceea. Eu l-am arestat pe Coman“, mărturiseşte Savu, într-un interviu din noiembrie 2009.

Arestul

Timp de câteva săptămâni, Coman e ţinut în arest, mai întâi de revoluţionari, apoi preluat de emanaţii revoluţionarilor, ai Revoluţiei, cine ştie de unde-or fi emanat. Începând din ianuarie 1990, România liberă de comunism începe să-şi oblojească rănile, să-şi numere eroii, să-şi afle morţii. Se exagerează mult, căci durerea e mare. Totuşi, Ion Coman rămâne impasibil, aproape surd în faţa dramei pe care, în bună măsură, el a provocat-o. În volumul său de memorii, numit aforistic „Omul se duce, faptele rămân. Istoria însă le va judeca“, Coman arată şi partea sa de adevăr: „Pentru culpe imaginare şi fără a exista un document legal, respectiv un mandat de arestare, în după-amiaza zilei de 22 decembrie 1989 am fost întemniţat şi supus la umilinţe greu de redat în cuvinte. Am fost anchetat şi judecat pe parcursul a doi ani fiind acuzat ca presupus autor al unui presupus genocid. Anchetatorii repetau cu obstinaţie că aş fi implicat în uciderea a 60.000 de oameni în timpul evenimentelor din decembrie 1989“.

Pedeapsa

Nu doar în momentul anchetării sale, dar şi în anii de după 1989, Coman nu-şi va recunoaşte păcatele din zilele Revoluţiei. Chiar şi aşa, fără spovedanii şi fără mustrări de conştiinţă, Curtea Supremă de Justiţie, Secţia militară emite, la 9 decembrie 1991, sentinţa nr. 6: 20 de ani de închisoare şi degradare militară pentru infracţiunea de omor deosebit de grav şi 10 ani de închisoare pentru tentativă la infracţiunea de omor deosebit de grav. Instanţa decide că inculpatul Coman va executa pedeapsa cea mai grea, cu

adăugarea unui spor de 5 ani, în total 25 de ani de închisoare, degradarea militară, precum şi interzicerea timp de 10 ani a unor drepturi civile.

Pentru Ion Coman, condamnarea nedefinitivă la închisoare corecţională n-are nimic corecţional. „Deşi aceste acuzaţii absurde au fost infirmate în totalitate prin depoziţiile a peste 500 de martori audiaţi în proces, precum şi de către numeroase documente oficiale aflate la dosarul penal, deşi acuzarea nu a adus nici o probă în susţinerea oricăruia dintre capetele de acuzare, totuşi, Curtea Supremă de Justiţie – Secţia Militară –, prin sentinţa nr. 6, dosar nr. 24/1990, pronunţată la 9 decembrie 1991, m-a condamnat la 25 de ani de închisoare, zece ani pierderea drepturilor civile şi militare, la degradare militară şi menţinerea sechestrului asupra bunurilor familiei mele pentru uluitoarea «infracţiune de omor deosebit de grav şi tentativă la infracţiunea de omor deosebit de grav»“, precizează Coman în volumul „Omul se duce, faptele rămân. Istoria însă le va judeca“.

Trei ani, trei luni şi zece zile

Atât Parchetul Militar, cât şi inculpatul formulează recurs. După mai multe termene, Curtea Supremă de Justiţie, prin decizia nr. 30 din 6 iunie 1997 casează sentinţa din 1991 şi îi reduce pedeapsa pentru infracţiunea de omor deosebit de grav de la 20 de ani de închisoare la 15 ani de închisoare, iar, pentru infracţiunea de tentativă la omor deosebit de grav, de la 10 ani de închisoare la 8 ani. Potrivit Codului Penal de la acea vreme, Coman urma să execute pedeapsa cea mai rea, de 15 ani de închisoare, 10 ani de interzicere a drepturilor civile, precum şi degradarea militară.

„Prin reducerea pedepsei mele s-a făcut un pas timid pe calea reparării erorii judiciare săvârşite de primul complet de judecată, al cărui preşedinte a fost generalul de justiţie Cornel Bădoiu. Măsura reparatorie promovată de Secţia Penală a Curţii Supreme de Justiţie este încă departe de faptele reale“, subliniază Coman în volumul „Omul se duce, faptele rămân. Istoria însă le va judeca“. Trei ani, trei luni şi zece zile stă Coman după gratii. La sfârşitul mandatului de preşedinte al României, Emil Constantinescu, prin Decretul 588/11 decembrie 2000, îl graţiază pe generalul care comandase represiunea la Timişoara. Era singura persoană graţiată de preşedintele României din perioada 1996-2000 care să fi avut legătură cu Revoluţia. În schimb, Ion Iliescu graţiase în mandatele sale 11 persoane.

Ion Coman, teoretician al Revoluţiei

Odată cu ieşirea din închisoare, Coman se reintegrează fără probleme în noua ordine democratică. „În august 2001, este invitat la Academia Militară, fiind primit cu onoruri“, arată Lucia Hossu Longin într-un documentar pentru TVR. De asemenea, Institutul de Istorie „Nicolae Iorga“ îl invită să vorbească despre Revoluţie, din perspectivă ştiinţifică, desigur! Ca şi când Ion Coman ar fi fost un teoretician, nu un călău al Timişoarei! Oricum, bărbatul acordă numeroase interviuri, în special pentru ziarele de sport, unde vorbeşte de implicarea sa în sportul românesc, şi, în subsidiar, doar ocazional, discută şi despre PCR, Nicolae Ceauşescu şi cele întâmplate la Timişoara.

Despre incidentele de la Revoluţie, Coman va vorbi pe larg în cele două cărţi semnate după 1989: „Timişoara. Zece ani de la sângerosul decembrie 1989“, publicată în 2000, şi „Omul se duce, faptele rămân. Istoria însă le va judeca“, publicată în 2007. În anul 2010, generalul Coman a luat ultima data contact cu presa din România. Din acel moment, lui Coman i s-a pierdut urma. I-au rămas însă cele două volume de memorii contrafăcute, cu introspecţii unidirecţionale, cvasi-nostalgice, oricum melancolice şi foarte, foarte îngăduitoare cu autorul lor. Dar aşa se întâmplă atunci când călăii au dreptul să pună pixul pe hârtie.

Băiatul de prăvălie a ajuns general de armată

Ion Coman se naşte în a doua parte a lunii martie, anul 1926, în satul Prunaru, comuna Bujoreni, din judeţul Teleorman (n.r. – în dosarele de arhivă păstrate pe numele său, sunt înaintate zilele de 17, 25 şi 28 martie). Urmează şcoala primară din comuna Băduleşti, judeţul Dâmboviţa, în perioada 1932-1936, iar apoi ajunge direct în producţie. La cizmărie.

„Coman Ion în 1936 s-a angajat ucenic la un atelier de cizmărie din Bucureşti. Neplăcându-i această meserie, din 1937 a lucrat ca băiat de prăvălie şi vânzător la mai multe magazine“, arată o biografie de partid din 8 februarie 1974. Succesiv munceşte ca băiat de prăvălie la magazinul de colonial „Tudorică“ din Bucureşti, apoi ca băiat de prăvălie la atelierele de tinichigerie şi la magazinele de fierărie „David Fogel“ şi „Simon Glijolf“.

„Simpatizăm armata germană“

Din 1942 începe o şcoală de ucenici, dar munceşte concomitent ca strungar la Fabrica „Alexandru Hanegaru“. Prea multe nu înţelege Coman din drama celui de-Al Doilea Război Mondial, însă e captivat de jocurile de putere, de front, de armată. „Războiul nu îl înţelegeam şi credeam că aşa trebuie să fie. Din cauza celor învăţate la şcoala de ucenici aş putea spune că simpatizam armata germană“, mărturiseşte acesta într-un chestionar de partid datat 20 martie 1950. Imediat după înlăturarea lui Ion Antonescu şi ascensiunea partidelor de stânga, Coman decide să-şi înceapă viaţa de activist. La început e sindicalist, apoi activist de partid. „În anul 1944, luna septembrie sau octombrie mă înscriu în sindicatul Metalo-Chimic din Bucureşti şi fiind la acea data primul muncitor din fabrică în sindicat îmi revine sarcina să organizez şi pe ceilalţi muncitori în sindicat lucru ce reuşesc fiind ales secretar şi preşedinte al sindicatului din fabrică până sunt scos din producţie“, arată o autobiografie din 10 decembrie 1957.

Ion Coman, la 24 de ani. FOTO Arhivele Naţionale, Fond CC al PCR

O ia pe fata lui Sulică

Un an mai târziu, în 1945, e primit în Uniunea Tineretului Comunist (UTC) şi, ulterior, în Partidul Comunist Român (PCR). Avea un pedigri bun, era tânăr muncitor, nu făcuse politică înainte de 23 august 1944, era entuziast, era de ajuns. Fără a arde etapele, Coman trece de la simplu membru de celulă la secretar de celulă, preşedinte al Comitetului sindical de întreprindere şi, ulterior, instructor al Sindicatului Metalo-Chimic. Arată că are stofă de activist PCR.

La începutul anului 1948, Coman e scos din producţie şi promovat secretar cu problem organizatorice la Comitetul UTC al Sectorului III Albastru. În acelaşi an e încorporat militar la Regimentul 1 Cavalerie de unde, în 1949, după absolvirea unui curs politic, e numit instructor UTC, apoi, în 1951, şef al Secţiei UTC în cadrul Direcţiei Superioare Politice a Armatei (DSPA). Tânărul comunist începe să-şi facă un viitor, unul pe care nu l-ar fi sperat când era un biet băiat de prăvălie. Viaţa lui e pe cale să se aşeze, să aibă sens. Mai mult, în această perioadă se căsătoreşte cu Cornelia Sulică, fata ilegalistului Marin Sulică.

Ceauşescu îl avansează de trei ori

La DSPA, Coman îl are drept şef pe Nicolae Ceauşescu. Viitorul dictator, acum un simplu militar gângav, ajunsese şef al DSPA la 20 martie 1950. Nu făcuse nici măcar o zi de armată, dar acesta nu era un impediment. Cei doi vor lega o trainică prietenie, tovărăşie, mai exact, până când moartea unuia dintre ei îi va despărţi. Iar această prietenie are o reprezentare cât se poate de concretă. De pildă, câtă vreme Ceauşescu va rămâne şef peste DSPA, Coman va fi avansat de trei ori, „în mod excepţional“, de la gradul de locotenent la maior. În 1954, Ceauşescu pleacă de la DSPA, în timp ce Ion Coman e numit, timp de un an, locţiitor al şefului Comandamentului Apărării Antiaeriene a Teritoriului din cadrul DSPA. Chiar dacă ştia că nu va fi vreodată un criteriu al avansării profesionale în comunism, Coman se preocupă, în acelaşi an, şi de educaţia sa: reuşeşte să treacă de examenul de bacalaureat. La 30 iulie 1950, e numit şef al Direcţiei Politice a Regiunii a 3-a militare Cluj.

Misiunea de la Moscova

După acomodarea sa la Cluj, în perioada iunie-iulie 1956, Coman e trimis în URSS, la Moscova, „în misiune“ pentru pregătirea sa militară, potrivit chestionarului completat

de acesta pentru evidenţa cadrelor. În afară de sejurul educaţionalo-profesional la Moscova, în perioada 1956-1957 urmează şi Universitatea Serală de Marxism-Leninism. În doar trei ani, Coman adună, pe lângă diploma de BAC, încă două certificări din partea unor instituţii educaţionale. Acum, are studii superioare.

În 1958, e eliberat de la Direcţia Politică şi numit membru al Consiliului militar al aceleiaşi Regiuni a 3-a Militare Cluj. Bărbatul îşi făcuse un renume din instinctual său carieristic. Avea, poate, nevoie de o pauză. Din acest moment începe perioada de destindere a ai lui Coman.

Sex, alcool şi Periniţa

Atitudinea sa antimuncitorească, chiar hedonistă, va fi luată în discuţie de Secţia de cadre a CC al PMR în vara lui 1962, când deja nemulţumirile faţă de Coman erau numeroase. „Din discuţiile cu tovarăşii care au participat la aceste chefuri, rezultă că ele adeseori se prelungeau până târziu, se consumau băuturi alcoolice în cantităţi exagerate şi sub influenţa alcoolului aveau loc manifestări care depăşeau buna cuviinţă sau conduita morală necesară unor astfel de împrejurări. De exemplu: dansuri obscene, glume pornografice, unele intimităţi (cu caracter senzual) între soţiile unor ofiţeri şi alţi ofiţeri“, nota într-un referat Ion Gal, instructor în Secţia de cadre a CC al PMR la 18 august 1962.

Detalii suplimentare sunt date de Comandamentul Regiunii a-3-a Militare, Petcu Constantin, coleg al lui Coman, într-o referinţă pentru dosarul de cadre al bărbatului. „Am auzit şi se discută şi în comandament că a avut o serie de relaţii cu diferite femei ca: A.C. Chibacu, dactilografă la Consiliul Militar, cu soţia maiorului Meranu, cu soţia maiorului Danciu, de fapt cu tovarăşele Meranu şi Danciu de multe ori făceau petreceri în familie, iar la Meranu şi Danciu a dormit de multe ori noaptea deşi de la aceasta şi până la Casa Ofiţerilor unde locuia nu făcea pe jos mai mult de 5-10 minute [...] cumnata mea (sora soţiei) care era bibliotecară la Casa ofiţerilor i-a cerut să-i repartizeze şi ei o cameră de locuit. El i-a promis că îi dă cu condiţia să aibă relaţii sexuale cu el“, preciza Petcu la 18 iulie 1962. În ancheta referitoare la cultul plăcerii promovat de Coman, un cuvânt are de spus şi tovarăşul de petreceri Eugen Danciu: în timpul jocurilor precum Periniţa „sărutările şi îmbrăţişările căpătaseră «caracter senzual»“.

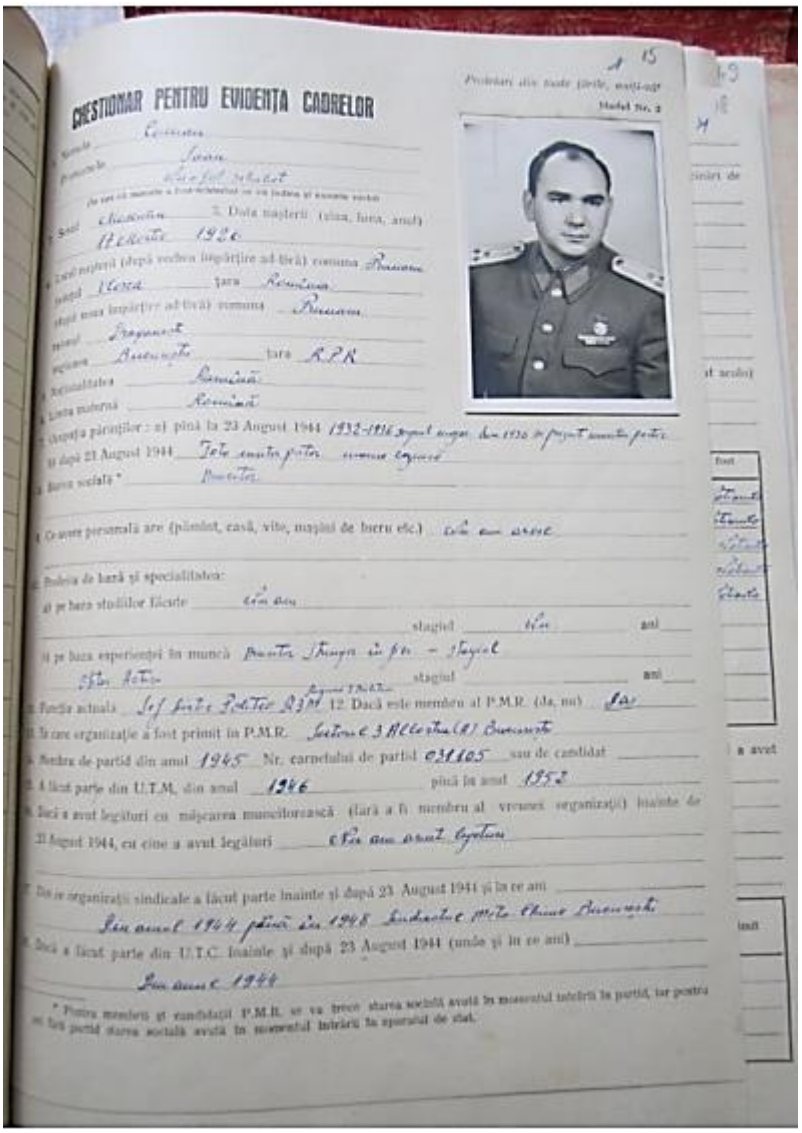
CHESTIONAR PENTRU EVIDENȚA CADRELOR

Ca orice soldat disciplinat al mişcării comuniste, Coman a completat chestionarul în care îşi explica momentele vieţii, actvitatea rudelor şi prieteniile sale. FOTO Arhivele Naţionale, CC al PCR

Descompunerea lui Coman

Într-un raport trimis lui Mihai Burcă, datat în mod greşit 15 decembrie 1918, Coman explica multe dintre acuzaţii, de la cele care subliniau faptul că ar fi acordat ofiţerului Oprean un apartament, după un sejur la mare cu soţia acestuia, până la cele legate exclusiv de legăturile bolnăvicioase cu soţiile prietenilor săi. Coman îşi face autocritica pentru stilul său mai vesel, dar nu recunoaşte nicio relaţie. „Dacă eu, ca membru de partid, am ajuns să fac acest lucru cu soţia unui tovarăş de muncă, înseamnă că am ajuns la ultima treaptă de descompunere morală şi trebuie de societatea umană în care trăiesc să fiu condamnat ca atare“, preciza acest Casanova comunist în raportul trimis lui Burcă.

În urma acestui episod, Coman e rechemat la Bucureşti, însă nu pentru a fi mustrat, ci pentru a fi avansat. În 1962, e propus instructor în cadrul Grupului de Inspectori pentru controlul muncii de partid în MFA-MAI (Ministerul Forţelor Armate-Ministerul Afacerilor Interne) din Direcţia Organizatorică a CC al PMR. Gal, instructor în secţia Cadre a CC al PMR şi Nicolae Tudor, şef sector în cadrul Grupului de Inspectori pentru controlul muncii de partid în MFA-MAI, dau aviz negativ pentru numirea lui Coman, datorită comportamentului său de la Cluj. Jocurile politice duc, însă, la altă decizie. La 26 decembrie 1962, Coman e avansat la gradul de general-maior. În următorii trei ani, Coman îndeplineşte succesiv funcţiile de şef al Direcţiei Organizatorice din DSPA, prim locţiitor al şefului Marelui Stat Major şi comandant al Armatei a 3-a.

Bătăile până la sânge ale tatălui

Tatăl lui Ion Coman, Petre Coman, jandarm de profesie, a fost prototipul omului autoritar, în litera şi mult mai mult decât spiritul legii care-i descria meseria. În comuna

Băduleşti, judeţul Dâmboviţa, localitate pe care acesta a păstorit-o în anii 1932-1936, Coman a impus un regim de inspiraţie sovietică: reeducare prin forţă. Ameninţări, bătăi, descinderi în casele oamenilor, Coman îşi permitea orice. Comportamentul său îi determină pe săteni să depună o plângere la organele superioare ale jandarmeriei din Dâmboviţa. „Subsemnaţii, săteni din comuna Crânguri, nemaiputând suferi torturile şi barbariile ce întâmpinăm din partea d-lui sergent instructor Coman Petre din secţia Băduleşti – respectuoşi ne plângem înaintea D-stră cu rugămintea de a lua măsurile ce veţi crede de cuviinţă, întrucât numitul încontinuu ne bate până la sânge fără motive bine justificate chiar în domiciliile noastre, lucru ce credem că nu stă scris în niciun text de lege din această ţară, fapte ce au mai fost reclamate autorităţilor judiciare în care scop chiar avem proces de judecată", arăta documentul semnat de nouă bărbaţi la 21 martie 1935 şi trimis structurilor judeţene ale jandarmeriei din Dâmboviţa. În urma acestei plângeri, Coman este cercetat, dar e găsit nevinovat. Mai mult, e avansat la gradul de plutonier. În instituţia Jandarmeriei, părea mai importantă legea omerta. Coman va continua să lucreze ca jandarm şi, din 1942, ca agent de poliţie, până în 1945, când, odată cu schimbările din poliţie, e îndepărtat.

„The Revenant", varianta naţional-comunistă

22 martie 1965. Nicolae Ceauşescu e numit prim secretar al CC al PMR, în urma morţii neaşteptate a lui Gheorghe Gheorghiu-Dej. De cum ajunge în această poziţie, cel care va conduce România ca pe propria moşie are o singură miză: să rămână la putere. Ştie că, pentru asta, trebuie să se înconjoare de oameni fideli, care deja trecuseră proba încrederii. E timpul însă pentru politica paşilor mărunţi: la 14 iunie, Ion Coman, vechi coleg la DSPA, e avansat în postul de adjunct al ministrului Forţelor Armate, Leontin Sălăjan (născut Leon Szilágyi), un alt tovarăş de încredere al viitorului dictator.

Lavinia Betea vorbeşte despre această strategie în volumul „Viaţa lui Ceauşescu. Ucenicul": „De la DSPA, el şi-a «recrutat» oameni de încredere, precum Ion Ioniţă, Virgil Trofin, Ion Coman, care vor primi mai apoi funcţii importante pe linie de partid şi de stat. Pe Ioniţă şi pe Coman îi ştia şi din mişcarea de tineret de după război. Erau membri de partid din 1945, scoşi din producţie şi transferaţi în armată. În cariera armelor, toţi au avansat în gradele militare la «excepţional», în doua «valuri», odată cu «patronul» lor. Prima oară – după 1955, când Ceauşescu a devenit membru plin al Biroului Politic, a doua oară – după 1965, când a preluat conducerea partidului". Fără a se remarca prin mari acte de vitejie, Coman e avansat anul următor, prin sprijinul aceluiaşi tovarăş de la general-maior la general-locotenent (23 august 1966). Şase zile mai târziu, după moartea ministrului Apărării, Leontin Sălăjan, nu Coman, ci Ion Ioniţă e numit să ocupe postul vacant. Explicaţia e simplă şi se supune aceleiaşi logici a răbdării. Practic, Ceauşescu nu putea schimba întreaga garnitură politică, iar Ioniţă se bucura, la acea vreme, pe lângă o bună relaţie cu Ceauşescu, şi de prietenia cu Alexandru Drăghici, fost şef al Internelor şi comunist încă influent în Secretariatul CC al PCR.

În anii ’60, viaţa de general a lui Ion Coman nu cunoaşte însă mari dileme profesionale. Doar în august ’68, situaţia e mai tensionată după intervenţia ţărilor din Tratatul de la Varşovia în Cehoslovacia. Atunci, atât Armata, cât şi serviciile de la Interne erau pregătite de venirea sovieticilor peste România. Alarmă falsă.

Ion Coman, la 30 de ani, poartă semnele timpului pe frunte.
FOTO Arhivele Naţionale, Fond CC al PCR

Voia o plăcuţă pe stadionul Ghencea

De fapt, Coman e păstrat de dictator într-un post cu atribuţii mai degrabă superficiale: e pus să supravegheze din umbră – iar când e nevoie să se implice! – în activitatea Clubului Sportiv al Armatei. În 1973, în timp ce era adjunct al ministrului Forţelor Armate şi secretar al Consiliului Politic Superior al Armatei, Coman e responsabil de construirea unui nou stadion pentru Steaua. „A costat 25 de milioane de lei. Cum armata avea un buget defalcat, m-am dus la Guvern şi am discutat cu prim-ministrul Ilie Verdeţ. El şi-a dat acordul şi, într-un an, am făcut stadionul“, declara fostul nomenclaturist într-un intervu acordat „Prosport“ la 26 aprilie 2010. În acelaşi interviu, Coman avea obrăznicia de a cere un ultim gest de respect din partea steliştilor şi militarilor: „Când mor, să mergeţi la stadion şi să-mi puneţi o plăcuţă pe care să scrie că acest stadion a fost făcut la comanda lui Ion Coman“, solicita fostul general. Fără să menţioneze nimic de o eventuală plăcuţă de aşezat şi pe străzile Timişoarei.

Un pic de dreptate are, totuşi: la începutul anilor ’70, Ghencea devenea cea mai modernă arenă de fotbal din ţară, rămasă deschisă aproape 40 de ani, timp în care siguranţa stadionului în caz de incendiu nici măcar n-a fost în dezbatere.

Coman nu-şi limitează însă cariera la viaţa de suporter implicat al echipei de fotbal a militarilor. La 24 decembrie 1974, e numit şef al Marelui Stat Major şi prim-adjunct al Apărării Naţionale, iar doi ani mai târziu – ministru, funcţie pe care o ocupă pentru următorii patru ani. Ca ministru, Coman va trebui să gestioneze unul dintre cele mai mari dezastre naturale din istoria României. Explicăm.

Martie ’77: o lună întreagă în bocanci

4 martie 1977, ora 21.22. România este zguduită de cel mai cumplit cutremur din istoria sa recentă. Sunt înregistraţi peste 1.300 de morţi şi 11.000 de răniţi. „În seara cutremurului, Ceauşescu se afla în Nigeria. A emis imediat decretul care instituia starea de necesitate în România. Activiştii, militarii, miliţienii, membrii gărzilor patriotice au fost trimişi pe teren“, arată Lavinia Betea în volumul, „Viaţa lui Ceauşescu. Tiranul“.

Din primele ore, pe teren este şi Ion Coman pentru a ajuta la salvarea victimelor. Odată cu întoarcerea lui Ceauşescu, în aceeaşi seară, Coman e pus în comisia care se ocupă de rezolvarea problemelor cauzate de cutremur. Responsabilitatea sa: salvarea oamenilor de sub dărâmături şi demolarea controlată a clădirilor pe cale să se prăbuşească. Se pare că zilele din martie ’77 nu rămân fără urmări pentru sănătatea comunistului. În orice caz, cel puţin în România postdecembristă, Coman are darul lamentaţiei: „Am arterită. Mi s-a tras după cutremurul din 1977, când am stat în bocanci aproape o lună fără să mă descalţ. Am muncit la foc continuu, ca să scot oamenii de sub dărâmături“, declara Ion Coman în ultimul interviu acordat „Prosport“ în aprilie 2010.

De modul în care a acţionat Coman în săptămânile ulterioare cutremurului, povesteşte şi fostul consilier al lui Nicolae Ceauşescu, Silviu Curticeanu. „Coman, înţelept şi sfătos din fire, şi-a târât picioarele bolnave prin spaţii îngheţate, a preluat cu stoicism toate «sudalmele» posibile, fără a le transmite mai departe, asigurând pentru ceilalţi liniştea desfăşurării unei activităţi cât de cât normal“, afirmă Curticeanu în volumul „Mărturia unei istorii trăite“. Bărbatul îl portretizează pe Coman ca şi când ar fi cel mai puternic luptător, un adevărat supravieţuitor. Un comunist de Oscar. Un soi de „The Revenant“, varianta naţional-comunistă.

„Nu poţi striga «Huo, Armata!»“

Coman povesteşte în unul dintre interviurile date după 1990 de ce echipa Casa Centrală a Armatei (CCA) a devenit Steaua, aproape peste noapte, în ’61. „Mai erau şi atunci destui derbedei care strigau «Huo, Armata!», nu «Huo, CCA!». Păi, nu poţi striga «Huo, Armata!», mă! Deasta sa schimbat denumirea din Casa Centrală a Armatei în Steaua“, mărturiseşte Coman în interviul dat publicaţiei „Prosport“ la 26 aprilie 2010, care punctează faptul că decizia a fost luată de maimarii partidului, printre care şi Ceauşescu. În acei ani, dictatorul încă mai merge pe stadion să susţină echipa Armatei, echipa rivală a tovarăşului şi ulterior adversarului, Alexandru Drăghici, ministrul de Interne.

De supravegherea demolărilor şi a construcţiilor, Coman nu se ocupă doar în perioada cutremurului. Odată cu începerea lucrărilor la Casa Poporului, la debutul anilor ’80, Ion Coman, alături de Vasile Milea şi Ion Dincă, sunt trimişi să supravegheze lucrările şi pe muncitorii detaşaţi din toată ţara. Mulţi dintre ei erau chiar militari. Mână de lucru ieftină, aproape neplătită, doar lucrau pentru măreţia Republicii Socialiste România!

Coman, în viziunea unui stelist: „’ai de p**a mea!“

Implicarea lui Ion Coman în sportul românesc devine din ce în ce mai evidentă la sfârşitul anilor ’70. Acesta discuta cu antrenorii, jucătorii, chiar se asigura că fiecare golgheter şi fiecare jucător mai împiedicat primeşte un tratament corespunzător. Fostul jucător stelist Liţă Dumitru povesteşte până unde mergea Coman în implicarea sa pentru Steaua şi cum acţiona când vedea că echipa susţinută e pe cale să piardă o partidă.

„Dacă nu se face 4-2, dezgropaţi morţi!“

Studiu de caz: un meci al Stelei cu Dunărea Galaţi, desfăşurat la sfârşitul anilor ’70, partidă pe care roş-albaştrii ar fi trebuit, în urma unor jocuri de culise, s-o piardă. Liţă povesteşte: „De la 2-0 pentru Galaţi, ministrul Coman (n.r. – generalul Ion Coman) a intrat în cabină şi... Mie, Coman îmi spunea «Liţă». Când îmi spunea «Tovarăşu’ Dumitru», mă p***m pe mine, înţelegi?“. Reporter: „Era de rău?“. Liţă: „’ai de p**a mea! Am dezgropat morţi la Steaua! Eu cu Florică Voinea şi cu Iordănescu! Am dezgropat morţi la Steaua, la cimitirul Bellu! Am dezgropat morţi! Eu cu Florică Voinea şi cu Puiu. Că s-a supărat ministrul pe noi! [...] Când a venit ministrul la noi, la cabină, la 2-0 pentru ei şi a spus: «Tovarăşul Dumitru, alo, tovarăşilor, vă rog să reţineţi! Până mă sui sus, la tribună, să se facă 4-2! Dacă nu se face 4-2, dezgropaţi morţi!»“, povesteşte Dumitru de meciul care s-a încheiat într-un final cu scorul de 6-2 pentru roş-albaştri. În seara respectivă, n-a dezgropat nimeni morţii din cimitirul Bellu.

„Eşti la Steaua, mă, nu la ţiganii tăi din Giuleşti“

O altă întâmplare de aceeaşi factură îi are ca protagonişti pe Ion Coman şi Rică Răducanu, fost fotbalist celebru, actual invitat al emisiunilor de divertisment. Episodul povestit de Ion Ion, fost jucător al Stelei, publicaţiei „Evenimentul zilei“ arată seriozitatea lui Coman când e vorba de performanţa sportivă. „În sezonul 1978-1979, plecasem ca din puşcă, cinci victorii din cinci. Etapa a şasea, la Gloria Buzău, ultima clasată. Patru la unu ne-au bătut, cu Rică în poartă, care venise vara aia la noi. A doua zi, luni, mare şedinţă. Vine Coman, se aşază, îşi aprinde o ţigară, trage o dată din ea, apoi către Rică: «Băi, băiatule, tu ştii unde eşti aici? Aici eşti la Steaua, mă, la echipa Armatei Române, nu la ţiganii tăi din Giuleşti!». Şi alte reproşuri grele, unele poate nemeritate. Cu fiecare cuvânt al ministrului, Rică parcă se făcea tot mai mic, ca în comedia aia cu Louis de Funès. La final, Coman i sa adresat antrenorului Gheorghe Constantin, arătând spre Rică: «De aici înainte, să nu-l mai văd în poartă!»“.

Coman vrea în competiţiile europene

Coman devine mai ponderat în intervenţii după 27 martie 1980, când e numit secretar al CC, fiind şef al secţiei militare şi juridice (1980-1989) şi, în acelaşi timp, şef din partea partidului peste sportul românesc. Într-o şedinţă a Consiliului Naţional de Educaţie Fizică şi Sport (CNEFS) cu antrenorii şi conducătorii echipelor de fotbal, la începutul anului 1982, demnitarul comunist îşi expune pentru prima dată, în cadru oficial, opiniile despre fotbalul românesc şi despre cum trebuie acesta ajutat. „Eu cred că este momentul să atacăm cu seriozitate competiţiile europene intercluburi. Universitatea Craiova, Dinamo, FC Argeş, poate şi Steaua, trebuie sprijinite pentru a urca. Dacă ne organizăm bine, nu se poate să nu cucerim şi noi, peste câţiva ani, o cupă europeană. Vă spun sincer, sunt stelist, dar acum, că răspund pe linie politică de tot sportul românesc, vă voi trata pe toţi în mod egal. Important este să triumfe o formaţie românească, indiferent care ar fi numele ei“, afirma Coman la acea vreme. Discursul său e redat în volumul „SuperSteaua“. Unii poate

au zâmbit la cele expuse de Coman, dar comunistul chiar a avut grijă de întărirea echipelor care mergeau în cupele europene.

16.09.1978. Ion Coman (în stânga lui Ceauşescu), ascultă cuvântarea dictatorului. FOTO Fototeca online a comunismului românesc

Juca tenis cu Ţiriac şi cu Năstase

Deşi era un reprezentant al clasei proletare, Coman avea şi apucături burgheze, mai ales în materie de sport. Avea şi el exemplul unor Jean Maurer sau Gheorghe Apostol, care se relaxau pe terenul de tenis de câmp. „Faptul că juca aproape zilnic tenis de camp devenise un fapt de notorietate, care ajunsese şi la urechile primei familii a ţării. Dar cum jocul cu racheta era socotit sport burghez, iar printre parteneri se aflau nu numai Ilie Năstase şi Ion Ţiriac, ci şi prietenii celor doi, Vilas, Ovici sau Panatta, Coman avusese de suportat nu o dată criticile proletare", arată jurnalistul Andrei Vochin în volumul „Super Steaua", care prezintă istoria clubului sportiv.

În vara lui 1983, la iniţiativa lui Coman, Federaţia Română de Fotbal aprobă un nou regulament de transferări. Articolul 8 al regulamentului stipula: „Echipele participante în Cupele europene şi Cupa balcanică pot transfera un singur jucător de la echipele divizionare A (neparticipante în competiţiile internaţionale) B sau C fără acordul de transfer al clubului (asociaţiei) de la care pleacă, dar cu consimţământul scris al jucătorului în cauză; cluburile (asociaţiile) nu pot pierde în baza acestei prevederi decât un singur jucător; cluburile (asociaţiile) care beneficiază de această prevedere sunt obligate să cedeze la schimb un jucător din lotul lor de 23 de jucători.

În aceste cazuri este nevoie de avizul biroului F.R. Fotbal“. Aşadar, avantaj echipelor calificate în competiţiile europene. Demnitarul se ţinuse de promisiune. Începea întărirea echipelor româneşti.

Parpalac pentru arbitru

Când nu se ocupa de competiţia internă, Coman avea grijă de echipa naţională de fotbal. Încă din 1981, activistul perfectase aducerea lui Mircea Lucescu la cârma naţionalei, deşi viitorul „Il Luce“ avea doar 36 de ani. Îl va sprijini pe tânărul tehnician şi după o victorie, dar mai ales după înfrângeri, în ciuda criticilor venite de la partid, cum că Lucescu trebuie dat afară. În plus, când e nevoie, Coman se va dovedi un ajutor eficient pentru echipă, chiar dacă metodele sale sunt deprinse din tradiţia balcanic-orientală. Un exemplu: în ultimul meci al României din campania de calificări pentru Euro ’84, România juca, la Bratislava, cu reprezentativa Cehoslovaciei. Naţionala României avea nevoie de un egal pentru calificare. Marea problemă a partidei nu era însă jocul propriu-zis, ci arbitrul delegat, ungurul Karoly Palotay, care dezavantajase în trecut România în alte meciuri. Pentru a se asigura că, de această dată, Palotay va fi corect, Coman i-a transmis arbitrului, prin intermediari, că anumiţi oficiali români bănuiau că nu ar fi imparţial. Ca un diplomat de cartier, Coman i-a cerut să fie corect în meciul care urmează, dar i-a trimis şi un cadou: „parpalac gen Alain Delon, confecţionat special pentru arbitru din ordinul lui Coman“, arată Vochin în volumul „SuperSteaua“. Rezultatul: România remizează, 1-1, şi merge la Euro.

Coman a finalizat cea mai modernă arenă de fotbal din ţară. Nu numai că îi plăcea sportul, dar Coman se şi pricepea.
Andrei Vochin, jurnalist, în volumul „SuperSteaua“

În toată perioada în care e secretar al CC al PCR şi responsabil de sportul românesc, Ion Coman face tot ce îi stă în putere pentru întărirea Stelei, echipă care, în 1986, avea să obţină, după un sezon fantastic, cea mai mare performanţă a fotbalului românesc: câştigarea Cupei Campionilor Europeni – echivalentul Ligii Campionilor în ziua de azi. Fostul antrenor al Stelei din acea perioadă, Emerich Ienei, povesteşte, pentru „Weekend Adevărul“: „Pe lângă faptul că a fost general de armată, Ion Coman a fost un om de sport care a sprijinit sportul într-un mod extraordinar. Steaua a ajuns acolo, probabil unde multe echipe din România ar vrea, prin sprijinul acestui om. A dorit şi a făcut totul ca echipa Steaua să fie o echipă competitivă în Europa“.

A transmis la TV meciul Barcelona-Steaua

Un amănunt mai puţin ştiut de microbişti, dar mai ales de publicul larg, e faptul că Ion Coman e cel care a obţinut, în mai 1986, acordul Ceauşeştilor pentru transmiterea meciului, cu toate că exista o reticenţă din partea Elenei, care detesta fotbalul. „Iniţial, Ceauşescu nu voia ca finala Cupei Campionilor din 1986, dintre Barcelona şi Steaua, să fie transmisă la televizor. Am avut o discuţie cu el, iar Valentin s-a dus la mama lui, Elena,

pentru a-i convinge să se televizeze meciul“, povesteşte Coman într-un interviu acordat „Prosport“. Chiar şi Emerich Ienei îi recunoaşte meritele: „Dumnealui a fost cel care s-a dus la şeful de atunci, nu vreau să-i pronunţ numele, mă înţelegeţi. Ne-a sprijinit mult şi aici“, spune fostul antrenor al Stelei.

Epopeea relaţiei dintre Steaua şi Ceauşescu nu se opreşte aici. Urmează premierea campionilor. Ion Coman îi povesteşte lui Andrei Vochin în „SuperSteaua“: „Ceauşescu îl desemnase pe Gogu Rădulescu să decerneze medaliile. [...] Firesc, se bucurase că o echipă românească reuşise să câştige, dar nu a lăsat impresia că lucrul acesta e ceva extraordinar. De fapt, pentru el era normal să fim primii în orice domeniu. Atunci, i-am explicat ce înseamnă Cupa Campionilor, ce făcuseră băieţii ăştia şi, până la urmă, a cedat“.

Astăzi, Coman e considerat de cei care au iubit echipa Steaua drept unul dintre responsabilii pentru formarea frumoasei echipe din anii ’80, un factor de echilibru pentru roş-albaştri. Acest lucru e recunoscut până şi de Valentin Ceauşescu, fiul cel mare al cuplului dictatorial, într-unul dintre puţinele interviuri acordate după 1989. „Meritul cel mare a fost al lui Ion Alecsandrescu (n.r. – conducător al Stelei), cel care a creat echipa şi al celor care l-au ajutat. Meritul pentru formarea echipei revine însă şi MApN. Este vorba de generalul Ion Coman şi de ministrul Apărării, Olteanu“, declara Valentin Ceauşescu într-un interviu acordat „Gazetei Sporturilor“ în august 2009.

Din a doua parte a anului 1986, Coman nu se va mai ocupa de sportul românesc, nomenclaturistul fiind păstrat doar pentru rezolvarea treburilor militare care ţineau de CC al PCR. Va fi nevoie de el la mijlocul lui decembrie ’89, când nişte huligani vor face dezordine pe străzile Timişoarei.

Paul Niculescu-Mizil, ideologul de partid: „Eram în burta mamei când am fost închis prima oară“

Paul Niculescu-Mizil şi-a început viaţa politică în închisoare: era în pântecele mamei şi, indirect, plătea şi el pentru greşelile ei. Şi-a încheiat socotelile cu politica tot în închisoare, la Jilava. Între cele două sesiuni carcerale, Niculescu-Mizil a fost însă unul dintre nomenclaturiştii influenţi în Partidul Comunist. Unul dintre ideologii de frunte ai partidului. Dar nu doar pentru ideile acestea a făcut el puşcărie.

22 decembrie 1989, ora 10.00. Şedinţă de urgenţă a Comitetului Politic Executiv (CPEx) în sediul Comitetului Central (CC) al Partidului Comunist Român (PCR), Bucureşti. Dictatorul Nicolae Ceauşescu îşi anunţă tovarăşii care-i rămăseseră alături până în ultima clipă că generalul Vasile Milea, ministru al Apărării, s-a sinucis şi, mai grav, a trădat conducerea partidului. Problema mai mare nu e că militarul e mort, ci că şi-a luat viaţa înainte de a face ordine pe străzile Bucureştiului revoluţionar.

„Trădătorul Milea a plecat de aici şi s-a sinucis. I-am spus să se ducă să dea ordin să aducă unităţile militare, şi el s-a sinucis. A intrat în sala de comandament şi s-a sinucis“, perorează atotputernicul înfricoşat. E dezarmat. Vrea să ştie pe care dintre tovarăşi se poate bizui în această criză, aşteaptă loialitate absolută, speră că va triumfa din nou. Se opreşte cu privirea asupra unuia dintre ei. Întreabă scurt: „Ce spui, Mizil?“. Numitul îi răspunde laconic, retoric, eroic: „Să nu luptăm? Luptăm!“, arată stenograma ultimului CPEx oficial din istoria României.

Cine este acest cutezător atât de disponibil? Paul Niculescu-Mizil e, la 22 decembrie 1989, ora 10.00, membru al CPEx şi preşedinte al CENTROCOOP (Uniunea Naţională a Cooperaţiei de Consum din România, structură care se îngrijeşte de distribuirea

produselor alimentare către toate cooperativele din ţară). E unul dintre comuniştii cu prestigiu din PCR, fost membru important al conducerii partidului. Totuşi, întrebarea dictatorului, formată din numai trei cuvinte, ascunde un subtext esenţial – ehe!, e multă retorică şi multă fineţe în cuvântul tiranului.Paul Niculescu-Mizil făcuse parte dintr-un grup de nomenclaturişti care, încă de la începutul anului, încercase să pregătească scena pentru momentul dispariţiei lui Ceauşescu de la conducerea PCR, după cum arată cercetătoarea Lavinia Betea în volumul de dialoguri cu fostul ministru comunist Ştefan Andrei, „I se spunea Machiavelli".

Securitatea înregistrase, în cursul anului 1989, mai multe discuţii purtate în casa nomenclaturistului Gogu Rădulescu din comuna Comana, unde era abordată strategic tema succesiunii la cârma partidului după moartea lui Nicolae Ceauşescu. În cercul restrâns al celor care voiau puterea se aflau Rădulescu, Niculescu-Mizil, Ştefan Andrei şi Ion Dincă. Un careu de valeţi care dispută puterea asului de pică. Deşi complotul de pensiune rurală n-are absolut niciun efect, până la finalul anului, aşteptările celor patru devin din ce în ce mai reale.

Un singur om se mai putea împotrivi schimbărilor de orice fel: Nicolae Ceauşescu. Dar niciodată un singur om n-a putut opri o revoluţie. Ultima promisiune a lui Niculescu-Mizil se dovedeşte a fi mincinoasă – după Revoluţie, subordonaţii lui Ceauşescu se reordonează. Unii – la puşcărie, alţii – la putere. O parte dintre nomenclaturiştii care fuseseră alături de Ceauşescu în ultimii ani sunt reţinuţi încă din primele zile de noile autorităţi ale vremii. Niculescu-Mizil însă merge înainte cu noul regim, chiar dacă înainte îi era mai bine. În primul guvern postdecembrist, comunistul e numit ministru al Comerţului Interior.

Ce avere avea în 1989

După arestarea lui Niculescu Mizil, procurorii au mers la locuinţa acestuia din strada Emil Zola, numărul 1A, pentru a face o percheziţie.

Potrivit procesului verbal al percheziţiei, în casa fostului demnitar au fost găsite carnete de CEC în valoare de 85.000 de lei, un ceas marca Longines, trei inele, două perechi de cercei şi un medalion, toate din aur, precum şi o bibliotecă în care putea fi găsite mii de cărţi, unele dintre ele fiind ediţii rare. Ceea ce a impresionat cel mai mult la acea vreme a fost colecţia de 127 de tablouri pe care o avea fostul ministru comunist. Printre acestea se regăseau lucrări de Nicolae Tonitza, Iosif Isser, Alexandru Ciucurencu, Corneliu Baba, Camil Ressu, Miliţa Pătraşcu, dar şi de fiul său, Serghei NiculescuMizil. Potrivit mărturiilor lui Serghei, pe nici un obiect de artă nu a fost pus sechestru.

„Avea o prestanţă profesională"

Despre această numire, mai multe explicaţii oferă fostul vicepremier Gelu Voican Voiculescu. „Aproape că nu ne cunoşteam între noi în decembrie 1989. În 27 decembrie, ne-am diferenţiat structurile. Am distribuit în funcţii oameni din jurul nostru, dintre cei care eram participanţi nemijlociţi la Revoluţie. Însă o serie de ministerecheie, ministere tehnice, au păstrat oamenii care fuseseră înainte. Niculescu-Mizil avea o anumită reputaţie. Nu aş spune dizgraţiat, dar destul de marginalizat de Ceauşescu. Avea în spate o anumită carieră şi o prestanţă profesională. A fost menţinut până în 19 februarie, când

a fost arestat, în timp ce grosul CPEx-ului a fost arestat imediat, în decembrie“, spune Voican Voiculescu pentru „Weekend Adevărul“.

De la minister, direct la puşcărie

Acuzat în procesul membrilor CPEx, care, la 17 decembrie 1989, au aprobat cererea lui Nicolae Ceauşescu de a se declara starea de necesitate, în virtutea căreia au fost reprimaţi demonstranţii de la Timişoara, Niculescu-Mizil e condamnat la 16 ani de închisoare pentru complicitate la genocid. E închis la Jilava, unde împarte celula, pentru aproape şase luni, cu Nicu Ceauşescu, fiul cel mic al cuplului dictatorial. Poate părea o caldă ironie stângace – un complotist să fie închis alături de fiul celui pe care voia să-l doboare – dar nu e doar atât. Mezinul lui Ceauşescu avusese la sfârşitul anilor ’60 o idilă cu Donca Mizil, una dintre fiicele lui Paul Niculescu-Mizil. Lista puşcăriaşilor de la Jilava arată, cumva, ca un portret de familie.

Părerea mea, privind retrospectiv, e că a fost o nedreptate arestarea lui Niculescu-Mizil, dar lucrurile sunt acum consumate.

Gelu Voican-Voiculescu, fost vicepremier

Devotamentul lui Ion Iliescu

În 1992, după mai puţin de trei ani de închisoare, fostul subaltern şi discipol pe probleme ideologice al lui Niculescu-Mizil, preşedintele Ion Iliescu, îl graţiază pe acesta. Fostul condamnat nu se mai implică în viaţa politică. „A dus o intensă activitate publicistică, scriind articole, volume de memorii, participând la emisiuni de televiziune şi la reuniuni consacrate regimului comunist din România. Nu şi-a renegat niciodată ideile comuniste, dar a repudiat excesele sale“, explică istoricul Cristina Diac în studiul „Paul Niculescu-Mizil“ publicat în revista „Arhivele totalitarismului“.

Oana Niculescu-Mizil, în ziua primei nunţi, alături de bunicul său.
Sursa: oananiculescumizil.wordpress.com

Diplomat cu studii medii

În 2003, Paul Niculescu-Mizil făcea turnee de promovare pentru cartea sa „De la Comintern la comunismul naţional“, publicată în 2001.
Sursa: vranceaatlastv.ro

În spaţiul public din România democrată, însă, au fost mult mai prezenţi o parte dintre copiii şi nepoţii lui Niculescu-Mizil. Pe de o parte, Serghei Niculescu-Mizil, unul dintre băieţii săi, e o prezenţă constantă, efervescentă, stupefiantă!, în lumea mondenă şi pe platourile de televiziune angajate în showbiz. Pe de altă parte, Oana Niculescu-Mizil, una dintre nepoatele sale, se va implica mai degrabă în viaţa politică. Îşi începe cariera în perioada 2000-2002, când lucrează ca referent la Administraţia Prezidenţială, fiind încadrată la Departamentul Politică Externă, responsabilă de Orientul Mijlociu, Asia şi America Latină. Preşedinte este, desigur, Ion Iliescu, aflat la al doilea mandat. Cel mai probabil, Oana Niculescu-Mizil e încadrată „pe studii medii“ în postul de la Administraţia Prezidenţială, pentru că, în aceeaşi perioadă (2000-2003), urmează şi Facultatea de Marketing şi Afaceri Economice Internaţionale, la Universitatea „Spiru Haret“, al cărei decan era fostul activist comunist Aurelian Bondrea. În 2003, după experienţa în diplomaţie, femeia întemeiază atelierul de design vestimentar Deverra. Legăturile de familie sunt însă secundare în fiecare dintre apariţiile celor doi moştenitori – pentru jurnalişti, pentru români, vor conta mai mult poveştile despre petrecerile lui Nicu Ceauşescu cu Serghei Mizil ori revelioanele, afacerile şi mariajul lui Marian Vanghelie cu Oana Mizil.

Modelul Ticu Dumitrescu şi modelul Niculescu-Mizil

În ultimii ani de viaţă, apariţiile lui Paul Niculescu-Mizil vor fi tot mai rare. La 6 decembrie 2008, ziua în care se validaseră ultimele mandate de parlamentari, la ora 2.00 dimineaţa, Paul Niculescu-Mizil se stinge din viaţă, în clinica privată bucureşteană unde era internat. Nu s-a scris deloc despre moartea lui Niculescu-Mizil la 6 decembrie. Spaţiul era ocupat de anunţul morţii fostului deţinut politic Ticu Dumitrescu, „părintele“ legii lustraţiei şi important lider al PNŢ-CD. „Crema societăţii plânge după modelul «Ticu»“, titra „Adevărul“.

Informaţia că Niculescu-Mizil a murit e prezentată de ziarele importante, scurt şi la obiect, la 8 decembrie 2008. „Jurnalul Naţional“ vorbeşte de decesul fostului demnitar la

pachet cu anunţul că nepoata acestuia, Oana Niculescu-Mizil, a fost aleasă deputat într-o circumscripţie din Bucureşti, învingându-l pe marele afacerist George Becali: „Paul Niculescu-Mizil a susţinut-o până în ultimele clipe în cariera sa politică. În noaptea de vineri spre sâmbătă, tânăra deputată i-a făcut cea din urmă vizită spunându-i că a fost validată oficial ca parlamentar al României. Vestea l-a bucurat enorm pe fostul demnitar din perioada comunistă, care s-a dus pe lumea celor drepţi cu sentimentul că cineva din familie îi urmează prestigioasa carieră publică“. Pe de altă parte, „România liberă“ a optat pentru prezentarea unui portret succint al fostului demnitar, la care adăuga o declaraţie a lui Ştefan Andrei.

„S-a născut într-o familie de comunişti, a crescut într-o familie de comunişti, a rămas comunist până la moarte“, declara Andrei pentru „România Liberă“. Cotidianul „Adevărul“ nu a scris deloc de moartea lui Niculescu-Mizil.

Trupul neînsufleţit al fostului demnitar a fost depus în holul principal al Ministerului de Finanţe până în dimineaţa zilei de 8 decembrie, când a fost dus în capela de la Cernica, loc unde familia avea şi cavoul pentru fostul demnitar.

Ce a rămas după Niculescu-Mizil

După moartea lui Niculescu-Mizil, familia sa rămâne în atenţia mass-media mai mult datorită jurnaliştilor de investigaţii sau scandal. De pildă, în 2008, ziariştii scriu că fiica fostului nomenclaturist, Lidia Niculescu-Mizil, nu şi-a mai plătit chiria la vila de protocol în care locuieşte încă din anul 1984. Vreme de 18 ani, plătise undeva între 450 şi 650 de lei. În februarie 2008, fusese anunţată de autorităţile statului că valoarea chiriei a crescut la 1.805 euro. Lidia Niculescu-Mizil, mama Oanei Niculescu-Mizil, locuieşte şi în prezent în aceeaşi vilă, încă judecându-se cu Administraţia Patrimoniului Protocolului de Stat.

Lidia Niculescu-Mizil a mai fost implicată într-un scandal recent, pentru că fiica sa o angajase, pentru doi ani, la cabinetul său parlamentar. Pe 30 septembrie 2013, deputatul PSD Oana Niculescu-Mizil a fost trimisă în judecată pentru conflict de interese, fiind acuzată că, din mai 2009 până în septembrie 2011, şi-a angajat mama la biroul său parlamentar. La 7 octombrie, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a condamnat-o la trei ani de închisoare cu suspendare, însă în aceeaşi zi, instanţa a decis ca pedeapsa să fie suspendată, fiind pusă sub supraveghere pe un termen de încercare de şase ani. „Perioada de încercare“ presupune că persoana sancţionată trebuie să respecte mai multe măsuri de supraveghere, respectiv să se prezinte la Serviciul de Probaţiune de pe lângă Tribunalul Bucureşti, să anunţe dacă îşi schimbă domiciliul sau reşedinţa, precum şi orice deplasare care depăşeşte opt zile, să comunice şi să justifice schimbarea locului de muncă, dar şi să ofere informaţii privind mijloacele de existenţă.

Paul Niculescu-Mizil a fost unul dintre magnaţii stalinismului naţional, un ideolog marxist convins că socialismul de tip leninist este superior societăţii democratic-capitaliste, pe care a detestat-o până în ultima clipă.
Vladimir Tismăneanu, politolog, în „Lumea secretă a nomenclaturii“

„Câte conserve de fasole aveţi în buzunar, domnule Tismăneanu?“

La 24 septembrie 2010, Oana Niculescu-Mizil publica un text în care critica dur anticomunismul politologului Vladimir Tismăneanu, cel care condusese Comisia Prezidenţială pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România, în primul mandat al lui Traian Băsescu. În articolul „Volodea Tismaneţchi, critic de modă pe banii dezbrăcaţilor“, nepoata fostului demnitar prezenta motivele nemulţumirii sale faţă de Tismăneanu şi, prin ricoşeu, faţă de Băsescu: „Recomand domnului Volodea să-şi încerce norocul la revistele cu tipare de rochii pentru femeile care nu-şi mai permit să-şi cumpere haine într-o Românie curăţată de comunişti de către chiar brava ordonanţă Volodea (n.r. – autorul vrea să spună că „Volodea“ execută ordinele lui Băsescu). Înainte de a trece la problemele serioase ale modei vintage şi diferenţele între branduri, trenduri şi marile case, îl întreb direct pe şeful Comisiei Prezidenţiale pentru Analiza Dictaturii Comuniste din Romania: La câte rochii cumpărate de la magazinele «Toate produsele la 15 lei» au renunţat româncele pentru ca Preşedintele României să vă platească atât amar de vreme degeaba, domnule Tismăneanu? Cate conserve de fasole ale muncitorilor au ajuns în buzunarele dumneavoastră? Câte alocaţii pentru copii, câte pensii de amărâţi? Faceţi socotelile astea în momentele de relaxare de după stresul cercetării! Socotelile fac bine la nervi“, scria Oana Niculescu-Mizil.

Reacţia politologului a venit mult mai târziu, la aproape un an. Tismăneanu s-a declarat nemulţumit că urmaşii lui Niculescu-Mizil i-au luat apărarea părintelui şi bunicului lor pentru activitatea din perioada comunistă şi a subliniat că aceştia ar suferi de abulie (n.r. – simptom fizic caracterizat prin neputinţa de a trece la acţiune) morală. „Nu ştiu ca Mircea Trofin (n.r. – fiul lui Virgil Trofin) să fi participat la deşănţatele eforturi de reabilitare a comunismului în care excelează Serghei Mizil, ca să nu mai vorbesc despre nepoata sa, fiica Lidiei, deputata PSD Oana Niculescu-Mizil, cea ocupată de arborele genealogic menit să demonstreze că Mizil era de fapt urmaşul lui Ştefan ccel Mare, nici mai mult nici mai puţin. [...] Nu toţi urmaşii nomenclaturii suferă de abulie morală“, scrie Tismăneanu în volumul „Lumea secretă a nomenclaturii“.

Faţă de lupta poporului spaniol am manifestat simpatie. Ştiu că la părinţi veneau tovarăşi care discutau despre această luptă şi mi se pare că se strângeau şi ceva fonduri.

Paul Niculescu-Mizil, autocaracterizare pentru Secţia cadre a CC al PMR, 6 iulie 1953

Revoluţionarul avant la lettre

Paul Niculescu-Mizil se naşte la 25 noiembrie 1923, în Bucureşti, într-o familie de foşti militanţi socialişti în perioada Primului Război Mondial, deveniţi comunişti în anii ’20. Tatăl acestuia, Gheorghe Niculescu-Mizil, e un cunoscut socialist din acea perioadă, unul dintre principalii organizatori ai grevelor muncitoreşti din Galaţi şi Bucureşti. Mama lui Paul Niculescu-Mizil, activistă şi ea în cadrul mişcării socialiste, e muncitoare la Societatea Tramvaielor Bucureşti. Nu la fel de cunoscută, dar menţine linia de familie.

Însăşi conceperea lui Paul Niculescu-Mizil e marcată de energia revoluţionară a vremii, după cum susţine acesta în memoriile sale. „Mama şi tata s-au cunoscut mai bine în închisoare, ca militanţi socialişti. După eliberare, m-au conceput pe mine. După aceea, mama a fost din nou arestată. De data aceasta, fiind în burta mamei, am fost şi eu închis pentru prima oară“, povesteşte Niculescu-Mizil în volumul „O istorie trăită“. Istoria începutului anilor ’20 va fi repetată de viitorul lider comunist în toate biografiile şi autobiografiile întocmite pentru Secţia de cadre a PCR.

Paul Niculescu-Mizil, la 26 de ani.
Sursa: ANIC, Fond CC al PCR

„Părinţii au fost membri ai partidului socialist, iar la afilierea la Internaţionala a III-a, în 1921, au votat pentru afiliere. Din 1923, deoarece au deschis o cârciumă şi o băcănie, au întrerupt activitatea în PCR, au rămas simpatizanţi cotizând pentru ajutorarea deţinuţilor antifascişti şi au adus unele servicii partidului în timpul războiului antisovietic“, arată bărbatul într-o autobiografie de partid datată 6 mai 1954, informaţie care poate fi regăsită şi în alte asemenea documente.

Bărbosul de la capul patului

Părinţii îl învaţă de mic pe Paul Niculescu-Mizil ABC-ul socialismului. De pildă, în casa familiei, icoanele şi tablourile sunt înlocuite de portretele liderilor socialişti români. „Când eram copil, deasupra patului aveam portretul unui bărbat frumos, cu mustaţă răsucită în sus, pe care nu-l chema nici Marx, nici Engels, ci îl chema Ştefan Gheorghiu. Era socialistul român care a militat pentru aceste idealuri încă înainte de Primul Război Mondial. Într-o altă cameră, unde stăteau părinţii mei, era un alt portret: era cel al lui I.C. Frimu, unul dintre conducătorii muncitorilor români. Deci am crescut sub aceste portrete ale unor fruntaşi ai mişcării socialiste româneşti“, explică Niculescu-Mizil în volumul „O istorie trăită“.

Anii de liceu, 1934-1942, îi face la Liceul Regele Mihai. Sunt ani dilematici pentru tânărul Paul. E perioada în care îşi formează educaţia socialistă, poate chiar naţionalist-socialistă. Se preocupă de şcoală, e cititor asiduu de Mihai Eminescu, Geo Bogza (cel care publicase în acei ani două volume controversate, „Jurnal de sex“ şi „Poemul invectivă“) şi Émile Zola. Dar, mai mult decât atât – activitate pentru care va fi mândru toată viaţa – distribuie manifeste comuniste în care erau reprezentate luptele republicanilor în timpul Războiului civil din Spania (1936-1939).

Ideologia

Ceea ce Niculescu-Mizil omite să spună cu bună ştiinţă în volumele de memorii şi în interviurile pe care le acordă după 1990 e faptul că, în timpul liceului, cochetează şi cu

mişcările de tineret regaliste. Astfel, în perioada 1934-1936, viitorul lider comunist face parte din Cercetăşie, iar în intervalul 1937-1938, când răspândeşte manifestele republicane, e membru al Străjeriei, organizaţia paramilitară care se opunea legionarilor. După rigorile din prezent, acest melanj îl plasează pe Paul Niculescu-Mizil întrun intolerabil conflict de interese, fie ele doar ideologice. Mai mult de-atât, după terminarea liceului, tânărul se înscrie şi la o şcoală premilitară, aflată pe lângă Academia Comercială şi Industrială. Profilul instituţiei e, bineînţeles, proregalist, ba chiar cu o influenţă profascistă venită pe filiera promovată de Ion Antonescu şi de ocupanţii germani.

În 1943, e chemat de autorităţi pentru satisfacerea stagiului militar, fiind repartizat, iniţial la Ploieşti, apoi la Slănic. La 23 august 1944, Niculescu-Mizil ia parte la luptele din jurul Ploieştiului, purtate împotriva armatei germane, aşa cum subliniază biografiile de partid. „După eliberarea ţării noastre de către Armata Sovietică, împreună cu şcoala de ofiţeri a luat parte la dezarmarea armatei hitleriste pe Valea Slănicului“, arată o biografie de partid din 6 mai 1954.

Lupta

Paul Niculescu-Mizil are, în această perioadă, premoniţia că PCR va fi câştigător în politică. E pariul lui. Se înscrie în Uniunea Tineretului Comunist în noiembrie 1944 şi i se delegă responsabilitatea de a îngroşa rândurile firavei mişcări comuniste cu tineri voluntari. Rămâne în post până la începutul lui ’45, când e eliberat şi din serviciul militar. „La sfârşitul anului 1944 şi începutul lui 1945, am luat parte activă pe linia tineretului la lupta dusă sub conducerea partidului împotriva guvernelor cu majoritate reacţionară, pentru un guvern democrat“, arată Niculescu-Mizil într-o biografie datată 19 octombrie 1955, pentru a sublinia că a pus umărul, chiar dacă nu cu prea multă forţă, la alungarea guvernelor Constantin Sănătescu şi Nicolae Rădescu.

Greşeala

Odată cu instalarea Guvernului Petru Groza, controlat de comunişti, noua putere avea nevoie de susţinere mediatică, de informaţii care să prezinte adecvat promisiunile de bunăstare şi realizările sovieticilor. Avea nevoie de propagandă. Niculescu-Mizil e acolo, în primul rând al mişcării de propagandă comunistă. Se înscrie în PCR şi, în aceeaşi lună, martie ’45, face o mare greşeală: se căsătoreşte religios. Gestul contravine uneia dintre principalele învăţături ale părintelui său ideologic, Karl Marx, pentru care religia nu e decât opium pentru popor. Pentru această ultimă adeziune spirituală, Paul Niculescu-Mizil îşi va pune cenuşă-n cap în autocriticile de partid.

Munca

Căsătoria nu-i va afecta cariera. În perioada aprilie 1945-februarie 1946, bărbatul lucrează în Bucureşti ca redactor la „Scânteia Tineretului“, apoi la „Tinereţea“. După o scurtă experienţă de gazetărie, în februarie 1946, viitorul lider comunist e încadrat ca „lucrător cu munca politică“ la Şcoala Superioară de Partid „Ştefan Gheorghiu“, după cum figura pe statele de plată.

La universitatea de partid, în cei nouă ani pe care îi va petrece în instituţie, Niculescu-Mizil are o ascensiune profesională fulminantă. Intrat ca asistent, deoarece nu avea facultatea terminată, iar comunistul accede, rând pe rând, în funcţii precum director de studii, rector-adjunct şi cea de rector, deţinută între 1950 şi 21 iunie 1954. În acest interval, Niculescu-Mizil are, de asemenea, o perioadă de doi ani, 1949-1951, în care e profesor la Catedra de Bazele marxism-leninismului de la Universitatea din Bucureşti, iar din 1951, e membru al colegiului de redacţie al revistei „Lupta de clasă". În perioada petrecută la Universitatea din Bucureşti, Niculescu-Mizil îşi va demonstra dogmatismul necenzurabil: activistul e pregătit să impună linia partidului şi într-o şcoală de tradiţie, lucru remarcat şi de cei din comisia de cadre a instituţiei. „În colectivul de conducere al Universităţii, când este criticat, nu primeşte repede critica şi este nevoit să se documenteze, ca după aceea să ia poziţie faţă de lipsurile arătate. Caută să fie vigilent, dar uneori aceasta el o transformă întrebuinţând unele metode poliţiste care nu dă rezultatele aşteptate", preciza o fişă de cadre, datată 17 octombrie 1949, semnată de A. Stancu, preşedintele Comisiei de cadre de la Universitatea din Bucureşti.

Durerile

Experienţa universitară a lui Niculescu-Mizil se încheie la 21 iunie 1954. E numit în aparatul organizatoric de partid, fiind mai întâi adjunct-şef la Secţia organelor conducătoare de partid, sindicate şi ale CC al UTM, adică responsabil de tinerii comunişti din partid şi sindicate. Următorul post ocupat e cel de prim-adjunct al Secţiei de propagandă şi agitaţie. Acesta e locul în care Niculescu-Mizil îşi va face un nume în mişcarea comunistă. Nu însă fără dureri de cap. În chestionarul pentru evidenţa cadrelor datat 16 mai 1955, comunistul se plânge de problema medicală.

Fiind tânăr într-o muncă de mare răspundere, pe care i-a încredinţat-o Partidul, faţă de colectivul şcolii şi faţă de studenţii a avut unele manifestări de îngâmfare.
Biografie a Secţiei cadre din cadrul Universităţii din Bucureşti, 17 octombrie 1949

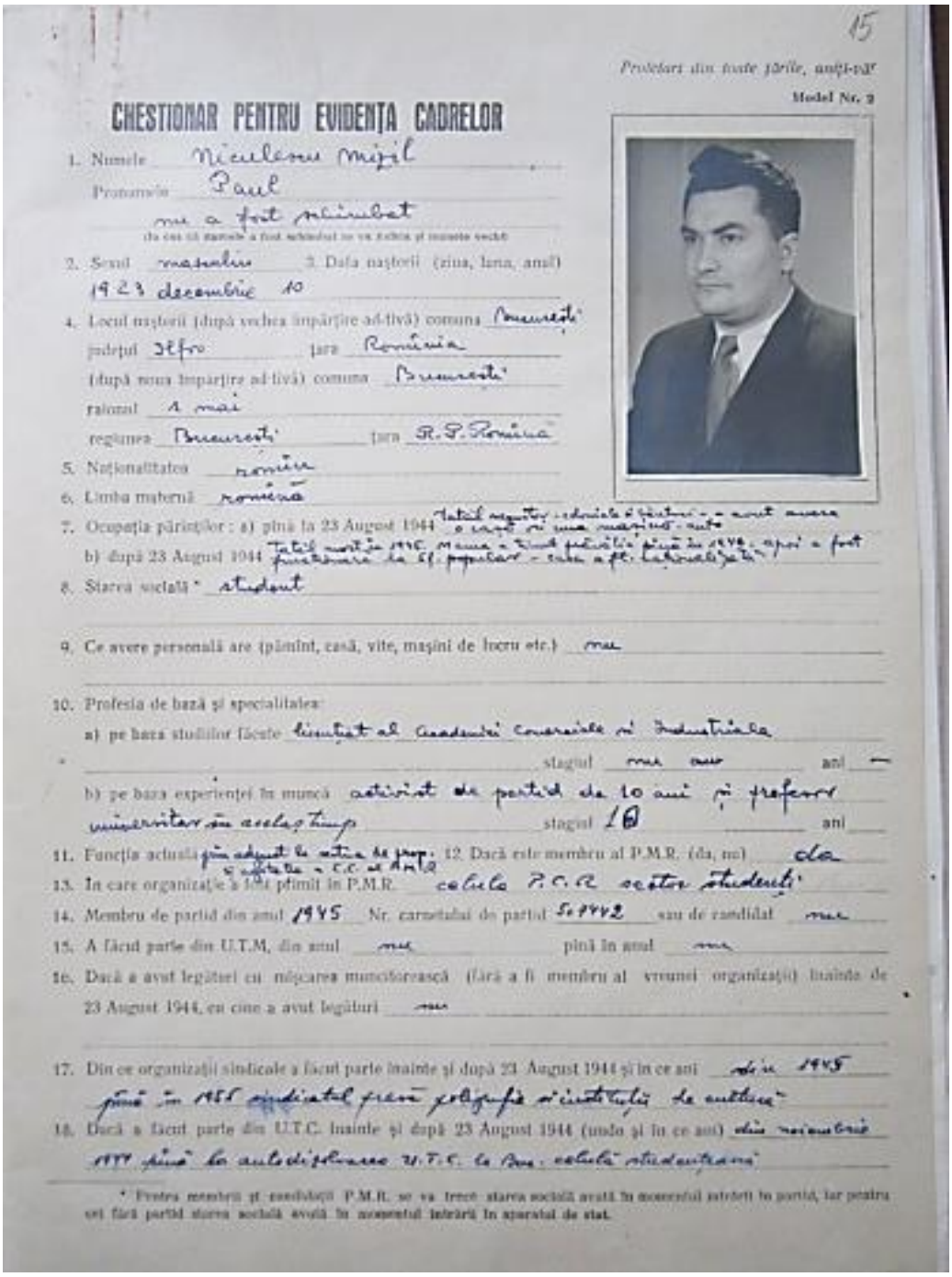

15

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Model Nr. 2

CHESTIONAR PENTRU EVIDENȚA CADRELOR

1. Numele Niculescu Mizil
Prenumele Paul
nu a fost schimbat
(la cei ce numele a fost schimbat se va scrie și numele vechi)

2. Sexul masculin 3. Data nașterii (ziua, luna, anul) 1923 decembrie 10

4. Locul nașterii (după vechea împărțire administrativă) comuna București
județul Ilfov țara România
(după noua împărțire administrativă) comuna București
raionul 1 mai
regiunea București țara R.P. România

5. Naționalitatea român

6. Limba maternă română

7. Ocupația părinților: a) pînă la 23 August 1944 tatăl negustor, ulterior și fabricant - a avut avere și a luat și una mașină - auto
b) după 23 August 1944 tatăl mort în 1946. Mama a fost pensionată pînă în 1948, apoi a fost funcționară la Sf. popular - sfatul al pt. locuințe

8. Starea socială* student

9. Ce avere personală are (pămînt, casă, vite, mașini de lucru etc.) nu

10. Profesia de bază și specialitatea:
a) pe baza studiilor făcute licențiat al Academiei Comerciale și Industriale
stagiul nu are ani —
b) pe baza experienței în muncă activist de partid de 10 ani și profesor universitar în același timp stagiul 10 ani

11. Funcția actuală din aparatul de propag. și agitație a C.C. al PMR 12. Dacă este membru al P.M.R. (da, nu) da

13. În care organizație a fost primit în P.M.R. celula P.C.R. sector studenți

14. Membru de partid din anul 1945 Nr. carnetului de partid 50 9442 sau de candidat nu

15. A făcut parte din U.T.M. din anul nu pînă în anul nu

16. Dacă a avut legături cu mișcarea muncitorească (fără a fi membru al vreunei organizații) înainte de 23 August 1944, cu cine a avut legături nu

17. Din ce organizații sindicale a făcut parte înainte și după 23 August 1944 și în ce ani din 1945 pînă în 1955 sindicatul presei poligrafiei și industriei de cultură

18. Dacă a făcut parte din U.T.C. înainte și după 23 August 1944 (unde și în ce ani) din noiembrie 1944 pînă la autodizolvarea U.T.C. la Bucureștiul studențesc

* Pentru membrii și candidații P.M.R. se va trece starea socială avută în momentul intrării în partid, iar pentru cei fără partid starea socială avută în momentul intrării în aparatul de stat.

Omul care aduce naţional-comunismul

25 ianuarie 1956. Paul Niculescu-Mizil e numit şef al Secţiei de propagandă şi agitaţie din cadrul CC al PMR. Superiorul său e ideologul oficial al regimului, Leonte Răutu, şef al Direcţiei de propagandă şi cultură, iar mâna dreaptă a lui Niculescu-Mizil – Ofelia Manole, unul din cei mai aspri cenzori culturali.

Atribuţiile şefului Secţiei de propagandă şi agitaţie sunt stabilite clar printr-un document de partid, datat 3 martie 1955: selecţionarea şi repartizarea cadrelor, controlul executării hotărârilor partidului şi ale guvernului în domeniul propagandei de partid, al presei şi al altor materiale tipărite, al agitaţiei politice şi al muncii culturale de masă. De

asemenea, Secţia de propagandă şi agitaţie controlează executarea de către comitetele regionale şi raionale a hotărârilor partidului şi guvernului în ceea ce priveşte activitatea de propaganda şi agitaţie, precum şi în ce priveşte selecţionarea cadrelor din acest domeniu. Practic, Niculescu-Mizil are controlul tuturor publicaţiilor de pe piaţă, dar şi al tuturor propagandiştilor din teritoriu. Fiecare mesaj şi fiecare mesager al Partidului trebuie, aşadar, să aibă, întâi de toate, aprobarea sa.

Postul pe care bărbatul îl ocupă e departe de-a fi unul tihnit, echilibrat. Până la urmă, lupta de clasă nu se sfârşeşte niciodată, iar mesajul frontului trebuie să fie, mereu, evidenţiat. Prima criză cu care se confruntă Niculescu-Mizil are loc în noiembrie 1956, odată cu manifestările de solidaritate ale studenţilor români cu Revoluţia din Ungaria. Se cere reformarea sistemului şi un regim mai liberal, cu deschidere spre Occident. „Fireşte, cei mai sensibili la mesajul revoluţiei maghiare, cei mai incitaţi de avansul forţelor antitotalitare, în ţările blocului comunist, erau studenţii din marile centre universitare, în primul rând din Bucureşti, Cluj şi Timişoara“, arată politologul Vladimir Tismăneanu în volumul „Arheologia terorii“. Zeci de studenţi sunt ridicaţi din cămine sau din sălile de curs şi anchetaţi pentru fronda lor la adresa regimului, iar Securitatea şi activiştii din frontul ideologic merg mână în mână în identificarea şi persecutarea celor nemulţumiţi de regim. Niculescu-Mizil rămâne pe front.

Iliescu şi Revoluţia din 1956

Fostul şef de stat Ion Iliescu, cel care, în noiembrie ’56, era preşedinte al Comitetului de Organizare al Asociaţiilor Studenţeşti şi secretar CC al UTM, înţelege cutremurul politic din Ungaria dintr-o altă perspectivă. Lui Ion Iliescu nu-i plac studenţii nici în noiembrie ’56, nici în iunie ’90. Fostul preşedinte pune la îndoială calitatea formală din care aceştia îşi exprimă revendicările. Cu alte cuvinte, să-şi vadă de facultate, să nu se implice în treburi de stat. „Activitatea noastră a fost perturbată şi întârziată de evenimente neprevăzute. Izbucnirea revoluţiei din Ungaria şi reprimarea ei de către trupele sovietice au avut un ecou şi la noi în ţară, mai ales în mediul studenţesc. Au avut loc de acţiuni de protest ale studenţilor, cele mai energice la Timişoara, proteste care au fost înăbuşite prin intervenţia forţelor de ordne şi care s-au soldat cu arestarea unor studenţi [...] Pe de o parte, studenţii îşi exprimau solidaritatea cu acţiunea de revoltă a populaţiei de la Budapesta; totodată, solicitau retragerea trupelor sovietice din România; se pronunţau împotriva sistemului de cote obligatorii din agricultură. Nu exprimau deci, revendicări studenţeşti, ci nemulţumiri mai generale, cu caracter politic, solicitând măsuri pe linia democratizării societăţii şi ameliorarea condiţiilor de viaţă ale oamenilor, în special de la sate“, explică sec Ion Iliescu, fost subaltern al lui Niculescu-Mizil în perioada 1965-1971, în volumul cvasibiografic „Destinul unui om stânga“.

Apropierea de Gheorghiu-Dej

Efectele Revoluţiei maghiare se vor resimţi şi în politica Secţiei de propagandă şi agitaţie. E aici un conflict de idei. Până în 1958, România respectă cu hotărâre şi angajament retorica fratelui mai mare de la est, care nu poate include nicio formă de

naţionalism, oricât de subtile ar fi referinţele. Niculescu-Mizil acceptă linia partidului, n-are ce să facă. Odată cu retragerea trupelor sovietice din România însă, secţia lui Niculescu-Mizil pregăteşte distanţarea faţă de cultura sovietică pentru o revalorizare, din perspectivă ideologică, a creaţiilor neaoşe. Tendinţa aceasta se opune politicii duse până atunci de Leonte Răutu, un internaţionalist convins, însă îi permite energicului Niculescu-Mizil să se afirme şi mai abitir în partid: bărbatul îşi strecoară mesajele prin ciurul comunismului naţional, înclinaţie care e pe gustul liderului Gheorghiu-Dej. Această ieşire din giratoriul internaţionalismului sovietic e resimţită şi la nivelul prieteniei dintre Răutu şi Niculescu-Mizil. Legătura dintre ei începe, uşor, să se stingă.

Istoricul Cristian Vasile explică, în volumul „Politici culturale comuniste în timpul lui Gheorghiu-Dej“: „Ravagiile realismului socialist de esenţă jdanovistă se estompează în anii 1963-1964, iar ideologii literari oficiali admit că este nevoie de o părăsire a clişeelor literaturii din anii 1950“.

Oricum, Niculescu-Mizil coordonează toate strategiile partidului ce ţin de propagandă şi cultură. Printre acestea, cea mai vizibilă e participarea sa la realizarea „Declaraţiei cu privire la poziţia PMR în problemele mişcării comuniste şi muncitoreşti internaţionale“ din aprilie 1964, cunoscută ca Declaraţia de independenţă a României faţă de linia de politică externă sovietică. Comuniştii români exprimau cu subiect şi predicat faptul că nu mai acceptă implicarea URSS sau a altui stat din Tratatul de la Varşovia în treburile interne. Stop. Era un moment de pseudoindependenţă, iar Niculescu-Mizil era acolo, în prima linie.

A pregătit ultima cuvântare a lui Dej

Prin intermediul documentului istoric, sovieticii sunt puşi la punct pentru prima oară de comuniştii români care au drept lider un Gheorghiu-Dej tot mai pătruns de patriotism. În preajma acestuia stă şi Niculescu-Mizil, comunist cu origini socialiste sănătoase şi cu un discurs pe placul dictatorului. Niculescu-Mizil rămâne lângă dictator până în ultimele sale săptămâni de viaţă. Chiar şi ultima cuvântare a lui Dej pentru publicul larg poartă marca Niculescu-Mizil. E vorba de discursul pentru alegerile parlamentare din 7 martie 1965. Mai mult, Niculescu-Mizil e răspunzător şi de înregistrarea audio a ultimei cuvântări, lucru realizat cu dificultate din cauza vocii stinse a dictatorului comunist şi a respiraţiei greoaie. La moartea lui Dej, Niculescu-Mizil e printre puţinii lăsaţi să facă parte din garda de onoare din jurul catafalcului. Fusese un comunist devotat.

La 22 martie 1965, adică la doar trei zile după moartea dictatorului, Mizil e promovat în funcţia de secretar al CC, responsabil de agitaţie şi propagandă, şi, ocazional, de relaţiile internaţionale. Va rămâne membru al Secretariatului până la 21 iulie 1972. Tot în 1965, în iulie, la Congresul al IX-lea al PCR, prima adunare de partid de după alegerea lui Ceauşescu în funcţia de lider al partidului, Niculescu-Mizil e ales membru al Comitetului Executiv al CC al PCR (fostul Birou Politic, redenumit Comitetul Politic Executiv la Congresul al XI-lea din noiembrie 1974), calitate pe care avea să o păstreze până în decembrie 1989.

A descoperit telegrama lui Lenin

Ceauşescu îl poartă pe Niculescu-Mizil în toate delegaţiile. Alături de acesta, dictatorul va merge în primele sale vizite la Moscova. În septembrie 1965, are loc prima vizită de acest fel, prilej în care Ceauşescu va discuta cu omologul său rus, Leonid Brejnev, probleme de interes pentru România socialistă. „Unele (n.r. – teme de discuţie) erau cu adevărat problematice! Precum sistarea livrării uraniului către URSS, pagubele produse de sovromurile sovietice economiei româneşti, tezaurul României confiscat de puterea sovietică după Primul Război Mondial, situaţia românilor cu dublă cetăţenie“, arată cercetătoarea Lavinia Betea în volumul „Viaţa lui Ceauşescu. Fiul poporului“.

Paul Niculescu-Mizil (al treilea din stânga), în vizită la Budapesta. Sursa: Fototeca online a comunismului românesc

Paul Niculescu-Mizil (cu sacoul închis la nasturi), în vizită la un communist italian. Sursa: Paul Niculescu-Mizil, „O istorie trăită“

Niculescu-Mizil îi pregăteşte noului stăpân luările de poziţie, îl sfătuieşte şi-l învaţă ce ştie şi el. Cel puţin în problema tezaurului românesc – încă nerezolvată de statul român – Mizil face o descoperire epocală: o telegramă trimisă de Lenin autorităţilor române în anii ’20, în care liderul sovietic promitea să dea înapoi tezaurul românilor. Documentul va fi arătat şi sovieticilor, deşi aceştia nu vor oferi niciun răspuns părţii române cu privire la tezaur. Totuşi, delegaţia nu se întoarce, ca de obicei, cu directivele sovietice la subraţ. Principiul cel mai important pe care îl enunţă Ceauşescu în faţa ruşilor este că nu va accepta amestecul acestora în treburile interne. Mesajul va fi reiterat şi la Congresul al XXIII-lea al PCUS, din martie 1966, de Ceauşescu şi delegaţia din care face parte, din nou, Niculescu-Mizil. „Amestecul în treburile interne“ devenea un laitmotiv comunist.

August ’68: A pus România pe harta Occidentului

Februarie 1968, Budapesta. Paul Niculescu-Mizil e şeful delegaţiei române la Conferinţa partidelor comuniste şi muncitoreşti. De la începutul lucrărilor, bărbatul stabileşte regulile: în timpul conferinţei nu trebuie să se accepte criticile unui partid comunist către alt partid comunist şi să nu fie pus în discuţie felul în care fiecare formaţiune îşi gestionează politica internă şi internaţională. Mesajul e subtil şi face referire la tensiunile existente între Uniunea Sovietică şi China. Niculescu-Mizil fusese mandatat de PCR să pună pe masa discuţiilor următoarele teme: „La viitoarea conferinţă internaţională să fie invitaţi şi reprezentanţii comuniştilor iugoslavi, şi ai mişcărilor de eliberare; să se accepte introducerea temei luptei împotriva imperialismului pe agenda conferinţei; să semneze, dacă va fi cazul, documentele care susţin lupta nord-vietnamezilor; în reuniunile internaţionale toate decziile să fie adoptate cu vot unanim, fără a-i critica pe alţii“, arată Lavinia Betea în volumul „Viaţa lui Ceauşescu. Fiul poporului“. Conferinţa va debuta însă cu stângul. Sovieticii şi est-germanii lansează atacuri dure la adresa Chinei, acuzată de naţionalism, iar România, la rândul ei, e aspru criticată de reprezentantul comuniştilor sirieni, Khaled Bagdash, rezident la Moscova. Românii erau atacaţi pentru faptul că nu se declarau împotriva comuniştilor chinezi nealiniaţi Moscovei, dar şi pentru politica externă pro-Israel.

Şeful delegaţiei române reacţionează diplomatic şi solicită scuzele publice ale detractorilor. În caz contrar, românii părăsesc conferinţa. Bagdash recunoaşte greşeala, dar scuzele sale rămân neconsemnate în documentele reuniunii. La auzul celor întâmplate, Ceauşescu îşi pierde cumpătul. În miezul nopţii convoacă Prezidiul Permanent şi, la prima oră, pe ambasadorii ţărilor socialiste la Bucureşti pentru a discuta problema. Pentru şeful delegaţiei de la Budapesta are altă misiune, prea clară pentru a fi uşor de îndeplinit: dictatorul voia ca toate delegaţiile prezente la Moscova să se desolidarizeze faţă de poziţia sirianului Bagdash. Cererea lui Niculescu-Mizil nu e respectată. Românii se ridică şi părăsesc şedinţa. Atitudinea lor va fi salutată, abil, de occidentali, care observă o fisură în lagărul socialist.

Condamnă invazia Cehoslovaciei

Gestul demnitarului comunist adânceşte ruptura dintre PCR şi PCUS, pe de o parte, şi dintre PCR şi partidele comuniste aliate PCUS, de cealaltă parte. Acest lucru devine vizibil în luna august a aceluiaşi an, când România nu e invitată să ajute statele din Tratatul de la Varşovia la invadarea Cehoslovaciei. Mai mult, românii critică public demersul iniţiat de sovietici, printr-un miting desfăşurat în Piaţa Palatului la 21 august 1968. Poziţia comuniştilor români faţă de invazia sovietică va readuce România în atenţia Occidentalilor. Cei care vor lua cuvântul în Piaţa Palatului sunt Niculescu-Mizil şi Ceauşescu. Niculescu-Mizil are cuvântul de deschidere la miting, pentru a prezenta poziţia oficială a partidului. După el, Nicolae Ceauşescu ţine un discurs liber, nescris, ferm, istoric.

România devine în acel moment o voce disidentă în lagărul socialist. Cel puţin aşa pare pentru occidentali. În plan intern, însă, lucrurile sunt mai complicate. Din toamna lui

1968, destinderea primilor ani de ceauşism aproape ia sfârşit, iar Niculescu-Mizil pune umărul la schimbări.

Paul Niculescu-Mizil se afla printre liderii de partid ovaţionaţi de români în august '68, după condamnarea invaziei Cehoslovaciei de către trupele Tratatului de la Varşovia. Sursa: Fototeca online a comunismului românesc

Ion Iliescu şi pomul de Crăciun

Principalele probleme ale aparatului de propagandă sunt legate de exprimarea liberă în plan cultural şi de includerea unor tematici cu tentă religioasă în preajma sărbătorilor de iarnă. Politicile regimului n-au însă ecoul aşteptat în rândul românilor: la sfârşitul anului 1968, după ce în noaptea de 24 spre 25 decembrie, câteva sute de studenţi (n. r. – între 800 şi 2.000, potrivit variantei înaintate de istoricul Cristian Vasile în volumul „Viaţa intelectuală şi artistică în primul deceniu al regimului Ceauşescu“) pleacă de la manifestaţiile artistice oficiale ale regimului şi merg la colindat prin cămine şi prin centrul oraşului. Pe ruta Grozăveşti - Facultatea de Drept - Piaţa Universităţii - Bulevardul Nicolae Bălcescu - Bulevardul Magheru - Piaţa Romană, colindătorii poartă şi un brad împodobit. Într-un acces de nebunie se strigă şi „Jos Ceauşescu!“.

A doua zi, dis-de-dimineaţă, Ceauşescu convoacă de urgenţă Comitetul Executiv, şedinţă în care Vasile Patilineţ, secretar al CC al PCR, şi Dumitru Popa, primarul Capitalei, sunt aspru criticaţi pentru că nu au putut să-I ţină sub control pe studenţi. Continuarea muştruluielii activului de partid are loc în şedinţa condusă de Niculescu-Mizil şi Leonte Răutu, la 30 decembrie 1968, unde cei doi cer mai multă vigilenţă din partea restortului de propagandă şi din partea nomenclaturiştilor care se ocupă de mişcările studenţeşti. Scos la raport şi certat pentru proasta gestionare a situaţiei este, în primul rând, Ion Iliescu, atunci ministru al Tineretului şi prim-secretar al UTC. Oricum, evenimentele din

decembrie 1968 se vor solda cu arestări – deşi numărul celor reţinuţi nu este cunoscut nici astăzi.

În 1969, alăturui de Ştefan Andrei, la congresul comuniştilor italieni.
Sursa: Paul Niculescu-Mizil, „O istorie trăită“

În aceeaşi şedinţă din 30 decembrie 1968, Niculescu-Mizil cere ca propaganda să fie mai agresivă, pentru că doar în acest fel românii vor respecta autoritatea comunistă: „Doresc să subliniez rolul presei locale în această activitate, inclusiv al presei literare, culturale, din judeţe. Trebuie să se publice (n.r. – pe) larg în ziarele judeţene, fie sub forma unor pagini, a unor monografii, mobilizându-se toate formele gazetăreşti, asemenea materiale care să evidenţieze superioritatea orânduirii noastre, ideile noastre politice în această campanie electorală“, spune demnitarul comunist. Niculescu-Mizil rămâne la Propagandă până în 1972, când e eliberat din funcţia de secretar al CC şi numit ministru al Învăţământului. Până la urmă, şi Niculescu-Mizil va fi afectat de politica de rotaţie a cadrelor impusă de Ceauşescu.

„Şomer de lux“

Patru ani e ţinut la Învăţământ, iar în iunie 1976 e trimis la Consiliul de coordonare a bunurilor de larg consum, funcţie pe care o ocupă timp de doi ani. „În acest timp, m-am considerat un fel de şomer de lux, adică un şomer cu leafă de viceprim-ministru“, descrie Niculescu-Mizil această perioadă în volumul „România şi războiul americano-vietnamez“.

La 7 martie 1978, Niculescu-Mizil e numit, pentru următorii trei ani, ministru al Finanţelor. În această perioadă, bărbatul îşi însuşeşte atribuţii specifice, mai degrabă, unui demnitar preocupat de comerţul cu străinătatea: călătoreşte de zeci de ori în Asia, unde încheie acorduri comerciale. Ţările preferate: China şi Vietnam. În plus, Niculescu-Mizil participă şi la întâlniri cu delegaţii ale partidelor comuniste din întreaga Europă. E un soi de interfaţă tehnocrată a partidului.

Ultima funcţie în care este numit Niculescu-Mizil înainte de Revoluţia din 1989 e cea de peşedinte al Uniunii Naţionale a Cooperaţiei de Consum (CENTROCOOP), în 1981. Noua sa poziţie, deşi era de rang inferior celor ocupate precedent, era, de fapt, o pomană politică. Demnitarul comunist avea acces neîngrădit la hotelurile şi restaurantele CENTROCOOP şi se asigura de furnizarea produselor alimentare la toate magazinele din ţară ale acestei structuri.

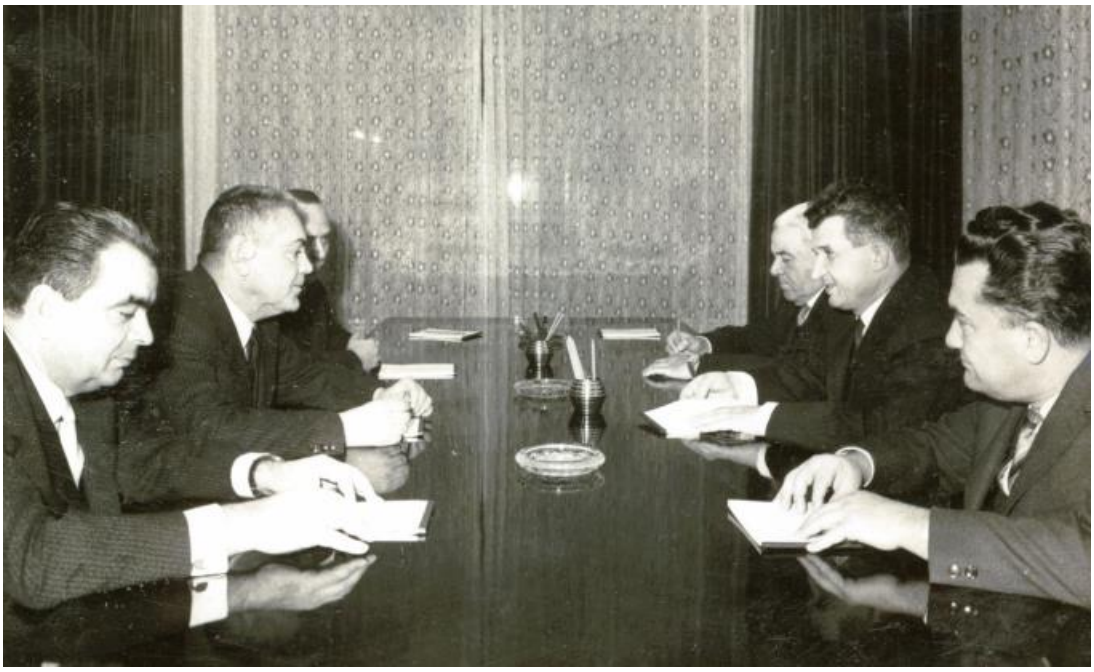

5 ianuarie 1968: Niculescu Mizil (primul din dreapta), alături de Nicolae Ceausescu si Ion Gheorghe Maurer, la o convorbire cu o delegatie a Partidului Comunist Italian. Sursa: Fototeca online a comunismului românesc

Ajuns membru al Prezidiului Permanent al CPEx, Niculescu-Mizil era în prima jumătate ea „Epocii de aur“ unul dintre liderii influenţi ai partidului care l-au sprijinit pe Nicolae Ceauşescu în acapararea puterilor dictatoriale.
Călin Hentea, istoric, în „Enciclopedia propagandei româneşti“

Mizil a fost, fără îndoială, mai inteligent decât mulţi dintre corifeii comunismului dinastic, mai cultivat, mai puţin brutal, mojic, impertinent şi necioplit.
Vladimir Tismăneanu, politolog, în „Lumea secretă a nomenclaturii“

Consider că Niculescu-Mizil a contribuit la instalarea în CPEx a unei atmosfere destinse, eliberate de toxiele neîncrederii şi rigidităţii, chiar de tensiunea complexului puterii.
Dumitru Popescu „Dumnezeu“, ideology comunist, în „Cronos autodevorându-se“

Cum au apărut în România creveţii din Vietnam?

Paul Niculescu-Mizil e unul dintre demnitarii români care au jucat rol de mediator în negocierile secrete dintre americani şi comuniştii vietnamezi pentru încetarea războiului din ţara asiatică (1961-1975). Din mai 1966 până în septembrie 1969, Niculescu-Mizil face patru vizite în Vietnam şi mai multe în China, ţară care supraveghea din umbră Vietnamul comunist. Politica românească pe care o promova tripleta Ion Gheorghe Maurer-Emil Bodnăraş-Paul Niculescu-Mizil în Orient e, întrucâtva, duplicitară. În vreme ce comuniştii români încearcă să se afirme ca purtători neutri de mesaj, în secret, aceştia oferă mai multe ajutoare nerambursabile Vietnamului. „Ne-am dus în Vietnam de «n» ori, am discutat cu vietnamezii. Trebuie să spun că o dată am dus discuţii cu Pham Van Dang (n.r. – lider al Biroului Politic al Partidului celor ce Muncesc din Vietnam) în buncăr, un adăpost antiaerian.

Când americanii bombardau Hanoiul, noi am discutat în buncăr“, descrie Niculescu-Mizil negocierile în volumul „România şi războiul americano-vietnamez“.

În urma rolului de mediatori, comuniştii români vor avea doar de câştigat: vor fi percepuţi de Statele Unite drept o ţară cu care se poate dialoga şi vor obţine sprijinul american în achiziţionarea de tehnologie nouă pentru industrie şi agricultură. În plus, China va fi cucerită de atitudinea românilor care sfidau Moscova atunci când se cerea blamarea Partidului Comunist Chinez ca formaţiune cu tendinţe naţionaliste. Nu în ultimul rând, relaţiile comerciale între Vietnam şi România se vor derula bine în perioada 1975-1985, România importând în anii comunismului celebrii creveţi vietnamezi care în „Epoca de Aur“ erau serviţi în restaurante având rol de chipsuri.

Vietnamezii vor rămâne cu datorii faţă de România după ajutoarele date în perioada de conflict. „În 1994, s-a stabilit ca o datorie de circa 100 de milioane de dolari să fie achitată de Vietnam (n.r. – către România) în orez, cositor, rutin (material pentru confecţionarea scaunelor de grădină), creveţi, diverse produse tropicale“, conchide Niculescu-Mizil în volumul „România şi războiul americano-vietnamez“.

Ce se ascundea sub cocul Linei Ciobanu?

Lina Ciobanu era cunoscută în ceauşism mai ales prin prisma înfăţişării sale: cocul cuminte şi deuxpiece-ul tradiţional. Această imagine-clişeu ascundea însă o biografie fără prea multe repere. În afară de frizura standard, Lina Ciobanu n-a reuşit să lase o amprentă personală în comunism. În spatele cocului nu se asundea, de fapt, mai nimic.

17 decembrie 1989, ora 17.45. Şedinţă a Comitetului Politic Executiv (CPEx) al Comitetului Central (CC) al Partidului Comunist Român (PCR). Nicolae Ceauşescu improvizează un rol care-i este total necunoscut: cel al demisionarului. „Alegeţi-vă alt secretar general.“ Apoi trânteşte teatral hârtiile din faţa sa şi se îndreaptă, agale, dar hotărât, către ieşire. Cornel Pacoste se pune de-a curmezişul uşii, cu mâinile pe clanţă, ca să nu plece tovarăşul, cine ştie pe unde s-ar fi dus. E un nepermis blocaj politic la nivelul forurilor superioare de conducere.

Ceilalţi nomenclaturişti încearcă să-l înduplece pe dictator cu cuvinte mieroase: „Vă rugăm să nu vă supăraţi“, „Nu aşa, tovarăşe secretar general! Eu niciodată n-am să vă părăsesc!“, „Nu se poate, tovarăşe secretar general! Noi nu asta am vrut! Nu vom merge fără dumneavoastră“. Elena Ceauşescu răbufneşte şi ea. „Uite ce i-aţi făcut lu’ tovarăşu’“, îi ceartă pe oamenii de stat. Ana Mureşan şi Lina Ciobanu încep să plângă! Tensiunea momentului pare să le copleşească pe femei.

Indiferent dacă lacrimile deşertate în şedinţa de partid sunt sincere, bărbăteşti, ori dacă nomenclaturiştii îşi asumă, cu o stranie unanimitate spontană, rolul de bocitoare în acest act din teatrul ceauşist absurd, rezultatul rămâne previzibil: Nicolae Ceauşescu se întoarce pe scaunul său şi îşi reia prerogativele. Şi, până la urmă, sunt prea puţine femeile care au dezlegat, prin lacrimi, bufeurile actoriceşti ale dictatorilor.

Războiul de cusut al Linei Ciobanu

Lina Ciobanu ştie însă că are nevoie de protecţia lui Ceauşescu mult mai mult decât ar fi avut el vreodată nevoie de sprijinul ei. Femeia e, de puţină vreme, viceprim-ministru al Guvernului, însă românii o cunosc mai mult drept „doamna cu coc“, ministrul Industriei Uşoare (1975-1987). Carevasăzică, femeia păstorise, mai bine de un deceniu, unul dintre domeniile strategice ale economiei socialiste româneşti. Cel puţin în teorie, Lina Ciobanu era cea care coordona, printre altele, legendarele fabrici româneşti de textile şi încălţăminte, vestigiile cărora fac şi astăzi obiectul nostalgiei românilor. Numai că, în decembrie ’89, românii ştiau mai bine că producţia din acest domeniu nu prea le era adresată lor, ci partenerilor importatori – de pildă, pentru luxuriantele covoare de Cisnădie, cumpărate chiar şi la preţul unui salariu!, se putea aştepta ani buni.

De fapt, Lina Ciobanu nu era decât o altă curtezană din castelul de cărţi de joc al lui Nicolae Ceauşescu. Fusese o simplă ţesătoare de la ţară, adusă de partid în Capitală şi aruncată, din motive ce n-au nicio legătură cu înzestrările personale sau profesionale, în funcţii de conducere ale aparatului comunist. Dar Lina Ciobanu n-a reuşit niciodată să descurce iţele puterii. A rămas, până la prăbuşirea regimului tutelar al cuplului dictatorial, o marionetă docilă, comodă, cu gândul că singurul război pe care-l purtase vreodată fusese cel de cusut.

Avea un IQ de 105

Prăbuşirea comunismului îi lustruieşte însă femeii oglinda în care se privea. Lina Ciobanu se vede lipsită de prieteni, deci de apărare, lipsită de capacitatea de a înţelege ce i se întâmplă, deci de orice remuşcare. Din mama adoptivă a cusătoreselor din România, Lina Ciobanu se vede acuzată şi condamnată în „lotul“ CPEx pentru favorizare la genocid, după cum arată rechizitoriul nr. 88/P/1990 din 4 iunie 1990, Secţia Parchetelor Militare. Totuşi, documentele din proces arată că femeia avea o inteligenţă corespunzătoare unui IQ de 105, care, deşi printre cele mai mici înregistrate în rândul foştilor demnitari din CPEx, rămâne peste coeficientul mediu în calcularea IQ-ului, de 100 de puncte. Mai jos de Lina Ciobanu se aflau doar Miu Dobrescu şi Ana Mureşan, fiecare cu valori de IQ sub medie, de 98, respectiv 92.

Lina Ciobanu, despre regele Mihai I

Fie că amnezia pe care o afişează e autoindusă, fie că e autentică, Lina Ciobanu pozează în ţinuta bunicii candide, neajutorate, nedreptăţite. De pildă, la 14 martie 1991, acordă un interviu de pe patul Spitalului Penitenciar Jilava, unde era internată, după spusele ei, pentru „hipertensiune, cardiopatie, apariţia mai multor lipoame, reumatism

poliarticular generalizat“. Femeia se laudă că localitatea sa natală, satul Potcoava (judeţul Olt) avea gară pentru trenuri, în timp ce Scorniceştiul lui Ceauşescu – nu. Că la organizarea administrativ-teritorială, zona s-a numit Raionul Potcoava, nu Raionul Scorniceşti. Că toate rudele sale apropiate au rămas muncitori în producţie, n-au fost ajutate să se ridice în fotolii de „director“. Preopinentul îi îngăduie şi judecăţi de incertă valoare: de pildă, Lina Ciobanu spune că revenirea regelui Mihai I ar însemna un regres care-ar întoarce România înapoi „cu nu ştiu cât timp“. Aici are şi un exemplu: „Eu am trăit şi perioada monarhiei. Eram la şcoală. Şi venea aşa-zisul ajutor al reginei Maria pentru copiii săraci. Ne dădeau dimineaţa câte-un ceai făcut cu zahăr ars şi o bucată de pâine sau mămăligă“.

Mai important: la puţin peste un an distanţă de momentul în care se ploconea lăcrămos în faţa cuplului dictatorial, Lina Ciobanu îşi caracterizează părinţii politici în tuşe groase: „Elena Ceauşescu era un om înrăit împotriva femeilor şi omul cel mai rău care a adus rău. Cea mai rea fiinţă. Ea acaparase... Două calităţi avea: era rea şi proastă. Şi prostul nu e prost destul dacă nu e şi fudul“, spune femeia apelând la proverbiala inteligenţă de Potcoava. Aparte de ironiile specifice aceluiaşi raion de Potcoava, atitudinea femeii din spitalul penitenciar este simptomatică pentru întregul lot acuzat în procesul postdecembrist: în faţa instanţelor şi în faţa românilor, fiecare dintre nomenclaturişti îşi declina responsabilităţile către instanţa superioară de partid, Nicolae şi Elena Ceauşescu, pe care toţi îi zugrăveau în imagini tenebroase, ca pictorii italieni din secolul al XVII-lea.

În orice caz, la 20 aprilie 1992, în urma recursului, Curtea Supremă de Justiţie, Secţia Militară, schimbă încadrarea juridică a faptelor din infracţiunea de participare la genocid în cea de complicitate la omor deosebit de grav şi complicitate la tentativă de omor deosebit de grav. Lina Ciobanu e condamnată la 16 ani de închisoare şi 8 ani – interzicerea unor drepturi. La auzul veştii, femeia face infarct. Jurnaliştii de la Europa Liberă scriu, la 27 aprilie: „Un fost oficial comunist român de vârf, ministru al Industriei, Lina Ciobanu, a suferit un preinfarct la două zile după ce a fost condamnată la 14 ani (sic!) de închisoare. [...] Ciobanu e paralizată într-un spital din Bucureşti“.

Ce se putea întâmpla cu „peruca“ Linei Ciobanu

Dumitru Popescu „Dumnezeu“, unul dintre ideologii partidului, descrie, în volumul „Am fost şi cioplitor de himere“, atmosfera tensionată pe care trebuia să o îndure acuzaţii la recurs: „În sala de judecată a pătruns o hoardă de barbari. Au întins pe pereţi cârpe cu inscripţiile «Moarte comuniştilor!». Erau cam 100 de oameni recrutaţi din pegra bucureşteană, din exemplarele cele mai degradate ale societăţii, figuri lombrosiene, fiinţe abrutizate de alcool şi droguri. Aveau câţiva lideri printre care, bănuiesc, o alienată mintal. De altfel, mai mulţi păreau ieşiţi direct din casa de nebuni. […] În prezenţa poliţiştilor totalmente apatici, a început canonada. […] Femeilor din CPEx li se spunea «Fă, nenorocito, fir-ai a dracului de bestie, îţi iau peruca din cap şi mă şterg cu ea la fund». Există o limită a bunului simţ care te împiedică să intri în psihologia acestor animale cu chip de om“. Cu toate că efervescenţa românilor anticomunişti din anii ’90 putea ajunge uşor la paroxism, caracterizarea lui „Dumnezeu“ rămâne, însă, în logica propagandei comuniste, care-i descria pe duşmanii poporului în acelaşi stil. De altfel, aceeaşi manieră de raportare la oponentul politic poate fi întâlnită şi în cazul studenţilor „golani“ din Piaţa Universităţii – în acest caz autorul fiind preşedintele Ion Iliescu. E şcoala de agitaţie şi propagandă a partidului, nu insistăm.

Scrisoarea celor şase: comuniştii cer graţierea

E uşor de intuit că niciunul dintre nomenclaturiştii condamnaţi în lotul CPEx nu şi-a ispăşit întreaga pedeapsă, cei mai mulţi dintre ei fiind graţiaţi chiar de către preşedintele Ion Iliescu. De altfel, în anii ’90, se spunea că acuzaţia de genocid nu era decât o gogoriţă, o „mână de ajutor“ a cărei miză ar fi fost ca, la recurs, odată cu schimbarea încadrării juridice, pedepsele să fie micşorate, urmând ca, rând pe rând, acuzaţii să fie eliberaţi.

Dacă această conspiraţie a genocidului e adevărată nu ştim. Un lucru însă e clar: la 20 septembrie 1994, Lina Ciobanu, Constantin Nicolae, Gheorghe Oprea, Constantin Olteanu, Dumitru Popescu „Dumnezeu“ şi Gheorghe Pană, singurii membri ai CPEx care mai rămăseseră în arest redactează o scrisoare deschisă emoţionantă preşeditelui Ion Iliescu şi partidelor din parlament. Oamenii îşi cer graţierea subliniind că se află „încă sub povara condamnărilor nedrepte la care au fost supuşi“. Redăm un fragment consistent din depeşa lacrimogenă: „Domnia Voastră, Domnule Preşedinte, încercând să îndreptaţi ceva, aţi intervenit în baza împuternicirilor Constituţiei şi aţi graţiat un număr dintre noi, condamnaţi la pedepse până la 16 ani în acelaşi unic proces şi în baza aceloraşi acuzaţii.

Se ştie, Domnule Preşedinte, că am fost condamnaţi pe nedrept, într-un proces penal înscenat, pentru apartenenţa politică în fostul CPEx şi că, în prezent, prin prisma drepturilor omului şi ale cetăţeanului, România nu mai are dreptul de a deţine prizonieri politici“. Aşadar, din puşcărie, cei şase îl trăgeau la răspundere pe Ion Iliescu pentru că au fost uitaţi! În plus, potrivit retoricii acestei scrisori, semnatarii susţin nu doar că ei sunt prizonieri politici, ci că România a avut, cândva, dreptul de a menţine închisori politice! În acest fel îşi afişau cei şase penitenţa, aceasta era căinţa lor. Şi nu e tot: în scrisoarea către partide, nomenclaturiştii scriu: „Rugămintea noastră este de a iniţia sau, în ultimă instanţă, de a sprijini un proiect de lege pe baza căruia Parlamentul [...] să decidă graţierea

noastră. [...] Fără îndoială realizaţi pe deplin că acest act nu numai că nu va dăuna prestigiului partidului Dumneavoastră, ci dimpotrivă, vă va afirma ca factor de normalitate şi dreptate socială“. Scrisoarea e publicată integral în „Evenimentul Zilei“ din 21 septembrie, la o zi după ce Ion Dincă şi Ludovic Fazekaş fuseseră eliberaţi.

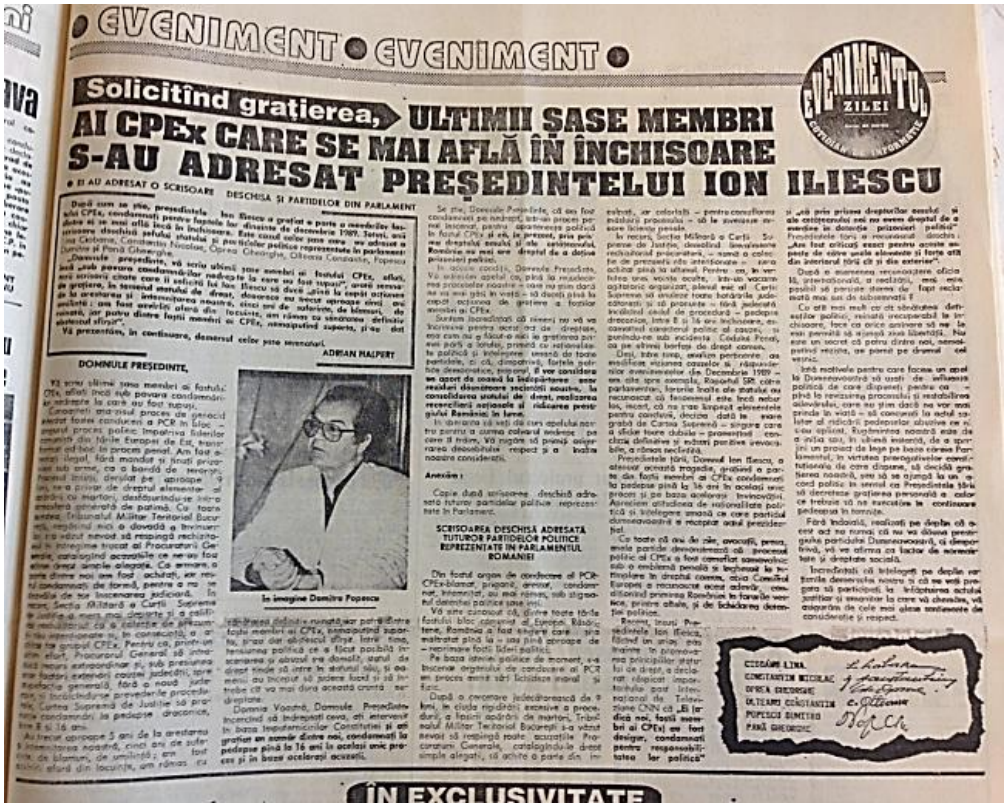
EVENIMENT • EVENIMENT •

Solicitînd graţierea, ULTIMII ŞASE MEMBRI AI CPEx CARE SE MAI AFLĂ ÎN ÎNCHISOARE S-AU ADRESAT PREŞEDINTELUI ION ILIESCU

• EI AU ADRESAT O SCRISOARE DESCHISĂ ŞI PARTIDELOR DIN PARLAMENT

DOMNULE PREŞEDINTE,

ADRIAN NAUPERT

In imagine Dumitru Popescu

SCRISOAREA DESCHISĂ ADRESATĂ TUTUROR PARTIDELOR POLITICE REPREZENTATE ÎN PARLAMENTUL ROMÂNIEI

EVENIMENTUL ZILEI

ÎN EXCLUSIVITATE

Pavilionul lăuzelor

Oricum, dintre cei închişi la Jilava în anii ’90, se pare că Lina Ciobanu avea cea mai tristă soartă. Dumitru Popescu „Dumnezeu“ povesteşte, în volumul V al seriei memorialistice „Cronos autodevorându-se“: „Lângă «curticică» se afla aşa-zisul pavilion al lăuzelor. Nici acum nu înţeleg de ce, într-o închisoare cu femei doar «de sămânţă» (am văzut în total cinci-şase în decurs de aproape trei ani, şi acelea în trecere, stârnind adevărată senzaţie), s-a simţit nevoia unei atari instituţii. Probabil erau aduse special, din alte penitenciare, înainte de a naşte. În acest pavilion, singura «casă la curte» din Jilava, fuseseră încartiruite cele trei politice, membre al CPEx: Suzana Gâdea, Lina Ciobanu şi Ana Mureşan. […] Trăiau cel mai aproape de drept-comuni (n.r. – deţinuţii de drept comun) şi obscenitatea deţinutelor le neuranestezia. Erau mai deprimate decât noi, fiindcă erau mai expuse iradierii penitenciare“. Până la finalul anului, şi semnatarii scrisorii celor şase sunt graţiaţi de preşedintele Ion Iliescu. După eliberarea din puşcărie, Lina Ciobanu se retrage definitiv din viaţa publică. Nu mai scrie scrisori, nu mai acordă interviuri, nu mai spune nimic. Refuză orice apariţie prin intermediul nepoatei sale, Constanţa Popa, fost deputat al Partidului România Mare, remarcată pentru prima iniţiativă legislativă pentru legalizarea prostituţiei.

Boala şi pensia

Imaginea „doamnei cu coc“ se estompează, uşor, din conştiinţa publică. Mai e amintită, aiurea, în cuvântul vreunui nomenclaturist care încă se luptă cu trecutul – de

pildă, fosta sa colegă de CPEx, Ana Mureşan, se lăuda, în 2007, la funeraliile lui Ion Dincă, zis „Teleagă“, că ea i-a mărit pensia Linei Ciobanu. „E bolnavă, avea 6 milioane şi i-am făcut 15 milioane“, spunea Mureşan.

Numai gazeta lui Vadim Tudor, „România Mare“, ce mai are grijă de memoria sărmanei doamne: pe 29 septembrie 2012, sub semnătura „Dumitru Avram“, oficiosul PRM atrage atenţia că o oarecare româncă arestată în Sardinia (Italia), sub acuzaţia că a maltratat bolnavi de Alzheimer, numită Maria Truşcă, a fost ilustrată, în publicaţia „L'Unione Sarda“ cu o fotografia mai veche a Linei Ciobanu. Tribunul împarte adevărul în două: „Femeia din imagine nu este alta decât Lina Ciobanu, fostă membră a CPEx, care avea să fie arestată, împreună cu toată conducerea PCR, după aşa-zisa revoluţie; ea a mărturisit, ulterior, că, în timpul interogatoriilor, era ameninţată cu smulgerea unghiilor de la mâini“. Concluzia: „L'Unione Sarda minte ca o gazetă imperialistă“. După tumultul anilor '90, Lina Ciobanu şi-a găsit liniştea în acest anonimat. „Toţi conducătorii comunişti au murit săraci“, scria Dumitru Popescu „Dumnezeu“ în „Am fost şi cioplitor de himere“.

Visul unei ţesătoare de la „Partizana“

Lina Ciobanu se naşte la 22 martie 1929 într-o familie săracă din comuna Potcoava, regiunea Piteşti (azi, judeţul Olt). Numele său de fată e Gherghel Elena. Părinţii, Năstase Gherghel şi Maria Gherghel (născută Gheorghe), au o gospodărie mică şi un hectar de teren arabil. Tatăl femeii e dijmaş pe moşia din comună, arată o notă de verificare a partidului din 24 decembrie 1956.

Lina are un frate şi trei surori. În chestionarele de partid completate în anii '50 şi '60, va scrie că fratele e sudor la o întreprindere din Bucureşti, iar surorile – Stanca Roler, muncitoare la fabrica de medicamente „Tableta“, Teodora Dîrvăreanu, lucrătoare la Miliţia Craiova, şi Ioana Popa, ţărancă de gospodărie, dar membră a Gospodăriei Agricole Colective.

Traumele de psihanaliză infantilă

Fata nu se remarcă în comună – „este cunoscută din comună că era element cinstit, cu purtări corecte faţă de oameni şi nu a avut preocupări politice“, scriu activiştii de partid. Totuşi, tânăra Lina Gherghel trăieşte cu frustrarea sărăciei, deci a inadecvării. În autobiografiile de partid, îşi expune traumele de psihanaliză infantilă: „În timpul cât am fost elevă în şcoală în perioada din 1936-1943, încă nu-mi dădeam seama de educaţia pe care burghezia căuta s-o insufle în rândul ţărănimii. În această perioadă încă nu-mi dădeam seama de ce sunt moşieri şi de ce sunt săraci. Eu credeam că aşa s-au născut ei“, scrie femeia la 13 februarie 1953.

Caznele meseriei de moaşă

În 1991, în cadrul interviului acordat din Spitalul Penitenciar Jilava, îşi aminteşte despre perioada copilăriei tot prin prisma restricţiilor financiare: „Eu m-am născut pe moşie boierească. Eu am trăit şi-am muncit pe moşie boierească până când am plecat din comună după 7 clase primare şi am venit după bombardament să mă angajeze în fabrică. Dar n-am vrut să mă fac ţesătoare. Am vrut să mă fac moaşă. Era ceva în comună la noi, că toate se duceau să se facă moaşe. Examenul l-am dat la Maternitatea de la Griviţa. L-am luat. Când a venit tata şi i-am zis [că am nevoie de] atâtea costume, atâtea cearşafuri, atâtea bonete, zice: «Tată, noi dormim pe rogojină. De unde să-ţi dau eu toate astea? Noi avem câteva pături în casă. Le iei pe astea? Nu te ajută cu nimic. Du-te mai bine la fabrică»“, povesteşte Lina Ciobanu.

Totuşi, în documentele de partid, nu menţionează această oprire din parcursul său profesional. De fapt, după ce absolvă şapte clase primare în comună, Lina Ciobanu rămâne, timp de trei ani, în casa părintească pentru a-i ajuta pe bătrâni la muncile câmpului. Abia în anul 1946, când comuniştii deja controlau toate instituţiile din România, Lina Ciobanu vine la Bucureşti şi se angajează muncitoare la Imprimeria „Pretex“. După doi ani, pentru că întreprinderea se desfiinţează, femeia rămâne fără loc muncă. Nu se mai întoarce la Potcoava. Acum are familie şi copil. În plus, în noiembrie 1947, fusese primită în partid şi, deşi nu-i fuseseră încă atribuite sarcini concrete, perspectiva pe care i-o oferă rămâne atrăgătoare.

Proletari din toate ţările uniţi-vă!
PARTIDUL MUNCITORESC ROMÂN
CARNET PROVIZORIU
Nr. 331435
Numele Gergle
Pronumele Lina
Data naşterii 22 Martie 1929
Anul încadrării în Partid 1947
Org. care a eliberat carnetul: Lubcovi
Data eliberării carnetului 29.11.1950
Semnătura personală Gergle Lina
A fost verificat
Preşedinte,

Dăruirea

În ianuarie 1949 se angajează la Fabrica de textile „Pariziana“ şi se califică ţesătoare. E domeniul în care femeia avea să-şi construiască întreaga carieră. Începe cu titlul de „fruntaşă în producţie“, după cum arată un referat de cadre din 14 iulie 1960. Devine apoi membră în biroul organizaţiei de bază a partidului, iar visurile ei încep să fie din ce în ce mai clare: Lina Ciobanu se va dărui ascensiunii în Partidul Comunist până când va ajunge viceprim-ministru al Guvernului României.

Cum a făcut carieră în partid

În decembrie 1951, Lina Ciobanu e trimisă în prima zi de şcoală dintr-un curs de trei luni la Comitetul Raional PMR Griviţa Roşie. După absolvire, rămâne asistentă la şcoală. Trei luni îi fuseseră de ajuns să înveţe, să înţeleagă şi, apoi, să poată împărtăşi din înţelepciunea partidului. În cadrul obscurei instituţii de învăţământ, Lina Ciobanu îşi face însă şi prieteni – o arată una dintre referinţele cuprinse în dosarul de cadre al femeii: domnul Tudose îi scrie o frumoasă apreciere pe 25 februarie 1953: „Eu supsemnatul Tudose Ilie Membru de P din anul 1945 cunosc pe Tov. Ciobanu Lina de 6 luni de zile de când lucrează ca asistentă la şcoala de 6 luni a raionului Griviţa Roşie. În această perioadă (adică dela 15.IX.1952 la 25.II.1953) tov Ciobanu sa străduit să se achite de sarcina pe care Parditul ia încredinţato. Deşi la început nu era suficeint de pregătită din punct de vedere ideologit, dar prin eforturile depuse zi de zi tov. a reuşit să crească frumos şi să facă faţă munci de asistent“. Bărbatul ştie ce scrie. Fusese instruit bine de tovarăşa Lina Ciobanu, iar acest lucru e vizibil nu doar în ortografia lui ingenuă, ci şi în bagajul ideologic afişat: mai întâi critica, apoi lauda!

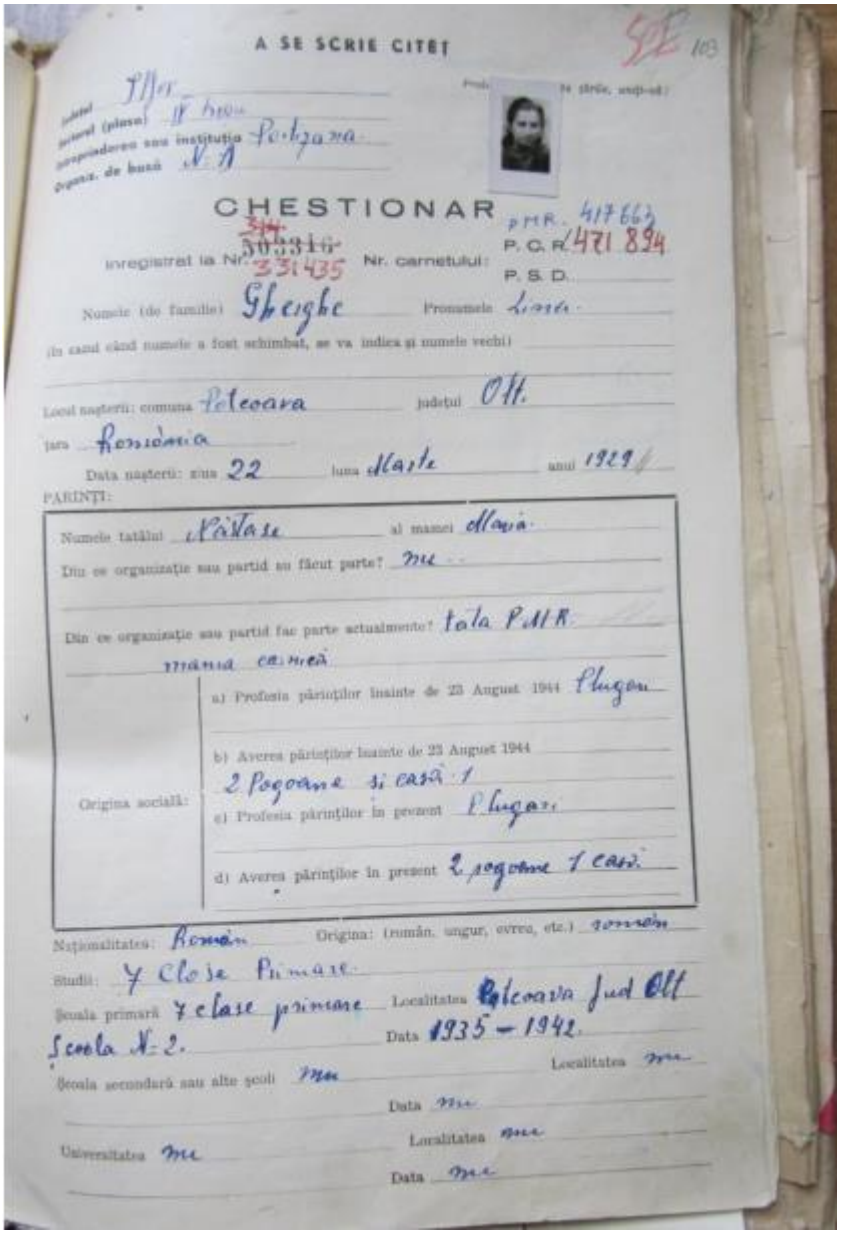
A SE SCRIE CITEŢ

CHESTIONAR

Nr. carnetului: 331435

Numele (de familie): Gheorghe Prenumele: Lina

Locul naşterii: comuna Poleoara judeţul Olt

Data naşterii: ziua 22 luna Martie anul 1929

PARINŢI:

Numele tatălui: Petrache al mamei: Maria

Din ce organizaţie sau partid au făcut parte? nu

Din ce organizaţie sau partid fac parte actualmente? tata PMR mama cămină

Origina socială: a) Profesia părinţilor înainte de 23 August 1944 Plugari

b) Averea părinţilor înainte de 23 August 1944 2 Pogoane şi casă 1

c) Profesia părinţilor în prezent Plugari

d) Averea părinţilor în prezent 2 pogoane 1 casă

Naţionalitatea: Român Origina: (român, ungur, evreu, etc.) român

Studii: 7 Clase Primare

Şcoala primară 7 clase primare Localitatea Poleoara Jud Olt

Data 1935 – 1942. Şcoala N. 2.

Şcoala secundară sau alte şcoli nu Localitatea nu

Data nu

Universitatea nu Localitatea nu

Data nu

N-a putut face faţă la Geografie

Lina Ciobanu nu rămâne mult între ceferişti. În 1954, e trimisă la cursul de perfecţionare a cadrelor de pe lângă Şcoala Superioară de Partid „Ştefan Gheorghiu“, pe care-l absolvă cu calificativul „foarte bine“. E din nou repartizată ca asistentă – de această dată, la catedra de geografie a şcolii. „Neavând însă pregătirea necesară pentru această disciplină, cu toate eforturile depuse, n-a putut face faţă şi după patru luni a cerut să fie dată într-o altă muncă“, arată un referat de cadre din 14 iulie 1960.

În decembrie 1956, femeia e promovată în funcţia de şef al sectorului muncă de partid în rândul femeilor din Comitetul orăşenesc Bucureşti al partidului. Lina Ciobanu înţelege că e timpul să-şi rafineze educaţia de partid. Până la urmă, cu puteri mari, vin şi mari responsabilităţi. Din 1957, se duce la cursurile de la „Ştefan Gheorghiu“, iar după absolvire, în iulie 1960, munceşte, timp de un an, ca instructor teritorial al Comitetului orăşenesc de partid Bucureşti. Din 1961, chiar e numită primsecretar al Comitetului raional de partid „1 Mai“ din Bucureşti.

Maratonul prin şcolile partidului

Referatele de partid arată că, până în 1962, femeia devine absolventă şi a Şcolii medii de cultură generală, dar şi a Facultăţii de Economie Generală, secţia economie politică, din cadrul Institutului de Studii Economice. Cel puţin după numărul patalamalelor adunate într-un timp atât de scurt, Lina Ciobanu pare un fel de student-minune din pepiniera partidului, însă, în activitatea politică, rămâne la fel de discretă când trebuie să se afişeze cu învăţătura dobândită. Pentru a-i sublinia fondul cultural falimentar, Vladimir Tismăneanu o compară pe Lina Ciobanu cu Ion Gheorghe Maurer. „Gândeau diferit, vorbeau diferit, aş spune chiar că respirau diferit. [...] Despre ce ideologie să discuţi cu Bobu, Postelnicu, Dăscălescu sau Lina Ciobanu?“, întreabă politologul în „Lumea secretă a nomenclaturii“.

Totuşi, Lina Ciobanu, acum blindată cu diplome şi certificate, reuşeşte să penetreze şi nomenclatura înaltă: în martie 1965, cu doar câteva zile înainte de moartea dictatorului Gheorghe Gheorghiu-Dej, e aleasă deputat în Marea Adunare Naţională. În plus, datorită rezultatelor obţinute în muncă, e decorată cu ordine şi medalii ale republicii, arată o notă din 24 mai 1965 a Secţiei de Cadre a CC al PMR.

„O zeiţă greacă epicuree“

După numirea lui Nicolae Ceauşescu în funcţia de secretar general al Partidului, Lina Ciobanu devine membru supleant al CC al PCR, iar din 1969 – membru plin. Acesta este, de fapt, momentul-cheie din cariera sa. Femeia va fi numită apoi în tot felul de comisii şi comitete locale şi regionale. Îşi va începe, deci, cariera de şef comunist. Dumitru Popescu „Dumnezeu“ vorbeşte, în volumul V din seria memorialistică „Cronos autodevorându-se“, despre ascensiunea femeii, dar şi despre psihologia activistei de partid: „Mi-o amintesc pe Lina Ciobanu de pe când lucra la un raion de partid. Credeam că o aduc la manifestări publice şi o pun în prezidiu pentru efectul vizual. Pe la treizeci şi ceva de ani, uşor planturoasă, arăta ca o zeiţă greacă epicuree. Am văzut-o apoi «evoluând», urcând treptele ierarhice, ajungând ministru şi, concomitent, pierzându-şi proporţiile estetice, transformându-se în maşina de tocat oameni a muncii publice, într-un robot feminin de anvergură. A trudit şi nu s-a ales cu nimic (nici măcar cu hrănirea orgoliului, căci era o lucrătoare modestă de fabrică, învăţată să stea unde e pusă şi să primească sarcina de partid ca pe verdictul ursitoarelor)“.

Cui îi datorează independenţa

În mai 1974, Lina Ciobanu e numită în funcţia de preşedinte al Comitetului Naţional al Femeilor, în locul Mariei Rosetti. În martie ’75, forului i se acordă statut ministerial, aşa că Lina Ciobanu devine prima femeie din Consiliul de Miniştri după aproape 20 de ani, de la Ana Pauker încoace. Ion Mihai Pacepa descrie, în „Orizonturi roşii“, prestaţia Linei Ciobanu în noul for. Bărbatul îşi aminteşte o oarecare Conferinţă naţională a femeilor, cu aproape 800 de delegate din toată ţara. Se pare că preşedintele şi-a început cuvântarea: „Cu adâncă stimă şi înalt respect, cu dragoste şi fericire urăm bun venit în mijlocul nostru conducătorilor de partid şi de stat, conduşi de multiubitul fiu al poporului nostru, tovarăşul Nicolae Ceauşescu [...] Dumneavoastră, personalitate strălucită a lumii moderne, militant neabătut, vă datorăm independenţa şi suveranitatea patriei noastre iubite“. Şi, chiar dacă e greu de crezut că Ion Mihai Pacepa şi-a amintit cu exactitate cuvântarea redată, Lina Ciobanu tot avea puţină dreptate: cel puţin ea îi datora lui Ceauşescu şi independenţa, şi suveranitatea. Iar acest oximoron are o reprezentare cât se poate de concretă.

Pe 28 noiembrie 1974, la cel de-al XXI-lea congress al Partidului, Lina Ciobanu a fost acceptată în CPEx al CC al PCR, unde va rămâne până în decembrie ’89. Era pusă acolo „de sămânţă“, crede Dumitru Popescu „Dumnezeu“. „A pus-o ca o contramăsură la Elena Ceauşescu. Să nu fie doar nevastă-sa singura femeie în CPEx. Altfel, el o repezea foarte urât“, crede Ştefan Andrei. Numirea era făcută însă într-un context mai larg, iar meritele femeii rămân, şi aici, secundare. De fapt, Elena Ceauşescu fusese numită, în urmă cu doi ani, în forul de conducere. Începea atunci un proces foarte amplu şi extrem de anevoios prin care prima doamnă a ţării încerca să se legitimeze în faţa poporului. Totuşi, numirea unei madame la conducerea ţării putea fi încă pusă lesne la îndoială – iar Elena Ceauşescu

oferea destule motive. Astfel, pe lângă împodobirea cu diplome a primei chimiste a ţării, promovarea altor femei în structurile de conducere a statului avea drept unic scop netezirea ascensiunii politice a Elenei Ceauşescu. Lina Ciobanu devine, aşadar, un simplu beneficiar conjunctural al capriciilor academicianului de renume mondial – „pildă strălucită a ceea ce este, a ceea ce trebuie să fie femeia în societate noastră contemporană“, cum o numea în acelaşi an. Şi încă un lucru: Lina Ciobanu stabileşte, practic, şablonul femeii comuniste în politică, iar această iconografie se limitează la profilul „doamnei cu coc“, muncitor şi activist, care îngemănează devotamentul faţă de familie şi partid cu sacrificiul (chiar abandonarea) de sine şi capacitatea de muncă.

„Mai daţi-ne, domn'le, ceva carne, că avem numai oase!“

La 29 septembrie 1975, Lina Ciobanu este numită în funcţia de ministru al Industriei Uşoare, ramură de care liderii comunişti se îngrijeau cel mai mult – fabricile româneşti sunt, cel mai adesea, principalul argument al nostalgiilor de duminică. Pe de altă parte, cea mai mare parte din producţia venită de la aceste aşa-numite bijuterii ale socialismului românesc nici măcar nu era cunoscută de români, fiind programată pentru exporturi şi alte schimburi comerciale. Lina Ciobanu nu şi-a făcut autoritatea vizibilă în această funcţie în special pentru că nu avea autoritate. A rămas, mereu, în umbra deciziilor luate la nivel înalt. Şi în umbra prieteniei mimate cu Elena Ceauşescu, protectorul său.

Care e rolul femeii în politică

Dumitru Popescu „Dumnezeu“ face, în volumele sale de memorii, un amplu portret al femeii aflate în funcţii de conducere în nomenclatura comunistă. Ne îngăduim să redăm un amplu fragment din comentariul fostului ideolog de partid, totuşi cu rezerve faţă de misoginismul subtilizat în fiecare dintre următoarele rânduri: „Arătau puţin năuce, împietrite de ambiţie şi voinţă – cum se întâmplă îndeobşte cu femeile când traversează clipele decisive ale vieţii.

Îmbrăcate sobru (un amestec de simplitate şi preţiozitate), afişând modelul portretistic al rangului (descinzând din tradiţia fizionomică a Anei Pauker şi adaptată timpului, după propria inspiraţie), constând din retezarea virilă sau, dimpotrivă, împletirea cosânziană a părului, se considerau datoare să ţină un mic discurs inaugural [...] Cred că Elena Ceauşescu le alegea după o frustă şi sarcastică (dacă nu chair sadică) estetică, călăuzită nu numai de severe rigori de partid, ci şi de o ludică batjocură la adresa bărbaţilor. În mare parte puteau fi integrate unei familii unitare – robusteţea specifică eternului feminine românesc – dar prezentau şi o oarecare diversitate: de la optimismul surâzător al „junei Rodica“, la energia maternă şi, în acelaşi timp, nedomolit-focoasă a Vrâncioaiei, trecând prin paloarea suptă, dar expresivă a fostei lucrătoare de fabrică, şi lentoarea pneumatică, rezultată din voluptăţi gastrice, a intelectualelor. În ce consta satira îndreptată de Elena Ceauşescu spre majoritarii CPExului? În prohibiţia oricăriei delectări vizuale. [...] Doamnele intuiau şi ele ţelul programului educaţional al patroanei-mentor şi-i veneau în întâmpinare, din păcate fără ambiguitate sau măcar umor. Cu un amorf spirit de jertfă, ce mergea până la depersonalizare şi renunţare de sine. [...] Elena Ceauşescu era de o luciditate neiertătoare cu semenele, mai ales în privinţa învelişului fizic, nepăsându-i că nu purtau vina pentru zestrea anatomică, ba sugerând că urâţenia e rezultatul exclusiv al prostiei. De altfel, interesul proteguitor faţă de aceste fiinţe se mărginea (cel puţin în aparenţă) la instalarea lor în fotolii, după care le lăsa de izbeliţe; nu le dorea compania în pauze, determinându-le să se strângă între ele, ciopor, sau invers, să se împrăştie făcându-se nevăzute“.

Funcţia de ministru la Industria Uşoară nu i-a adus Linei Ciobanu nimic. Poate câteva probleme de sănătate. De pildă, la 18 noiembrie 1975, la doar 46 de ani, era internată la Spitalul Elias pentru „sindrom vestibular periferic şi stare migrenoasă prelungită, post virale, spondiloză cervicală cu nevralgie cervico-brahială şi tetanie latentă“, arată documentele din dosarul său de partid. Cu coloana vertebrală, se pare, avea cele mai mari probleme, iar aceasta nu e doar o metaforă. La 14 martie 1977, s-a mai internat o dată pentru „sindrom vestibular periferic, după episod virotic al căilor respiratorii, spasmofilie şi stare anxioasă depresivă (post cataclismică)“. Iar la 10 aprilie 1980, după ce alunecase pe o placă de beton într-o vizită la Fabrica de fire şi fibre de sticlă Bucureşti, a fost imobilizată în ghips pentru 4 săptămâni din cauza „fracturii baza metatarsianul V drept, fără deplasare“.

„Fidelii între fideli“

La 28 ianuarie 1984, Lina Ciobanu e eliberată din funcţia ministerială. În martie, la plenara CC organizată înaintea Congresului al XIII-lea al partidului, femeia e numită secretar CC al PCR, alături de Ion Radu, Constantin Radu, Ion Stoian şi Silviu Curticeanu. „Aceştia intraseră în CC graţie ambilor Tovarăşi, care vedeau în ei fidelii între fideli“, susţine Lavinia Betea în „Viaţa lui Ceauşescu. Tiranul“. De altfel, la 4 aprilie 1984, radio Europa Liberă remarca, într-un raport semnat de Anneli Maier, că noii secretari sunt cunoscuţi drept persoane foarte apropiate de cuplul dictatorial. „Când a fost eliberată din funcţia de ministru al Industriei Uşoare, în urma deciziei CPEx din 28 ianuarie 1984, s-a anunţat că lui Ciobanu, care este şi membru supleant al CPEx, îi va fi desemnată o altă sarcină în partid, nespecificată. Nu se poate exclude faptul că CPEx avea în minte funcţia de secretar al CC“, scrie jurnalista şi cercetătoarea Anneli Ute Gabanyi în raportul donat ulterior Arhivelor Naţionale.

I-a mărit salariul lui Ceauşescu

Femeia îi va mulţumi lui Nicolae Ceauşescu pentru numire aşa cum se va pricepe şi ea. În şedinţa CPEx din iulie ’84 pe tema majorării retribuţiilor oamenilor muncii, după ce Silviu Curticeanu remarcase diferenţa prea mică între salariul tovarăşului şi cel al prremierului (1.500 de lei) şi după ce Gheorghe Pană a intervenit decisiv, propunând ca salariul dictatorului să crească, de la 14.500 la 20.000 de lei „în spiritul echităţii“, Lina Ciobanu are ultimul cuvânt de spus: „Mai puţin nu suntem de acord“, arată stenograma şedinţei citată de Lavinia Betea în „Tiranul“.

La 24 septembrie 1984, Lina Ciobanu este numită în funcţia de preşedinte al Consiliului General al Uniunii Generale a Sindicatelor din România (UGSR), post pe care-l va păstra până la 5 februarie 1987. Un raport al secţiei de cercetare de la Europa Liberă arată: „Recentele schimbări de cadre, precum şi reorganizarea UGSR, în care funcţia de preşedinte a fost separată de cea de ministru al Muncii (unite în 1977), ca reacţie la mişcarea sindicală independentă din Polonia din anul 1980, sugerează dificultăţile cu care s-au confruntat oficialii care s-au succedat în aceste posturi de conducere în încercarea lor de a împăca propaganda regimului, elogiind statul român drept «democraţia adevăraţilor muncitori», cu practicile actuale de a folosi sindicatele drept un instrument de a impune ordinea şi disciplina în muncă“. Lina Ciobanu era, aşadar, cea mai sigură alegere pentru a împăca fiecare dintre cele două responsabilităţi. În plus, numirea ei venea cu acelaşi avantaj: femeia, pur şi simplu, nu avea darul împotrivirii.

Câtă carne mânca Lina Ciobanu?

Ştefan Andrei povesteşte, în volumul „I se spunea Machiavelli“, despre singura sa tentativă de opoziţie: se pare că femeia îi ceruse lui Cornel Pacoste, viceprim-ministru: „Mai daţi-ne, domn’le, ceva carne, că avem numai oase!“. Securitatea îl informase însă pe Ceauşescu în legătură cu solicitarea femeii, iar dictatorul a tranşat rapid problema: „Ce te-apuci să ceri carne?! Tu la tine acasă, la Potcoava, de câte ori pe săptămână mâncai carne?“.

După mandatul de doi ani şi jumătate de la UGSR, Lina Ciobanu a fost readusă în careul puterii: mai întâi, numită din nou ministru al Industriei Uşoare (5 februarie-14 septembrie 1987), apoi – viceprimminitru al Guvernului, funcţie pe care a ocupat-o până la 22 decembrie 1989. Finalul carierei sale politice e însă marcat de inerţia yesman-ului de cursă lungă. Femeia n-a mai avut nicio solicitare exotică şi şi-a reluat rolul în jurul căruia îşi construise cariera: de susţinător necondiţionat al înaltului cuvânt nemuritor din Cabinetele 1 şi 2 de la etajul 1 al clădirii Comitetului Central.

Constantin Dăscălescu, premierul pe care Revoluţia l-a prins la WC

Constantin Dăscălescu şi-a început cariera politică în anul 1945, direct din fabrica în care lucra ca strungar în fier. Ultimul său act de inspiraţie politică a fost pe 22 decembrie 1989: s-a ascuns în WC de ceauşeşti. Aceasta este jumătatea sa de secol comunist.

22 decembrie 1989, ora 12.10, clădirea Comitetului Central (CC) al Partidului Comunist Român (PCR). Constantin Dăscălescu, prim-ministru al Guvernului şi membru de peste 11 ani în Comitetul Politic Executiv (CPEx) al CC al PCR, deschide uşa unei cabine de toaletă din clădire şi răsuflă uşurat: elicopterul care-i avea la bord pe soţii Nicolae şi Elena Ceauşescu se desprinsese de sol şi plecase pe ultimul drum al liderilor comunişti. Spre Snagov şi apoi vor mai vedea ei. Cruntă ironie a istoriei: în România, comunismul se prăbuşea exact în momentul în care preşedintele statului se ridica, iar premierul era ţintuit într-o umblătoare.

Dăscălescu nu se afla în Cabinetul III al clădirii CC pentru că l-ar fi apucat vreo criză de stomac sau de anxietate maculată. Nu era el cel care întinase nobilele idealuri ale socialismului. De fapt, premierul României chiar fusese desemnat de Ceauşescu să facă parte din comitetul restrâns al fugarilor de pe CC, numai că făcuse o piruetă şcolărească exact în faţa liftului: îşi uitase, vai!, paltonul şi trebuia musai să-l recupereze. Iar dictatorul,

presat de revoluţionarii care intraseră deja în sediul CC, îl sacrificase pe Dăscălescu în schimbul duetului de aghiotanţi organici, Emil Bobu şi Manea Mănescu.

Dăscălescu: „Proclam demisia guvernului!“

Din closetul ministerial, Dăscălescu ajunge în biroul lui Ilie Verdeţ, omul căruia-i succedase, în urmă cu şase ani, în funcţia de premier. Nunai că Verdeţ, mai chibzuit şi un pic mai strateg, îl dăscăleşte tăios: „Du-te la Secretariat şi bate-ţi imediat la maşină demisia în câteva cuvinte pentru că tu nu mai ai cu ce să contribui. Îţi dai seama“, i-ar fi spus Verdeţ, după cum arată Constantin Corneanu în „Victorie însângerată. Decembrie 1989“. Avea treabă Verdeţ, vom explica.

Dăscălescu pleacă spre balconul deja ocupat de revoluţionari precum Mircea Diaconu, Alexa Visarion şi Ernest Maftei. După ce semnează, pe o bucată de carton roz găsit în Cabinetul II, eliberarea deţinuţilor politici, ajunge în faţa microfonului şi anunţă, mai triumfalist, mai cumpătat, formarea unui nou guvern, susţine Peter Siani-Davies în „Revoluţia Română din decembrie 1989“. Fluierăturile şi huiduielile îl aruncă înapoi în clădire. E încordat, aproape rătăcit în mulţimea revanşardă, mai are şi probleme cu inima. Îşi dă seama, până la urmă, câtă dreptate avea Verdeţ. Iese din nou la balcon şi anunţă, într-o română stâlcită: „Proclam dimisia guvernului!“. Urale.

Iliescu: „Guvernul se demite!“

Ceva tot nu e bine. Mircea Diaconu explică: „Vrem ca televiziunea să-şi facă treaba!“. Carevasăzică, televiziunea nu era încă pregătită pentru transmisie, iar demisia lui Dăscălescu trebuia anunţată, potrivit procedurii nescrise din decembrie ’89, la televizor. Altfel nu era valabilă. Din nou: „Vă anunţ demisia mea de prim-ministru al guvernului! Vă anunţ demisia guvernului! Vă anunţ: Sunt alături de popor! Am fost întotdeauna şi sunt

alături de popor!“. Numai că nici această dublă de regie a demisiei nu e difuzată de Televiziunea Română Liberă, controlată de la etajul 11. Explicaţia e simplă: televiziunea avea de transmis comunicatul către ţară al recent constituitului Consiliu al Frontului Salvării Naţionale. Ion Iliescu anunţă, printre altele, că „din acest moment, se dizolvă toate structurile de putere ale clanului Ceauşescu. Guvernul se demite“. Numai că Guvernul se cam demisese singur cu câteva clipe înainte de acest anunţ. Cercetătorul Marius Mioc explică: „Astfel a apărut Ion Iliescu în ochii telespectatorilor ca fiind persoana care a răsturnat guvernul comunist, dar el nu mai avea ce să demită“.

Stănculescu: „Puteam să aleg“

Pentru a completa tabloul oricum criptic al acestui moment, redăm şi declaraţia lui Victor Athanasie Stănculescu, omul care a preluat puterea, ca ministru al Apărării, înainte de fuga lui Ceauşescu: „Puteam să aleg între Ion Iliescu, aflat pe poziţii, Ilie Verdeţ, care era dispus să facă repede un guvern recondiţionat, Constantin Dăscălescu, despre care aveam informaţii că vrea să cheme Marea Adunare Naţională“, spunea Stănculescu într-un interviu pentru „România liberă“.

Dăscălescu rămâne, aşadar, primul sacrificat dintre cei care aspirau să muşte din cadavrul politic al lui Ceauşescu. Devine una dintre capturile de lux ale revoluţionarilor, la fel ca subalternii săi, Ion Dincă şi Tudor Postelnicu. În mai puţin de două ceasuri de la decolarea elicopterului, îl numeşte pe Ceauşescu „criminalul care a fugit“, arată Viorel Domenico în „Demnitari comunişti în Revoluţia din decembrie 1989“. Încă încearcă. E inutil.

Opt biciclete Pegas pe lună

Dăscălescu va îngroşa rândurile condamnaţilor din lotul CPEx, mai întâi pentru genocid, apoi, după schimbarea încadrării juridice, pentru alte lucruri mai blânde, mai uşor de graţiat, precum complicitate la omor şi tentativă de complicitate. Pe 31 octombrie 1991, „România liberă“ publică adeverinţa de salariu a lui Dăscălescu: de la 1 ianuarie 1984 şi până la 30 noiembrie 1989, premierul României a câştigat lunar câte 12.300 de lei, echivalentul a şase salarii medii pe economie. Astfel, fostul demnitar ar fi putut să-şi cumpere câte opt biciclete Pegas pe lună sau, de două ori pe an, câte un autoturism din gama Dacia. Calculul este, însă, pur ipotetic – pentru achiziţia unei Dacii se aştepta mai mult de jumătate de an.

La cinci ani de la arestare, Dăscălescu e pus în libertate din motive medicale. Nu-şi mai poate ispăşi pedeapsa, decid judecătorii. Un comentariu al Domniţei Ştefănescu, extras din volumul „Cinci ani din istoria României“, arată frământările unora dintre români: „Un simplu cetăţean se întreabă: De ce nu şi-a luat şi Corneliu Coposu concediu medical, după ce a fost condamnat, ar mai fi stat şi el pe acasă şi nu ne-ar mai fi adus aminte acum că a făcut peste 17 ani de temniţă grea“.

Moştenitorii

După eliberare, Dăscălescu nu mai iese din confortul obscurităţii în care se complace. Are însă moştenitori, cel puţin din punct de vedere politic. De pildă, fostul său şef de cabinet, Şerban Mihăilescu, cunoscut mai degrabă pentru porecla „Miki Şpagă“, devine una dintre piesele grele de pe tabla de şah a Partidului Social Democrat, ocupând funcţii precum secretar general al guvernului condus de Adrian Năstase. În 2006, când Consiliul Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii arăta că domnul Şpagă a fost, în perioada 1986-1989, maior acoperit al Direcţiei de Informaţii Externe a Securităţii, incriminatul a exclamat: „Este fie o confuzie, fie o făcătură!“. Nu era nici aşa, nici altminteri. Alt şef de cabinet al lui Dăscălescu, Ghiorghi Prisăcaru, specialist în problemele internaţionale al mişcării comuniste de tineret şi reprezentantul UTC la Federeaţia Mondială a Tineretului, rămâne şi el aproape de partidul lui Ion Iliescu. După două mandate de senator în legislatura 1996-2000 şi 2000-2004 (unde e chiar preşedintele Comisiei de Politică Externă), Prisăcaru e uns consilier de stat pe probleme de relaţii externe la Cotroceni, în 2007, în timpul interimatului lui Nicolae Văcăroiu.

Cel care-i duce numele mai departe lui Constantin Dăscălescu este însă nepotul său, fostul procurer Liviu Dăscălescu, fost procuror general al Curţii de Apel Bucureşti, fost vicepreşedinte al Consiliului Suprem al Magistraturii, actual avocat. În urmă cu un deceniu, Liviu Dăscălescu era unul dintre puternicii zilei, în conflict deschis cu actualul procuror-şef al Direcţiei Naţionale Anticorupţie şi adesea inclus în grupajele de ştiri ale ziarelor.

„Întruparea oficialului fără chip“

Despre Contantin Dăscălescu, românii mai aud doar la 17 mai 2003, când fostul prim-ministru se stinge la Spitalul Clinic de Urgenţă Floreasca din Bucureşti. Fostul comunist suferea de stenoză aortică strânsă, fiind cunoscut de către medici ca vechi cardiac. Cotidianul britanic „The Independent“ îi publică un necrolog mai extins şi mai documentat decât toate ziarele din România. Din textul cu tilul „Ultimul şi cel mai obedient prim-ministru al lui Ceauşescu“, se remarcă următoarea frază: „Constantin Dăscălescu a fost întruparea oficialului fără chip. În cuvintele profesorului Silviu Brucan, unul dintre nomenclaturiştii care au denunţat regimul Ceauşescu, dacă voiai să scrii o piesă de teatru în care politicianul servil să fie personaj principal, Dăscălescu ar fi fost eroul tău. Numai că nu e era deloc un politician, ci un aparatcic“.

„Pojiviom, uvidim“. Ce i-a spus Gorbaciov lui Ceauşescu în ’89?

Ultima lună din anul 1989 fusese, probabil, cea mai grea pentru Constantin Dăscălescu. Încă din 4 decembrie, Dăscălescu era la Moscova, unde-şi însoţea conducătorul la ultima întâlnire cu liderul URSS, Mihail Gorbaciov. Tensiune şi aici: relaţiile României cu renegatul frate mai mare de la răsărit erau din ce în ce mai reci, iar partea română urmărea, printre punctele importante ale agendei cvasidiplomatice, programarea unei întâlniri între cei doi premieri. Contextul e esenţial aici: URSS anunţase intenţia de a trece, în relaţiile economice cu ţările socialiste, la decontări în valută convertibilă şi la

preţuri mondiale, arată istoricul Constantin Corneanu în „Victorie însângerată. Decembrie 1989“. Omologul lui Dăscălescu, premierul Nikolai Rîjnov, propune ca întâlnirea să aibă loc pe 9 ianuarie 1990, cu ocazia unei noi consfătuiri a CAER. Partea română solicită o devansare a datei, mai ales că România se confruntă cu dificultăţi economice severe. În discuţia dintre cei doi intervine Mihail Gorbaciov: „Veţi mai trăi până la 9 ianuarie!“, frază al cărei sens a fost deturnat, în memoria românilor, printr-o serie de interpretări abuzive.

Istoricul Vasile Buga explică, în „Pe muchie de cuţit. Relaţiile româno-sovietice“: „Formula a fost interpretată într-o serie de medii româneşti cu pretenţii, inclusiv politice, în sensul că liderul sovietic i-a prorocit liderului român că nu va mai apuca ziua de 9 ianuarie 1990. Repet, remarca făcută era adresată celor doi premieri. De altfel, formula folosită deriva din sintagma des folosită în rusă: «Pojiviom, uvidim» (n.r. – Om trăi şi-om vedea), care era uzitată de Mihail Gorbaciov în momentele în care nu dorea să se angajeze în stabilirea unei date exacte“. În avion, pe drumul de întoarcere, la masă cu Dăscălescu şi alţi doi nomenclaturişti de vârf, Constantin Olteanu şi Ion Stoian, Ceauşescu nu-şi mai asunde regretul că a venit la Moscova. „E om rău, periculos“, spune despre Gorbaciov, arată Lavinia Betea în „Viaţa lui Ceauşescu. Tiranul“.

Vânătoarea de la Ghimpaţi

Stresul şi tensiunea acumulate la Moscova trebuiau lecuite cumva, mai ales că dictatorul n-avea niciun motiv să-şi prelungească şederea cu o zi, în interes personal şi de cuplu. De fapt, în ultimii ani, Ceauşescu era de o prudenţă bolnăvicioasă, abuzivă şi antiprotocolară – de cele mai multe ori, venea cu pachetul de-acasă pe avion şi refuza să mănânce chiar şi la dineurile oficiale. Îi era teamă că uneltirile imaginate de el s-ar putea materializa prin cancelariile prezidenţiale ale statelor prietene sau aiurea. În fine, duminică, 10 decembrie 1989, ora 10.00, dictatorul apare în pădurea Ghimpaţi din judeţul Giurgiu pentru tradiţionala vânătoare tovărăşească. Îi sunt alături Contantin Dăscălescu şi Gheorghe Oprea. Se vânează fazani, iar Nicolae Ceauşescu foloseşte două puşti Purdey. Fără să fie un eveniment special, vânătoarea de la Ghimpaţi a fost ultima faptă de arme a dictatorului.

„Nu renunţaţi, tovarăşe secretar“

Peste doar o săptămână, la 17 decembrie, se mâhneşte atât de tare încât, în plină şedinţă CPEx, anunţă că-şi dă demisia şi se îndreaptă, cu obidă, către uşă. Stenografa şedinţei, Maria Ionescu, povestea, la 4 ianuarie 1990, în faţa Procuraturii Militare, că demisia mimată a dictatorului, oricum o premieră în politica ceauşistă, nu era decât o reacţie la adresa nomenclaturiştilor săi: „Pentru că unii dintre cei prezenţi, printre care Gheorghe (Gogu) Rădulescu şi Constantin Dăscălescu, nu şi-au însuşit propunerea lui Ceauşescu ca generalul Vasile Milea şi Tudor Postelnicu să fie destituiţi“, spune femeia, citată de Constantin Corneanu în „Victorie însângerată. Decembrie 1989“. Dăscălescu inuieşte amărăciunea lui Ceauşescu şi-l întoarce din drum cu replici precum: „Nu se poate, tovarăşe secretar general! Noi nu asta am vrut! Nu vom merge fără dumneavoastră! [...] Tovarăşe Ceauşescu, nu renunţaţi! Noi mergem mai departe doar alături de dumneavoastră!“.

Timişoara: „Nu acceptăm concesii“

Ultima declaraţie a lui Dăscălescu are o reprezentare cât se poate de concretă: pe 20 decembrie 1989, la ora 12.36, din dispoziţia Elenei Ceauşescu, premierul României, însoţit de celălalt strungar în fier de la vârful partidului, Emil Bobu, ajunge pe aeroportul din Timişoara revoluţionară. Organele locale de partid şi de stat îi pregătiseră lui Dăscălescu trei scene de unde ar fi putut negocia cu demonstranţii: Opera Română, Consiliul Judeţean de Partid (CJP) Timiş şi Stadionul 1 Mai. Dăscălescu va fi dus însă la sediul judeţenei, sub o puternică escortă militară, coordonată de către generalul-locotenent Constantin Nuţă, de unde speră să aibă un dialog constructiv, cu scopuri progresiste, cu cei aproximativ 10.000 de oameni de pe străzi. Fireşte, socoteala de-acasă nu se potriveşte cu cea din primul oraş-martir al Revoluţiei: după ce încearcă să tragă de timp cu explicaţii şi strategii stângace, după ce e huiduit în repetate rânduri, Dăscălescu încearcă o discuţie cu delegaţii revoluţionarilor, invitaţi în sediul CJP. Nu prea-i merge nici aşa. Într-un acces de furie, bate cu pumnul în masă şi-i ameninţă cu moartea prin împuşcare pe liderii revoluţionarilor. E departe de a realiza amploarea protestului din oraşul de pe Bega. Îl lămureşte însă Ioan Savu: „Domnule prim-ministru, mi-aţi înţeles colegii în mod greşit. Noi nu vrem revendicări mărunte, nu acceptăm concesii de conjunctură. Adică discuţia noastră poate începe cu următoarele două puncte: 1. Demisia guvernului actual. 2. Demiterea lui Ceauşescu“.

Drept răspuns, premierul României încearcă un ineficient, deloc ludic, revoltător joc pasiv de „ştiaţi că“, pe teme de politică internaţională şi idei: „Domnule, dumneata ştii că Gorbaciov şi cu Bush au hotărât în Malta să-mpartă lumea? [...] Mata ştii că Gorbaciov l-a lăsat pe Bush să intervină în Panama? [...] Dar ştii că Bush l-a lăsat pe Gorbaciov să intervină, să împartă România între Rusia şi Ungaria?“, arată istoricul Constantin Corneanu. „Îi tremurau fălcile“, spunea o timişoreană prezentă la masa rotundă. Oricum, situaţia e clară: n-o fi având Dăscălescu niciun monolog interior cu privire la povara

trecutului şi prezentului său, dar, chiar şi în ultimul ceas, pare prea departe de-a fi un om al dialogului.

„Atunci să se tragă în ei!“

Noaptea, liderii de la Bucureşti pleacă învinşi de la negocieri. Speriaţi, însoţiţi de o gardă importantă de paraşutişti, duetul se întoarce spre aeroport în mare viteză. „Din cauza vitezei, un camion de paraşutişti s-a răsturnat la o curbă, accidentul soldându-se cu rănirea grava a unor militari“, scrie Corneanu în „Victorie însângerată. Decembrie 1989“. Avionul decolează la ora 04.35, dar, pentru că vremea era neprielnică unei aterizări pe Otopeni, zădărnicitul duet aterizează la Constanţa, de unde e adus la Bucureşti cu maşina primului secretar de judeţ.

După întoarcerea lui Nicolae Ceauşescu din Iran, în ultima şedinţă a CPEx, din 22 decembrie 1989, Dăscălescu arată că şi-a învăţat lecţia la Timişoara şi oferă soluţia pentru a opri manifestaţiile din Capitală: „Vom vedea dacă masele vin liniştite, dar dacă vin cu armă în mână, atunci să se tragă în ei!“. Nu trădează niciun regret, n-are mustrări de conştiinţă, rămâne acelaşi impenitent supus necondiţionat lui Nicolae Ceauşescu. E vorba de un calcul politic şi, până la urmă, e o chestiune de supravieţuire. Iar robii de meserie nu-şi trădează niciodată stăpânul.

„Bun strungar şi foarte supus“

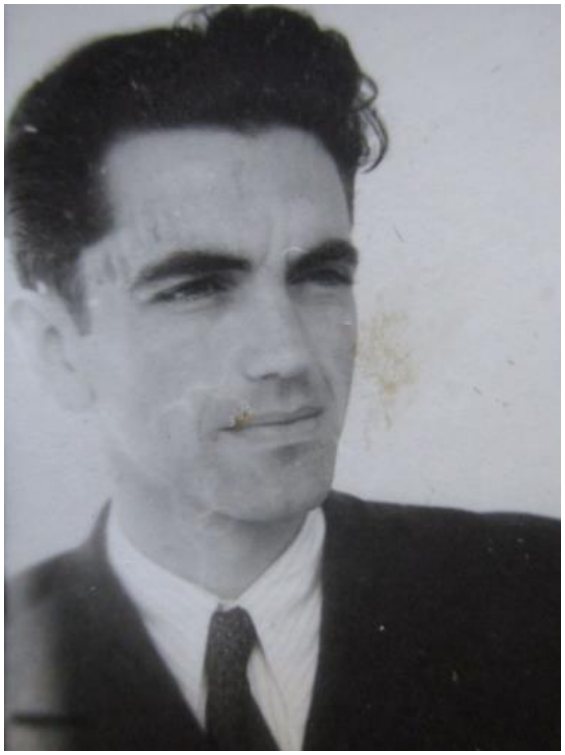

Constantin Dăscălescu se naşte la 2 iulie 1923, în localitatea Breaza de Sus, judeţul Prahova, într-o familie relativ modestă. În chestionarele de partid şi-n autobiografii, va scrie, precaut, că provine dintr-un mediu micburghez, deşi nu face decât să-şi amplifice artificial potenţialele slăbiciuni. Tatăl său, Nicolae Dăscălescu, lucrase o vreme ca muncitor la magazia de rechizite a societăţii Steaua Română, iar în anii ’30, fusese, pentru jumătate de an, primar al localităţii din partea Partidului Naţional Ţărănesc-Nicolae Lupu. Mama, Stanca Dăscălescu, rămăsese să îngrijească de gospodărie. „Este o femeie liniştită şi cu comportări bune faţă de celelalte femei“, arată o notă a Comitetului Raional Câmpina din 15 aprilie 1953, anexată dosarului de cadre al lui Dăscălescu.

Constantin creşte, alături de părinţi, de soră şi de cei doi fraţi ai săi, în casa părintească din comună, cu două camere şi împrejmuită de o livadă cu pomi întinsă pe un pogon de pământ. În copilărie şi la şcoală nu se remarcă. Numai învăţătorul Gheorghe Mateescu îl mai împodobeşte, într-o referinţă pentru partid, cu virtuţi spirituale şi intelectuale: „A fost un copil inteligent, mereu fruntaş printre fruntaşi, cu voinţă pronunţată şi mereu preocupat de realizări frumoase şi utile semenilor

săi şi lui însăşi (sic!). Avea preocupări intelectuale, în sensul de a se forma pentru viaţă, printr-o cultură cât mai temeinică“, scrie învăţătorul, profesorul şi directorul şcolii primare la care învăţase Dăscălescu şapte ani.

„Dreptul la viaţă al muncitorului conştient“

După absolvirea cursului primar, în 1937, tânărul se înscrie la „Gimnaziul industrial muncitoresc din Breaza“, după cum scrie în autobiografii. La şcoala profesională unde învaţă, timp de patru ani, secretele strungăritului în fier. Cu diploma de meseriaş, în 1941, se angajează la Societatea Astra Română Câmpina, unde întrerupe lucrul doar pentru a merge în armată.

Copilăria şi adolescenţa lui Constantin Dăscălescu ar fi rămas, probabil, prizoniere ale anonimităţii specifice unui sat guvernat de banalitate, de pe dealurile României. Totuşi, în perioada de formare a viitorului premier intervin două evenimente aparte. Cel mai important: la 25 octombrie 1945, tânărul e primit în Partidul Comunist Român, formaţiune care există în legalitate de două luni şi două zile. În adeziunea scrisă, Dăscălescu susţine că motivaţia pentru care îmbrăţişează, direct de la strungul de fier, ideologia comunistă este „dreptul la viaţă al muncitorului conştient“.

Această fotografie de pe Stadionul din Ploieşti i-a adus lui Constantin Dăscălescu mai multe problem în partid FOTO: Arhivele Naţionale, Fond CC al PCR

Fanfaronul

În fine, înainte de ataşamentul muncitoresc, Dăscălescu îşi face cunoscute şi veleităţile artistice. „În timpul cât am stat la gimnaziu am cântat la fanfara gimnaziului, timp de vreo doi ani“, scrie într-o autobiografie pentru partid. Predilecţia şi, de ce nu?, aptitudinile pentru rezonanţa aparte a muzicii de fanfară îl va urmări o vreme. Nu despre ambiţiile ulterioare de fanfaron e vorba, ci despre o problem care i-ar fi putut curma cariera politică înainte chiar de a o fi început. Comisia de Verificări a partidului, care controla, din 1948, dosarele tuturor membrilor pentru a tria, dintre comunişti, oportuniştii şi alţi membri cu dosar imperfect muncitoresc, găseşte şi în trecutul lui Dăscălescu un episod neclar. E vorba despre o fotografie de la un concurs al fanfarelor de uzină, ţinut pe stadionul din Ploieşti, unde s-ar fi cântat melodii dintr-un fond cultural suspect, adică cel al legionarilor.

Bass fligornul

Dăscălescu (foto dreapta) lămureşte această confuzie, cu eleganţă şi migală, într-o completare la autobiografia de partid: „Întrucât învăţasem să cânt la fanfară, atât la şcoala primară şi, mai ales, la gimnaziul industrial, orele de muzică din cadrul programului şcolii erau folosite exclusiv pentru pregătirea la instrumentul respectiv la care eram repartizaţi. Eu am învăţat să cânt la Bass-fligorn şi jass. [...] Fanfara a fost programată să meargă cu echipa de dansuri, formată din ucenici, la un concurs organizat pe stadionul din Ploieşti, unde a luat parte mai multe întreprinderi. [...] Pe stadion fanfara a cântat cânteva cântece, dansuri naţionale pe care le-a executat echipa“, explică bărbatul. În plus, aceasta a fost ultima sa reprezentaţie în calitate de membru al fanfarei, care făcea artă, nu politică. Apoi, a pus muştiucul la loc şi-a agăţat bass fligornul în cui. Era timpul pentru lucruri mai măreţe. Se pare că evenimentul e trecut cu vederea de către comisarii partidului, care totuşi îi verifică trecutul cu mai multă atenţie: dosarul său de cadre cuprinde descrieri detaliate despre părinţi, fraţi, soţie, unchi, mătuşi, cumnaţi şi alţii, alături de zeci de referinţe de la persoanele care l-au cunoscut.

Deşi devine repede membru de partid, Dăscălescu nu renunţă la meseria sa. Rămâne în fabrică, la strungărit fier, până în noiembrie 1947. Se pare că omul ştia să lucreze bine cu pile şi burghie – Vasile Bucuroiu, tovarăş de atelier, spune că era „bun strungar şi foarte supus executa ori ce piesă fără a da rebuturi“. Această frază ar putea explica perfect ascensiunea ulterioară a tânărului strungar, numai că bărbatul îşi începe cariera în partid cu stângul. „În anii 1945-1946 nu luam parte regulat la şedinţe, căutam mai mult să plec acasă. Nu eram destul de pătruns şi hotărât, toate astea din cauza nivelului politic scăzut. Cred că nu am făcut muncă suficientă de partid, am citit prea puţin ca să-mi ridic nivelul politic până mai târziu, când am început să prind gustul cititului“. Cei care l-au cunoscut pe Dăscălescu ştiu mai bine cum s-a materializat acest gust al cititului, afişat cu ostentaţie în chestionarul de partid citat, completat la 13 iulie 1949.

Cât de educat era Dăscălescu

Oricum, aparte de funcţiile mărunte de secretar de sindicat petrolist în Câmpina, parcursul bărbatului în ierarhia Partidului Comunist înregistrează mai multe opriri formative: în 1949, Dăscălescu e trimis la şcoala de partid de şase luni din Ploieşti, iar după absolvire rămâne asistent. În 1951, e numit director la cursul de partid de trei luni din Câmpina, iar din ’51 – instructor în Secţia Organelor de Partid a CC al PCR. În tot acest timp, reuşeşte să absolve şi cursurile fără frecvenţă ale Şcolii superioare de partid „Ştefan Gheorghiu“, iar din ’56 e ales secretar cu probleme economice al Comitetului regional de partid Ploieşti. Tot acest îndelung proces pedagogic, poate chiar instructiv, e definitivat în 1962, când Dăscălescu se întoarce de la cursurile de trei ani ale Şcolii superioare de partid de pe lângă CC al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice. Înapoi în România, e ales secretar cu problem organizatorice (1962), apoi prim-secretar al comitetului regional de partid Galaţi şi, mai important, membru în CC al PCR (1965), iar, în cele din urmă, prim secretar al Comitetului judeţean de partid Galaţi (1968). Unul dintre referatele de partid anexate dosarului său aduce o adăugire cel puţin curioasă: „În acest timp a absolvit liceul, iar în prezent susţine examenele de diferenţă la Academia de Studii Economice“.

Prieten cu ofiţerii KGB şi GRU?

În fine, e clar că sejurul educaţional de la Moscova îi prieşte lui Dăscălescu. În plus, în această perioadă, se pare că leagă prietenii aparte. Fostul ministru comunist de Externe Ştefan Andrei povesteşte: „Fost absolvent al Şcolii Superioare de Partid de la Moscova, Dăscălescu, în anii când era secretar şi apoi prim-secretar regional de partid la Galaţi, se întâlnea deseori în zonă cu ofiţeri KGB ori GRU. Chiar înainte de momentul decembrie ’89, se întreţinuse cu consulul sovietic de la Ismail“.

Partidul Comunist Român

Angajamentul solemn
al membrului Partidului Comunist Român

Subsemnatul Dăscălescu Constantin
membru al Partidului Comunist Român, mă angajez solemn în faţa tovarăşilor mei de luptă, a partidului şi a întregului popor să servesc cu credinţă cauza partidului, să militez cu întreaga mea capacitate şi putere de muncă pentru înfăptuirea politicii sale de transformare revoluţionară a societăţii, de edificare a socialismului şi comunismului pe pământul României. Mă obligă să îndeplinesc fără şovăire însărcinările date de partid, să respect, în toate împrejurările, Programul şi Statutul P.C.R., linia politică generală a Partidului Comunist Român. Mă angajez să nu întreprind nimic care să dăuneze partidului, patriei, poporului, să fac totul pentru întărirea unităţii partidului, pentru creşterea rolului său conducător în societate.

Conştient de răspunderile ce-mi revin ca membru al partidului comunist, îmi voi consacra întreaga viaţă slujirii devotate a intereselor poporului, voi pune întotdeauna mai presus de orice cauza înfloririi patriei, a bunăstării şi fericirii naţiunii noastre socialiste, a apărării independenţei şi suveranităţii Republicii Socialiste România, voi acţiona neobosit pentru înfăptuirea idealurilor nobile ale socialismului, pentru solidaritatea oamenilor muncii de pretutindeni, prietenia, colaborarea şi pacea între popoare.

Semnătura,
Dăscălescu

Elena Ceauşescu: „Dăscălescu ştie să dea cu biciul“

Momentul-cheie în ascensiunea politică a lui Constantin Dăscălescu este strâns legat de ascensiunea celui care-i va guverna fiecare dintre alegerile politice: Nicolae Ceauşescu. Ştefan Andrei îl descrie pe bărbat, în volumul „Din frac în zeghe“, în cuvinte prea puţin măgulitoare pentru un viitor premier: „Un fel de «buldozer», fără o cunoaştere aprofundată a problemelor economiei naţionale, dar abil, dur, fără simţul răspunderii“. Iar Dumitru Popescu „Dumnezeu“ îl plasează pe Dăscălescu sub vremuri: „Nu avea trăsăturile generaţiei proletare edulcorate, de după Dej, şi însuşi Ceauşescu l-a ţinut mult timp în rezervă, la judeţ, conştient că poate strica imaginea regimului său, pe care-l voia şlefuit, emancipat, suficient de evoluat să facă faţă deschiderii spre Vest. Dăscălescu rămăsese un troglodit. Dispreţuia «de plano» cultura, manierele şi orice rigori morale în politică. În judeţul lui se bătuse orbeşte pentru investiţii, nu atât ca să ofere populaţiei altă viaţă, cât pentru a-şi orna propriul curriculum vitae cu mari ctitorii, pregătindu-şi trambulina de lansare spre centru. Elena Ceauşescu, marea nostalgică a mâinilor de fier proletare de altădată, l-a determinat pe Nicolae Ceauşescu să-l aducă în Centrală, pentru

început ca secretar cu agricultura, funcţie necunoscută până atunci, şi apoi ca numărul doi al Partidului, secretar organizatoric“, susţine Popescu „Dumnezeu“ în „Cronos autodevorându-se“.

Un serviciu la fileu pentru Ceauşescu

Totuşi, poate că ar fi nedrept ca ascensiunea lui Dăscălescu să fie explicată doar ca o urmare a pasiunilor efervescente mici ale dictatorilor. De fapt, promovarea lui Dăscălescu i se datorează exclusiv abilităţilor bărbatului. Aparte de frumoasa metaforă a mâinilor de fier, Dăscălescu era, într-adevăr, omul de care avea nevoie Nicolae Ceauşescu. O demonstrase mai întâi în august 1969, la Congresul al X-lea al Partidului. Lavinia Betea descrie, în „Viaţa lui Ceauşescu. Fiul poporului“, întreaga strategie: la alegerea membrilor CC, Dăscălescu ridică obiecţii serioase atunci când aude numele lui Gheorghe Apostol, vechi ilegalist şi tovarăş de puşcărie cu Gheorghiu-Dej. Veteranului i se reproşau chefurile şi ieşirile neprincipiale, în condiţiile în care ocupa funcţia de deputat în circumscripţia Galaţi-Est. Intervenţia lui Ceauşescu a fost însă, hotărâtoare. „Ca şi cum ar fi fost cu totul străin de «iniţiativa» lui Dăscălescu, secretarul general a părut că-i ia apărarea veteranului comunist. Un pahar-două în plus, o petrecere mai face oricare, a zis el, după relatările unor martori. Nu acesta-i marele defect al lui Apostol însă. Ci faptul că... nu citeşte, nu învaţă, nu ţine pasul cu timpurile moderne“, arată Lavinia Betea. Deşi în luna ianuarie a acealuiaşi an, Dăscălescu susţinuse candidatura lui Apostol la Galaţi, potrivit menţiunii lui Pierre du Bois, în „Ceauşescu la putere“, congresul partidului îi dădea posibilitatea de a-i oferi un serviciu la fileu liderului comunist. Or, ştia şi el că nicio faptă bună nu rămâne nerecompensată.

Dăscălescu se va dovedi util şi în alte înscenări similare: după ce ilegalistul Constantin Pârvulescu îndrăznise să ia cuvântul împotriva tovarăşului, în noiembrie ’79, la al XII-lea Congres al partidului, Dăscălescu a examinat atitudinea fostului lider comunist alături de Emil Bobu şi Petre Lupu. Rezultatul anchetei de partid: excluderea din partid a lui Pârvulescu. „Îndărătnicia cu care şi-a susţinut în continuare părerile antipartinice, provocatoare, exprimate în congres şi după aceea scot în evidenţă cu pregnanţă că

Pârvulescu nu regretă în niciun fel ce a făcut“, spune Dăscălescu în şedinţa CPEx din 16 decembrie 1980.

Apoi, la Conferinţa Naţională a Scriitorilor din iulie 1981, tot Dăscălescu, trimis de Ceauşescu, îl înfierează pe scriitorul Ion Caraion. „Fusese trimis de Ceauşescu să regizeze legerile din cadrul ultimei conferinţe a Uniunii Scriitorilor dinaintea prăbuşirii regimului“, susţine Vladimir Tismăneanu pe blogul său. Ştefan Andrei susţine că tot Dăscălescu a fost instrumentul prezidenţial şi în ’82, când Cornel Burtică a fost destituit din funcţia de prim-secretar al judeţenei de partid Prahova, din CPEx şi din CC, după ce fuseseră descoperite ilegalităţi financiare comise de Triţă Făniţă, directorul Întreprinderii Agroexport.

Toate funcţiile lui Dăscălescu

Operativitatea lui Dăscălescu în astfel de situaţii politice l-a adus, din ’68 până în ’82, într-o serie de funcţii de incertă responsabilitate: membru al Consiliului de Stat (din ’72), prim-adjunct al şefului Secţiei Organizatorice a CC al PCR (26 noiembrie ’75-16 iunie ’76), preşedinte al Uniunii Naţionale a Cooperativelor Agricole de Producţie (16 iunie 1976-7 martie 1978), preşedinte al Consiliului central de coordonare a activităţii organizaţiilor cooperatiste (în 1978), preşedinte al Consiliului Organizării Economico-Sociale (7 martie 1978-3 iunie 1982), secretar pentru probleme organizatorice al C.C. al P.C.R. (7 martie 1978-6 februarie 1979), şef al Secţiei Cadre a CC al PCR (6 februarie 1979-21 mai 1982), preşedinte al biroului Comisiei pentru problemele organizatorice de partid, de stat, ale organizaţiilor de masă şi obşteşti a CC al PCR (din 27 martie 1980). Din 21 mai 1982, Dăscălescu e numit în cea mai înaltă funcţie pe care o putea ocupa cineva în ceauşism: prim-ministru al Guvernului. Fostul şef al cancelariei prezidenţiale, Silviu Curticeanu, susţine, în memoriile sale, că a aflat motivul schimbării, în ’82, a lui Ilie Verdeţ cu Constantin Dăscălescu, chiar de la Elena Ceauşescu: „Verdeţ a devenit prea «sfătos», tovarăşu’ are nevoie de cineva care să vorbească mai puţin şi să execute ce I se spune. Dăscălescu ştie să dea cu biciul şi, când exagerează, tovarăşu’ o să-i pună căpăstru“, ar fi spus femeia. Lavinia Betea susţine, în „Viaţa lui Ceauşescu. Tiranul“, că schimbarea lui Verdeţ s-ar fi datorat opoziţiei acestuia faţă de decizia lui Ceauşescu, din ’82, de a cartela pâinea.

1 august 1987. Premierul israelian Iţac Şamir (stânga) îl primeşte pe omologul său român în Israel FOTO: Guliver / Getty Images

Cum a ignorat Ceauşescu catastrofa de la Teleajen

Dacă avea sau nu cu adevărat dreptate Elena Ceauşescu nu ştim, însă Dăscălescu îi oferea toate motivele să-şi formeze o astfel de părere. Dăscălescu, docilul, servilul, preaplecatul respecta cuvântul lui Ceauşescu în litera lui. Un exemplu: Explozia de la Combinatul Petrochimic Teleajen din decembrie ’83, produsă la punerea în funcţiune a noii instalaţii de piroliză, s-a soldat cu 28 de morţi şi 39 de mutilaţi, prejudiciul economic fiind de cinci miliarde de lei, arată Lavinia Betea în „Tiranul“. Deşi comisia de anchetă raportase cauze tehnice (neaprofundarea tehnologiei şi utilizarea unor componente corespunzătoare de producţie autohtonă), Ceauşescu a contrazis vehement specialiştii, fiind susţinut de emulii Dăscălescu şi Bobu. Verdictul său: catastrofa s-a produs din indisciplina şi dezordinea factorilor de răspundere.

O situaţie similară a condus, câţiva ani mai târziu, şi la revolta muncitorilor de la Braşov, din 15 noiembrie 1987. O notă din dosarul de urmărire a inginerului Nicolae Oancea, directorul Direcţiei de Export a Întreprinderii de Autocamioane „Steagul Roşu“ Braşov (IABv), publicată de CNSAS, arată o serie de deficienţe de producţie şi de aprovizionare cu care gigantul industrial se confrunta încă din 1980. Motivele: echiparea maşinilor cu piese de slabă calitate şi stocuri de mii de camioane incomplete. Deşi Ilie Verdeţ şi Constantin Dăscălescu sunt înştiinţaţi de problemlele de la IABv, conducătorii

statului decid să fie construite în continuare autocamioane incomplete pentru a putea raporta îndeplinirea planului de lucru. Pentru raportările fictive şi stocurile imense, muncitorii erau, însă, cei penalizaţi, iar situaţia lor devine din ce în ce mai dramatică. Muncitorilor li se taie cantităţile de făină, mezelurile sunt proaste, brânza, untul şi lactatele sunt insuficiente, iar carnea e, mai degrabă, un ideal. În plus, braşovenii n-au nici măcar apă potabilă întotdeauna, se îmbolnăvesc şi, dacă lipsesc de la serviciu, sunt sancţionaţi. Ajunşi la capătul puterilor, muncitorii organizează spontan un protest în noaptea de 14 spre 15 noiembrie 1987. Revolta este însă înăbuşită de autorităţi, iar protestatarii – anchetaţi în stilul securist al epocii lui Dej.

„Voiau să ne distrugă“

„Ceauşescu a trimis în Braşov pe Ion Radu, Tudor Postelnicu, Emil Bobu şi Constantin Dăscălescu. Au fost aduşi din toată ţara ofiţeri din Ministerul de Interne. În urma anchetării noastre trebuia să se obţină un număr de dosare care să fie satisfăcător pentru toată lumea: pe noi, anchetaţii, să ne distrugă, pe anchetatori să-i scoată basma curată, pe Ceauşescu şi pe activişti să-i răzbune şi, în acelaşi timp, să nu supere prea tare comunitatea internaţională, fiindcă România declarase în 1975 că nu mai are deţinuţi politici“, scrie Mircea Sevaciuc în „15 noiembrie 1987. Ziua demnităţii“. La întoarcerea în Bucureşti, Dăscălescu spunea, la 20 noiembrie, într-o şedinţă CPEx: „Nu vă mai spun că toţi aceşti oameni, unii dintre ei, nu ştiu decât să bea şi să dea din gură şi să ceară“.

S-a blocat în Lăstun

Păstrând proporţiile, logica după care funcţiona IABv seamănă izbitor cu întâmplare mai degrabă comică, petrecută la Întreprinderea de Autoturisme Timişoara, în 1988, la inaugurarea primului lot de autoturisme Lăstun. Se pare că premierul Dăscălescu a rămas, pentru câteva clipe, blocat în maşina de mici dimensiuni, pentru că uşa se blocase. Nu degeaba îi spunea Ceauşescu, încă din ’72, c-ar fi cazul să mai slăbească.

Nicolae Pleşiţă, securistul care a adus terorismul în România

I-a adus pe partizanii anticomunişti din munţi în faţa plutonului de execuţie. A finanţat cu peste 1 milion de dolari acte de terorism, coordonate de celebrul Carlos Şacalul. A plănuit atentate cu bombă împotriva românilor din exil şi a pus la cale explozia sediului Radio Europa Liberă din München! În legătură cu trecutul său, generalul de Securitate Nicolae Pleşiţă a avut un singur regret: că n-a reuşit să-i omoare pe toţi.

22 aprilie 1980, Bucureşti. Nicolae Pleşiţă, general de Securitate cu peste 30 de ani de experienţă, fost prim-adjunct al ministrului de Interne, e numit şef al Centrului de Informaţii Externe (CIE) al Securităţii şi, din nou, adjunct al ministrului de Interne. Are o sarcină clară: reorganizarea serviciului de informaţii externe după dezertarea generalului Ion Mihai Pacepa din 28 iulie 1978 – una dintre cele mai puternice lovituri pe care sistemul ceauşist monolit le primise chiar din interior. Între momentul defectării fostului confident al cuplului dictatorial şi numirea lui Pleşiţă la conducerea CIE trecuseră aproape doi ani, iar aparatul fusese curăţat de orice potenţial parazit, orice infiltrat cu interese antinaţionale, anticomuniste, anticeauşiste.

De fapt, însuşi Pleşiţă fusese, în acest timp, în dizgraţia inoperantă a dictatorului. Era un simplu comandant al Şcolii Militare de Ofiţeri Activi de la Băneasa. Însă trecutul său glorios în aparatul represiv învinsese suspiciunile nedrepte ale lui Ceauşescu. Nicolae Pleşiţă, securist reformator, preia postul de comandă al tentaculelor comuniste

internaţionale. Se pare că bărbatul ar fi fost ademenit de Nicolae Ceauşescu la CIE cu exact aceste cuvinte: „În 1980, la doi ani şi jumătate (sic!) după ce Pacepa a trădat, m-am trezit chemat. «Băi, Pleşiţă, eu ştiu că-ţi place la Băneasa: lini-şte-linişte, aer-aer, autonomie-autonomie, pădure-pădure, bă!»“, susţine Pleşiţă în volumul semnat de Viorel Patrichi „Ochii şi urechile poporului. Convorbiri cu generalul Nicolae Pleşiţă“.

De-acum, bărbatul are o responsabilitate fundamentală în logica represiunii ceauşiste: coordonarea activităţilor de intimidare sau suprimare a criticilor regimului din străinătate. Pentru astfel de afaceri murdare, Pleşiţă ştie pe cine se poate bizui: Ilich Ramírez Sánchez, alias Carlos Şacalul, unul dintre cei mai vânaţi terorişti ai momentului. Teroristul era deja în relaţii de prietenie cu statul român –Securitatea voia să-l folosească pentru eliminarea defectorului Ion Mihai Pacepa. Generalul Pleşiţă e însă determinat să abandoneze această idee. E prea riscant aşa.

Potrivit lui Pleşiţă, Mossad-ul ajunsese foarte aproape de Carlos şi-ar fi putut lega România de finanţările teroristului. Nu că n-ar fi fost adevărat, dar Ceauşescu se speriase de impactul international al unor dezvăluiri şi ordonase CIE să întrerupă orice legături cu asasinul în ceea ce priveşte eliminarea lui Pacepa. Diplomatul Mircea Răceanu, şeful biroului american din Ministerul de Externe al României din acei ani, are însă altă variantă. Se pare că în octombrie 1980, în timpul unei vizite la Bucureşti, adjunctul secretarului de stat Robert Berry, l-ar fi avertizat pe Ştefan Andrei, ministrul de Externe al României, că SUA ştiau că România plătise un comando arab condus de Carlos Şacalul să-l lichideze pe Pacepa. Drept urmare, americanul i-ar fi cerut lui Andrei să transmită acest mesaj direct la Cabinetul I, susţine Răceanu în volumul „Infern 89“. Misiunea e anulată deşi în conturile lui Carlos Şacalul intraseră deja 400.000 de dolari, după cum arată jurnalistul John Follain în „Jackal: The Complete Story of the Legendary Terrorist Carlos the Jackal“.

Şacalul împotriva Europei libere

Deşi afacerea Pacepa îl exclude pe Carlos din ecuaţie, Pleşiţă nu renunţă la relaţia cu teroristul internaţional. În perioada august 1980-ianuarie 1981, legendarul asasin de origine venezueleană vine de cel puţin nouă ori în România. Se întâlneşte în repetate rânduri cu Pleşiţă şi primeşte de la CIE o cantitate impresionantă de armament şi explozibil (pistoale, amortizoare, lansatoare de grenade, proiectile, focoase, dispozitive explozive special preparate – de exemplu, sub formă de cărţi), 64 de paşapoarte şi 39 de permise de conducere englezeşti, austriece, braziliene, elveţiene, franţuzeşti, italieneşti, vest-germane şi un paşaport israelian. Magdalena Kopp, antemergătoarea şi amanta Şacalului, spunea că documentele sunt „perfecte“. Aceasta era, de fapt, pregătirea pentru o misiune istorică: eliminarea jurnaliştilor de la Radio Europa Liberă. Planul lui Pleşiţă era fără cusur: generalul construise chiar şi o acoperire legală: la 18 august 1980 (n.r. – data la care teroristul vine pentru prima dată în România), CIE adoptase un plan de măsuri care viza „întreprinderea de măsuri special în scopul paralizării activităţii obiectivului «EUROPA LIBERĂ» şi al neutralizării unor angajaţi, prin avarierea şi distrugerea unor clădiri şi instalaţii ale postului, a locuinţelor şi mijloacelor de transport personale, precum şi prin

producerea de vătămări corporale asupra celor mai activi angajaţi şi colaboratori ai «EUROPEI LIBERE»“, arată Liviu Tofan în volumul „Şacalul Securităţii“.

Noiembrie 1977. Liderii Securităţii: Nicolae Pleşiţă (stânga), Teodor Coman şi Ion Mihai Pacepa (dreapta) FOTO: CNSAS

România a finanţat terorismul cu 1 milion de dolari

Acordul criminal dintre statul român, reprezentat de generalul Nicolae Pleşiţă, şi teroristul international Carlos Şacalul, reprezentat de el însuşi, fusese perfectat la Bucureşti, unde securiştii făceau dovada tradiţionalei ospitalităţi româneşti. Pentru Magdalena Kopp şi iubitul ei terorist se întindeau mese discrete, dar îmbelşugate – când era necesar, se tăia chiar şi un porc în curtea casei de oaspeţi a CIE din Băneasa, care-i găzduia pe cei doi, povesteşte Kopp în memoriile sale, preluate de Liviu Tofan. Mai mult, ca totul să fie bine, CIE le deschisese teroriştilor şi un cont bancar – numărul 47.11.210.350.2 – la Banca Română de Comerţ Exterior. Nota de plată: un milion de dolari. Cu atât finanţase România, la începutul anilor ’80, terorismul internaţional.

3 bombe, 2 zile, nicio victimă

Înarmat şi acoperit de ofiţerii de la Bucureşti, Şacalul trece la acţiune. La 3 februarie 1981, disidentul Paul Goma primeşte la Paris un colet-capcană cu bombă. „Bărbosul“ e însă circumspect şi nu deschide pachetul. Prudenţa inspirată îi salvează viaţa. Pentru dezamorsarea bombei e chemat Serviciul de Deminare al Direcţiei de Supraveghere Teritorială (DST), adică serviciile franceze. În timpul dezamorsării, şeful acestui serviciu e rănit.

În aceeaşi zi, Nicolae Penescu, fost ministru al Internelor în Guvernul Constantin Sănătescu şi figură cunoscută a emigraţiei române, primeşte la locuinţa sa din Paris un pachet al cărui conţinut declarant era o carte: „Memoriile lui Nikita Hruşciov“ în limba

spaniolă. În realitate, pachetul e o încărcătură explozivă, trimisă de Carlos Şacalul la cerinţa lui Nicolae Pleşiţă, Explozia îl răneşte grav pe Nicolae Penescu la gât, piept, faţă şi mâini. După câteva luni de spitalizare, fostul ţărănist moare din cauza unor probleme respiratorii (după alte surse, în urma unei crize cardiace).

Ultimul colet trimis unui membru al emigraţiei române, la 4 februarie 1981, e destinat lui Şerban Orescu, preşedintele Cercului Democrat al Românilor din Germania, colaborator şi viitor angajat la Secţia Română a postului Radio Europa liberă. Coletul explodează şi-l răneşte pe bărbat. Dar asta nu e tot.

Atacul de la München

17 zile mai târziu, la 21 februarie 1981, are loc apogeul acţiunilor teroriste ale lui Carlos împotriva românilor: o bombă aruncă în aer departamentul cehoslovac al Europei libere de la München. Ţinta era redacţia română, dar teroriştii calculaseră greşit poziţionarea românilor în clădire. Oricum, trei persoane sunt rănite, explozia provocând orbirea uneia dintre ele. Întrebat în ianuarie 2004, într-o emisiune la OTV, pe cine voia să omoare CIE atunci, Pleşiţă a dat un răspuns care l-a lăsat fără cuvinte pe moderatorul locvace. „Pe toţi. Erau în câmpul meu de luptă. Nu cred cai verzi pe pereţi. Erau agenţi CIA [...] Îmi pare rău că nu am reuşit să-i omorâm pe toţi“, declara fostul general de Securitate.

Carlos Şacalul a fost agentul nostru, nu noi agenţii lui.
Nicolae Pleşiţă, fost şef al Cetrului de Informaţii Externe al Securităţii

Liviu Tofan, fost jurnalist la Europa Liberă scrie în volumul „Şacalul Securităţii. Teroristul Carlos în solda spionajului românesc“: „Că regimul din Bucureşti îşi dorea tare mult «anihilarea departamentului românesc de la Radio Europa Liberă» puteam să ne imaginăm. Ştiam însă foarte bine că aşa ceva nu era posibil. O ştia de fapt şi Securitatea, cu excepţia câtorva capete de beton gen Pleşiţă. Probabil că nici unul dintre evenimentele grave din 1981 (şi anii următori) nu s-ar fi petrecut dacă la conducerea serviciului extern al Securităţii nu s-ar fi aflat Nicolae Pleşiţă, cel căruia îi părea atât de rău că «nu am reuşit să-i omorâm pe toţi». Orice alt şef al CIE dotat cu câţiva neuroni în plus l-ar fi convins şi pe Ceauşescu că atentatele şi asasinatele erau măsuri inadecvate, riscante şi, în perspectivă, contraproductive“.

Maşina-capcană de la Geneva

Atentatul de la Europa Liberă nu e ultimul caz de care trebuie să se ocupe Carlos Şacalul la cererea lui Pleşiţă. În ianuarie 1982, gruparea teroristului încearcă anihilarea spionului CIE Ion Şerban, cel care defectase de câţiva ani în Elveţia. O bombă este amplasată sub maşina fostului spion, parcată lângă Hotelul Beau-Risage din Geneva. Misiunea eşuează din nou, explozia nu e urmată de pierderi umane, însă mesajul regimului de la Bucureşti e înţeles de Şerban. Atentatul asupra lui Şerban va fi amplu anchetat mai ales după 1989.

Revenim la Pleşiţă. Un moment dificil al carierei lui Pleşiţă la şefia CIE e reprezentat de „Afacerea Haiducu-Tănase“ din 1982. Un agent „ilegal“ al CIE, decorat şi avansat în grad anterior de conducerea Securităţii de la Bucureşti, apare în faţa presei franceze, unde denunţă faptul că statul român i-a însărcinat misiunea de a-i asasina pe intelectualii Paul Goma şi Virgil Tănase la Paris. Începe un adevărat scandal în mediul occidental, care acuză statul român că se ocupă de acţiuni de eliminare a opozanţilor din Vest. Tensiuni sunt prezente şi la forurile internaţionale: Ceauşescu primeşte critici pe canale diplomatice din partea preşedintelui François Mitterand. Public, Mitterand spune că cei care au orchestrat asasinarea, ofiţerii CIE, sunt o bandă de asasini. În plus, tensiuni apar şi între CIE şi serviciul de informaţii francez, DST.

Deşi misiunile sale înregistrează eşecuri pe bandă rulantă, Nicolae Pleşiţă supravieţuieşte şi scandalului „Haiducu-Tănase“. E menţinut la conducerea CIE încă doi ani, până la 26 noiembrie 1984. La 1 decembrie e numit comandant al Şcolii Militare de Perfecţionare a Cadrelor de Securitate de la Grădiştea. Exilat la şcoala de lângă Bucureşti, Pleşiţă nu mai are acces la informaţiile de altădată. Are însă o viaţă liniştită, e înconjurat de subordonaţi şi elevi care nu-i contestă autoritatea.

Ultima pensie din 2009: 6.500 de lei

Noiembrie 1989, Grădiştea. Cu o lună înainte de Revoluţie, organizaţia de bază a PCR a şcolii de la Grădiştea îl recomandă pe Nicolae Pleşiţă pentru a fi ales în Comitetul Central (CC) al PCR la al XIVlea Congres. Sunt invocate „calităţile moral-politice şi profesionale, devotamentul nemărginit faţă de cauza partidului şi poporului, dovedite de-a lungul îndelungatei sale activităţi de activist de partid şi de stat într-un domeniu special“. În ciuda specializării sale într-un domeniu sensibil, Pleşiţă nu e ales în CC, fiind lăsat în cvasianonimat să-şi trăiască viaţa de formator de securişti.

Revoluţia din 1989 îl găseşte tot la Grădiştea, în compania unora dintre ofiţerii săi. Elevii şi majoritatea profesorilor erau plecaţi în vacanţă. „Noaptea ne-au tăiat legăturile telefonice de la Grădiştea. Imediat am dat drumul la staţie şi interceptam comunicaţiile“, rememorează momentul Pleşiţă în 2011, fapt consemnat în volumul „Ochii şi urechile poporului“.

Ce a făcut la Revoluţie

În volumul în care-şi aşterne memoriile, Pleşiţă îl critică pe Iliescu că n-a plănuit şi el mai în detaliu Revoluţia. Mai mult, îi bate obrazul lui Silviu Brucan, din ordinul căruia s-ar fi dat la radio, în 22 decembrie, ştirea că Pleşiţă vrea să ia cu asalt Bucureştiul pentru a-l readuce pe Ceauşescu la putere. Minciuni!, spune Pleşiţă. El rămăsese la Grădiştea pentru a păzi armamentul unităţii. Urmărise evoluţia din zilele revoluţionare la televizor şi ascultase radioul. Atât.

Lui Pleşiţă îi plăcea vânătoarea. FOTO Viorel Patrichi, „Ochii şi urechii poporului“

Spre deosebire de alţi nomenclaturişti de vârf ai ceauşismului românesc, Nicolae Pleşiţă nu e folosit de prima conducere democrată a ţării, dar nici nu e târât prin tribunale şi acuzat de genocid sau alte fantezii pseudojustiţiare. Emanaţii Revoluţiei îl trec pe Pleşiţă în rezervă şi-l pensionează forţat, prin decretul C.P.U.N. cu numărul 125/19.02.1990.

Bărbatul nu înţelege însă invitaţia indirectă în ţarcul struţilor. Nu face pasul înapoi. Dimpotrivă, începe să se alinte în faţa reporterilor de ziar ori de televiziune, singurii care mai sunt dispuşi să-l asculte flecărelile ipocrite.

Faţă-n faţă cu Carla del Ponte

Nu e însă ferit de probleme cu autorităţile. La jumătatea anilor '90, Pleşiţă e chemat să dea declaraţii în faţa unor reprezentanţi ai autorităţilor judiciare din Elveţia şi Franţa, care anchetau implicarea lui Carlos Şacalul în numeroase atentate. Fostul general de Securitate ajunge în faţa procurorului general al Elveţiei, Carla del Ponte, care ancheta încercarea de asasinare la Geneva a fostului spion român Ion Şerban şi în care Pleşiţă era implicat. În calitate de martor, nu de suspect. Fostul securist păstrează însă secretul profesional: nu vorbeşte deloc despre legăturile României cu gruparea teroristă condusă de Carlos Şacalul. Mai mult, într-un puseu de aroganţă temătoare, cere ca autorităţile

române să nu mai permită accesul străinilor la documentele din arhivele fostelor servicii de informaţii. Cazul se încheie.

Pleşiţă, ICE Dunărea, Voiculescu, Crescent

Nicolae Pleşiţă este părintele spiritual al Întreprinderii de Comerţ Exterior (ICE) Dunărea, înfiinţată în 1982 , companie de comerţ exterior din România comunistă.

Aceasta era gândită ca o firmă a Securităţii, parte a Centrului de Informaţii Externe, având rolul de a controla comerţul exterior al României, dar în acelaşi timp era şi o sursă de venit pentru Securitate, dat fiind că toate marile firme de comerţ exterior îşi desfăşurau activităţile din străinătate prin intermediul ICE Dunărea.

Unul dintre oamenii care se ocupau de menţinerea relaţiilor cu partenerii externi ai ICE Dunărea era Dan Voiculescu, devenit multimilionar şi mogul de presă, cel care conducea reprezentanţa societăţii Crescent Commercial and Maritime din Bucureşti. În schemă mai intrau şi firme precum Romtrans sau Navlomar, responsabile pentru transportul mărfurilor.

Activitatea Crescent a continuat şi după '89, iar Voiculescu a rămas la cârma fostei companii comuniste controlată de Securitate, devenită între timp primul offshore românesc. „A fost doar schimbare de denumire. Atât. Era sub umbrela Armatei şi nu s-a putut atinge. Guvernul Văcăroiu l-a pus director pe Dan Voiculescu, care a privatizat-o prin metoda MEBO", sublinia Pleşiţă în volumul de dialoguri semnat de Viorel Patrichi „Ochii şi urechile poporului". În plus, potrivit aceleiaşi surse, oamenii din ICE Dunărea şi societăţile conexe desfăşurau şi muncă informativă.

NUP

În 1997, procurorul-general al României, Dan Voinea, îi deschide un dosar penal – numărul 187/P/1997 – fostului general de Securitate Nicolae Pleşiţă „pentru săvârşirea infracţiunilor de omor calificat şi omor deosebit de grav şi infracţiunea de distrugere a unor obiective şi tentativă la această infracţiune". E vizată legătura lui Pleşiţă în cadrul colaborării dintre Carlos şi Securitate, respectiv CIE condus de Pleşiţă. Pe Voinea îl interesa, în special, atentatul asupra Radioului Europa Liberă din 21 februarie 1981. Deşi iniţiativa are ecou în România, dosarul e închis în martie 2009 prin decizia de neîncepere a urmăririi penale pe numele lui Pleşiţă. Cu toate că, între timp, securistul recunoscuse în mai multe interviuri că el şi CIE omorâseră oameni.

„N-aş putea să tai nici măcar o găină"

În contextul acţiunilor juridice împotriva sa, Pleşiţă e resuscitat de mass-media senzaţionalistă. În studiourile de televiziune şi în faţa reportofoanelor, fostul general de Securitate vorbeşte cu aceeaşimânie proletară de odinioară despre rezistenţa românească armată din munţi, povesteşte, semeţ, cum îl trăgea de barbă pe Paul Goma în arestul Securităţii, descrie, în detaliu, metodele instituţiei în care făcuse carieră. „Nu aş putea să tai nici măcar o găină", spunea uneori, actoriceşte. Totuşi, nonşalanţa sa, interpretată drept sinceritate de unii, arăta, de fapt, pentru a câta oară?, caracterul criminal al Securităţii. Pleşiţă nu s-a căit niciodată pentru

faptele sale. Paradele sale introspective erau însă poate cea mai revoltătoare dovadă a tupeului său.

Declaraţiile scandaloase ale lui Pleşiţă vor avea un ecou în societatea civilă care, în februarie 2005, începe să fie din ce în ce mai critică faţă de retorica obraznică din interviurile lui Pleşiţă. Dezbaterile din mediul public se vor concretiza cu înfiinţarea, în aprilie 2006, a Comisiei Prezidenţiale pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România, coordonată de Vladimir Tismăneanu. Această comisie va elabora raportul citit de preşedintele Traian Băsescu, în decembrie 2006 în Parlament, raport în care regimul comunist va fi declarat „ilegitim şi criminal“.

Înmormântat cu cravata doctorului

Nicolae Pleşiţă a fost îngropat cu cravat medicului care s-a ocupat de el până la moarte, precum şi cu o pereche de şosete tot de la acesta. „După ce am declarat decesul, l-am sunat pe Damian Pleşiţă, fiul generalului de Securitate. A fost foarte afectat de vestea morţii tatălui. A venit cu o maşină mortuară însoţit de aceiaşi colegi de la Securitate din Cluj, care îl mai vizitaseră pe acesta în ultimul an de viaţă. Fiul îi adusese defunctului un costum şi o cămaşă pentru înmormântare, dar uitase să îi cumpere ciorapi şi cravată. Se simţea ruşinat, m-am dus repede şi i-am dat de la mine o cravată şi o pereche de şosete noi“, a povestit doctorul Lorant de la Căminul „Teodora“ unde Pleşiţă şi-a petrecut ultimii ani din viaţă.

Nicolae Pleşiţă, un om vesel într-o ţară tristă. FOTO Arhivă Adevărul

Cum a ajuns Pleşiţă Moş Nicolae

Viaţa lui Pleşiţă nu va fi afectată de acest lucru. Fostul general de Securitate va putea să se bucure în continuare de pensia sa de 6.500 de lei. La 28 septembrie 2009, fostul general de Securitate se stinge din viaţă. Jurnaliştii scriau, la sfârşitul lunii septembrie, că bărbatul murise întro instituţie a SRI. Fals. Fostul general de Securitate a murit la Căminul „Teodora“ din Cluj, un cămin privat, nu într-un sanatoriu SRI.

Reporterii publicaţiei „Ştiri de Cluj“ au vorbit cu doctorul Szentagotai Lorant, în august 2013, unul dintre cei responsabili de îngrijirea lui Pleşiţă. Lorant spunea vă securistul fusese primit la spital după ce suferise un atac vascular cerebral: „Fiul lui mi-a cerut să nu spun nimănui că Nicolae Pleşiţă va fi găzduit aici şi m-a rugat ca nici măcar personalul de îngrijire să nu ştie numele generalului de Securitate. Pe

uşă am pus numele Nicolae, cineva din personal care are umor a adăugat în faţa prenumelui, cu litere mari, MOŞ, a rămas de atunci cu porecla «Moş Nicolae». Toată lumea din cămin i-a spus de atunci, Moş Nicolae“, declara doctorul Szentagotai Lorant.

Privea în gol

Doctorul de la căminul privat a oferit şi câteva detalii despre comportamentul lui Pleşiţă în ultimele luni de viaţă. Fostul zbir era secătuit de puteri. Nu mai putea. „Pleşiţă nu vorbea cu nimeni în afară de mine. Era politicos, mulţumea pentru tratamente şi pentru mâncare, dar refuza orice dialog cu asistentele. A refuzat să primească televizor sau radio în cameră. Spunea că vrea linişte. Nu vorbea nici cu colegul de cameră. Stătea toată ziua şi se uita în gol. O singură dată a participat la un serviciu religios în capela căminului“, afirma doctorul Lorant pentru publicaţia clujeană. În perioada petrecută la cămin, Pleşiţă l-a primit pe fiul său de două ori. Vizitele au fost foarte scurte.

Funeralii fără SRI

La sfârşitul lui septembrie 2009, presa relata că SRI ar fi sprijinit familia Pleşiţă pentru a asigura o înmormântare aşa cum se cuvine. În ziua înmormântării lui Pleşiţă, SRI a dezminţit însă orice fel de implicare în organizarea funeraliilor. Printre cei veniţi la înmormântare s-au numărat foşti colegi din structurile de Securitate comuniste. „Era greu, să ştiţi, nu era uşor. Erau şi lucrurile altfel pe vremea aia, se punea altfel problema. A fost un om foarte abil, foarte corect şi principial. Eu cred că toţi colegii îl regretă. Eu regret omenia lui şi principialitatea“, povestea colonelul în rezervă Constantin Ungureanu, citat de „Adevărul“.

Cum l-a lichidat pe Toma Arnăuţoiu

Nicolae Pleşiţă se naşte la 16 aprilie 1927, în Curtea de Argeş, judeţul Argeş. Din 1940, după ce absolvă patru clase primare, îşi câştigă traiul muncind ca zilier în ograda celor mai înstăriţi din localitate. Timp de doi ani, stă la grădinărit, munci agricole, cărat lemne, orice i se cere. Din 1942 , se stabileşte sortator şi ca ajutor circularist (ajutorul celui care foloseşte fierăstrăul circular) la fabrica de cherestea „Moroieni“ din Curtea de Argeş. La începutul anului 1944, Pleşiţă e însă concediat. Abia peste câteva luni găseşte un post disponibil la toaletarea pomilor fructiferi ai unei grădini publice. Face şi el ce poate. „Din această perioadă, este cunoscut ca un tânăr cu o comportare bună, preocupat de câştigarea existenţei“, arată o biografie de partid din 20 decembrie 1961.

Seducătorul

Lovitura de stat de la 23 august 1944 îi schimbă viaţa lui Pleşiţă. Viitorul securist e rechemat la fabrica de cherestea „Moroieni“, unde i se dă fierăstrăul pe mână: e încadrat pe postul de circularist. Se înscrie în sindicatul fabricii, iar în 1945 începe să simtă şi gustul politicii: devine membru al Uniunii Tineretului Comunist (UTC). Întovărăşirea cu noi potenţaţi ai fabricii „Moroieni“ îl seduce iremediabil, chiar dacă tânărul nu respectă întocmai învăţăturile acestora.

Tânărul Nicolae Pleşiţă. FOTO ANIC

Pleşiţă ia parte la acţiunile organizate de partid, dar în timpul liber mai face şi pe Casanova de Curtea de Argeş. „În 1946, a avut relaţii intime cu o fată din comună, ulterior această femeie a dat naştere unui copil, însă nu a avut nicio pretenţie asupra lui“, arată un document semnat de Ion Negreanu, instructor în secţia de cadre a CC al PMR, la 11 decembrie 1961. Copilul din această relaţie nu va fi recunoscut niciodată de Pleşiţă. Relaţia neconformă cu morala de partid nu-i limitează cariera politică la care aspira, printre circulari şi alte fierăstraie. Pentru devotamentul arătat în cadrul sindicatului şi al UTC, Pleşiţă e primit în 1947 în PCR. Această adeziune e o garanţie că viitorul securist poate să fie uns într-o funcţie mai vizibilă la scară raională, cum e cea de preşedinte al sindicatului muncitorilor forestieri din Curtea de Argeş.

Perioada de sindicalist şi activist încetează la 1 septembrie 1948, când Pleşiţă e încadrat în Securitate, ca plutonier la Secţia a III-a din Direcţia Regională Piteşti. Instituţia, în întregime militarizată, fusese înfiinţată prin Decretul nr. 221 din 30 august 1948 şi înlocuia, practic, fosta Direcţie Generală a Poliţiei de Siguranţă. „În 1948, o comisie a comitetului central al partidului recruta oameni pentru înlocuirea Siguranţei. «Trebuie şi aşa să mergi în armată. Intri aici, stai doi-trei ani şi pleci». Şi n-am mai plecat. Îmi plăcea. M-au făcut plutonier major, sublocotenent, locotenent. Am fost trimis de la Argeş la Arad şi s-a dus dracului promisiunea că mă întorc la viaţa civilă“, explică Pleşiţă în volumul semnat de Viorel Patrichi „Ochii şi urechile poporului. Convorbiri cu generalul Nicolae Pleşiţă“.

Se pare că Pleşiţă era, într-adevăr, unul dintre organele eficiente ale Securităţii, după cum arată o biografie de partid din 20 decembrie 1961: „Dovedind pricepere şi conştiinciozitate în muncă, ulterior a fost avansat în grad şi promovat succesiv în funcţiile de şef birou, şef secţie şi locţiitor şef serviciu în cadrul regiunilor de securitate Arad, Vâlcea şi Piteşti“. Totuşi, fostul ajutor de circularist, decorat peste noapte, în sediul Securităţii, cu uniformă şi epoleţi, nu se putea desprinde complet de vechile obiceiuri primăvăratice din Curtea de Argeş. Înainte de a ajunge omul structurilor, Nicolae Pleşiţă rămăsese omul femeilor, indiferent că era vorba despre doamne şi domnişoare singure ori despre soţii ale colegilor de muncă.

Încornoratul Andreescu

În 1952, de pildă, când era deja şef de secţie la Regionala Piteşti a Securităţii, Pleşiţă e raportat la partid că ar fi încercat s-o seducă pe soţia maiorului Andreescu, şeful Secţiei Cadre a Ministerului de Interne Argeş. Referatul era semnat chiar de către Andreescu, altminteri tovarăş de arme cu pârâtul. Acesta susţinea că, atunci când nu înnopta acasă, patul conjugal era reîncălzit chiar de către Nicolae Pleşiţă. Traseul profesional al lui Pleşiţă în Securitate, chiar dacă presupunea, uneori, câte-o haltă acasă la soţiile tovarăşilor, nu e afectat însă de acuzaţia lui Andreescu. La 1 septembrie 1953, comunistul e numit şef de secţie la Direcţia Cadre a Securităţii, iar din 1 ianuarie 1957 – locţiitor al şefului Direcţiei Regionale Piteşti, Pavel Constandache, funcţie pe care o deţine până la sfârşitul anului 1961.

Ţuica lui Pleşiţă

Sarcina lui Pleşiţă în perioada 1957-1961 e prinderea partizanilor din „bandele teroriste“ din munţi, mai precis grupul Şerban, Voicu şi Arnăuţoiu. Securistul îi va impresiona pe superiorii săi de la centru după ce reuşeşte arestarea membrilor ultimelor grupări de rezistenţă din regiune, arată istoricul Nicolae Ioniţă în studiul „Fişe biografice ale şefilor direcţiilor regionale de securitate“, publicat în Caietele CNSAS. În cazul grupului de haiduci conduşi de Toma şi Petre Arnăuţoiu, securistul pusese la cale o metodă diabolic de eficientă: îl momise pe un oarecare Grigore Poinăreanu, sătean de pe valea Râului Doamnei din Făgăraş (judeţul Argeş), să-i atragă pe partizani afară din ascunzătoare şi, cu pretextul că-i ajută cu de-ale gurii, să-i cinstească, precum un Iuda al munţilor, cu ţuică otrăvită cu somnifere. Se întâmpla la 19 mai 1958.

Adevărul care strică o calomnie perfectă

Pleşiţă îşi însuşise perfect ideologia criminală instituţionalizată în Securitate: orice persoană care se opune regimului e un bandit, iar pedeapsa pentru bandiţi e doar plutonul de execuţie. Nici măcar Revoluţia din ’89 nu-i va readuce raţiunea pierdută în atelierul de tâmplărie! În volumul „Ochii şi urechile poporului“, Pleşiţă îi descrie pe curajoşii partizani cu exact acelaşi instrumentar lingvistic din urmă cu 50 de ani, fără să lase adevărul să strice o calomnie perfectă: „Au fost prinşi după 1950, judecaţi şi o parte împuşcaţi. Vânătoarea a durat până în 1959 (sic!) [...] Fraţii Arnăuţoiu, deşi feciorii unui ţărănist important, nu fuseseră înregimentaţi în politică. Au ajuns să prade ca să trăiască. Aşa au săvârşit şaptesprezece crime. La Padina, au acostat nişte turişti şi i-au omorât pentru haine, iar Lucia Hossu-Longin îi prezintă ca eroi anticomunişti“. Se cuvin, aici, două precizări: la 2 septembrie 1950, Toma şi Petre Arnăuţoiu, Constantin Jubleanu şi Ion Marinescu se întâlnesc cu turiştii Aurel Bârsan, Baiş Ghervase, Neniu Dumitru, Venter Teodor şi Maria Tiron pe Muntele Gălăşescu. Educaţi să fie circumspecţi cu orice necunoscut, cei patru îi descos pe străini până îi deconspiră. Turiştii erau agenţi de Securitate deghizaţi. Aurel Bârsan e singurul lăsat în viaţă. Cabana Padina, despre care vorbeşte Pleşiţă, are o altă istorie: la 17 august 1952, Toma deturnează o întrunire a muncitorilor de la cabană, îi scoate de sub masă pe politruci şi îi muştruluieşte pe

muncitori pentru că lucrează cu spoliatorii ţării. Înainte să plece cu alimentele furate, lasă bilet cu lista obiectelor luate. Să nu creadă careva c-au fost date benevol şi să fie repercusiuni.

Oricum, pentru eliminarea fizică a mai multor luptători anticomunişti din munţi, Pleşiţă e premiat exemplar de regim: în perioada ’57-’61, primeşte medalii şi decoraţii precum „Steaua R.P.R.“, „Medalia Muncii“, clasa a V-a, „Meritul Militar“, clasa I şi apoi şi a II-a. Patru decoraţii pentru un singur securist! Excesul de recunoştinţă din partea regimului poate fi explicat prin faptul că partizanii din munţi erau una dintre preocupările principale ale comuniştilor, dar şi de operativitatea lui Pleşiţă în serviciu.

Şi-a turnat vărul

Dogmatismul lui Pleşiţă şi goana sa după avansare e subliniată şi într-un raport al Direcţiei Cadre din Securitate din 12 noiembrie 1958: „Faptul că cpt. Pleşiţă Nicolae este un element ataşat regimului o ilustrează faptul că personal a demascat un văr al său care avea o maşină de scris în mod clandestin“, preciza raportul.

Perioada sa de vânător de anticomunişti e încununată de realizările sale şcolare. Fostul ajutor de circularist e însris la Moscova, la „Cursul de pregătire pe linie de Securitate“ cu durata de un an în perioada 1958-1959, imediat după ce-i trimisese în beciurile Securităţii pe fraţii Arnăuţoiu şi ce mai rămăsese din „banda“ lor.

Mândria securistului: „L-am apucat de barbă şi i-am tras un pumn“

1 ianuarie 1962, Cluj. Nicolae Pleşiţă e numit şef al Direcţiei Regionale Cluj a Securităţii. Funcţie cu mare răspundere – direcţia supraveghează activitatea Securităţii din majoritatea judeţelor transilvănene. Pentru numirea sa în această funcţie, în cursul anului 1961, Pleşită trece printr-o amplă verificare a organelor de partid. Se va afla că anumite rude au pete în biografiile lor. Cu acest prilej se descoperă că soţia sa, Maria Raicu, cu care se căsătorise în 1951, angajată ca dactilografă în Securitate, avusese o relaţie cu un primar–moşier, membru PNL, în perioada 1944-1946. „Soţia este casnică, membră de partid. Aceasta, din 1944 până în 1946, a fost secretară-dactilografă la primăria comunei Cetăţeni-Argeş, fiind angajată de Purchinescu Gheorghe, moşier şi primar PNL al acestei comune, cu care întreţinea relaţii sentimentale. Menţionăm că Purchinescu Gheorghe, în 1951, a fost arestat şi condamnat la 25 de ani muncă silnică pentru faptul că a făcut parte din banda Arsenescu“, se arată în biografia lui Pleşiţă, datată 20 decembrie 1961. Acesta nu era singurul păcat al femei. În 1952, dactilografa fusese sancţionată de partid cu „vot de blam“ pentru că ascunsese faptul că fratele ei fusese legionar. În 1955, aceasta va fi dată afară din MAI din cauza fratelui ei, condamnat în repetate rânduri la închisoare: în 1941 – doi ani pentru participare la rebeliunea legionară, în 1953 – opt luni pentru delapidare, în 1955 – doi ani tot pentru delapidare. Mai mult, fratele Mariei Raicu era alcoolic şi scandalagiu, client al secţiilor de poliţie.

În 1976, alături de soţie, la o chermeză oficială. FOTO Viorel Patrichi, „Ochii şi urechile poporului“

Păcatele rudelor nu se răsfrâng însă asupra carierei lui Pleşiţă. „Deşi tânăr, s-a achitat cu succes de sarcinile încredinţate, reuşind să îmbunătăţească semnificativ activitatea ofiţerilor din subordine. Şi-a concentrat atenţia cu precădere asupra supravegherii intelectualilor din oraş şi a maghiarilor cu manifestări «naţionalist-iredentiste»“, arată istoricul Liviu Pleşa în studiul „Cadrele de conducere din Direcţia Regională de Securitate Cluj“. E vorba de interceptări, racolări şi alte acţiuni conspirative. Totuşi, în calitate de şef al Securităţii transilvane, Pleşiţă se înscrie, în 1962, la cursurile de liceu, iar în 1970 e deja absolvent al Facultăţii de Istorie-Filozofie a Universităţii „Babeş-Bolyai“ din Cluj (absolvită în 1970).

„Foarte bine!“

În evaluările anuale făcute de cei de la centru, Pleşiţă primea în mod constant calificativul „foarte bine“. Drept urmare a rezultatelor bune într-o perioadă relativ scurtă de timp, maiorul Pleşiţă e avansat în grad la „excepţional“ în două rânduri – locotenent-colonel, de la 23 august 1964, şi colonel, de la 23 august 1966. La 14 februarie 1967, bărbatul e numit şef al Direcţiei a VI-a Paza Demnitarilor din Ministerul de Interne (MI), devenită Securitate şi Gardă a Consiliului Securităţii Statului după reorganizarea MI. Aşadar, devine un fel de şef al SPP-ului modern. La scurtă vreme după numirea în fruntea direcţiei de Securitate şi Gardă, e avansat în gradul de general-maior, la 22 august 1967. Din acest moment, va fi mereu în preajma cuplului dictatorial. Timp de aproape cinci ani Pleşiţă va fi omul care îl apără pe primul om în stat.

La 1 decembrie 1972, Pleşiţă e numit şef al Direcţiei de Informaţii Interne. Veghează în continuare la siguranţa patronului său şi va rămâne aproape de acesta. Cazul sinuciderii doctorului Abraham Schachter va schimba însă totul. Explicăm.

O sinucidere misterioasă

În vara anului 1972, doctorul Schachter e schimbat din funcţia de medic personal al lui Nicolae Ceauşescu şi numit director adjunct al Spitalului de Urgenţă Bucureşti. După circa două luni, în condiţii neelucidate, doctorul se sinucide. Se aruncă de la ultimul etaj al spitalului. Lasă în urmă o scrisoare de aproximativ 12 pagini, adresată Elenei Ceauşescu, prin care îşi justifica gestul. Generalul de brigadă Mihai Viorel Ţibuleac susţine, în lucrarea „Cazul dr. Schachter şi consecinţele sale“, din Caietele CNSAS: „Concret făcea referiri la teroarea instituită împotriva sa de către Ion Stănescu şi generalul Nicolae Pleşiţă, care i-ar fi cerut să-i urmărească pe unii activişti de rang înalt din cadrul PCR sub pretextul că ar pregăti o lovitură de stat cu sprijin sovietic“. Pe lângă aceştia, era filat în permanenţă şi Ceauşescu. Informaţiile ajung şi la urechile dictatorului. Istoricul Constantin Corneanu spune că Nicolae Ceauşescu amână să pună piciorul în prag. „Până la 16 martie 1973 când liderii Ministerului de Interne şi ai Securităţii sunt demişi din funcţiile lor, Ion Stănescu, şeful de la Interne, fiind scos şi din Comitetul Executiv (CEx) al CC al PCR“, explică istoricul Constantin Corneanu.

„Ceauşescu a convocat pe 16 martie 1973 Comitetul Politic Executiv la 11 noaptea. Aveam 40 de grade febră şi m-a luat din scutece. M-a adus la şedinţă pe mine, dar şi pe Ion Stănescu, ministrul meu. Se uita la noi. «În slujba cui sunteţi? În slujba ruşilor sau a americanilor?» Ne acuza de trădare! Stănescu stătea într-un colţ şi plângea“, rememorează momentul Pleşiţă în volumul „Ochii şi urechile poporului“. Pleşiţă nu plânge.

După scandalul cu doctorul Schachter, Pleşiţă e numit şef al Serviciului Asigurare Materială, Financiară şi Medicală din Inspectoratul Judeţean Ilfov al Ministerului de Interne (martie şi decembrie 1973). E o retrogradare, însă asta nu-l descurajează. „Se părea că generalul Pleşiţă avea să-şi asigure o retragere liniştită din Securitate, numărând concediile medicale şi uniformele lucrătorilor operativi. Nu a fost cazul. După nouă luni, la 15 decembrie 1973, a fost reintrodus în aparatul operativ“, explică Nicolae Ioniţă, în studiul „Fişe biografice ale şefilor direcţiilor regionale de securitate“ din Caietele CNSAS. Pleşiţă e numit locţiitor al şefului Direcţiei I Informaţii Interne. Imens pas înainte.

Post creat pentru Pleşiţă

E doar începutul promovărilor. Câteva luni mai târziu, la 7 mai 1974, generalul Pleşiţă ajunge în Colegiul de Conducere al ministerului, fiind numit secretar general, post creat special pentru el, potrivit istoricului Nicolae Ioniţă. Rolul lui Pleşiţă e de a coordona activitatea Direcţiei I Informaţii Interne, a Direcţiei a II-a Contrainformaţii în Sectoarele Economice şi a Comandamentului pentru Tehnică Operativă şi Transmisiuni. De la 1 decembrie 1975 este numit adjunct al ministrului de Interne, iar peste mai puţin de un an, la 4 noiembrie 1976 – prim adjunct al ministrului. După numeroasele schimbări guvernamentale, Pleşiţă e avansat la gradul de general-locotenent la 7 mai 1977. Se pare că făcuse treabă bună în criza generată de cutremurul din 4 martie ’77.

În anii '70, Pleşiţă vorbeşte la bilanţul Ministerului de Interne.
FOTO Viorel Patrichi, „Ochii şi urechile poporului“

Pumnii daţi lui Paul Goma

Deşi se poate odihni confortabil în fotoliul său, Pleşiţă coboară în iarbă la nevoie, pentru a-i pune la respect pe duşmanii poporului. E cazul intelectualului Paul Goma, care trimisese, la 9 februarie ’77, o scrisoare deschisă în care cerea guvernului României respectarea drepturilor omului. După arestări repetate şi numeroase proteste ale organizaţiilor occidentale pentru drepturile omului, Goma va fi expulzat în Franţa, alături de soţie şi copil, la 20 noiembrie 1977. La insistenţele Securităţii, acestora le va fi restrasă cetăţenia română.

Mă, cum de nu ţi-a căzut, mă, o cărămidă în capu ăla, te-n c*r pe mă-ta de buhai!
Nicolae Pleşiţă, către Paul Goma

Nicolae Pleşiţă vorbeşte cu aceeaşi mândrie nebunească şi excesivă despre întâlnirea sa cu Goma, în arestul Securităţii: „Era imediat după cutremurul din 1977. Morţi, mizerie, presiuni de tot felul. Apare Paul Goma cu ideea că face el o Cartă Havel în România. Făceau coadă la el păcătoşii care-i cereau butelii. L-am prins la Cercetări Penale, l-am apucat de barbă şi i-am tras un pumn în falcă de-a rămas cu gâtul strâmb. «Dumnezeul mă-tii, dobitocule, în timp ce ţara moare de tătari, tu te ocupi de Havel!?

Mă, cum de nu ţi-a căzut, mă, o cărămidă în capu ăla, te-n c*r pe mă-ta de buhai» […] La Europa Liberă au făcut tapaj mare că i-am smuls barba. Nu i-am smuls-o“, mărturiseşte Pleşiţă în volumul „Ochii şi urechile poporului“ semnat de Viorel Patrichi.

Ciudata prietenie Pleşiţă-Breban

O atitudine mai blândă avea Pleşiţă faţă de cei care îi furnizau informaţii, mai ales din pătura intelectuală. Pleşiţă a povestit dezinvolt modul cum a început colaborarea cu scriitorul Nicolae Breban, cel care îl turna inclusiv pe Goma. „Era supleant în Comitetul Central. A rămas fără voia lui Dumitru Popescu-Dumnezeu în Germania (n.r. – în 1972). N-a stat mult, dar s-a făcut publicitate. Era privit ca oaia neagră. L-au adus la mine pentru a fi păruit, dar ne-am despărţit prieteni. Mi-a dat şi cartea «Îngerul de ghips», cu dedicaţie […] Oricum, Breban a plecat satisfăcut de la întâlnire“, susţine Pleşiţă în volumul semnat de Viorel Patrichi „Ochii şi urechile poporului“.

Cei doi stabiliseră, de fapt, termenii simpli ai colaborării: Breban furniza informaţii, iar Pleşiţă încerca să le fructifice. O relaţie specială intelectual-securist. Breban va rămâne o sursă importantă de informaţii la sfârşitul anilor ’70 şi în anii ’80 când va merge des în străinătate. Scriitorul a negat după 1990 că ar fi colaborat cu Securitatea sau că ar fi avut vreo relaţie de prietenie cu securistul.

Totuşi, Pleşiţă nu rămâne mult nici în funcţia aceasta. Generalul de securitate e retras din structurile de conducere a Securităţii la scurt timp după ce Ion Mihai Pacepa defectează în Statele Unite, în iulie 1978. În septembrie 1978, Pleşiţă e numit comandant al Şcolii Militare de Ofiţeri Activi de la Băneasa. Timp de aproape doi ani, până în aprilie 1980, îşi vede de studenţii săi.

Ursul călărit de vulpe

Se pare că o calitate aparte a lui Nicolae Pleşiţă era abilitatea naturală de a amuza cu propriile bufonerii. Aceasta nu e o exagerare. După 1962, când era responsabil de Regionala Cluj a Securităţii, Pleşiţă participa adesea la vânătorile din România ale secretarului general al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, „vulpea“ Nikita Hruşciov. Bărbatul susţine că protocolul de dinainte de vânătoare era alcătuit din vin Ştaimingher de Bistriţa, care mergea cu carnea la proţap. Apoi, începea distracţia. Cităm. „Hruşciov venea din pasiune. Era un spectacol migraţia urşilor. Îi plăcea. Îl încadram ca trăgători. Eu eram între el şi Dej. Vine un urs frumos, mare, cenuşiu, direct spre el. Se ridică în două labe. Nu-mi plăcea să omor animale şi le lăsam să treacă. Acum, nu mai puteam, mai ales că trebuia să împuşc în contul lui Nikita Hruşciov. [...] Am fost nevoit să puşc. A tras şi Hruşciov. În ciori. Dej mi-a făcut cu ochiul.«Spune-i că el l-a împuşcat». «Vot tak! Vot tak! În ăsta am tras eu! În ăsta am tras eu!», striga Hruşciov. S-a suit călare pe ursul mort“, povesteşte Pleşiţă în volumul „Ochii şi urechile poporului“.

Impresionanta moştenire a lui Ion Dincă „Teleagă“

Ion Dincă a fost unul dintre cei mai temuţi oameni în comunism, pentru duritatea sa fiind supranumit „Teleagă“. I-a rămas fidel lui Nicolae Ceauşescu pentru aproape patru decenii, iar ideologiei comuniste – o viaţă întreagă.

20 decembrie, ora 19.00, Bucureşti. Nicolae Ceauşescu citeşte molcom, cu sincope mari, bătrâneşti, şi cu stranii variaţii de tonalitate, un text arid, aşternut pe câteva hârtii A4 care-i tremură în mână. E ultimul discurs public al dictatorului, înregistrat în condiţii normale, de studio de televiziune. Nicolae Ceauşescu condamnă „grupurile de elemente huliganice“ şi „cercurile reacţionare“ de la Timişoara şi promite: „Atât organele de stat, cât şi organele de partid, vor face totul şi vor acţiona cu întreaga răspundere pentru a soluţiona problemele, în deplină colaborare cu toţi oamenii muncii, cu toţi cetăţenii patriei noastre“.

Nu sunt vorbe fără acoperire. Nicolae Ceauşescu are un plan solid: îi însărcinează pe generalul Corneliu Pîrcălăbescu, şeful Gărzilor Patriotice, şi pe Ion Dincă, primviceprim-ministru al Guvernului, să trimită oamenii muncii la Timişoara, să facă ordine pe străzi. 22.000 de muncitori e bine?, propune Dincă. E bine. Să fie din Vâlcea, Olt şi Dolj. Şi să fie înarmaţi cu bâte de lemn.

Cinci garnituri de tren

„Pe 20, la ora 20.30, am fost chemat la Cabinetul I, împreună cu Ion Dincă. Mi s-a dat ordin de către Nicolae Ceauşescu, mi s-a adresat chiar mie, ca 22.000 de luptători din Gărzile Patriotice să fie trimişi la Timişoara. Mi-a specificat să trimit 10.000 din Dolj, 6.000 de la Olt şi 6.000 de la Vâlcea“, spunea Pîrcălăbescu în faţa Comisiei Senatoriale pentru Cercetarea Evenimentelor din Decembrie 1989. Lucru confirmat şi de Ion Dincă: „Am plecat cu Pîrcălăbescu şi l-am sunat pe Ion Traian Ştefănescu (n.r. – prim-secretar) la Dolj, care a spus că îi vor fi necesare cinci garnituri de tren“.

În dimineaţa următoare însă, muncitorii înarmaţi cu ciomege şi ajunşi cu trenul la Timişoara fraternizează cu revoluţionarii. Planul eşuează plenar. Tot cu ajutorul lui Dincă, prim-vicepremier al României, Ceauşescu mai încropise însă, pentru dimineaţa de 21 decembrie, şi un miting al oamenilor muncii în Capitală. Adunarea: un fiasco! Până seara, dictatorul înţelege că, pentru a învinge revolta populară, are nevoie de ostaşi adevăraţi, care să respecte ordinele. Se pare că, după ce-i admonestează pentru lipsa de coordonare pe Vasile Milea, ministru al Apărării, şi pe Tudor Postelnicu, ministru de Interne, îl însărcinează pe acelaşi Ion Dincă să preia comanda represiunii din stradă. Cel puţin aşa susţine Mihai Hârjeu, secretarul lui Ceauşescu. Dorel Amăriucăi, locotenent-colonel aflat în subordinea lui Dincă, va povesti în ianuarie ’90 că ordinal împotriva străzii ajunsese la el în această formă, rostită de superiorul său. „Intri în ei, îi loveşti şi-I spargi. Apoi îi aduci aici“. Pe de altă parte, Postelnicu va susţine că, din contră, nu Dincă, ci generalul Vasile Milea ar fi avut comanda.

„Pe caldarâm erau şiroaie de sânge“

Fiecare dintre cele două poziţionări legitimează însă câte o legendă a Revoluţiei: fie presupusa intransigenţă cu care cadrele superioare ar fi trecut peste cadavrele revoluţionarilor, fie presupusa sinucidere a lui Vasile Milea. Totuşi, numele lui Ion Dincă nu apare deloc nejustificat în toată această desfăşurare de forţe inutilă, dar criminală. Bărbatul e unul dintre tovarăşii de încredere ai dictatorului. Îşi dovedise loialitatea în ultimele trei decenii în care fusese în preajma lui Nicolae Ceauşescu, iar renumele său în comunism alimenta puterea pe care oricum i-o garanta proximitatea dictatorului.

Pentru Ion Dincă, Revoluţia din decembrie ’89 este doar o altă ocazie să-şi confirme smerenia. Poate că n-avea viziune politică, deci nu accepta că regimul pe care-l slujise avea să se prăbuşească, ori poate, pur şi simplu, îşi respecta adevărata condiţie. Nu ştim. Orişicât, nu e puţin lucru când primvicepremierul României se ocupă de pulverizarea baricadei de la Intercontinental. Ori când coboară în stradă pentru a vedea cu ochii lui cum e spălat de sânge caldarâmul. Nicolae Constantinescu, medic chirurg la Spitalul Colţea în timpul Revoluţiei, povesteşte: „În noaptea de joi spre vineri, 21 spre 22 decembrie 1989, Piaţa Universităţii, unde era baricada de la Intercontinental, a fost spălată de câteva ori cu detergent cald. Ca să dispară urmele de sânge. Pe caldarâm erau şiroaie de sânge. Noi, de aici, de la Colţea, vedeam perfect mascarada aceasta. A doua zi dimineaţa nu era nici urmă de pată“.

Cât de mult credea Dincă în sine

Ion Dincă a fost consecvent cu sine în zilele Revoluţiei. Îşi alesese însă greşit câmpul de luptă şi inamicul – pe 22 decembrie, le spunea tovarăşilor că, pentru viaţa a 2.000-3.000 de demonstranţi nu trebuie pusă în pericol societatea socialistă. Aşa înţelegea el. După fuga lui Nicolae Ceauşescu de pe clădirea Comitetului Central (CC) şi după ce e arestat de revoluţionari, Dincă îşi schimbă însă radical atitudinea. Brusc, Ceauşescu, „demagog fanatic“, e cel care ascunsese bani în străinătate! Cam atât de mult credea Dincă în sine.

Ion Dincă, în sediul CC al PCR, după ce a fost arestat de revoluţionari, în decembrie 1989 . FOTO Captură Youtube

Ion Dincă va fi acuzat şi condamnat la moarte de justiţia postdecembristă. Pe parcursul procesului care ţinea primele pagini ale ziarelor în anii ’90, Dincă e însă o prezenţă aparte: poartă mereu haine sobre, inclusiv cravată – lucru nepermis celor aflaţi în orice stare de detenţie. Se pare că detenţia îl aduce şi pe calea cea dreaptă, creştină: „În pofida aerului sigur şi gomos afişat în boxă, D.I. traversează o stare aparte în contextul căreia a solicitat cravată de doliu şi Biblia!“, scria ziarul „Adevărul“ din 30 ianuarie 1990.

La 1 februarie, jurnaliştii o citează pe Rodica Mihaela Stănoiu, viitoare şefă a Ministerului Justiţiei în guvernul Adrian Năstase, pe atunci angajată la Institutul de cercetări juridice. Rodica Stănoiu e autoarea acestui portret cvasipsihologic al lui Ion Dincă: „În cazul lui I.D. întâlnim aşa-numita «reacţie de prestigiu». El nu este numai cel mai dotat cerebral, ci şi cel mai orgolios dintre toţi. În plus, aparţine tipului de «delincvent meticulos extrem». [...] I.D., cu vocaţie autentică de lider de grup, se detaşează aproape reflex printr-o atitudine de exagerare a vinovăţiei“.

Asceza şi „câinii roşii“

A doua zi, Ion Dincă, Tudor Postelnicu, Emil Bobu şi Manea Mănescu sunt condamnaţi la moarte. Decizia e atacată, dar fără izbândă. La 26 aprilie 1993, condamnarea se reduce la 15 ani şi şapte luni de închisoare. Ion Dincă petrece însă doar cinci ani şi trei luni după gratii. La fel ca mulţi dintre foştii tovarăşi, e graţiat pe baza unor invocate probleme de sănătate. La ieşirea din puşcărie, poartă o frumoasă, îngrijită barbă preoţească.

Ion Dincă la ieşirea din închisoare, în 1994
FOTO Evenimentul Zilei

După eliberare, îşi păstrează atitudinea de ascet comunist şi se ţine departe de ochii publicului. E angajat pe postul de consilier la una dintre firmele fostului său ginere, Nicolae Badea, la acea vreme preşedinte al clubului de fotbal Dinamo Bucureşti. E liniştit.

În 2006, în contextul pregătirii Raporului Tismăneanu, Dincă acceptă un dialog cu jurnaliştii ziarului „Adevărul“. „Ion Iliescu este o mare secătură. A fost unul dintre ai noştri, am clădit comunismul împreună. Numai că eu, împreună cu alţi colegi de-ai mei, am construit şi modernizat o ţară, în timp ce Iliescu s-a ocupat de propagandă şi politică. Este principalul vinovat pentru ce s-a întâmplat cu noi după 1989. Am făcut cinci ani şi optzeci şi trei de zile de puşcărie la Jilava pentru genocid. M-au judecat pentru şaizeci de mii de morţi, iar Iliescu a pus pe suliţa lui din Piaţa Revoluţiei numai 1.054 de eroi. Îl întreb pe Iliescu acum: unde sunt morţii pentru care am făcut puşcărie?“, spunea Dincă într-o nonşalantă paradă a propriei amnezii.

„Nu regret nimic“

Ca şi când trecutul comunist i-ar fi fost şters cu buretele definitiv, Dincă încerca propria reabilitare abuzând de reproşuri incoerente şi de sofisme insolente: „Nu regret nimic din ceea ce am făcut şi, dacă ar fi să iau viaţa de la capăt, aş face totul la fel. Ba chiar vreau să spun că nu aş mai vrea să repet unele din greşelile pe care le-am făcut. Nu sunt un nostalgic comunist, dar vreau să spun că am făcut sute de obiective economice în ţara asta, iar ei m-au condamnat pentru subminarea economiei de stat“, susţinea Dincă.

Fostul demnitar comunist moare la 9 ianuarie 2007, în urma unei comoţii cerebrale. Avea 78 de ani. Trupul îi este depus la capela Cimitirului Ghencea-Militar din Bucureşti. Din dorinţa familiei, porţile cimitirului sunt închise pentru jurnalişti.

De ce i s-a spus Ion „Teleagă“

Ion Dincă se naşte la 26 septembrie 1928 în comuna Cobia de Sus, judeţul Dâmboviţa, într-o familie săracă de muncitori. Reuşeşte să rămână în şcoală doar în primele cinci clase primare. Din 1940, se angajează ca vânzător la un comerciant din Găeşti, Marin G. Ilie, care vindea coloniale şi fier. E omul bun la toate din micul butic de provincie: absolvent de cinci clase, Dincă face munci fizice, dar se-ncumetă şi la activităţi de contabilitate primară, susţine într-o autobiografie de partid.

Totuşi, adunările şi înmulţirile îi provoacă prea multe bătăi de cap, aşa că, în 1942, Dincă schimbă macazul în profesie: vreme de şase ani este ucenic şi apoi lucrător strungar la fabrica Nitramonia de explozivi din Făgăraş. În paralel cu ucenicia, absolvă şi patru clase la gimnaziul industrial. Se pare că muncitorii alături de care lucrează Dincă în Făgăraş îl consideră unul dintre cei mai buni strungari din fabrică – bărbatul chiar e decorat cu „Ordinul Muncii“, clasa a II-a, potrivit datelor din dosarul său de cadre.

În 1947, Dincă e primit în Partidul Comunist, însă rămâne în fabrică să strângă rândurile între strungari sau, în fine, alţi muncitori. În 1948, tânăra speranţă comunistă a fabricii din Fărăgaş intră ca voluntar în armată şi e repartizat la Regimentul 4 Artilerie Antiaeriană din Braşov. În februarie ’49, e trimis la şcoala militară nr. 1 din Inei pentru pregătire de specialitate. La absolvirea şcolii, i se acordă gradul de locotenent şi e

repartizat în Secţia politică a Ministerului Forţelor Armate. În acelaşi timp, e trimis să lucreze şi într-o subcomisie de verificare a membrilor de partid din armată – deşi are, practic, doar trei ani de experienţă pe frontul politic comunist.

Ion Dincă la vârsta de 30 de ani. FOTO ANIC - CC al PCR

Cum îl cunoaşte pe Ceauşescu

În mai 1950, Dincă e numit locţiitor politic al Batalionului 3 Transmisiuni din Divizia 1 Vânători de Munte. Pentru a corespunde noilor atribuţii, bărbatul se înscrie şi la un curs de perfecţionare pentru locţiitorii politici de regimente şi pentru instuctorii de mari unităţi. Odată ce

Cum au ajuns aripioarele picante în România

Deşi Ion Dincă nu este prezent în spaţiul public, imaginea sa rămâne strâns legată de cea a celor doi gineri ai săi, Nicolae Badea şi Gabriel Popoviciu, oameni de afaceri şi beneficiari ai perioadei de tranziţie din România anilor '90. Cei doi au intrat în familia lui Dincă după ce s-au căsătorit cu Liliana şi Doina Dincă, fiicele fostului nomenclaturist şi ofiţeri de contraspionaj cu gradul de căpitan, activând la Academia din Băneasa, secţia dialecte arabe. Nicolae Badea s-a lansat în afaceri la cârma companiei IT Computerland, care a devenit una dintre cele mai puternice firme din domeniu. Computerland este una dintre companiile care au intermediat dotarea Poliţiei de Frontieră cu un system integrat de securizare, prin afacerea „EADS –Securizarea frontierelor". Badea a fost mai mulţi ani preşedinte al clubului Dinamo, al cărui acţionar a fost. În 2012, s-a despărţit de „câini" după ce i-a cedat acţiunile lui Ionuţ Negoiţă, fără a preciza contravaloarea contractului. Potrivit revistei „Capital", averea lui Badea e esteimată la 50-55 de milioane de euro. Alături de cumnatul său, Gabriel Popoviciu, bărbatul mai deţine francizele pentru restaurantele KFC şi Pizza Hut. Gabriel Popoviciu – poreclit „Puiu" nu ca urmare a francizei KFC, ci doar ca alint – are o avere estimate între 330 şi 350 de milioane de euro, potrivit unui clasament din 2015 al revistei „Capital". Popoviciu a fost cel care a adus în România branduri precum Pizza Hut, KFC, dar şi United Colours of Benetton, însă cele mai profitabile au fost afacerile imobiliare. Spaţiul pe care a fost construit centrul comercial Băneasa Shopping City este deţinut de

primeşte patalamaua, e avansat în Direcţia Superioară Politică a Armatei (DSPA), condusă în acea vreme chiar de către Nicolae Ceauşescu, ministru adjunct al Forţelor Armate. DSPA e instituţia responsabilă cu ordinele şi instrucţiunile cu privire la munca politică în armată, instrucţiuni obligatorii în cadrul tuturor structurilor militare. Activitatea Direcţiei se baza pe hotărârile CC al PMR, ale guvernului şi pe directivele Ministerului Forţelor Armate/Apărării, iar mijloacele erau propaganda verbală, scrisă şi vizuală, susţine istoricul militar Florin Şperlea în volumul „De la Armata regală la armata populară".

Popoviciu, iar bărbatul primeşte lunar o chirie ce depăşeşte un milion de euro, potrivit revistei „Forbes". Aveera impresionantă nu l-a ferit de probleme. Ba chiar, uneori, i le-a creat. Fostul ginere al lui Dincă a fost trimis în judecată în decembrie 2012 pentru fapte de corupţie în legătură cu tranzacţionarea, la un preţ subevaluat, a unui teren de 224 de hectare de la Universitatea de Ştiinţe Agronomice din Bucureşti. Popoviciu a fost trimis în judecată pentru complicitate la abuz în serviciu contra intereselor publice, în formă calificată şi continuată, dar şi pentru dare de mită. Prejudiciul adus statului în urma acestei afaceri este estimat la 335 de milioane de lei.

Timp de trei ani, Dincă e numit, pe rând, şef de birou în Direcţia organizare şi instructaj, şef al Secţiei evidenţă a documentelor de partid şi UTC şi, în cele din urmă, locţiitor al şefului Direcţiei organizare din DSPA. „În aceste funcţii a dat dovadă de spirit organizatoric, conştiincios şi iniţiativă în muncă, ajutând îndeaproape pe ofiţerii din subordine în îndeplinirea sarcinilor", arată o biografie de partid din 25 septembrie 1973. Pe baza meritelor deosebite din munca de partid, Dincă e avansat de două ori în grad: maior (1952) şi locotenent-colonel (1954). De fiecare dată, propunerea vine din partea lui Ceauşescu.

Dincă pleacă din DSPA în octombrie 1954, la şase luni după ce Nicolae Ceauşescu părăsise instituţia. E trimis, pentru hiperspecializare, la cursul academic superior de pe lângă Academia Militară, unde obţine „rezultate bune la învăţătură", după cum arată documentele de partid. Drept urmare, din 1 decembrie 1955, Dincă e numit şef al Secţiei politice a Corpului 81 Apărare Antiaeriană. Atribuţiile specifice muncii politice din militărie se reduc, practic, la responsabilitatea de a asigura respectarea disciplinei de partid. Cu alte cuvinte, Dincă se specializase în meseria de politruc cu epoleţi.

Recomandarea lui Sălăjan

În iulie 1957, Dincă e adus în aparatul CC al PCR. Mai întâi instructor, apoi şef de sector în Secţia Administrativă. Leontin Sălăjan, ministrul Forţelor Armate, e cel care semnează o apreciere de serviciu pentru Ion Dincă, după un an de activitate la acest resort, la 20 noiembrie 1958. „Este un tovarăş cinstit, modest şi corect în activitatea sa. Sarcinile primite din partea organizaţiei de bază le-a îndeplinit cu simţ de răspundere şi iniţiativă. Este perseverent în îndeplinirea sarcinilor", consider Sălăjan. Veteranul comunist nu trece însă cu vederea nici bâlbâielile profesionale: „Uneori concentrează asupra sa prea multe sarcini, aglomerându-se în muncă, lucru ce ar fi evitat dacă unele

din aceste sarcini ar fi repartizate şi la ceilalţi tovarăşi din acest sector. Uneori este pripit în unele aprecieri pe care le face“, arată Sălăjan în aprecierea din 20 noiembrie 1958.

În urma acestei recomandări, Dincă e avansat: la 4 decembrie 1958, e numit şef al Sectorului muncă de partid în MFA şi MAI din cadrul Secţiei Organizaţiilor de Partid a CC al PMR. În calitate de supraveghetor al bunelor practici din cele două instituţii, Dincă are sarcina de a-i ancheta pe comuniştii care nu corespund cerinţelor partidului. Se pare că, în urma acestor anchete, de numele lui se va lipi o poreclă suficient de explicită: „Teleagă“.

„Neiertătorul Ion Dincă“

Un exemplu este oferit de Neagu Cosma, fost şef al Contraspionajului românesc în anii ’60, în volumul „Cupola. Din culisele Securităţii“. Se pare că Dincă avea sarcina de a controla activitatea Direcţiei a II a din Ministerul Afacerilor Interne, responsabilă de munca de contraspionaj. „Controlul a fost condus de exigentul şi neiertătorul Ion Dincă – între timp devenit Ion Teleagă – care, timp de trei-patru luni a «întors pe dos» unitatea controlată, paralizând munca şi băgând spaima în noi toţi. […] În raportul său înşira, pe zeci de pagini, tot felul de «lipsuri şi neajunsuri» pe plan profesional, dar mai ales politic şi educaţional. La asemenea constatări şi concluzii, propunerile erau pe măsură: 28 de ofiţeri, în frunte cu Isidor Holingher, şeful unităţii şi adjuncţii săi, printre care şi subsemnatul, să fie trecuţi în rezervă“, povesteşte Neagu Cosma. Doar intervenţia ministrului de Interne Alexandru Drăghici ar fi dus la păstrarea efectivelor direcţiei, fiind daţi afară doar patru ofiţeri de Securitate, printre care şi şeful Direcţiei de Contraspionaj Isidor Hollingher. Aşa îşi începuse Dincă temerara carieră în partid.

„Năbădăiosul Dincă ne scoate din impas“

17 iunie 1960, Bucureşti. Ion Dincă e numit în fruntea Direcţiei Superioare Politice a Armatei (DSPA), aparatul de propagandă din cadrul Armatei Române. Numirea lui Dincă vine într-o perioadă în care ştabii comunişti încercau să cureţe structurile partidului de rămăşiţele bolşevice. Tendinţa aceasta e vizibilă mai ales după retragerea trupelor sovietice din ţară (1958). De altfel, declaraţia de independenţă a PMR, din aprilie 1964, şi refuzul lui Ceauşescu de a participa la invadarea Cehoslovaciei de către trupele Tratatului de la Varşovia, din august 1968, se înscriu în aceeaşi logică a românizării structurilor comuniste. „Armata română a cunoscut un proces lent de revenire la particularităţile şi la specificul său naţional, ca o consecinţă a politicii naţionaliste promovate de Ceauşescu“, explică istoricul Călin Hentea în volumul „Armata şi luptele românilor“. Ion Dincă este unul dintre beneficiarii acestei campanii naţionaliste, însă trecutul său în partid, precum şi educaţia sa, arată că schimbarea cadrelor alogene cu unele româneşti era făcută după un singur criteriu: disponibilitatea şi loialitatea unui comunist faţă de partidul care-l crescuse. La conducerea DSPA, reponsabilitatea principală a lui Dincă este să continue acţiunea de autohtonizare a cadrelor militare.

Descentralizarea propagandei militare

În iulie 1964, DSPA îşi schimbă numele şi, în puţine privinţe, structura organizatorică. Dincă e numit secretar al noului Consiliu Politic Superior al Armatei (CPSA). „CPSA a menţinut majoritatea scopurilor şi obiectivelor DSPA. Comitetele de partid nou alese, respectiv birourile organizaţiilor de bază, au preluat sarcinile locţiitorilor politici ai şefilor direcţiilor centrale din minister, ai comandanţilor de arme şi ai şefilor de facultăţi de la Academia Militară Generală, funcţiile acestora fiind desfiinţate. În regimentele care aveau în compunere batalioane independente au fost create birouri de partid pe unitate, iar la comanda unităţii şi pe batalioane au fost constituite organizaţii de bază. Totodată, au fost promovate o serie de schimbări în scopul dezvoltării spiritului patriotic la militari“, explică istoricul Petre Opriş metoda comunistă de descentralizare a propagandei.

Garanţia că ordinele se execută

În iunie 1965, Dincă e eliberat din funcţia de la CPSA pentru a putea urma Facultatea de Arme Întrunite la Academia Militară, pe care o absolvă, în calitate de şef de promoţie, la începutul verii lui ’68.

De pe băncile şcolii, Dincă e chemat din nou la centru. După ce ţările Tratatului de Varşovia acceptă să sprijine URSS în invadarea Cehoslovaciei, unităţile militare ale României sunt puse în stare de alertă. Nicolae Ceauşescu se teme ca poziţia sa disidentă să nu aibă repercusiuni militare: cel puţin la nivel formal, o posibilă intervenţie şi în România nu era exclusă. Aşadar, la 29 august 1968, la doar opt zile după intrarea trupelor în Cehoslovacia, Ion Dincă e chemat la apel şi numit în funcţia de adjunct al şefului Secţiei pentru Controlul Muncii la Ministerul Apărării Naţionale, Ministerul de Interne, Consiliul Securităţii Statului şi Ministerul de Justiţie.

Numirea lui Dincă venea la propunerea fostului său şef de la DSPA, Ceauşescu însuşi, care se asigura, în acest fel, că are un om de încredere într-o funcţie-cheie de control. Dincă era văzut drept o garanţie a faptului că ordinele se execută şi nu se comentează. Silviu Curticeanu, fost secretar al lui Nicolae Ceauşescu, explică preferinţa dictatorului în volumul „Mărturia unei istorii trăite: imagini suprapuse“: „Năbădăiosul Dincă ne scoate din impas în situaţii dintre cele mai grele, realizând în termen scurt lucrări ce păreau imposibil de efectuat până la ora «H» stabilită“.

21 februarie 1977. Ion Dincă urmăreşte cu atenţie decorarea lui Emil Bobu cu Ordinul „23 august“, clasa I „la împlinirea vârstei de 50 de ani, de Nicolae Ceauşescu. Dincă va primi această distincţie 11 ani mai târziu FOTO: Fototeca online a comunismului românesc

Pistolul de pe biroul lui Dincă

Calităţile lucrative ale lui Dincă sunt recompensate de centru: la 26 august 1969, la aproape un an de la numirea sa în aparatul de lucru al CC al PCR, bărbatul e avansat la gradul de general-locotenent. În jurul său începe să fie creată imaginea despotului nemilos, aură garantată şi de prietenia cu Nicolae Ceauşescu. Se spunea chiar că, în timpul şedinţelor mai importante pe care le ţinea la „Controlul Muncii“, Dincă îşi aşeza mai întâi ostentativ pistolul pe birou şi abia apoi începea interogatoriile.

Chiar şi Nicolae Pleşiţă, eternul securist, se pare că a ajuns la un astfel de interogatoriu în biroul lui Dincă, la începutul anilor ’70. Pleşiţă căzuse în dizgraţia dictatorului, drept pentru care ajunsese în faţa lui Dincă, pentru evaluare. „Când a dat Ceauşescu cu mine de pământ, a adunat tot activul din ţară al Ministerului de Interne la casa noastră de cultură. Sala înţesată. Şi mi-a făcut Dincă un întreg proces. M-a ameninţat că mă face soldat şi prăpăditul avea decretul în buzunar, dar nu i-l dăduse lui Ceauşescu să-l semneze. S-a grăbit. Generalul Ion Dincă, zis Teleagă, era atunci secretarul Comitetului Central pe probleme de armată şi securitate. Goangă mare!“, povesteşte Pleşiţă în volumul „Ochii şi urechile poporului“, semnat de jurnalistul Viorel Patrichi.

Testul provinciei

Deşi eficient, Dincă nu rămâne multă vreme în funcţia de adjunct al şefului Secţiei pentru Controlul Muncii. La 19 iunie 1973, bărbatul e numit prim-secretar al Comitetului Judeţean PCR Argeş. Deşi poate părea o retrogradare, Dincă e trimis la judeţeana Argeş tocmai pentru a-şi face stagiul în teritoriu, criteriu esenţial pentru nomenclaturiştii care urmau să ocupe funcţii de conducere la centru. Acesta era testul lui Ceauşescu pentru oamenii pe care-i voia lângă el. Lavinia Betea explică în „Viaţa lui Ceauşescu. Tiranul“: „În general, după ce «ucenicii» atingeau vârful la tineret sau la DSPA, secţia organizatorică îi «vărsa» în capul judeţenelor de partid. Urma proba mobilizării clasei muncitoare şi ţărănimii la sarcinile de plan. Algoritmul acesta l-au urmat Ion Dincă (trimis în judeţul Argeş), Iosif Banc (Mureş), Miu Dobrescu (Iaşi) şi alţii, în perioadele anterioare marginalizării lui Iliescu. Dacă treceau proba stagiilor judeţene cu brio, puteau urca la vârful partidului, în nucleul de decizie“.

Dincă se mută în fostul conac al Brătienilor de la moşia Florica, naţionalizat de comunişti şi indexat în scriptele Gospodăriei de partid a CC al PCR încă din 1948. Rămâne timp de trei ani în postul de aristocrat roşu al Argeşului, trece testul provinciei, e rechemat, în iunie 1976, înapoi la centru şi e numit primar al Bucureştiului. Comuniştii din apropierea lui Nicolae Ceauşescu – în special cei care nau prins trenul promovărilor cu haltă la judeţene de partid – îi reduc pe beneficiarii provinciei la simple cozi de topor în mâna dictatorului. Un adevărat pluton de yesmeni. De pildă, Ilie Verdeţ spune, într-un interviu acordat în ianuarie 1991 lui Adrian Păunescu: „Ceauşescu îşi aduna cu mare grijă oameni de încredere în apropiere cum ar fi Bobu. Au fost promovaţi treptat spre vârf Dincă şi Dăscălescu“.

Aplaudacii

Atribuţiile primarului Capitalei nu se limitau însă la administrarea celui mai mare oraş al ţării. Dincă avea, de pildă, şi responsabilitatea de a îngroşa rândurile aplaudacilor la evenimentele la care participa Nicolae Ceauşescu. Ion Mihai Pacepa povesteşte, în „Orizonturi roşii“, modul cum Ion Dincă avea grijă ca Ceauşescu să fie întâmpinat, la fiecare revenire în ţară, de numeroşi activişti care-şi exprimau bucuria comandată. „Departe, în spate, i-am văzut pe Popescu-Dumnezeu, împreună cu Ion Dincă, primarul Bucureştiului, organizând şi alte activităţi «spontane», în orice caz munca lor a fost mult uşurată în ultimul timp, nemaifiind atât de complicată. Fiecare dintre cele opt sectoare administrative în care este divizat Bucureştiul are propriile directive şi sarcini. Dintre acestea făcând parte şi mobilizarea oamenilor la aeroport, cu ocazia plecărilor şi venirilor lui Ceauşescu, dar şi în alte situaţii, cum ar fi primirea de către Ceauşescu a vreunui şef de stat important“, susţine comunistul care în 1978 a defectat din fruntea spionajului românesc.

Lui Dincă nu-i plăceau balcoanele

5 martie 1977, ora 08.50, Bucureşti, şedinţă a Comitetului Politic Executiv (CPEx) al CC al PCR. Are loc prima analiză la rece a celui mai puternic cutremur din istoria recentă a României – peste o sută de persoane îşi pierd viaţa şi zeci de case şi blocuri sunt făcute una cu pământul. Primarul Bucureştiului, Ion Dincă, raportează: „Pe Capitală, tovarăşe secretar general, 884 de apartamente avariate. Clădiri evacuate care sunt supuse prăbuşirii în număr de 4, plus 2 spitale dărâmate. La ora actuală sunt 259 de morţi, răniţi 1.361. Ca morţi vor fi mult mai mulţi după ce vom avea rezultatul final“.

Edilul Capitalei asigură că nu sunt probleme cu alimentele – cinică garanţie, de vreme ce accesul românilor la alimente e limitat chiar şi în perioadele în care Bucureştiul nu e afectat de nicio criză formală. Raportul continuă: „Am luat, de asemenea, măsuri de aprovizionare cu lapte pentru populaţie să nu lipsească. Nu am lipsuri la preparatele cu carne, conserve, cu toate că cele din magazine sunt într-o mare proporţie foarte avariate. Am scos dimineaţa laptele, se consumă în medie 320 de mii de litri pe zi, am însă 350 de mii de litri de lapte în Capitală“.

În comedia CPEx intră şi Ion Stănescu, fost şef al Securităţii între 1968 şi 1972, şi Gogu Rădulescu, vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri. Cei doi încep o dezbatere angajată cu privire la necesitatea reabilitării Palatului Victoria şi a sediului CC. Despre cutremur, nimic. La finalul şedinţei, Ceauşescu decide ca principalii responsabili pentru gestionarea situaţiei din teren să fie Ion Dincă, primarul Bucureştiului, şi Ion Coman, ministrul Apărării Naţionale. Cei doi îşi păstrează cât pot de mult statura de struţ care i-a păstrat în graţiile dictatorului. Gata, cutremurul trece.

Ctitorul de la Obor

La 22 aprilie ’77, la aproape două luni de la cutremur, Ion Dincă participă, alături de Nicolae Ceauşescu, la tăierea panglicii magazinului Bucur-Obor, cel mai mare „mall“

comunist din Bucureşti: 42.000 de metri pătraţi, dintre care 32.000 numai cu mărfuri la vânzare. În apropierea magazinului, fusese amplasată şi o piaţă de legume şi fructe, frecventată şi azi de bucureşteni datorită preţurilor scăzute. Absenţa unei strategii coerente pentru a revitaliza Bucureştiul după cutremur sau eşecul comercial al mall-ului comunist nu pun însă în pericol funcţia lui Dincă de la Capitală. Bărbatul rămâne la primărie încă doi ani. Îşi continuă ascensiunea ca un profesionist: e numit viceprim-ministru şi ministru al Construcţiilor Industriale (1 februarie 1979) şi apoi prim-viceprim-ministru fără portofoliu (1 aprilie 1980), funcţie pe care o va păstra până la Revoluţie.

Ce căuta Elena Ceauşescu în Pantelimon Gesticulaţia fostului primar, carei trăda obedienţa faţă de Nicolae Ceauşescu, ia asigurat lui Dincă mereu un fotoliu cald în anticamerele puterii. Totuşi, supunerea sa necondiţionată a avut urmări concrete pentru mulţi dintre români. De pildă, Dincă a rămas în memoria românilor care locuiau la bloc şi pentru faptul că lea interzis, la începutul anilor ’80, săşi închidă balcoanele propriilor locuinţe. „Ion Balcon“ sau chiar „Balconetti“ iau spus românii care îngheţau în apartamentele cu un singur rând de ferestre.

Ion Dincă, prim-vicepremier al României, şi Ştefan Andrei, ministrul de Externe, în 1982, la întoarcerea dintr-o vizită oficială din Irak FOTO Captura Youtube

Totul începuse după o promenadă a Elenei Ceauşescu în cartierul Pantelimon. Contrariată de faptul că în balcoanele închise erau puse rufe la uscat, şefa Cabinetului II l-a însărcinat pe Dincă să ia măsuri pentru demontarea balcoanelor închise şi pentru revenirea la structura iniţială. „Într-adevăr, Dincă i-a pus pe o parte din cei care aveau balcoanele închise să le demonteze. Asta se întâmpla în principal pe arterele pe unde

trecea Nicolae Ceauşescu, iar argumentul principal era bazat pe raţiuni estetice“, spune istoricul Călin Hentea.

În memoria românilor, Dincă „Teleagă“ a rămas inamicul numărul 1 al balcoanelor. Pentru că şi-a luat în serios sarcina venită de la Elena Ceauşescu, bărbatul a organizat o întreagă infrastructură de demolat balcoane. Prin reţeaua de informatori şi de şefi de scări au fost depistate acele persoane care făcuseră greşeala închiderii balcoanelor fără a avea o autorizaţie de construcţie, fiecare dintre aceştia fiind amendaţi serios.

„Jos porcăria!“

Ion Dincă a fost cel care a ordonat şi demolarea uneia dintre cele mai vechi biserici din Bucureşti, Biserica Sfânta Vineri, construită în perioada 1645-1650. Decizia demolării a fost luată de prima tehnocrată a ţării, Elena Ceauşescu, iar de aplicare a trebuit să se ocupe Ion Dincă. „În 13 iunie 1987, după ce, în prealabil, se ajunsese la concluzia că se va face un bloc şi chiar făcusem acte cu primăria că se va face un bloc în faţă, ca să nu se distrugă ctitoria lui Matei Basarab, în ziua de 13 iunie a trecut dictatoarea şi, între altele, i s-a explicat de către Dincă că se va pune un bloc în faţă. Actele pregătitoare erau făcute deja şi toată lumea se aştepta să vină să-şi pună blocul în faţă şi noi să rămânem pe locul respectiv. Ea a privit puţin şi i-a spus lui Dincă: «Jos porcăria!». Atunci mi-am dat seama că totul e pierdut“, a povestit preotul paroh Gelu Bogdan într-un interviu acordat Digi24 în aprilie 2014. La 18 iunie 1987, începea demolarea lăcaşului de cult.

Complotistul de a doua zi

În a doua parte a anilor ’80, Ion Dincă se comportă ca un adevărat cameleon politic. Joacă rolul de apropiat al lui Ceauşescu şi o face bine. Are încrederea acestuia care, chiar îi propune să fie primministru în decembrie 1989, potrivit lui Ştefan Andrei în columul „I se spunea Machiavelli“. În acelaşi timp, Ion Dincă discută cu mai mulţi demnitari comunişti despre posibilul succesor al lui Nicolae Ceauşescu. În grupul de discuţii se află Ştefan Andrei, Gogu Rădulescu şi Ion Iliescu. „Era şi el partizanul lui Nicuşor, dar era contra lui Constantin Olteanu şi a lui Tudor Postelnicu“, povesteşte fostul demnitar comunist Ştefan Andrei într-un interviu acordat jurnalistului Viorel Patrichi în ianuarie 2012.

Dincă nu se va dezice însă de Ceauşescu până în zilele Revoluţiei. Va rămâne alături de dictator din teamă, calcul politic sau pentru că aşa îi era mai uşor.

Ilie Verdeţ, celălalt emanat al Revoluţiei

Ilie Verdeţ a fost primul lider politic al Revoluţiei din decembrie ’89. După fuga lui Ceauşescu, a condus, timp de 20 de minute, un autoproclamat guvern, emis şi apoi demis cu sprijinul revoluţionarilor din faţa Comitetului Central al Partidului Comunist. În decembrie ’89, Verdeţ a pierdut startul. În comunism, însă, îşi construise un palmares destul de confortabil.

22 decembrie 1989, ora 13.00, Bucureşti. În sediul Comitetului Central (CC) al Partidului Comunist din România (PCR) se scrie lista primului guvern revoluţionar din România postceauşistă. Dictatorul fugise cu elicopterul de pe acoperişul clădirii cu aproape o oră înainte, iar o mână pestriţă de oameni – foşti comunişti şi actuali revoluţionari – se străduiesc să materializeze vidul de putere creat de fuga soţilor Ceauşescu. Este înfiinţat aşa-zisul Consiliu al Democraţiei Naţionale, coordonat de Ilie Verdeţ, membru de partid din 1945 şi vechi demnitar comunist. Forul îşi asumă că trebuie să gestioneze imediat situaţia tensionată din Capitală şi din ţară, aşa că alcătuirea unui guvern provizoriu rămâne sarcina primordială.

Regizorul Alexa Visarion, ajuns în CC cu mulţimea de revoluţionari, după înălţarea dictatorului, e cel care notează pe hârtie toate numele fluturate în acest grup. „Se căutau nume sonore, foşti demnitari, oponenţi bănuiţi sau pe faţă ai lui Ceauşescu. [...] De lângă mine cineva l-a propus pe Dumitru Mazilu. Nu-l cunoşteam, dar a fost trecut pe listă. Apoi s-a auzit numele lui Silviu Brucan, acceptat şi el, dar apoi uitat să fie trecut pe această listă de propuneri. Apoi le-am spus numele de Ion Iliescu. Ilie Verdeţ a reacţionat imediat:

«Nu-l pune pe Iliescu. Ai să vezi cu cine vine»“, îi povestea Visarion lui Alex Mihai Stoenescu pentru volumul „Interviuri despre revoluţie“.

Agitaţia

Ilie Verdeţ nu e selectiv, ci doar un animal politic competitiv. Fusese un lider exersat, avusese putere mare în PCR, şi intuia şi el că, dacă speculează bine momentul acesta, poate să preia puterea în România. Or, intuiţia sau alte informaţii îi arătau că planul lui Iliescu era similiar. În plus, îi mai asemăna ceva: şi unul, şi altul fuseseră retraşi din prim-planul vieţii de partid, pe care o cunoscuseră intim. Mai longeviv era Verdeţ: fusese scos din Comitetul Politic Executiv (CPEx) şi din CC în 1986. Fusese premier şi primvice-premier. În zilele Revoluţiei, era numit în funcţia cu vagi responsabilităţi de preşedinte al Comisiei Centrale de Revizie, organism care, din punct de vedere tehnic, avea dreptul să controleze şi să cerceteze activitatea membrilor CC.

Chiar dacă ultima sinecură din comunism nu-i garanta nicio putere, Verdeţ nu-şi pierduse instinctul de politician. Şi avea abilitatea de a pune lucrurile în ordine în situaţii de criză. Era ceea ce astăzi se cheamă, englezit, un „fixer“, ca avocatul care încheie cu succes problemele. Or, abilitatea aceasta, dublată de renumele comunistului, se vede cel mai bine în agitaţia din babilonul central al partidului.

Filosoful Andrei Pleşu îl plasează pe Verdeţ în această atmosferă în volumul „Andrei Pleşu în dialog cu Elena Ştefoi“: „Faptul că era confuzie rezultă şi din incertitudinea interioară a tuturor oamenilor în momentul ăla. Actorul Mircea Diaconu, fiind în CC în momentul apariţiei lui Dăscălescu şi Ilie Verdeţ, a spus: «Domnilor, treaba noastră s-a încheiat aici, acum hai să-i lăsăm pe profesionişti să facă lucrurile», iar când spunea asta se gândea la Dăscălescu şi Ilie Verdeţ. Asta înseamnă că inclusiv în capetele noastre era ceaţă: mai mare dovadă de confuzie decât asta nu se poate găsi“.

Propaganda

Verdeţ începe să facă parade de putere în sediul CC: îl strânge cu uşa pe premierul Constantin Dăscălescu să-şi dea demisia şi mimează pactul cu revoluţionarii. Dan Creţu, unul dintre cei care intraseră în CC, îi povesteşte lui Viorel Domenico în volumul „De cealaltă parte a baricadei“: „Ne era frică, evident. Că intrasem nechemaţi, intrasem în CC, luaţi de val şi duşi de vânt. Ca şi acasă la tine, îmi ziceam atunci, dacă intră cineva peste tine, nu te aperi, nu-i dai în cap? Aşa că Verdeţ ne-a luat într-un fel frica din sân. Era de-al lor, dar înţelegător cu noi, un om cumsecade ni se părea“.

În fine, toate lucrurile acestea durează puţin peste o oră. În jurul orei 14.00, Consiliul Democraţiei din CC al PCR iese în balcon să vorbească mulţimii. Câteva cuvinte revoluţionare – Verdeţ. Apoi, Alexa Visarion citeşte tabelul cu noii conducători ai României, care-l are, drept cap de listă, pe Verdeţ şi, printre rânduri, pe fostul şef al Securităţii, Iulian Vlad. Numele mai mult asmut mulţimea. Încep huiduieli. Cade guvernul!

Puterea

Peste ani, într-un interviu cu Alex Mihai Stoenescu, amfitrionul Alexa Visarion va interpreta astfel momentul: „Ilie Verdeţ şi ceilalţi foşti demnitari nu «au trecut examenul». Verdeţ, iritat, m-a apostrofat: «Nu trebuie să ştie lumea ce se întâmplă înăuntru». Am tăcut o clipă, apoi i-am spus: «Nu puteţi participa, nu vă vor». «Ai greşit – a continuat Verdeţ – că ai vorbit de Iulian Vlad»“. Practic, de la finalizarea până la citirea nomenclatorului cu guvernanţi, trecuseră 20 de minute. După 20 de minute, puterea fragilă ar fi fost absorbită în gaura neagră a Revoluţiei. Din nou, vid de putere – este cel mai des întâlnită explicaţie: guvernul nu trecuse testul legitimităţii în faţa publicului. Cât de reprezentativ pentru România era publicul din faţa CC al PCR nu ştim.

Ilie Verdeţ a continuat lupta de clasă şi după Revoluţie, înjurat de poezie şi de poeţi. FOTO Mediafax

Oricum, cu mai mult formalism, alţii spun că, după fuga lui Ceauşescu, puterea ar fi fost în mâna lui Victor Athanasie Stănculescu, care, în calitate de ministru al Apărării, le-a cerut soldaţilor să revină în cazărmi. Numai că puterea nu e chiar aşa, un obiect care să treacă de la unii la alţii ca într-un tiki-taka politic. Şi, mai ales, din ecuaţia aceasta lipseşte una dintre cele mai mari necunoscute: Ion Iliescu, polul presupus pozitiv al puterii din sediul Televiziunii Române. Acesta apare în jurul orei 15.00 pe ecranele tuturor românilor, vorbind despre sfârşitul dictaturii ceauşiste.

Cursa

În jurul orei 17.00, Iliescu ajunge la Ministerul Apărării. Alt pol de putere! La MApN, Iliescu, Petre Roman, Voican Voiculescu şi Stănculescu discută despre cum are să se numească noul Consiliu al Frontului Salvării Naţionale. Şi acest for – organism al puterii provizorii. Victor Athanasie Stănculescu va avea, peste mulţi ani, următoarea explicaţie: „Puteam să aleg între Ion Iliescu, aflat pe poziţii, Ilie Verdeţ, care era dispus să facă repede un guvern recondiţionat, Constantin Dăscălescu, despre care aveam informaţii că vrea să cheme Marea Adunare Naţională“. Se pare că Stănculescu acceptă prima variantă. Odată cu anunţul formării CFSN, CDC-ul lui Verdeţ se stingea. Revoluţia trecuse peste liderul CC, Ilie Verdeţ. Fostul demnitar comunist nu-şi alesese bine echipa, fusese învins în această cursă de viteză de obstacole. Va convinge mai târziu că e un maratonist, deşi 22 decembrie îi trimite adversarul în pole position.

Eşecul

„A fost un eşec penibil. Nimeni nu avea nevoie de ei“, explică politologul Vladimir Tismăneanu, în volumul „Efigii ale unui coşmar istoric“. „Echipa Verdeţ îl debarcase pe Dăscălescu; echipa Iliescu pe Ceauşescu. Era diferenţă de calibru!“, subliniază Viorel Domenico în volumul „De cealaltă parte a baricadei“. Oricare ar fi explicaţia, Verdeţ se vede nevoit să-şi pregătească retragerea. N-apăruse la TVR, nu exista. Revoluţia lui nu fusese televizată. Revoluţia lui nu exista. Sfârşit.

Cum s-a legalizat Verdeţ în politică

La câteva luni după Revoluţia din ’89, Verdeţ încearcă să-şi resusciteze public idealurile politice. La 16 noiembrie 1990, organizează Conferinţa Naţională de constituire a Partidului Socialist Român (PSR), format majoritar din foşti activişti politici, foste cadre de partid şi de stat şi condus, fireşte, de Verdeţ. Programul noului partid e curios: „de a continua glorioasele tradiţii ale mişcării muncitoreşti şi socialiste din ţara noastră“. Totuşi, la prima întrunire din 16 noiembrie se vorbeşte, în principal, despre unificarea PSR cu Partidul Democrat al Muncii sub denumirea de Partidul Socialist al Muncii. Primul congres al PSM are loc la 10 august 1991, când discursul capătă nuanţe nostalgice: PSM se prezintă drept un mare partid, continuator al PCR.

Maurer nu mai vrea

„Nimeni nu avea nevoie de ei. Au construit Partidul Socialist al Muncii, o organizaţie de formulă paleocomunistă. Nu învăţaseră nimic. Între susţinători, Ghizela Vass, Mihail Florescu şi Adrian Păunescu“, explică ironic politologul Vladimir Tismăneanu în volumul „Efigii ale unui coşmar istoric“. Pe lângă aceştia, este rugat să se alăture şi Ion Gheorghe Maurer, dar demnitarul comunist refuză. Era prea bătrân pentru noi lupte.

Din postura de lider de partid, Verdeţ acordă interviuri în care deplânge situaţia din anii ’90, eşecul democraţiei sau evenimentele din decembrie ’89: executarea cuplului Ceauşescu şi arestarea plus judecarea membrilor ultimului CPEx, cei care susţinuseră

măsurile represive ale dictatorului din a doua jumătate a lunii decembrie 1989. „Astăzi, poate ar fi tardiv. Oamenii pot săşi spună mai liniştiţi părerea, dar, tocmai de aceea, acum pare mai evident ca oricând că această arestare în bloc, cu capete de acuzare fabricate în pripă, a fost o mare greşeală. Şi în orice caz, sa început construcţia unei democraţii prin cea mai grosolană încălcare a democraţiei“, spunea Verdeţ întrun interviu acordat lui Adrian Păunescu în iunie 1991 pentru revista „Totuşi iubirea“.

Adrian Păunescu, prezidenţiabilul lui Verdeţ

În interviul cu Păunescu, Verdeţ expunea problemele existenţiale ale unui comunist la începutul tranziţiei: printre altele, cea mai apăsătoare e încercarea noii puteri de a-l scoate din casa pe care o avea de la stat în favoarea fostului jucător de tenis Ilie Năstase. Verdeţ profită însă de refuzul lui Năstase, rămâne în casă şi-şi continuă aventura politică târzie.

Verdeţ n-a fost la înălţimea oponenţilor ideologici: Vadim şi Funar. FOTO Mediafax

La alegerile parlamentare din septembrie 1992, PSM obţine 18 mandate de parlamentari, 13 fiind la camera Deputaţilor, iar cinci – la Senat. Printre parlamentari, poetul Adrian Păunescu. Patru ani mai târziu, PSM nu mai reuşeşte să treacă pragul parlamentar de 3% şi nu mai intră în Legislativ. La prezidenţiale, candidatul Adrian Păunescu nu obţine nici măcar 1% din voturi. Partidul lui Verdeţ intră deja în moarte

clinică, iar Păunescu părăseşte PSM-ul. În 2000, poetul din Bârca e ales pe listele partidului lui Ion Iliescu.

„Somn uşor, domnule Verdeţ!“

Ultima zvâcnire a lui Verdeţ are loc la 6 iunie 1998, la lucrările celui de-al III-lea Congres al PSM, când liderul partidului le cere celorlalte formaţiuni de stânga să i se alăture pentru realizarea unei „alianţe largi a tuturor forţelor naţionale şi patriotice de centru-stânga, socialiste, social-democrate care să aibă ca obiectiv: (1) apărarea avuţiei naţionale, stoparea jafului, a procesului de risipire şi înstrăinare a bogăţiilor ţării, elaborarea unei politici de dezvoltare durabilă care să asigure progresul şi prosperitatea naţională; (2) apărarea interesului naţional în politica internă şi externă a României; (3) apărarea şi dezvoltarea democraţiei, a unui stat social de drept al dreptăţii sociale; (4) lupta necruţătoare şi extrem de fermă împotriva corupţiei“. La o citire atentă, principiile enunţate par desprinse din programele partidelor de centru-stânga din 2016, chiar dacă pe atunci nu exista şi o Direcţie Naţională Anticorupţie.

În iunie 2000, Verdeţ se retrage de la şefia PSM pe fondul problemelor medicale şi al bătrâneţii. Fostul demnitar comunist moare nouă luni mai târziu, la 20 martie 2001, în urma unui atac de cord. E înmormântat la cimitirul Ghencea Civil la 22 martie. Dintre foştii demnitari comunişti prezenţi la înmormântare, cele mai cunoscute nume sunt Ion Coman, fost ministru al Apărării, şi Ana Mureşan, fost ministru al Comerţului Interior. Numeroase coroane au fost trimise de ambasadele Chinei, Vietnamului şi Cubei. De departe, potrivit presei vremii, cea mai frumoasă coroană de flori a fost cea trimisă de poetul Adrian Păunescu, pe acesta scriind „Somn uşor, domnule Ilie Verdeţ“. Partidul lui Verdeţ nu-i supravieţuieşte prea mult liderului său, aşa cum s-ar fi aşteptat politologii americani Joseph Lapalombara si Myron Weiner. În iulie 2003, PSM se dizolvă definitiv în PSD-ul lui Iliescu.

Călătoria minerului spre Bucureşti, via Moscova

Ilie Verdeţ se naşte la 10 mai 1925, la Comăneşti, judeţul Bacău. „M-am născut şi am crescut într-o familie de mineri şi printre mineri. Tatăl meu a lucrat în minele de cărbune din Banat, din Valea Jiului şi Comăneşti“, declara acesta într-un interviu acordat în 1991 pentru revista „Totuşi iubirea“. Tânărul Verdeţ urmează doar patru clase din şcoala primară. În 1937, la doar 12 ani, merge să lucreze ca băiat de mină. Intrarea în câmpul muncii era forţată la acea vreme de îmbolnăvirea tatălui său. Patru ani munceşte Verdeţ ca zilier la minele din Ilva Mică, Cojocna, şi pe şantierul Bumbeşti-Livezeni, arată Florica Dobre în volumul „Membrii CC ai PCR“.

Poveştile cu şi despre curajul minerilor îl vor ambiţiona pe tânărul Verdeţ. Omul politic de mai târziu se va revendica ideologic şi de la greva minerilor din Lupeni, din august 1929. Memoria acestui moment e decisivă în formarea conştiinţei sale de proletar venit din rândul minerilor: va spune mereu că uciderea a aproape 70 de mineri, dintre care 28 - împuşcaţi pe loc în urma ordinelor date de guvernul ţărănist de la acea vreme a fost umilirea maximă din partea regimului „burghezo-moşieresc“.

Băiat de mină, vagonetar, miner Din 1941, Verdeţ e angajat la mina de cărbuni Secu, de lângă Reşiţa, unde lucrează timp de şase ani. Succesiv este băiat de mină, vagonetar, ajutor de miner, miner, şef de brigadă, maistru. Nu arde etapele, ci avansează uşor, un impuls în cariera sa fiind şi faptul că, începând 1945, era membru al Partidului Comunist Român şi lider al sindicatului minerilor din unitate. „Am participat la activitatea de sindicat încă de la organizare, am ocupat apoi funcţiile de vicepreşedinte şi preşedinte la Comitetul Sindical. Am fost membru în conducerea Uniunii Miniere, ca vicepreşedinte“, povestea Verdeţ în interviul lui Adrian Păunescu pentru „Totuşi iubirea“.

Ilie Verdeţ în perioada lui de glorie.
FOTO comunismulinromania.wordpress.com

Trei ani în URSS

În iulie 1948, la şase luni de la proclamarea Republicii Populare Române, Verdeţ, secretar al Comitetului de partid din Secu, e numit director al minei din aceeaşi localitate, funcţie pe care o îndeplineşte până în martie 1949. Îl recomandă, în primul rând, originea sănătoasă.

În primăvara lui ’49, Verdeţ pleacă din fruntea unităţii miniere şi abandonează definitiv o frumoasă carieră de miner. Începe însă o carieră într-un mediu la fel de pietros: e numit membru al Comitetului de partid din sectorul Anina şi al Comitetului de partid al plăşii Reşiţa (n.r. – unitate administrative intermediară între judeţ şi oraş şi comună desfiinţată din 1950). Din august 1950, e membru al Comitetului raional de partid Caransebeş. În perioada tulbure a începutului anilor ’50, când liderii comunişti erau absorbiţi de urzelile tronului în mai multe partide din Europa de Est, Verdeţ este trimis, pentru trei ani, între 1951 şi 1954, la Şcoala Superioară de Partid de pe lângă CC al PCUS.

Cum s-a făcut frate cu Lupu

Şcoala sovietică e o garanţie că Verdeţ învaţă ABC-ul comunismului din punctul zero al extinderii ideologiei. În plus, pentru CV-ul nomenclaturistului, şcoala din Rusia e cea mai bună dovadă că acesta corespunde profesional pentru o funcţie în aparatul central. „Întors în ţară, avea de-acum toate datele să urce rapid, chiar să-i ia locul lui Petre Lupu (n.r.-născut Lupu Pressman) atunci când partidul va decide că vechiul ilegalist, evreu de origine, nu mai corespundea din punctul de vedere al «justei reprezentări» a compoziţiei naţionale“, arată politologul Vladimir Tismăneanu în volumul „Efigii ale unui coşmar istoric“.

Aşadar, în august 1954,Verdeţ este adus ca prim-adjunct al Şefului Secţiei Organizatorice a CC, Petre Lupu. E pentru prima dată când fostul miner cunoaşte politica mare. Minerul ajunge la Bucureşti, iar acesta e un imens pas înainte. „Mentorul său a fost Petre Lupu, mâna dreaptă a lui Ceauşescu la Direcţia Organizatorică a CC al PMR [...] Era «tovarăşul de încredere», se ştia că va duce la îndeplinire orice sarcină de partid. Membrii acestui grup nu aveau îndoieli, erau stalinişti ca mentalitate, leninişti ca formulă ideologică. Se credeau patrioţi, dar nu puneau sub semnul întrebării dreptul unui partid născut prin decret moscovit de a conduce treburile României“, arată Tismăneanu în volumul „Efigii ale unui coşmar istoric“.

Cum i-a băgat în arest pe studenţii de pe Bega

30 octombrie 1956, Timişoara. Aproape 3.000 de studenţi se întâlnesc în cantina Politehnicii din Timişoara şi pun la cale una dintre cele mai curajoase acţiuni colective din Banatul antedecembrist. Studenţii stimulaţi de veştile despre Revoluţia din Ungaria şi cu gândul la reformele enunţate la Budapesta cer: lichidarea definitivă a cultului personalităţii, desfiinţarea sistemului de norme din economie, reducerea cotelor şi impozitelor din agricultură, mărirea salariilor tuturor categoriilor de salariaţi, relaţii bazate pe principiul egalităţii cu toate statele, retragerea imediată a trupelor sovietice, deschiderea spre reforme, arată Raportul Tismăneanu. Se aud şi lozinci precum: „Afară cu ruşii din ţară!“ şi „Vrem libertate“. Studenţii anunţă că în trei zile va începe greva generală dacă autorităţile nu iau act de doleanţele lor.

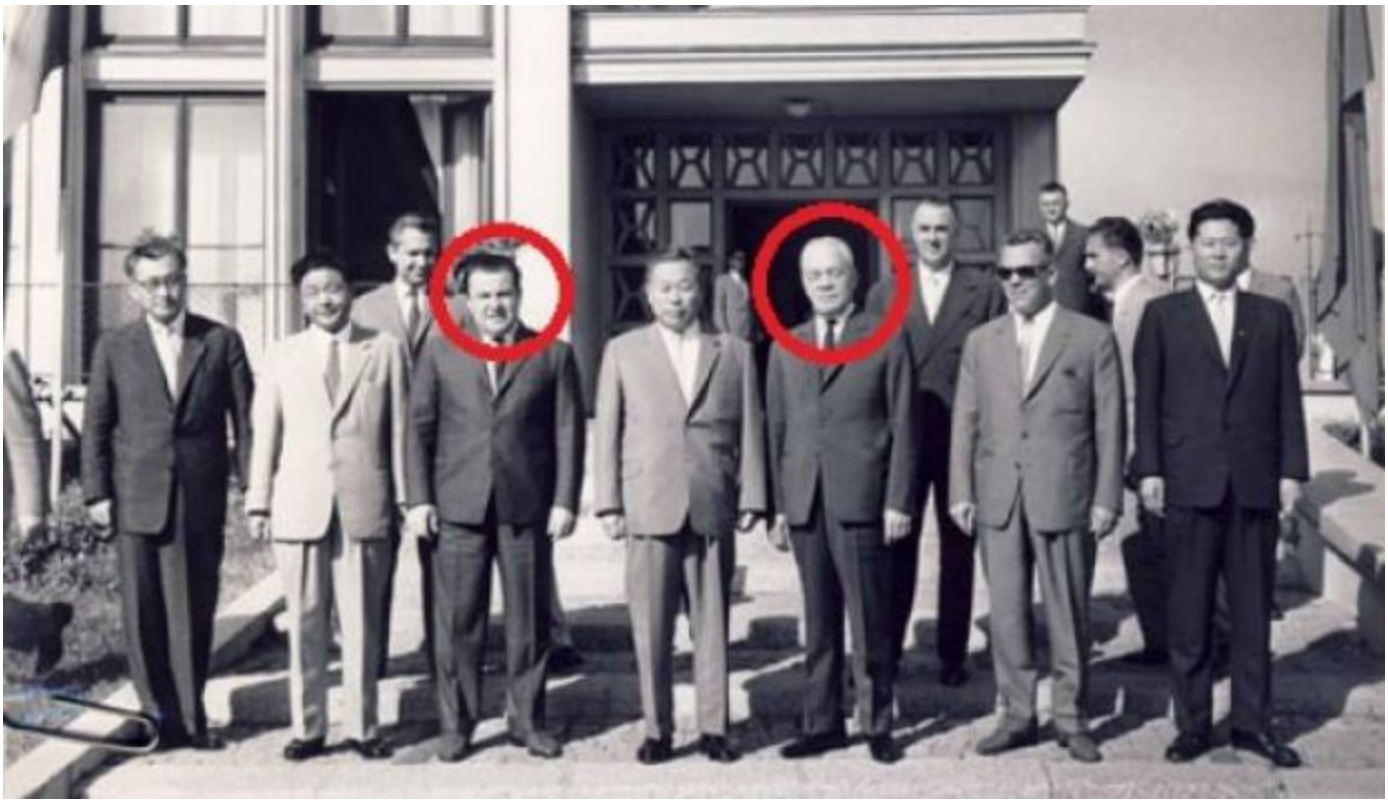

Ilie Verdeţ şi Emil Bodnăraş întâmpină delegaţia chineză a Partidului Comunist înainte de Congresul al XI-lea al PCR. FOTO comunismulinromania.ro

2.000 de studenţi arestaţi la Timişoara

Pentru că protestul studenţilor e pe cale să capete amploare, partidul îi trimite la negocieri pe Ilie Verdeţ şi pe şeful său, Petre Lupu. Comuniştii le promit studenţilor că cererile lor vor fi auzite la centru. Acum, gata, să meargă acasă, totul va fi bine. La ieşirea din cantina Politehnicii, pe studenţi îi aşteaptă trupe militare şi de Securitate. „Circa 900 dintre cei 2.000 de studenţi arestaţi la Timişoara au fost supuşi anchetelor Securităţii. Organele represive au trecut la o triere a studenţilor pentru depistarea celor care se evidenţiaseră în timpul discuţiilor, restul fiind eliberaţi după câteva zile. Liderii protestului au fost duşi direct la sediul Securităţii din Timişoara şi supuşi anchetelor“, arată Raportul „Tismăneanu“.

Organizarea comunistă învinsese naivitatea studenţilor. Verdeţ şi Lupu tocmai calmaseră o revolt care, în Ungaria, atinsese culmi tragice. Verdeţ mai are însă câteva sarcini: rămâne în oraşul de pe Bega pentru a calma situaţia produsă de arestări şi anchete. Se ocupă de desfiinţarea asociaţiilor de studenţi şi de asigurarea liniştii. Înţelege că acesta e un test important în cariera sa şi convinge că este o coadă de topor de încredere, că-şi merită poziţia de prim-adjunct al şefului Secţiei Organizatorice a CC al PMR şi chiar mai mult.

Circa 900 dintre cei 2.000 de studenţi arestaţi la Timişoaraau fost supuşi anchetelor Securităţii, arată Raportul Tismăneanu

Un an mai târziu, Verdeţ este trimis în teritoriu pentru a fi şef al Comitetului regional Hunedoara, însă, după 15 luni de provincie, în decembrie 1958, e numit adjunct al Şefului Direcţiei Organizatorice a CC al PMR. Demnitarul e ţinut în aparatul de partid până la alegerea lui Ceauşescu în fruntea partidului. La 21 august 1965, hăţişurile birocraţiei de stat încep să fie mai permisive şi cu Verdeţ: bărbatul e numit vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri. Rămâne în funcţia aceasta vreme de doi ani.

Umbra lui Maurer la Guvern

În a treia zi a anului 1967, Ilie Verdeţ este numit prim-vicepreşedinte al Guvernului condus de Ion Gheorghe Maurer, un prim-vicepreşedinte cu puteri sporite, fiindu-i permis să acţioneze oricând ca un adevărat şef al Guvernului. Contrasemnează numeroase acte normative în numele mult mai carismaticului Maurer, iar acest lucru le convine de minune celor de la centru, care puteau trece de criticile fostului avocat şi amic al lui Gheorghiu-Dej. În timp ce imaginea instituţiei era reprezentată de primul, partea tehnică era responsabilitatea lui Verdeţ.

Aşadar, din 1967, Verdeţ devine un factotum în plan administrativ. Puterea celui din urmă e dată de Nicolae Ceauşescu, susţinătorul făţiş al pupilului său. Preferinţele lui Ceauşescu în politică îl irită însă pe Maurer: „I-am atras atenţia lui Verdeţ că ne înţelesesem să fiu informat despre tot ce se hotărăşte acolo, că nu pot fi preşedintele unui

consiliu de miniştri a cărui activitate n-o cunosc. Abia atunci, Verdeţ mi-a spus că n-a avut încotro, că primise ordin de la Ceauşescu [...] ca mie să nu-mi spună nimic“, povestea Maurer în volumul de dialoguri cu Lavinia Betea, „Mărturii despre stalinizarea României“.

Ilie Verdeţ a fost mâna dreaptă a lui Ceauşescu.
FOTO comunismulinromania.ro

Deşi ştia că e sabotat de Ceauşescu prin implicarea excesivă a lui Verdeţ în actul guvernamental, Maurer nu era supărat pe adjunctul său din Guvern. Pe el se pare că-l înţelegea. Ceilalţi? „Nişte tembeli.“ Inginerul Lucian Dincă, care a organizat timp de peste 20 de ani partidele de vânătoare pentru demnitari, povesteşte în volumul „Vânători cu Ceauşescu şi nomenclatura“: „Cu ocazia unei discuţii în doi l-am întrebat pe preşedinte (n.r. – Maurer) de ce nu-şi alege oamenii cu care lucrează, întrucât, la vremea respectivă, cu excepţia lui Verdeţ, care era primvicepreşedinte, ceilalţi erau «tembeli». Ştiţi care a fost răspunsul? «Da, tu ce crezi, că eu îi aleg? Întâi trebuie să fie din clasa muncitoare, cu dosar sănătos, apoi alţii îi bagă pe gâtul meu“.

Catastrofa de la Certej-Săcărâmb

Funcţia lui Verdeţ nu însemna doar putere, ci şi responsabilitate. Poate ca o ironie, la 30 octombrie 1971, demnitarul PCR face din nou cunoştinţă cu problemele minelor şi ale minerilor, în urma dezastrului de la Exploatarea Minieră din Certej-Săcărâmb (judeţul Hunedoara). Potrivit unei ştiri Agerpres din acea zi, „în zorii zilei de 30 octombrie s-a petrecut o gravă catastrofă. Ruperea decantorului de steril a provocat deplasarea unei cantităţi mari de mâl, care a acoperit şi a distrus un număr de clădiri administrative şi locuinţe“. Mai precis, digul iazului cu reziduuri de exploatare minieră s-a rupt, declanşând cea mai mare catastrofă ecologică din România acelui deceniu. De sub dărâmături sunt scoase 133 de persoane: 45 decedate, iar 88 rănite. Bilanţul final avea să ridice numărul morţilor la 89, iar pe al celor dispăruţi – la 3.

La nivelul Consiliului de Miniştri e constituită o comisie de anchetă al cărei scop imediat era stabilirea cauzei catastrofei şi aplicarea tuturor măsurilor necesare pentru înlăturarea urmărilor sale. De la centru, se deplasează la locul tragediei Ilie Verdeţ, prim-vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri, şi Bujor Almăşan, ministrul Minelor, Petrolului şi Geologiei. De la nivel local: Ioachim Moga, primsecretar al Comitetului judeţean Hunedoara al PCR. Mai întâi, comuniştii se preocupă de evacuarea populaţiei sinistrate şi se asigură că victimele pot beneficia de asistenţă medicală, cazare şi alimente.

Rapoartele finale nu prezintă însă cauzele care au dus la ruperea digului şi nici vinovaţii. Cazul e muşamalizat, ceea ce duce la speculaţii potrivit cărora greşelile au pornit

de la persoane suspoziţionate în cercul puterii de la Bucureşti. Scriitorul Titus Popovici descrie în romanul memorialistic „Disciplina dezordinii“ realismul lui Ilie Verdeţ: „Ilie Verdeţ nu m-a lăsat să-i înşir anomaliile şi aberaţiile, vizibile de pe acum cu ochiul liber. «A, asta-i nimic! Stai să-ţi spun eu!». Şi mi-a făcut un tablou cuprinzător – era prim-ministru! – al dezastrelor spre care ne îndreptam inevitabil“, îi spunea Verdeţ lui Popovici în timpul unei „nopţi de sinceritate asupra ţuicii“ petrecute cu scriitorul în 1972 la casa lui Popovici de la Gura Zlata.

August ’77, Lupeni: „Repede că ne omoară“

2 august 1977, Lupeni, judeţul Hunedoara. Ilie Verdeţ, prim-vicepreşedinte al Guvernului şi Gheorghe Pană, preşedintele Consiliului Central al UGSR şi ministru al Muncii, sunt trimişi de urgenţă în Valea Jiului pentru a calma miile de mineri care se adunaseră în curtea minei Lupeni şi care refuzau să mai coboare în subteran. Motivul principal al revoltei minerilor fusese adoptarea, în urmă cu o lună, a Legii numărului 3 din 30 iunie 1977 privind pensiile de asigurări sociale de stat şi asistenţă socială, prin care fuseseră anulate multe dintre drepturile vechi ale minerilor. Legea afecta mai ales minerii pensionaţi cu invaliditate de gradul III (cu accidente uşoare), care încasaseră până atunci şi salarii, şi pensii. În Valea Jiului, circa opt mii de persoane beneficiau de pensii pe caz de boală, potrivit raportului Comisiei Prezidenţiale pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România. Nemulţumiri erau şi faţă de vârsta de pensionare, ridicată de la 50 la 53 de ani. Printre doleanţele minerilor, prezentate de liderul Constantin Dobre, mai erau: program redus de lucru de şase ore pe zi, plan de producţie realist, sistarea abuzurilor, ieftinirea alimentelor, locuri de muncă pentru femei, asistenţă medical sporită în Valea Jiului.

Când pot mânca minerii carne şi slănină

Tratativele de dialog cu minerii din Lupeni, la care s-au raliat ortaci din Aninoasa, Bărbăteni, Paroşeni, Uricani şi Vulcan eşuează. Minerii nu au încredere în cei doi nomenclaturişi. Ilie Verdeţ, fost miner, e luat ostatic. Verdeţ le era antipatic pentru că, la o şedinţă anterioară, ţinută tot în Lupeni, atunci când un miner a cerut să li se dea carne şi slănină, deoarece nu pot munci în mină cu cartofi şi varză, acesta i-ar fi răspuns: „Mai întâi cărbune şi după aceea carne şi slănină“. Minerii n-au uitat.

Pentru a scăpa, Verdeţ e pus să-i telefoneze lui Ceauşescu şi să-i ceară să vină personal în vale. Dictatorul cedează. Ceauşescu se pune la drum să rezolve situaţia. La 3 august ajunge în Valea Jiului, după ce zona din apropierea polului protestatar fusese masată cu trupe şi ofiţeri de Securitate din şapte judeţe. Se va descurca Ceauşescu şi fără ei.

Verdeţ (centru) le zâmbeşte delgaţilor ARLUS. FOTO Fototeca online a comunismului românesc

Ciungul care a înflăcărat minerii

Un moment tensionat al discuţiilor de la Lupeni e redat de Lavinia Betea în volumul „Viaţa lui Ceauşescu“. „Din mulţime s-a desprins un miner ciung, al cărui handicap se datora unui accident de muncă în subteran. Când a început să lovească cu ciotul mâinii treptele scării a început să ţâşnească sânge. «Asta e răsplata pe care mi-o dai tu, pensia asta de mizerie din care mor de foame?», l-a interpelat omul pe Ceauşescu. Scena a învolburat şi mai rău mulţimea“, arată Betea.

Cel care i-a citit lui Ceauşescu revendicările minerilor a fost Constantin Dobre. Liderul greviştilor a povestit, pentru „Weekend Adevărul“, cum era zorit de Ilie Verdeţ să vorbească mai repede. „În timp ce îmi scoteam lista cu revendicări din buzunarul din dosul hainei mele de miner, am simţit cum eram împins uşor de la spate spre microfoane de către Ilie Verdeţ. În acelaşi timp Verdeţ mi-a zis discret, citez: «Repede, repede că ne omoară». Mi-am întors uşor capul şi i-am replicat ironic lui Verdeţ, citez: «Nu zău! Nici măcar nu sângeraţi»“. După patru ore, secretarul general pleacă de la discuţii, cu promisiunea că le va respecta doleanţele minerilor.

Urmările grevei minerilor: verificări, sacţiuni, condamnări

Ortacii se calmaseră, însă Securitatea d-abia se încălzea. Sunt verificate peste 20.000 de personae de la Centrala Minieră Valea Jiului (CMVJ), 287 sunt sancţionate disciplinar, iar sute de oameni participanţi la greve primesc avertismente şi atenţionări de la Securitate şi Miliţie. Judecătoria Petroşani condamnă 14 persoane pentru infracţiuni de

drept comun, ultraj contra bunelor moravuri şi instigare publică, potrivit datelor prezentate de Raluca Nicoleta Spiridon în studiul „Greva minerilor din Valea Jiului“, publicat în „Caietele CNSAS“. La Bucureşti, Ceauşescu se întoarce cu agenda făcută de mineri. După discuţii în CPEx, for din care face parte şi Verdeţ, sunt create locuri de muncă pentru oamenii din vale, sunt înfiinţate fabrici de confecţii, sunt construite şcoli, spitale şi noi şosele. Testul Valea Jiului se va încheia bine pentru regim şi pentru Verdeţ.

20.000 de mineri au fost verificaţi de la Centrala Minieră Valea Jiului după greva din august 1977

La 7 martie 1978, lui Verdeţ i se dă responsabilitatea conducerii Comitetului de Stat al Planificării. Era în continuare prim-vicepreşedinte a Guvernului, dar cumulul funcţiilor nu e o problemă. Peste un an, Verdeţ atinge apogeul profesional: demnitarul e numit la 29 martie 1979 în funcţia de prim-ministru. Postul nu aduce doar o putere mai mare, ci şi responsabilităţi mai mari.

Conjuraţia politrucilor

Istoricul Constantin Corneanu explică faptul că Verdeţ era văzut ca un posibil disident în rândul puterii încă din anii ’80, când era prim-ministru. Se pare că Virgil Măgureanu, pe atunci profesor la Academia de Studii Social-Politice „Ştefan Gheorghiu“, viitor şef al SRI, încearcă să-l atragă într-un grup contestatar. „În «conjuraţia» pe care Virgil Măgureanu încerca să o construiască a fost invitat şi Ilie Verdeţ, prim-ministru în exerciţiu în 1980, căruia universitarul de la Academia «Ştefan Gheorghiu» îi va aduce cadou o carte cu un nume simbolic: «Puterea politică». Conversaţia în jurul apariţiei cărţii îi va permite lui Virgil Măgureanu să-i sugereze premierului Ilie Verdeţ că, totuşi, România socialistă «ar trebui să-şi împrospăteze metodele de conducere, atâta vreme cât până şi China se pornise la drum» şi realiza o serie de reforme extrem de interesante“, explică istoricul Constantin Corneanu, în volumul „Decembrie 1989. Victorie însângerată“. Încercarea lui Măgureanu nu dă roade. Verdeţ nu e prins de Securitate în interceptările făcute asupra celorlalţi nomenclaturişti care puneau la cale schimbarea politică a liderului absolut.

S-a opus cartelelor de alimente

Verdeţ e însă unul dintre premierii comunişti ghinionişti. În timpul mandatului său, Ceauşescu începe să strângă cureaua şi să impună regimul alimentar de tristă amintire. Mai întâi, în iulie 1980, dispune reducerea cantităţii de zahăr din produsele destinate consumului, măsură pusă în practică de Guvern. Ulterior, la sfârşitul anului, Marea Adunare Naţională votează în sesiunea din decembrie 1980 o lege care obliga judeţele să producă şi să gospodărească hrana pentru cetăţenii din teritoriu fără a avea voie să ia produse din alte zone. Punctul culminant e introducerea cartelelor la zahăr şi ulei, pentru ca mai apoi să fie cartelată pâinea. „Se spune că decizia ar fi provocat tensiuni în

conducere deoarece prim-ministrul Ilie Verdeţ ar fi obiectat. Pentru fronda adusă a plătit cu funcţia, fiind schimbat cu mai docilul Constantin Dăscălescu. În opinia secretarului general, raţionalizarea pâinii era o măsură benefică deoarece elimina risipa. Românii cumpărau, zicea el, saci de pâine pentru alimentaţia animalelor la curte, produsele de panificaţie subvenţionate fiind mult mai ieftine decât nutreţurile“, arată Lavinia Betea în volumul „Viaţa lui Ceauşescu“.

Cine duce ţara la nenorocire

La 22 mai 1982, eliberat din funcţia de prim-ministru, Verdeţ e numit vicepreşedinte al Consiliului de Stat, poziţie în care stă până în octombrie, când e lăsat doar în funcţia de secretar al CC al PCR. Responsabilitatea sa: să supravegheze respectarea disciplinei de partid a membrilor CC.

La începutul anilor ’80, pe când era simplu membru al Secretariatului CC al PCR (8 octombrie 1982 – 14 noiembrie 1985), Verdeţ se ocupă de chemarea la ordine a nomenclaturiştilor care vorbeau prea mult. E secondat de tovarăşul Emil Bobu. Aşa se întâmplă şi în cazul fostului ministru al Comerţului Exterior, Alexandru Bârlădeanu, apostrofat pentru că, în discuţiile purtate cu Gheorghe Apostol, alt nomenclaturist nemulţumit de conducerea PCR, îl critica pe Ceauşescu. „Le-am răspuns cam aşa: «Nu vă dau nici un fel de explicaţii. Eu vă rog numai să-i transmiteţi lui Ceauşescu, din partea mea, că duce ţara la nenorocire prin politica lui economică şi cea de cadre. [...] Cât despre atmosferă, au fost destul de politicoşi. Eram mai în vârstă ca ei, mai vechi în partid“, mărturisea Bârlădeanu în volumul de dialoguri cu Lavinia Betea, „Alexandru Bârlădeanu, despre Dej, Ceauşescu şi Iliescu“.

„Şira spinării mai dreaptă“

În 1984, înainte de Congresul al XIII-lea al PCR, Verdeţ îl cheamă la ordine, la partid, şi pe Titus Popovici, pentru a verifica dacă artistul mai corespundea liniei ideologice. Întâlnirea dintre cei doi se încheie cu bine pentru artist. După 1990, scriitorul îi face lui Verdeţ un portret măgulitor. „Îl preţuiam întrucâtva, prin comparaţie. În lumea de lingăi şi roboţi care alcătuiau «conducerea de partid şi de stat» părea să fie un om realist, mai necorupt şi cu şira spinării mai dreaptă“, scrie Titus Popovici în romanul „Disciplina dezordinii“.

În octombrie 1985, Verdeţ e numit ministru al Minelor pentru următoarele şapte luni. În iunie 1986 e eliberat din funcţie şi pus preşedinte al Comisiei de Revizie a PCR. Exilat într-o asemenea poziţie, contestatarii tăcuţi ai lui Ceauşescu încearcă să-l atragă încă o dată. Măgureanu va încerca să se apropie de Verdeţ şi în 1987. La acea vreme, complotistul voia ca Verdeţ să joace rolul de curea de transmisie între el şi Ion Coman, şeful Secţiei pentru Probleme Militare şi Justiţie a CC al PCR. Motivul cooptării lui Coman prin intermediul lui Verdeţ era organizarea unei aşa-zise rezistenţe armate împotriva regimului, fapt demn de glume de la Radio Erevan. Verdeţ nu-l va ajuta pe Măgureanu. Prefera să-şi menţină postul călduţ la Comisia de Revizie şi confortul de acasă.

Toate măştile cameleonului communist Cornel Burtică, omul care a adus lumina în Piaţa Unirii din Capitală

Cornel Burtică a reuşit să cadă în picioare după Revoluţia din decembrie 1989, deşi mulţi dintre foştii săi tovarăşi de la vârful nomenclaturii se luptau din răsputeri să-şi reabiliteze imaginea dobândită în comunism. Dar Cornel Burtică avea, fără multe argumente, prezumţia de a-şi fi regretat sincer biografia. Numai că nu era chiar aşa.

Pe 22 decembrie '89, la amiază, Cornel Burtică era acasă, în concediu de odihnă, şi privea la televizor. Îl sunase un prieten şi-i spusese că e Revoluţie, că s-a terminat cu Ceauşescu, gata. Iar apelul viitorului preşedinte Ion Iliescu, care-i chema pe „oamenii de bine" să apere cuceririle revoluţionare, l-a cam atins şi pe el. Până la urmă, un om de bine era şi Burtică. În plus, între el şi dictatorul Nicolae Ceauşescu rămăseseră câteva treburi neîncheiate încă din 1982, când bărbatul fusese trimis să muncească pe post de inginer principal la uzina 1 Mai din Ploieşti. Şi mai multe lucruri se întâmplau în perioada aceea, căci Burtică se afla, întrucâtva, în dizgraţia dictatorului.

Pe 22 decembrie, în jurul orei 17.00, Burtică ajunsese deja în sediul fostului Comitet Central (CC) al Partidului Comunist Român (PCR), ocupat acum de o mulţime pestriţă de revoluţionari, foşti nomenclaturişti şi alţi presupuşi contrarevoluţionari. Cum necum, Burtică e condus la etajul IV al cădirii, într-o sală mare de conferinţe, unde se discută despre primele măsuri revoluţionare. În încăpere se află, printre alţii, Ion Iliescu, Petre Roman, Silviu Brucan, Nicolae Militaru, Alexandru Bârlădeanu, cunoaşteţi echipa. Totuşi,

se pare că focurile de arme care se auzeau din stradă i-au sensibilizat pe revoluţionari, aşa că, după ora 18.00, Iliescu şi-a dus oamenii la adăpost, la Ministerul Apărării. Burtică nu făcea parte din echipa restrânsă. La rigoare, adăpostiţi ar fi fost şi în clădirea CC, asupra căreia, până la urmă, nu s-a tras niciun foc de armă – chiar dacă, la numai câţiva metri, peste stradă, Biblioteca Central Universitară va fi ţinta de conjunctură a teroriştilor care erau.

În câteva zile, Burtică ajunge la Ploieşti, solicitat de generalul Dimitrie Popa, conducătorul revoluţiei locale, să-i organizezepe ploieştenii liberi. Nu rămâne mult în Comitetul de Salvare Naţională Prahova – e eliminat după o vizită grăbită a lui Sergiu Nicolaescu. Cu sau fără voia sa, dar, oricum, nesilit de nimeni, Cornel Burtică încercase să redebuteze în politică. Nu reuşise. Totuşi, aceste peregrinări tangente la centrele de putere din România păstrează un lucru comun: Cornel Burtică e văzut şi de revoluţionari, şi de foştii nomenclaturişti drept un om respectabil, necompromis, cu mâinile curate.

Cei şapte ani de-acasă

Totuşi, Cornel Burtică fusese unul dintre nomenclaturiştii de vârf din România comunistă. Fusese membru în CC al PCR (1969-1982), membru al Comitetului Politic Executiv (CPEx) al CC al PCR (1974-1982) şi şef al Secţiei de Propagandă a CC al PCR. Fusese ambasador în Italia, Maroc şi Malta, de două ori ministru al Comerţului Exterior şi chiar vicepreşedinte al Guvernului. În 1982, fusese demis din funcţii şi trimis la Ploieşti. Totuşi, pe cât de surprinzătoare, pe atât de enigmatică rămăsese „căderea“ lui Burtică. Fireşte, motivele demisiilor sau destituirilor nu se făceau publice în comunism, aşa că mulţi oameni au văzut în aceste marginalizări ceea ce voiau ei să vadă: o opoziţie contra lui Ceauşescu. Cam aşa se întâmplase cu Virgil Trofin ori cu Ion Iliescu. În cei şapte ani pe care şi i-a petrecut în cvasianonimatul politic de la Ploieşti, după ce a fost trimis acasă de Ceauşescu, Burtică lăsase ca această legendă să evolueze natural. Numai că aceasta era doar o jumătate de adevăr. Vom explica. La imaginea lui mai contribuia, însă, un lucru esenţial: aura sa publică de persoană integră se datora şi unei comparaţii favorabile – era o diferenţă clară de structură între Burtică şi nomenclaturişti precum Emil Bobu, Tudor Postelnicu, Ion Dincă, Constantin Dăscălescu şimulţi, mulţi alţii. În conducerea comunistă, a fi dobândit o pregătire universitară în condiţii normale era, de fapt, un lucru excepţional. Iar Burtică nu era nici cizmar, nici strungar, nici dulgher. Era inginer. Absolvent de cursuri la zi.

Strategia

Cornel Burtică va profita perfect de această mitologie şi o va exploata cu o curioasă eficienţă în România postdecembristă. Va şti când şi cum să vorbească şi, mai ales, ce să nu vorbească. Până la urmă, pentru un fost ambasador, pentru un fost colaborator al lui Ceauşescu, exerciţiul diplomaţiei ar trebui să fie instinctiv. Burtică va avea puţine apariţii în presa comunistă, iar comparaţia cu alţi foşti îl va ajuta şi aici. Despre el se va vorbi mai degrabă apofantic, totuşi mereu circumstanţial: Burtică nu e precum Iliescu, nu e precum Pleşiţă, nu e precum alţii. Iar Burtică va şti cum să întreţină aceste opinii pur şi simplu

răspunzând fără prea multe ocolişuri tuturor întrebărilor. Pentru un fost propagandist, nici asta n-ar trebui să fie prea greu. În 2001, jurnalista Rodica Chelaru va lansa volumul „Culpe care nu se uită. Convorbiri cu Cornel Burtică“, un dialog biografic în care fostul nomenclaturist nu se fereşte să recunoască multe dintre greşelile, chiar crimele regimului comunist. Dar, pe lângă această poziţionare, Cornel Burtică mai face un pas înainte: îşi asumă responsabilitatea de a fi participat la unele dintre politicile comuniste.

Paradoxul

Volumul, privit din nou prin comparaţie cu memoriile contrafăcute ale altor nomenclaturişti precum Gheorghe Apostol, Silviu Curticeanu, Dumitru Popescu-Dumnezeu sau Paul NiculescuMizil, îl plasează pe Burtică, în percepţia publică, în categoria reconfortantă a „pocăiţilor“. Istoricul şi politologul Vladimir Tismăneanu scrie, într-un necrolog al bărbatului: „Acolo unde alţii se obstinează să mintă, el a preferat să spună fără ocolişuri ceea ce-şi aduce aminte şi să admită, măcar parţial, că a servit un regim despotic, inuman şi antipopular“. Volumul e perceput ca un act de căinţă reală, deşi nu totală. Se cuvine aici o importantă nuanţă: sub umbrela „căderii“ sale din ’82, în volumul cu titlul „Culpe care nu se uită“ – de fapt o parafrază aproximativă a propoziţiei originale „Astea sunt culpe care nu pot fi şterse“ – Burtică nu face decât să recunoască implicarea sa în unele – nu în toate – decizii luate în regimul comunist. Or, „a recunoaşte“ include, dar nu se substituie semantic cu „a regreta“. Ceea ce nu face mai mică ori mai puţin importantă diferenţa dintre prestaţiile publice ale lui Burtică, respectiv ale foştilor săi tovarăşi. Dar dialogul acesta conţine, totuşi, câteva frânturi logice rudimentare şi câteva sofisme notabile. De pildă, deşi îşi subliniază obsedant neputinţele din epocă, îşi contruieşte o imagine de rebel, de nesupus. Spune că marile decizii îl depăşeau, dar explică pe larg relaţia relaxată pe care o avea cu dictatorul, relaţie despre care se laudă că-i permitea şi răbufniri curajoase. Îşi asumă cu voluptate politicile constructive ale regimului, însă se disculpă sau îşi minimalizează implicarea în politicile reprobabile. Din acest punct de vedere, deşi mult mai rafinată, retorica sa are aceleaşi premise ca majoritatea mărturiilor unor foşti comunişti. Ce a regretat Burtică şi cât de autentic a făcut-o în sferele private nu cunoaştem. Rămâne argumentul potrivit căruia, pentru o persoană sedusă de egalitarianismul promovat de ideologia de stat şi prinsă în malaxorul politic oficial, evadarea e mai dificilă. Nici asta nu cunoaştem.

Uitarea

Oricum, Burtică rămâne un personaj, deşi secundar, de cele mai multe ori în calitatea de martor, în cercetarea trecutului recent. Apare în pelicula „Război pe calea undelor“ („Cold Waves“), un documentar care vorbeşte despre ceea ce a însemnat postul de radio Europa Liberă, e consultat de Radu Ioanid cu privire la istoria acordurilor secrete dintre România şi Israel în legătură cu vânzarea evreilor şi oferă jurnaliştilor detalii captivante despre legăturile dintre Ceauşescu şi masonii italieni. Critică Securitatea şi vorbeşte relativ liber despre implicarea lui Dan Voiculescu în afaceri subterane. Nu sunt prea multe argumente autentice care să-i justifice presupusa penitenţă în niciuna dintre

aceste apariţii, însă, odată formată, imaginea sa publică nu e supusă unor reevaluări memorabile. De fapt, cu timpul, în mod firesc, publicul românesc îşi estompează interesul cu privire la trecutul lui Burtică, aşa cum îşi pierde interesul cu privire la trecutul recent al României. Cornel Burtică se stinge din viaţă la 11 iunie 2013 şi e incinerat în taină, pe 14 iunie, la Crematoriul „Cenuşa“.

Afacerile lui Burtică în democraţie

Deşi se retrage din politică încă din anul 1990, în urma celor două încercări eşuate de a intra în jocul puterii, Cornel Burtică debutează cu succes în afacerile internaţionale. În volumul „Culpe care nu se uită“ spune că şi-a putut cumpăra cu greu apartamentul în care locuieşte, pentru a sublinia diferenţa dintre îmbogăţiţii tranziţiei româneşti şi el. E doar una dintre jumătăţile de adevăr din volum. De fapt, în 2007, ziariştii de la „Evenimentul Zilei“ scriau despre faptul că cifra de afaceri înregistrată de Cornel Burtică bate spre un milion de euro. Şi, în fine, scriau şi despre vila sa cu etaj, ai cărei pereţi ar fi fost încărcaţi cu tablouri.

Potrivit acestora, Burtică a deschis, în 1994, împreună cu o firmă italiană controlată de un conte maghiar, societatea Elektra România, specializată în comerţ de aparatură pentru industrie, comerţ şi transporturi. Compania a excelat exact în domeniul în care profesase Burtică în comunism: afaceri cu statul. Firma sa a încheiat contracte cu Metrorex pentru iluminatul în staţiile de metrou, iar pe tronsonul Pipera-IMGB – magistrala albastră, cum i se mai spune fără legătură cu Canalul Dunăre Marea Neagră – a asigurat electroalimentarea şi iluminatul subteran. Dar în democraţie Burtică nu-şi ascundea afacerile sub pământ: firma sa a asigurat iluminatul din zona Piaţa Unirii şi a primit comenzi şi de la CFR

În 2001, Burtică s-a asociat cu o altă firmă italiană, Ascot SRL, care produce grupuri electrogene, pe care Burtică le vindea în România. Ascot avea, la vremea respectivă, afaceri pe patru continente, unde vindea surse de energie atât entităţilor civile, cât şi armatelor. Burtică era preşedintele filialei româneşti, unde deţinea 49% din acţiuni. Enumeraţia nu se opreşte aici: Burtică a mai făcut afaceri şi cu Romtelecom, cu STS – unde a furnizat, prin compania Teleconstrucţia, contractor principal, grupuri electrogene în cadrul sistemului de apel de urgenţă 112.

Legăturile dintre Burtică şi masonerie

Deşi politica românească îl refuzase, fostul demnitar comunist era curtat de partenerii săi din vremea în care era ambasador în Italia. În 1994, celebrul Licio Gelli, fost mare maestru al lojii masonice Propaganda Due (P2), care avea legături importante cu autorităţile comuniste de la Bucureşti, îl primeşte pe Burtică la vila sa cu aspect de fortăreaţă din Toscana. Licio Gelli îi cere românului sprijinul pentru a fi nominalizat la Premiul Nobel pentru Literatură – un straniu tertip pentru afaceristul italian cu conexiuni în mai multe guverne din lume, dar şi printre mafioţii din peninsulă. Gelli îi propune lui Burtică, să-i fie partener într-o afacere suspectă: italianul voia să aducă aur din Ghana – voiau să treacă munţii cu ajutorul unor catâri! – aur pe care să-l prelucreze în Italia. În

plus, tot împreună ar fi putut lansa şi un fond de investiţii în Vietnam, cu sprijinul presupus al americanilor. Se pare că Burtică a refuzat propunerea italianului, determinat de faptul că P2 fusese declarată de justiţie organizaţie mafiotă (în 1981, P2, facţiune clandestină a Lojii Orientale a Italiei, a fost interzisă de autorităţi).

Licio Gelli, fost fascist, fugise în Argentina după război, unde făcuse avere. Istoricul Stelian Tănase spune că, în interiorul facţiunii sale, recruta şefi de servicii secrete, şefi de mafie, generali, ierarhi ai bisericii catolice, politicieni, oameni de afaceri (printre ei, un anume Silvio Berlusconi). Reţeaua cultiva interesele de afaceri ale membrilor săi prin orice mijloace şi viza o reformă a statului italian în direcţia unei dictaturi. Stelian Tănase susţine că Licio Gelli a avut relaţii de afaceri cu regimul comunist de la Bucureşti, fiind primit de mai multe ori de Ceauşescu şi alţi lideri PCR (Ion Mihai Pacepa, Nicoalae Doicaru, Nicolae Pleşiţă, Ştefan Andrei şi Cornel Burtică). Avea interese în textile mai ales – lucru confirmat şi de Nicolae Pleşiţă, într-un interviu cu jurnalistul Cornel Patrichi. Se pare că interesele României erau însă ceva mai prozaice decât ale italianului: Ceauşescu îl folosea pentru a aranja vizite la nivel înalt, dar şi pentru a-şi tipări cărţile de reflecţii politice şi pentru a publica în presa italiană articole favorabile.

Cum ajunge Burtică să dea mâna cu Papa Paul al VI-lea

Cornel Burtică se naşte la 3 septembrie 1931 în satul Zegujan din raionul Baia de Aramă (azi, judeţul Mehedinţi), în familia unor ţărani săraci, beneficiari ai reformei agrare din 1945 – aveau, în total, 1,5 hectare de pământ, după ce primiseră jumătate de hectar în 1946. „Tatăl meu Burtică Gheorghe a fost argat pe la diverşi boieri prin comună până la căsătorie. După căsătorie – 1930 – a muncit pământul pe care-l avea ca moştenire, în

plus lucra ca dijmaş pe la moşierii şi chiaburii din comună. [...] Mama mea Burtică Floarea este de profesie casnică“, scrie Cornel Burtică într-o autobiografie 7 august 1958, încercând să sublinieze originea ţărănească şi situaţia economică şubredă a familiei.

De fapt, la firul ierbii din Zegujan, situaţia familiei arăta puţin diferit de descrierea lăcrămoasă, bine orientată politic a lui Burtică. Un raport al instructorului Sectorului Cadre din Comitetul Regional Craiova, Secţia Organizatorică, arată însă că boierul care-l ţinea argat pe tatăl lui Burtică era chiar naşul său de botez, învăţătorul Cornel Prundeanu, care chiar îl ajutase pe fin la învăţătură, meditându-l pentru liceu. Familiile s-au certat însă – s-a ajuns chiar şi la proces! – pentru că mama lui Cornel ar fi lăsat vitele în livada moşierului. Într-o referinţă a săteanului Iulian Teodorescu este sintetizată însă altfel disputa: „Ştiu că într-un timp [Gheorghe Burtică] era îngrijitor pe moşia lui Cornel Prundeanu, iar acum [când] a venit Partidul Muncitoresc a început să fie contra lui că a văzut că era un exploatator şi l-a demascat, nu a mai căutat că e naşu“. Deşi cameleonismul sătesc e o indiscutabilă anomalie morală, fenomenul delaţiunii în comunism e atât de des întâlnit încât devine o regulă. Evenimentul e banal.

„Cel mai bun elev“

Oricum, Cornel Burtică îşi pictează în aceleaşi culori autobiografia: „Subsemnatul am urmat în satul natal şcoala elementară între anii 1938 – 1943. În acest timp ajutam şi pe mama mea la munca câmpului sau făceam zile de clacă la boierul din sat. (pentru pământul pe care-l lucram în dijmă şi pentru păşunatul vitelor), tatăl meu fiind concentrat în acest timp“. În volumul „Culpe care nu se uită“, îşi rezumă copilăria astfel: „Eu sunt de la ţară, părinţii mei erau oameni săraci [...] inegalitatea social era deosebit de marcată (sic!)“. Accentul hotărât pe originea socială nu e însă doar un tertip al tânărului pentru a câştiga simpatia cadrelor superioare de partid. Burtică va găsi valid acest pretext şi când îşi va justifica, după Revoluţie, atât adeziunea, cât şi asensiunea rapidă în structuri. Şi tot în democraţie va avea grijă să sublinieze un aspect greu de contestat al biografiei sale: „La şcoală eram cel mai bun elev“.

Are dreptate să se mândrească: după ce absolvă şcoala elementară, datorită rezultatelor bune, primeşte bursă de stat pentru continuarea studiilor la liceul „Traian“ din Drobeta-Turnu Severin. „În perioada liceului, în timpul vacanţelor am fost angajat temporar ca muncitor la fabrica de bere din Turnu Severin şi apoi corector la ziarul local «Drumul socialismului». Aceasta pentru că părinţii nu aveau să-mi dea bani pentru cele necesare ca elev“, scrie Burtică în autobiografie. În 1948, în penultima clasă de liceu, Burtică se înscrie în Uniunea Tineretului Muncitoresc, unde e remarcat drept un elev de nădejde. Se pare că încă din liceu ar fi încercat Securitatea să-l racoleze pentru a devein agent, însă băiatul a rămas în şcoală şi în organizaţia de partid. În 1951, la absolvire, Burtică e trimis la Bucureşti împreună cu alţi elevi, unde i se dă diploma de elev fruntaş pe ţară şi unde participă la festivităţile de încheiere a anului şcolar. De data aceasta, tânărul avea motive să simtă, în final, recompensele pe care le poate aduce şcoala. Sau partidul.

Burtică împotriva studenţilor

Din 1951, Burtică se înscrie la Institutul de Geografie şi Mine din Bucureşti, pe care-l absolvă în annul 1955, cu calificativul „foarte bine“. În facultate, pe lângă şcoală, mai era implicat şi în comisiile şi comitetele tinerilor comunişti din institut. Şerban Manu, fiul lui George Manu (marele fizician închis la Aiud din cauza convingerilor legionare), spune că Burtică încercase cu insistenţă să-l dea afară din facultate, reproşându-i chiar originea socială. În volumul de memorii, Burtică spune că singurul incident remarcabil din vremea când răspundea de studenţii din universitate a fost când a exclus din UTM trei basarabeni.

Întâlnirea cu Ceauşescu

În cele din urmă, partidul îi fură aspiraţiile educaţionale: deşi cere să plece în producţie, la Termocentrala Doiceşti, e reţinut ca activist şi încadrat ca şef de laborator şi apoi – asistent universitar. Între timp, în 1956, e primit membru de partid, iar în vara aceluiaşi an îl întâlneşte prima oară pe Nicolae Ceauşescu, omul care-i va stăpâni destinul mulţi ani. Momentul nu e prea plăcut pentru tânărul activist: în contextul raportului Hruşciov prin care erau condamnate crimele lui Stalin, secretarul cu organizatoricul Ceauşescu critică arestările în masă fără justificare şi folosirea violenţelor în anchete. Burtică e criticat pentru „fabricarea de dosare“, arată Lavinia Betea în „Viaţa lui Ceauşescu“.

Burtică şi Iliescu împotriva studenţilor

Până în toamnă, Burtică îşi va revizui comportamentul. În contextul Revoluţiei din Ungaria, Ion Iliescu şi Cornel Burtică se află printre liderii comunişti ai studenţilor care s-au implicat în epurările „burghezilor contrarevoluţionari“, arată istoricul Edward Behr pe baza mărturiei unuia dintre studenţii epuraţi. Şi Vladimir Tismăneanu confirm implicarea lui Burtică în campania împotriva studenţilor. Fireşte, fostul nomenclaturist neagă acest lucru în volumul de memorii. Se concentrează însă pe aspectele mai degrabă rizibile ale activităţii revoluţionare: „În ianuarie 1959, a fost organizată o recepţie la Consiliul de Miniştri, unde Gheorghiu-Dej ne-a arătat că ştie să petreacă, bineînţeles decent, dar cu bună dispoziţie. A fost un moment mai delicat. Ceauşescu – care ştia că lui Gheorghiu-Dej îi plac cântecele revoluţionare – ne-a chemat pe noi, tinerii, să-i cântăm lui Dej“, mărturiseşte memorialistul.

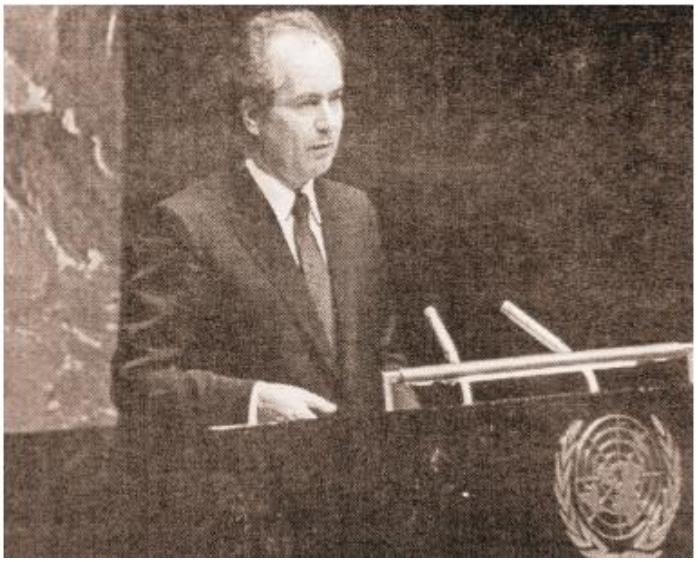

Cum a ratat România prima autostradă

Tot în ianuarie, renunţă la cântecele revoluţionare: deşi ministrul Învăţământului Superior, Ilie Murgulescu, îi aprobase să meargă la doctorat la Leipzig, deşi învăţase şi limba germană pentru a se acomoda în oraş, Burtică e chemat la Ceauşescu şi numit secretar CC al UTM şi, câteva zile mai târziu – preşedinte al UASR. E debutul său în politica mare. Ceauşescu îl vedea drept un tânăr de perspectivă: în 1962, îl transferă la Ministerul Afacerilor Externe şi-i spune că trebuie să înveţe bine meseria de diplomat, pentru că va fi numit ministru de Externe cândva. E trimis mai întâi în funcţia de consilier la ambasada României de la Paris, apoi – ambasador în Italia (1966-1969), Maroc (1966-1969) şi Malta (1968-1969).

FOTO: Papa Paul al IV-lea în faţa liderilor comunişti români Ion Gheorghe Maurer, Corneliu Mănescu şi Cornel Burtică.

Sursa: Fototeca online a comunismului românesc

În diplomaţie, Burtică face performanţă, deşi ideile lui nu sunt mereu concretizate. De pildă, deşi obţine promisiunea finanţării din partea italienilor pentru o autostradă pe ruta Timişoara-Craiova-Bucureşti-Constanţa, cu punte de aprovizionare pe nişte pasarele suspendate, ideea rămâne în stadiul de proiect. Nici tatonările sale cu reprezentanţa Alfa-Romeo nu dau rezultate: românii încheie contractul cu firma franceză Renault, în urma unei intervenţii directe a generalului De Gaulle. Totuşi, Burtică reuşeşte să ducă la bun final două dintre sarcinile principale pe care i le trasase Ceauşescu înainte să-l trimită în Italia: în 1967, recuperează Accademia di Romania, care se afla în custodia guvernului italian, şi aduce în ţară copia Columnei lui Traian, care se găsea în depozitele Vaticanului. Dictatorul român avea obsesia înfiinţării Muzeului Naţional de Istorie a RSR, din patrimoniul căruia urmau să facă parte şi exponate sau documente din străinătate care

se refereau la istoria României, arată Cristian Vasile în „Viaţa intelectuală şi artistică în primul deceniu al regimului Ceauşescu“. Mulajele se găsesc şi astăzi în Lapidariumul muzeului. Contextul aducerii lor e însă important: în 1963, începuse pontificatul lui Paul al VI-lea, un papă care a arătat bunăvoinţă faţă de regimurile comuniste din Europa de Est, apropiindu-se şi de tânărul dictator Ceauşescu. De altfel, în ianuaire 1968, Papa îi primeşte în audienţă pe Burtică, Corneliu Mănescu şi Ion Gheorghe Maurer.

Dejun cu preşedintele Libanului, Suleiman Frangieh (1974)

Alături de cancelarul Germaniei, Willy Brandt (1970)

Dejun cu preşedintele Siriei, Hafez Al Assad (1974)
Sursa: Roduca Chelaru, „Culpe care nu se uită“

Olteanul căruia nu-i plăceau oltenii

În aprilie 1969, Burtică e rechemat în ţară şi numit ministru al Comerţului Exterior. Ceauşescu îi spusese că s-a răzgândit cu privire la ministeriatul promis la Externe. Burtică va face însă carieră în noul fotoliu, în care erau numiţi doar oameni de încredere ai dictatorului. Un argument este că, în 1969, Burtică e trimis de Ceauşescu să-l preia pe un oarecare Shaike Dan, de fapt bărbatul care aducea genţile cu bani pentru a răscumpăra evreii care voiau să emigreze. „Vezi că vine un trimis al guvernului israelian, unul Dan. Primeşte-l, vezi ce vrea, stai de vorbă, nu începi tratative până ce nu vin“, i-ar fi spus Ceauşescu, susţine Burtică în volumul „Securitatea şi vânzarea evreilor“, editat de Radu Ioanid. Carevasăzică, ministrul cunoştea unul dintre secretele bine păzite ale dictatorului.

Pe cale să rezolve conflictul Egipt-Israel

Burtică se bucura de încrederea dictatorului: în 1970, e trimis în Egipt pentru a transmite un mesaj către Gamal Abdel Nasser, preşedintele ţării, din partea conducerii israeliene, prin care i se propunea o normalizare a relaţiilor dintre cele două state. Românul Burtică era intermediarul unuia dintre mesajele care ar fi putut face istorie: Nasser i-a spus demnitarului că e gata să convoace o mare adunare populară la Cairo şi să propună încetarea stării de război cu Israelul. Liderul egiptean se stinge înainte ca negocierile să avanseze. Se pare că şi în 1967 îşi asumase Burtică rolul de emisar şi între Corneliu Mănescu (pe atunci preşedintele Adunării Generale a ONU) şi Ceauşescu, cei doi consultându-se cu privire al rezoluţia Consiliului de Securitate privind Orientul Mijlociu (după războiul de şase zile arabo-israelian).

Primire la Gamal Abdal Nasser, lideul Egiptului.
Sursa: Roduca Chelaru, „Culpe care nu se uită“

Semnarea acordului comercial pe termen lug cu Irsael.

În ciuda eficienţei sale la Comerţul Exterior, Burtică nu a scăpat de politica lui Ceauşescu de rotaţie a cadrelor. Din 1972, bărbatul e numit secretar CC al PCR, şef al Secţiei de Propagandă. Schimbarea din funcţie nu era câtuşi de puţin o retrogradare. După tezele din iulie 1971, Ceauşescu avea nevoie să se bazeze pe un activist fidel – în contextul minirevoluţiei culturale, cultul personalităţii dictatorului începea atunci să ia proporţii. Se pare că Burtică nu se alinia întocmai aşteptărilor lui Ceauşescu de a fi un inchizitor perfect. De fapt, în mandatul lui Burtică sunt publicaţi Goma, Breban, Baconschi şi Ivasiuc. Propagandistul îl însărcinează pe Sergiu Nicolaescu să facă un serial frumos despre Războiul de Independenţă (în 1977, îi va da sarcină să facă şi un lungmetraj cu aceeaşi temă), încearcă, deşi fără succes, să-l aducă pe Mircea Eliade în ţară şi permite publicarea lui Constantin Noica. Printre deciziile lui din această perioadă (când, pentru trei ani, după 1973, a fost şi preşedinte al Consiliului Naţional al Radiodifuziunii Române) se numără şi reorganizarea Televiziunii. Concret, Burtică a pus să fie construit un gard în jurul clădirii şi i-a însărcinat pe Tudor Vornicu, Dinu Săraru şi Geo Saizescu să asigure disciplina în instituţie. Enumeraţia aceasta ar putea să pară stranie mai ales dacă este pusă în contextul politcii de contractare culturală dusă de regim în anii ’70, însă acestea sunt firave excepţii în logica sistemului comunist.

Pe de altă parte, în 1973, cu ocazia aniversării a 50 de ani de activitate revoluţionară a tovarăşului Ceauşescu, Cornel Burtică şi Ştefan Andrei sunt cei care îi sugerează Elenei Ceauşescu faptul că ar putea să se implice mai mult în politică, vorbindu-i deopotrivă despre marile edificii care-i păstrează pe autori în istorie. Sugestia celor doi se va concretiza după cutremurul din 1977, când Ceauşescu începe schimbarea la faţă a Capitalei. În fapt, demolarea ei.

Cum a „condimentat“ Nicu Ceauşescu stridiile cu urină

Din 1977, Burtică este numit viceprim-ministru al Guvernului, iar după un an îi este dat din nou fotoliul de la Comerţul Exterior. Cu experienţă în ministeriat, se pare că Burtică avea devierile lui: în epocă, începuse să se zvonească faptul că permitea intrarea în ţară a unor produse socotite de lux, precum săpunurile şi deodorantele Fa şi ţigările Kent. Iar prietenia pe care o păstra cu delfinul Nicu Ceauşescu a născut şi zvonul că i-ar fi dat „prinţişorului“ bani pentru a juca la un cazinou din Las Vegas, unde acesta ar fi pierdut nu mai puţin de un milion de dolari. Zvonul a fost acreditat după revoluţie de generalul Nicolae Pleşiţă. De altfel, şi Ion Mihai Pacepa povesteşe, în „Orizonturi roşii“ despre o petrecere în care Cornel Burtică ar fi asistat amuzat la paradele egocentrice ale lui Nicu Ceauşescu – e vorba despre celebrul moment în care, după ce ar fi băut doar puţin mai mult, „prinţişorul“ ar fi urinat pe un platou cu stridii, invitându-i apoi pe meseni să deguste „condimentele“.

Totuşi, din postul de ministru al Comerţului Exterior, Burtică a semnat, în 1980, primul acord al României cu Piaţa Comună şi a facilitat aderarea României la GATT (Acordul General pentru Tarife şi Comerţ), la Banca Mondială şi la FMI. În 1982, însă, Burtică a fost scos din politică, în urma Plenarei din 7-8 octombrie 1982: a fost exclus din CC şi din CPEx pentru „abateri grave care au avut loc în activitatea de comerţ exterior şi

care au adus importante prejudicii economiei naţionale“. Burtică va susţine că acuzaţiile au fost fabricare la ordinul Elenei Ceauşescu, în contextul relaţiei sale prea reci cu Securitatea. Ştefan Andrei aminteşte şi de un incident înscenat prietenului său cu o femeie divorţată din Bucureşti, al cărei soţ ar fi făcut scandal prea mare în faţa blocului. Demisia lui Burtică a fost pusă şi în contextul descoperirii unor ilegalităţi financiare comise de Triţă Făniţă, subalternul său. Lui Burtică nu i se reproşa doar lipsa de vigilenţă, ci şi implicarea în afacerile lui Făniţă: în raportul prezentat de Iosif Banc, preşedintele Consiliului Central al Controlului Muncitoresc, se arăta că Triţă Făniţă notase toate cheltuielile serviciilor aduse lui Burtică, printre care costul transportului cu un avion special până în Elveţia, preţul cazării într-un apartament la Hotelul d’Angleterre din Atena, costul aducerii la un hotel din Elveţia a copiei filmului „Ultimul tango la Paris“ (vizionat doar de către membrii delegaţiei, nu şi de către Burtică) şi unele cadouri personale.

În urma unei discuţii cu Ceauşescu, Burtică e trimis în funcţia de prim-secretar al judeţenei de partid Prahova (deşi i se propusese şi Argeş, judeţ pe care-l refuzase pentru că ar fi fost fieful Elenei Ceauşescu, şi Dolj, pe care-l refuzase pur şi simplu pentru că nu-i plăceau oltenii). Oricum nu rămâne mai mult de trei luni şef la judeţeană. E trimis în producţie, la uzinele „1 mai“ din Ploieşti. Totuşi, allege să nu se mute cu locuinţa în oraşul lui Caragiale. Aşa că face zilnic naveta. Cu trenul. După ’89, va spune că fusese mereu însoţit de o pereche de ochi albaştri. Dar, după ’89, lucrurile acestea nu mai contau. Burtică îşi vedea de afacerile lui.

Ana Mureşan, mama Daciilor şi a televizoarelor color în comunism

Ana Mureşan era speranţa românilor care visau la o maşină în faţa blocului şi la un televizor color sub mileul din sufragerie.

Pe 17 decembrie 1989, la 17.40, în plină şedinţă a Comitetului Politic Executiv (CPEx) al Comitetului Central (CC) al Partidului Comunist Român (PCR), Nicolae Ceauşescu trânteşte hârtiile pe care le ţine în mână, se ridică de pe scaun şi exclamă ritos: „Atunci, alegeţi-vă alt secretar general!“. Momentul demisiei unui dictator, deşi teatral, evident ipocrit, naiv poate chiar uşor caraghios, vine ca un şoc pentru cei 31 de demnitari comunişti aflaţi în încăpere. Probabil că nimeni nu crede cu adevărat trucul candid al lui Ceauşescu, însă grupul consimte spontan, informal, să intre în distribuţia acestei comedii absurde. Tovarăşii insistă să-l recupereze din drum, Elena Ceauşescu pune paie pe foc – „Uite ce i-aţi făcut lu’ Tovarăşu’“ –, presiunea e mare, tensiunea se ridică şi ea, anxietatea e generalizată, pare sfârşitul lumii. Comedia absurdă e o dramă. Ana Mureşan, membru supleant al CPEx şi ministru al Comerţului Interior, nu mai poate să se stăpânească şi începe să plângă. Totul durează trei minute.

Pe 22 decembrie 1989, la ora 10.00 şi câteva minute, în ultima şedinţă CPEx condusă de Nicolae Ceauşescu, dominată de aceeaşi atmosferă de maximă surescitare, Ana Mureşan îşi recapătă pragmatismul de altădată: „Acum trebuie să avem şi noi bâte să ne apărăm“. Elena Ceauşescu îi răspunde: „Du-te, Ană, mobilizează-ţi femeile şi apără unităţile de comerţ“. Ana Mureşan încuviinţează: se întoarce la minister, dă ordin ca în instituţia pe care o conduce să fie aduse cozi de lopeţi şi transmite în ţară ca fiecare subordonat să se mobilizeze. Din ministerul său, nu vine niciun angajat să pună mâna pe bâtele aduse. Nu e de ajuns, aşa că iese singură în stradă cu o bâtă şi înfruntă curajoasă o

mână de trecători pe care-i vede spărgând geamuri. „Am văzut-o pe Ana Mureşan care striga la tineretul de pe stradă că sunt huligani, derbedei. Ana Mureşan avea un băţ în mână şi alerga după o fată să o lovească strigând: «vagaboanda!»“, spune un martor citat de Viorel Domenico în „De cealaltă parte a baricadei“.

Ultimul străjer al comunismului

După ce-şi varsă năduful şi după ce contribuie şi ea cum poate la calmarea „huliganilor“, e trasă înapoi în clădire în huiduielile străzii. Domenico spune că, abia atunci când urcă în biroul ministerial, Ana Mureşan află că semizeii pentru care se lupta ea pe străzi cu bâta în mână o părăsiseră deja: la 12.08, Nicolae şi Elena Ceauşescu se înălţau de pe clădirea CC-ului la bordul unui elicopter. Carevasăzică, Ana Mureşan era ultimul străjer al comunismului românesc, în linia întâi a contrarevoluţiei, chiar şi atunci când nimeni, nici măcar liderii ei absoluţi, nu mai credeau că România va rămâne ceauşistă. Teribil şoc trebuie să fi avut Ana Mureşan văzându-se înarmată, pe străzile din centrul Bucureştiului, singură, atât de singură.

Totuşi, momentul acesta n-o pune câtuşi de puţin în cumpănă. Ana Mureşan e un alergător de cursă lungă. Pune mâna pe telefon, îl găseşte pe Nicu Ceauşescu, fiul dictatorilor, la Sibiu şi-l linişteşte: „Tovarăşu’ Nicu, haideţi repede la Bucureşti, sunt tot ai noştri, în frunte cu tovarăşul Ion Iliescu“ – susţine Valer Marian, unul dintre procurorii care-l vor ancheta pe „prinţişor“ şi Revoluţia de la Sibiu. Mai târziu, Ana Mureşan va spune că instinctul matern o determinase să ia legătura cu Sibiul. Era şi ea mamă, înţelegea.

Editează „Femeia în sprijinul Revoluţiei“

„Întoarsă la minister, m-am pus la dispoziţie noii puteri în stat, susţinând Revoluţia. Astfel, mi s-a trasat ca sarcină, ordin să luăm măsuri de funcţionare a fabricilor de pâine, lapte, carne, depozite pentru a nu paraliza aprovizionarea. La sarcina noii puteri, a domnului Iliescu, am aprovizionat fostul CC, TV, Radio, cu alimente, apă minerală“, va explica Ana Mureşan pirueta pe care o făcuse pentru a intra în coregrafia noii puteri. Va fi inutil. Pe 10 ianuarie 1990, va fi arestat în „lotul CPEx“ şi acuzată, printre altele, de complicitate la genocid. În proces, le dă procurorilor mai multe detalii despre activitatea sa revoluţionară: „Am luat măsuri să funcţioneze fabricile de pâine. Pe linia organizaţiilor de femei am luat măsuri de ajutorare a revoluţionarilor de la TVR şi din alte locuri. Am elaborat şi primele numere din revista «Femeia în sprijinul Revoluţiei»“.

„Abia îşi mişca picioarele, ca nişte butuci“

De la conducerea editorială a publicaţiei revoluţionare pseudofeministe, Ana Mureşan ajunge în puşcărie, la Jilava, alături de tovarăşele Suzănica Gâdea şi Lina Ciobanu. Potrivit memoriilor lui Dumitru Popescu-Dumnezeu, cele trei femei fuseseră cazate în pavilionul lăuzelor, o clădire relativ izolată de restul foştilor demnitari, destinată activităţilor de clinică din puşcărie. „Trăiau aproape de drept-comuni şi obscenitatea deţinutelor le neurasteniza. Erau mai deprimate decât noi, fiincă erau mai expuse iradierii penitenciare“, scrie Dumitru Popescu în „Cronos autodevorându-se“. La 20 aprilie 1992,

după ce i se va fi schimbat încadrarea juridică din participare la genocid în complicitate la omor deosebit de grav, Ana Mureşan primeşte cea mai mare pedeapsă din lot: 16 ani. Se pare că rămâne o prezenţă discretă în penitenciar, în contrast puternic cu felul în care rămăsese în memoria românilor. Condeierul puşcăriei, Dumitru Popescu, o surprinde în tuşe groase: „De talie scundă, abia îşi mişca picioarele, ca nişte butuci. La Jilava nu am auzit vreun cuvânt din gura ei, iar în proces nu-mi amintesc ce a spus. Pe panorama imagistică a acelor ani a trecut meteoric. În libertate s-a dus să activeze obştesc, participând la treburile sociale ale unor fundaţii, cum făcuse din fragedă tinereţe“.

Filantropul Ana Mureşan

În martie 1994, Ana Mureşan e graţiată de preşedintele Ion Iliescu şi se reprofilează: înfiinţează fundaţia caritabilă Umanitaria, prin intermediul căreia le va mări pensiile unor foşti demnitari comunişti, colegi în CPEx sau în cine mai ştie ce comitete: lui Manea Mănescu – de la 6 la 29 de milioane de lei vechi, iar Linei Ciobanu – de la 6 la 15 milioane de lei vechi. Un soi de filantropie cu circuit închis. Oricum, femeia îngroaşe rândurile societăţii civile din România anilor ’90: e primită drept membru al Asociaţiei Păgubiţilor de Autoturisme, al cărei scop era recuperarea banilor depuşi de români la CEC în aşteptarea unei maşini. Pentru mulţi dintre români, asocierea aceasta e cel puţin curioasă: până la urmă, Ana Mureşan, în calitate de ministrul al Comerţului Interior în comunism, era persoana care dădea aprobările pentru maşini, imposibil de achiziţionat fără patalamaua ministerială. Dar implicarea ei în treburile Asociaţiei nu se datorează sindromului Stockholm pe care l-ar fi putut avea păgubiţii, ci faptului că însăşi Ana Mureşan fusese dezavantajată de instituţia pe care o conducea.

Ultimele leşinuri

În plus, se înscrie în Partidul România Mare, condus de Corneliu Vadim Tudor, pe care-l cunoştea dinainte de ’89. În politica României postdecembriste însă, Ana Mureşan se remarcă mai degrabă prin momentele sale de absenţă. Vadim e adesea deranjat de aţipelile femeii la conferinţele sale şi, spre deliciul jurnaliştilor, de leşinurile dese. Ultima astfel de întâmplare s-a petrecut în ianuarie 2009, când tribunul vorbea despre criza gazului. „Cine o lasă pe bătrânica asta la conferinţe mele? Ţara arde şi eu dau primul ajutor. Să nu mai vină la conferinţe, altminteri mut conferinţa de presă la Spitalul de Urgenţă“, o ironiza liderul PRM, deşi femeia se afla în dureri. Pe 20 martie 2010, Ana Mureşan se stinge din viaţă, la capătul unei lupte continue pentru politica românească. A fost Ana Mureşan, 1925-2010.

S-a băgat peşte la „Alimentară“! „E bun, dar e mic, sub 15 cm“

Ana Mureşan se naşte la 24 septembrie 1925, într-o familie săracă din oraşul Ploieşti. Tatăl era muncitor cazangiu, iar mama – casnină. Reuşeşte să absolve patru clase de şcoală primară, însă abandonează din cauza greutăţilor materiale. La 14 ani, se angajează la o întreprindere petrolieră din oraş şi se califică în meseia de sudor autogen. Deşi surprinşi de apariţia unei femei care să lucreze cot la cot cu bărbaţii, colegii de muncă vor scrie, în referinţele pentru partid, despre seriozitatea şi îndemânarea femeii.

Din 1946, situaţia Anei Mureşan avea să se schimbe radical. După ce e primită în partid şi îi organizează pe muncitori în fabrică, femeia e încadrată în munca de partid: din 1948, devine membră în Consiliul Judeţean Prahova al sindicatelor şi în Comitetul judeţean UTM Prahova. Îşi completează studiile, se mărită, îşi găseşte calea. Şi nu e puţin lucru pentru o femeie în România anilor ’40-’50 să vadă că e valorizată chiar de către oameni ca ea, cu aceeaşi orientare socio-profesională în sudură, strungărie, cizmărie sau altele.

Din 1949, Ana Mureşan e adusă la centru, iar înfeudarea voluntară în faţa comuniştilor e din nou răsplătită: femeia e numită secretar tehnic (1949-1954) şi apoi instructor (1955-1957) la Secţia munca de partid în rândul femeilor a CC al PMR. Din ’57, e instructor la Comisia economică, iar în perioada 1960-1963 şi 1966-1971 – instructor la Comitetul municipal de partid Bucureşti. Ana Mureşan nu face parte din galeria „lupilor tineri“ ai lui Ceauşescu, numiţi în funcţii pentru a copleşi puterea staliniştilor lui Gheorghiu-Dej. Rămâne la dospit, în liga a treia a comuniştilor, departe de luptele interne de partid, departe de adevărata putere, dar din ce în ce mai aproape de idealurile sale de parvenire.

Pepiniera activistelor

De fapt, Ana Mureşan nu va fi niciodată în prim-planul vieţii politice din România, oricât de autoritare vor fi posturile în care va fi numită. Fusese crescută de partid tocmai pentru a fi un personaj secundar. Era rotită prin funcţii de vagă răspundere: preşedinte al Comitetului Uniunii Sindicatelor din Comerţ-Cooperaţie (1971) sau vicepreşedinte al Uniunii Naţionale a Cooperativelor Agricole de Producţie (1977). Făcea parte din pepiniera activistelor a căror principală menire era să ţină trena primei doamne a ţării, Elena Ceauşescu. Nu era decât încă un pion în escadrila doamnelor cu coc – cum erau numite, în mod ironic, ca urmare a stilului standardizat, femeile din jurul Elenei Ceauşescu.

Ana Mureşan, Aneta Spornic, Alexandrina Găinuşe, Lina Ciobanu, Suzana Gâdea, Tamara Dobrin, Cornelia Filipaş, Maria Bobu, Maria Flucsă, Aurelia Dănilă şi Elena Nae garantau, doar din punct de vedere formal, succesul politicilor comuniste de emancipare a femeii. De fapt, promovarea lor avea un unic ţel: legitimarea ascensiunii politice a primei femei a ţării. Evoluţia lor fusese pregătită cu atenţie: din 1973, în plenara CC se vorbea

despre „creşterea rolului femeii în viaţa economică şi socială a ţării“. Asta în condiţiile în care Decretul 770 din anul 1966, prin care se interzicea avortul, la pachet cu interdicţia mijloacelor contraceptive, făcea numeroase victime în rândul femeilor.

Cu sentimente de înaltă stimă şi dragoste, adresăm preţuirea şi recunoştinţa noastră Elenei Ceauşescu pentru bogata activitate pe care o desfăşoară în conducerea partidului şi statului, în elaborarea şi înfăptuirea politicii interne şi internaţionale a României socialiste, pentru dezvoltarea cercetării ştiinţifice, a învăţământului şi a culturii, pentru preţioasa îndrumare pe care o acordă Consiliului Naţional al Femeilor, pentru generozitatea şi dragostea cu care acţionează pentru progresul ţării, bunăstarea poporului, întărirea şi ocrotirea familiei, creşterea şi educarea tinerei generaţii.

Ana Mureşan, la Congresul al XIII-lea al PCR, 19-22 noiembei 1984

„Munca de partid în rândul femeilor“

Emanciparea era însă planificată cu atenţie: Luciana M. Jinga detaliază, în „Gen şi reprezentare în România comunistă“, felul în care comuniştii planificau politicile egalitare: s-a elaborat un nomenclator al profesiilor care puteau fi ocupate de femei (exista, printre altele, femeia buldozerist), s-au stabilit cote de reprezentare în organele locale şi centrale de partid şi de stat, iar ponderea femeilor a crescut, de la 9% în 1949, la 36% în 1989 – primul loc din blocul sovietic. În ciuda demagogiei propagandistice, „munca de partid în rândul femeilor“ rămânea controlată direct de liderii de facto ai partidului. De pildă, în 1978, Ana Mureşan era numită în funtea Consiliului Naţional al Femeilor prin votul CPEx, arată Luciana M. Jinga. „Nicio femeie nu a ajuns în acei ani în structurile de conducere ale MAI. Securitatea a fost, probabil, cea mai masochistă instituţie stalinistă din România“, nuanţează Vladimir Tismăneanu într-un articol pe blogul său. E clar că femeile acestea erau mai degrabă legate de fotoliile în care erau aşezate conjunctural. Totuşi, cele mai multe se complăceau perfect în această situaţie. Erau semeţe, în galeria figurilor eşecului regimului comunist, însă nu conta, această efigie le garanta supravieţuirea. Până la urmă, pentru un fost sudor de meserie, accesul în anticamerele puterii nu putea să nu fie o mândrie. Iar mândria aceasta cu mâinile legate se transforma adesea într-o intransigenţă soră cu cruzimea.

În 1979, în urma unei plenare în care Constantin Pârvulescu denunţă acumularea discreţionară a puterii de către Nicolae Ceauşescu, Ana Mureşan e numită în CC al PCR şi devine şi membru supleant într-un CPEx extins la 27 de membri, faţă de 23, în 1974. E pusă şi în funcţia de adjunct al şefului Secţiei Organizatorice al CC al PCR. În discursul său de la congres, Ana Mureşan arăta că e normal ca femeile să fie reprezentate în CC, întrucât însumează 40% din muncitorii din industrie, 58% din cei aflaţi în sectorul agricol, 55% din muncitorii din comerţ şi servicii şi 65% din sectorul academic, arată un raport din 5 februarie 1980, semnat de George Ciorănescu pentru Europa Liberă. Pe 29 martie 1980, e numită ministru al Comerţului Interior, funcţie pe care o păstrează până la Revoluţie.

„Nu e peşte ca stavridu', nici echipă ca Rapidu'"

În timpul mandatului a fost emis Decretul 306/1981, care prevedea pedeapsa cu închisoare pentru persoanele care cumpărau alimente ce depăşeau porţia pe o lună, stabilită prin program naţional. Decretul mai interzicea şi hrănirea cu pâine a animalelor. „Stocatorii" erau înfieraţi în presa vremii, iar jurnaliştii insistau asupra faptului că nu există probleme în asigurarea alimentelor pentru populaţie, ci doar elemente antisociale şi atitudini iresponsabile – ba chiar erau publicate articole despre felul în care se risipeşte pâinea în restaurante şi cantine fiindcă e tăiată în sferturi, nu în felii. Rafturile magazinelor erau însă pline cu conserve de peşte, creveţi vietnamezi şi borcane cu muştar. Totuşi, la 23 ianuarie 1981, Ana Mureşan declara în presă că „[în 1980] fiecare familie a putut cumpăra în medie bunuri în valoare de peste 30 de mii de lei, cu 10 mii de lei mai mult decât în 1975. Tendinţa creşterii şi diversificării volumului de bunuri vândute către populaţie caracterizează de asemenea actuala perioadă".

Penuria de alimente avea şi ecouri comice: istoricul Petre Opriş spune că scandarea „Nu e peşte ca stavridu', nici echipă ca Rapidu'" provine din vremea în care, în magazinele „Alimentara" au apărut cantităţi din ce în ce mai mari de peşte congelat, capturat şi adus de navele româneşti din Oceanul Atlantic. La 11 mai 1985, în şedinţa CPEx, Nicolae Ceauşescu le critica pe Alexandrina Găinuşe şi pe Ana Mureşan pentru că pe piaţă nu s-ar fi găsit peşte oceanic. Redăm o parte a dialogului. Nicolae Ceauşescu: „Aşa cum se spune, dacă consumă peşte, vor deveni şi mai inteligenţi". Nicu Ceauşescu: „Efectele se văd peste 20 de ani". Gogu Rădulescu: „Noi n-am mâncat peşte destul". Nicolae Ceauşescu: „Să se facă un program şi obligatoriu să se introducă preparate din peşte două zile pe săptămână. Să se gătească din peşte mâncăruri corespunzătoare cu legume, cu zarzavaturi". Nicu Ceauşescu: „Există peşte, dar numai stavrid. Am fost în magazine şi ştiu" [...] Nicolae Ceauşescu: „Este bun şi stavridul". Alexandrina Găinuşe: „Este bun, dar este mic, sub 15 centrimetri".

În mentalul colectiv însă, Ana Mureşan nu a rămas drept vinovatul pentru vitrinele goale ale magazinelor, ci drept nomenclaturistul care dădea aprobare pentru cumpărarea de autoturisme, televizoare color, maşini de spălat etc. Românii care voiau să cumpere un autoturism trebuiau să se înscrie pe o listă de aşteptare printr-o cerere adresată ministrului Comerţului Interior, după ce depuneau cel puţin jumătate din preţul autoturismului şi dovata autentificării la notariat că nimeni din familie nu mai posedă altă maşină. Odată lista întocmită şi aprobată, fiecare aştepta să-i vină rândul la poarta fabricii. Numai că toată această procedură putea să dureze ani.

Când Adrian Năstase voia doar un Trabant

Un model al unei cereri pentru autoturism, semnat Adrian Năstase, a fost publicat de jurnaliştii Academia Caţavencu şi a circulat în mass-media mai liber decât semnatarul

ei. Miza jurnaliştilor era să dovedească minciuna fostului premier care, atunci când şi-a prezentat guvernul în faţa Parlamentului, spusese că nu a făcut parte din nomenclatură. Or, şi din acest punct de vedere, textul e edificator: „Subsemnatul, dr. Adrian Năstase, cercetător ştiinţific la Institutul de Cercetări Juridice, vicepreşedinte al Asociaţiei de Drept Internaţional şi Relaţii Internaţionale (ADIRI) [...] vă rog să binevoiţi a-mi aproba cumpărarea cu prioritate şi cu plata integrală a unui autoturism Trabant 601 (limuzină). Acest autoturism mi-ar fi deosebit de util pentru numeroasele deplasări pe care le presupun activităţile ce le desfăşor în cadrul ADIRI, în cadrul Academiei de Ştiinţe Sociale şi Politice a Universităţii din Bucureşti, ca lector al CC al PCR, ca membru al Consiliului Juridic al MAE“. În colţul din dreapta al cererii există şi rădăcinile unui mic trafic de influenţă: „Tovarăşa ministru Ana Mureşan, vă rog respectuos să binevoiţi a aproba această cerere, Ambasador Angelo Miculescu (n.r. – socrul său)“. În contrast, îndrăgita Mirabela Dauer, povestea cum Ana Mureşan i-ar fi dat din proprie iniţiativă aprobare pentru un autoturism, iar fotbaliştii de la Steaua puteau primi aprobări pentru ARO direct de la Valentin Ceauşescu. O maşină precum cele ale fotbaliştilor a vrut şi Corneliu Vadim Tudor: metalizată şi cu număr scurt, potrivit unei convirbiri între tribun şi Eugen Barbu, înregistrată de Securitate la 28 iunie 1986. Dar Ana Mureşan îşi va încheia socotelile cu poetul de curte după Revoluţie.

Aneta Spornic, tehnocratul de la Ministerul Educaţiei

Aneta Spornic (născută Aneta Anca) s-a născut la 29 iunie 1930 în Bucureşti. Tătăl său, Ştefan Anca, era fierar în atelierele întreprinderilor comunale Bucureşti (ICAS), iar mama, Elena – casnică. „Posibilităţile materiale destul de modeste de care dispuneau părinţii tovarăşei Spornic au făcut-o să cunoască din fragedă copilărie greutăţile vieţii. În acelaşi timp, trăind într-un mediu muncitoresc sănătos, a avut prilejul să-şi cultive şi să-şi dezvolte din timp astfel de trăsături de caracter cum sunt modestia, hotărârea de a învinge greutăţile, dorinţa de a merge tot mai departe pe drumul dezvoltării şi perfecţionării sale profesionale“, arată un referat de partid din dosarul de cadre al femeii. Spre deosebire de colegele sale care-şi accentuează în biografii moştenirea proletară, Aneta Spornic arată că e bursieră la Liceul Industrial din Capitală şi absolventă a Facultăţii de Ştiinţe Juridice, promoţia 1953.

Profesor la Academia de Studii Economice

Aneta Spornic a reuşit însă să îmbine eficient studiul cu munca de partid: din 1948, a fost membră în comitetul Uniunii Asociaţiilor de Elevi din România (UAER) şi apoi din comitetul Uniunii Tineretului Muncitoresc (UTM), iar din ’51 – în Direcţia Propagandă a Comitetului de Cultură Fizică şi Sport (CCFS). „Am fost agitatoare, pe teren în campania de alegeri, reforma bănească, prelucrarea Constituţiei“, se laudă femeia la 6 aprilie 1959,

într-o discuţie cu activiştii din organizaţia de bază PMR pentru primirea sa în rândul membrilor de partid. Deşi rămâne activă pe terenul activiştilor, Aneta Spornic se concentrează pe studiile pentru aspirantură până în vara anului 1957, când e repartizată ca asistentă la catedra de economie politică de la Institutul de Ştiinţe Economice „V.I. Lenin“ Bucureşti (actuala Academie de Studii Economice). Astfel, în octombrie 1958 are deja doctoratul şi e lector în universitate şi, în paralel, lucrează la Editura Politică, în cadrul redacţiei, „Dicţionarul enciclopedic“. „De când lucrează în editură, tov. Spornic se dovedeşte a fi un element muncitor, tenace în îndeplinirea sarcinilor ce-i revin, dornică să dea ajutor tovarăşilor ei de muncă“, arată un referat de partd.

A instaurat în minister un stil de muncă sobru şi eficient, dovedind competenţă, realism în abordarea problemelor, claritate în concepţie, capacitate de sinteză.
Apreciere a tovarăşilor din Ministerul Educaţiei din 3 noiembrie 1979

Aneta Spornic rămâne în facultate până în anul 1971, iar în ultimii patru ocupă chiar funcţia de prorector al Academiei de Studii Economice. Femeia e atrasă însă, asemenea Anei Mureşan, şi în organizaţiile pentru femei: în perioada 1966-1977, e preşedinte al Comitetului municipal al femeilor. Aneta Spornic îşi construieşte o imagine de tehnocrat, la o distanţă relativă de sarcinile de partid, oricum mult mai concentrată asupra năzuinţelor sale academice: publică trei volume despre resursele de muncă femine în România (1975) şi despre mecanismele economice din ţară (1981 şi 1983). În plus, din 1975 până în 1980, e vicepreşedinte al Marii Adunări Naţionale (MAN). Deşi pur decorativă, prezenţa Anetei Spornic în MAN aducea cu sine şi o aură de infailibilitate a acesteia.

„A separat învăţământul de cultură“

După un mandat de patru ani în fotoliul de ministru-adjunct al Muncii (20 noiembrie 1975-1 septembrie 1979), e numită în fotoliul de la ministerul Educaţiei – funcţie pentru care va rămâne în memoria colectivă a românilor şi pentru că, în perioada respectivă, cultul personalităţii lui Nicolae Ceauşescu începea să atingă proporţii colosale. În epocă circula o anecdotă care-i atribuia Anetei Spornic rolul de al doilea mare reformator al învăţământului din România, după Spiru Haret: „Spiru Haret a separat învăţământul de biserică, Aneta Spornic a separat învăţământul de cultură, iar Suzana Gâdea a separat învăţământul de şcoală“. Totuşi, se pare că tovarăşii din minister îi apreciau stilul de conducere: „În funcţia de ministru al Educaţiei şi Învăţământului, se afirmă ca un militant hotărât pentru aplicarea politicii partidului în acest domeniu. [...] A instaurat în minister un stil de muncă sobru şi eficient, dovedind competenţă, realism în abordarea problemelor, claritate în concepţie, capacitate de sinteză, dinamism şi operativitate în conducere“, arată o apreciere din 3 noiembrie 1979, evaluare redactată la doar două luni după ce femeia preluase conducerea ministerului. Totuşi, aprecierea e bine ţintită: pe 23 noiembrie 1979, Aneta Spornic e numită membru în CC al PCR (după ce

în ultimii cinci ani fusese doar membru supleant) şi, alături de Elena Ceauşescu, membru în CPEx.

4 februarie 1982. Aneta Spornic, ministrul învăţământului, vizitând Liceul Agricol Huşi. Fotografie restaurată în cadrul proiectului Vasluiul Comunist

Deşi părea că e un neobosit inchizitor în fotoliul de la Educaţe, Aneta Spornic se afla sub atenta supraveghere a Elenei Ceauşescu – iar capriciile celei dintâi doamne a ţării puteau degenera în sancţiuni ce curmă cariere şi distrug vieţi. Potrivit unuia dintre miturile născute în perioada de ministeriat a Anetei Spornic la Educaţie, Elena Ceauşescu s-ar fi supărat atât de tare pentru că subalterna sa ar fi vrut să includă în programă încă o oră de limba română încât şi-a înfipt mâinile în cocul ei şi a zgâlţâit-o zdravăn.

Meditaţia transcendentrală

Aneta Spornic nu pleacă însă de la Educaţie ca urmare a nevrozelor Elenei Ceauşescu, ci în urma unuia dintre cele mai mare scandaluri care au zguduit mediile intelectuale bucureştene: „afacerea“ meditaţia transcendentală. Aneta Sponic era acuzată de „lipsă de vigilenţă ideologică“ la şedinţa CPEx din 27 aprilie 1982. Ce se întâmplase? Pe scurt: deşi aprobate de toate forurile abilitate, cursurile inginerului Nicolae Stoian de „ştiinţa inteligenţei creatoare“ de la Institutul de Cercetări Psihologice şi Pedagogice ajung sub lupa Securităţii. În revista ministerului de Interne, „Pentru Patrie“, apare o serie de articole cu un limbaj similar epocii stalinismului dezlănţuit: „invazia lăcustelor care pustiesc sufletele precum lăcustele sau epidemiile de holeră şi ciumă care pustiesc lumea“. Şi pentru că grupul este asimilat unei secte neofasciste, autorităţile se execută în cel mai scurt timp: sunt convocate şedinţe de partid, cei vinovaţi sunt înfieraţi, cercetătorii sunt destituiţi şi trimişi la muncile de jos.

Deşi desfiinţează Institutul de Psihologie, Aneta Spornic e destituiă din guvern şi din CPEx. Rămâne însă membru în CC şi, după câteva săptămâni, e numit ministru secretar de stat în Comitetul de Stat al Planificării. Nu e o cădere liberă. Aneta Spornic pur şi simplu e trecută pe linia a doua, mai puţin vizibilă. Pentru moment: din 23 martie 1984, e numită preşedinte al Comitetului de Stat pentru Preţuri. „Datorită patronajului Elenei Ceauşescu, [Aneta Spornitc] a spravieţuit şi, la câteva luni distanţă [de la scandalul meditaţiei transcendentale] a devenit ministru secretar de stat, deşi fusese exlusă din eşaloanele înalte ale partidului“, scriau jurnaliniştii de la Europa Liberă la 28 martie 1984.

Ultima dorinţă

Aneta Spornic redebutează în nomenclatură, iar la 19 iunie 1986 e numită chiar viceprim-ministru al Guvernului. La 30 decembrie 1987, femeia e trimisă ambasador în Venezuela, unul dintre puţinele state cu care Nicolae Ceauşescu mai avea relaţii foarte apropiate. Revoluţia o găseşte în polul comunismului sudamerican. E rechemată în ţară, însă evită să se mai afişeze în public. Numele său rămâne în cărţile de istorie şi, de multe ori, nici acolo. La 1 mai 2012, jurnaliştii de la Cancan scriu despre ea că locuieşte la bloc şi părăseşte arareori locuinţa. Pentru nepoatele sale, scriu jurnaliştii, e o bunică exemplară. Nu mai vorbeşte despre trecut, s-a distanţat, nu mai contează. În 2012, Aneta Spornic are 81 de ani şi o ultimă dorinţă: vrea linişte.

BIBLIOGRAFIE

Cărţi citate în articole.

Adam Burakowski

"Dictatura lui Nicolae Ceausescu (1965-1989). Geniul Carpaţilor"; Editura: POLIROM – Iaşi; Anul apariţiei: 2011

Adrian Cioroianu – editor

Comuniştii înainte de comunism: procese şi condamnări ale ilegaliştilor din România; Editura Universităţii din Bucureşti; Anul apariţiei: 2014

Alex Mihai Stoenescu

Cronologia evenimentelor din decembrie 1989; Editura RAO – Bucureşti; Anul apariţiei: 2009

Alex Mihai Stoenescu

Interviuri despre revoluţie; Editura: RAO – Bucureşti; Anul apariţiei: 2005

Alex Mihai Stoenescu

De la regimul comunist la regimul Iliescu; Editura: RAO – Bucureşti; Anul apariţiei: 2009

Alexandru Barbu

Aghiotant la trei miniştri ai apararii: Milea, Militaru, Stanculescu; Editura: "ION CRISTOIU"; Anul apariţiei: 2000

Andrei Pleşu

Andrei Plesu şi Petre Roman în dialog cu Elena Stefoi – Transformări, inerţii, dezordini. 22 de luni dupa 22 decembrie 1989; Editura: POLIROM – Iaşi; Anul apariţiei: 2002

Anrei Vochin

Super Steaua – 1986 ; editura PORSPORT – Bucureşti; Anul apariţiei: 2001

Bujor Nedelcovici

Un tigru de hârtie. Un tigru de hârtie. Eu, Nica şi securitatea; Editura: ALL – Bucureşti; Anul apariţiei: 2015

Călin Hentea

Armata şi luptele românilor din antichitate până la intrarea în NATO; Editura: NEMIRA – Bucureşti; Anul apariţiei: 2004

Călin Hentea

Enciclopedia propagandei româneşti – Istorie, persuasiune şi manipulare politică; Editura: ADEVĂRUL – Bucureşti; Anul apariţiei: 2012

Constantin Corneanu

Victorie însângerată. Decembrie 1989; Editura: CETATEA DE SCAUN – Târgovişte; Anul apariţiei: 2014

Cristian Troncotă

Duplicitarii; Editura: ELION – Bucureşti; Anul apariţiei: 2008

Cristian Vasile

Viaţa intelectuală şi artistică în primul deceniu al regimului Ceauşescu. 1965–1974; Editura: HUMANITAS – Bucureşti; Anul apariţiei: 2015

Cristian Vasile

Politici culturale comuniste în timpul lui Gheorghiu-Dej; Editura: HUMANITAS – Bucureşti: Anul apariţiei: 2011

Cristina Diac

Studiul „Paul Niculescu-Mizil. 1923 – 2008" – revista „Arhivele totalitarismului", nr. 1 – 2/2009, p. 243-248.

Domniţa Ştefănescu

Cinci ani din istoria României; Editura: MAŞINA DE SCRIS – Bucureşti; Anul apariţiei: 1995

Dumitru Popescu

Cronos autodevorându-se; Editura: CURTEA VECHE – Bucureşti; Anul apriţiei: 2007

Dumitru Popescu

Am fost şi cioplitor de himere; Editura: EXPRES – Bucureşti; Anul apariţiei: 1993

Edward Behr,

Sărută mâna pe care n-o poţi mişca; Editura: HUMANITAS – Bucureşti: Anul apariţiei: 1999

Florentina Chivu

Camil Roguski – Ceauşescu: adevăruri interzise; Editura: KULLUSYS – Bucureşti: Anul apariţiei: 2009

Florian Banu

Nicolae Doicaru – un cursus honorum enigmatic – în Caietele C.N.S.A.S. – Anul VII, nr. 1 (13)/2014

Florian Banu

Capitalişti avant la Lettre: Securitatea şi operaţiunile valutare speciale din anii '80 – în Caietele C.N.S.A.S. – Anul IV, nr. 1 – 2 (7 – 8)/2011

Florica Dobre – coordonator

Membrii CC ai PCR. 1945 – 1989, dicţionar; Editura: ENCICLOPEDICĂ – Bucureşti; Anul apariţiei: 2004

Florin Constantiniu

De la Rautu şi Roller la Muşat şi Ardeleanu; Editura: ENCICLOPEDICĂ – Bucureşti; Anul apariţiei: 2007

Florin Sperlea

De la Armata regală la armata populară; Editura: ZIUA – Bucureşti; Anul apariţiei: 2003

Liviu Țăranu

Ion Mihai Pacepa în dosarele Securității; Editura: ENCICLOPEDICĂ – București; Anul apariției: 2009

Lucian Dincă

Vânători cu Ceaușescu și nomenclatura; Editura: TIPOMUR – Târgu Mureș; Anul apariției: 1994

Ion Coman

Timișoara. Zece ani de la sângerosul decembrie 1989; Editura: SYLVI – București; Anul apariției: 1999

Ion Coman,

Omul se duce, faptele ramân. Istoria însă le va analiza; Editura: METEOR PRESS – București; Anul apariției; 2007

Ion Ianoși

Eu si el. Însemnări subiective despre Ceaușescu; Editura: IDEEA EUROPEANĂ – București; Anul apariției: 2006

Ion Ianoși

Internaționala mea. Cronica unei vieți; Editura POLIROM – București; Anul apariției: 2012

Ion Iliescu

Destinul unui om de stanga; Editura: LITERA – București; Anul apariției: 2014

Ionel Gal

Rațiune și represiune în ministerul de interne 1965-1989; Editura: DOMINOR – București; Anul apariției: 2003

John Follain

Jackal: The Complete Story of the Legendary Terrorist Carlos the Jackal;Editura: ARCADE PUBLISHING – New York; Anul apariției: 2011

Larry Watts

Ferește-mă, Doamne, de prieteni. Războiul clandestin al Blocului Sovietic cu România; Editura: RAO – București; Anul apariției: 2012

Lavinia Betea

Mărturii despre stalinizarea României. Maurer și lumea de ieri; Editura: DACIA – Cluj Napoca; Anul apariției: 1995

Lavinia Betea

I se spunea Machiavelli; Editura: ADEVĂRUL – București; Anul apariției: 2011

Lavinia Betea

Viața lui Ceaușescu. Fiul poporului; Editura: ADEVĂRUL – București; Anul apariției: 2013

Lavinia Betea, Florin Mihai Răzvan, Ilarion Țiu

Viața lui Ceaușescu. Tiranul. Editura: CETATEA DE SCAUN – Târgoviște; Anul apariției: 2015

Lavinia Betea, Cristina Diac, Florin Mihai Răzvan, Ilarion Țiu

Viața lui Ceaușescu. Ucenicul partidului; Editura: ADEVĂRUL – București; Anul apariției: 2012

Lavinia Betea

Alexandru Bârladeanu, despre Dej, Ceaușescu și Iliescu; Editura: EVENIMENTUL ROMÂNESC – București; Anul apariției: 1997

Lavinia Stan

Transitional Justice in Post Communist Romania: The Politics of Memory; Editura: CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS – Cambridge; Anul apariției: 2014

Liviu Pleșa

Cadrele de conducere din Direcția Regională de Securitate Cluj; Caietele C.N.S.A.S. – Anul II, nr. 1 (3)/2009

Liviu Tofan

Șacalul Securității. Teroristul Carlos în solda spionajului; Editura: POLIROM – București; Anul apariției: 2013

Lucian Boia

România, țara de frontieră a Europei; Editura: HUMANITAS – București; Anul apariției: 2001

Lucian Boia

Miturile comunismului românesc; Editura; NEMIRA – București; Anul apariției: 1998

Lucia Hossu Longin

Față în față cu generalul Ion Mihai Pacepa; Editura: HUMANITAS – București; Anul apariției: 2009

Manea Manescu, Gheorghe Vasilich, Nicolae Goldberger

Greva generală din România – 1920; Editura: POLITICA – București; Anul apariției: 1960

Marius Oprea

Moștenitorii Securității; Editura: HUMANITAS – București; Anul apariției: 2004

Marius Oprea

Banalitatea răului. O istorie a Securității în documente. 1949-1989; Editura: POLIROM – București; Anul apariției: 2002

Mark Almond

The rise and fall of Nicolae and Elena Ceaușescu; Editura: CHAPMANS PRESS – Londra; Anul apariției: 1992

Mihaela M. Ceausescu,

Nu regret, nu ma jelesc, nu strig; Editura: METEOR PRESS – București; Anul apariției: 2004

Mihai Pelin

Culisele spionajului românesc. D.I.E. 1955 – 1980; Editura: EVENIMENTUL ROMÂNESC – București; Anul apariției: 1997

Mihai Pelin

Un veac de spionaj, contraspionaj și poliție politică; Editura: ELION – București; Anul apariției: 2003

Mihai Viorel Țibuleac

Cazul dr. Schachter și consecințele sale; Revista: VITRALII - LUMINI ŞI UMBRE: anul V, nr.17, decembrie 2013-februarie 2014

Mircea Biji, Acad. V. Malinschi, Manea Mănescu, Costin Murgescu, Roman Moldovan,

Dezvoltarea economică a Romaniei 1944-1964; Editura: ACADEMIEI REPUBLICII POPULARE ROMÂNE – Bucureşti; Anul aparitiei: 1964;

Mircea Maliţa

Secolul meu scurt; Editura: RAO – Bucureşti; Anul apariţiei: 2015

Mircea Răceanu

Infern 89; Editura: CURTEA VECHE – Bucureşti; Anul apriţiei: 2009

Mircea Sântimbreanu

Carnete de editor; Editura: AMARCORD – Timişoara; Anul apariţiei: 2000

Mircea Sevaciuc

15 noiembrie 1987. Ziua demnității; Editura: KRON ART – Braşov; Anul apariţiei: 2007

Mitica Georgescu

Vânătorile lui Ceaușescu așa cum au fost; Editura: CORINT – Bucureşti; Anul apariţiei: 2003

Neagu Cosma

Cupola. Din culisele Securitatii; Editura: GLOBUS – Bucureşti; Anul apariţiei: 1994

Neagu Cosma

Cum a fost posibil? Cârtița Pacepa; Editura: PACO – Bucureşti; Anul apariţiei: 1995

Nicolae Ioniță

Fișe biografice ale șefilor direcțiilor regionale de securitate la sfârșitul anilor '50; Caietele C.N.S.A.S. – Anul III, nr. 1 (5)/2010.

Nicolae Peneş

Caragiale, comersant la Buzău; Editura: EDITHGRAPH – Buzău; Anul apariţiei: 2012

Ion Niculescu – Mizil

România și războiul americano-vietnamez; Editura: ROZA VÂNTURILOR – Bucureşti; Anul apariţiei: 2008

Ion Mihai Pacepa

Orizonturi roșii; Editura: HUMANITAS – Bucureşti; Anul apariţiei: 2010

Ion Mihai Pacepa

Dezinformarea; Editura: HUMANITAS – Bucureşti; Anul apariţiei: 2015

Oană Ionel,

Revolta din 15 noiembrie 1987 descrisă într-o convorbire telefonică; Caietele C.N.S.A.S. – Anul II, nr. 2 (4)/ 2009

Oana Niculescu Mizil

Volodea Tismanetchi, critic de moda pe banii dezbracatilor; https://oananiculescumizil.wordpress.com/2010/09/24/volodea-tismanetchi-critic-de-moda-pe-banii-dezbracatilor/; Anul publicării: 2010

Paul Niculescu-Mizil

O istorie trăită; Editura: DEMOCRAȚIA – București; Anul apariției: 2003

Pavel Câmpeanu

Ceaușescu – anii numărătorii inverse; Editura: POLIROM – Iași; Anul apariției: 2002

Peter Siani-Davies

The Romanian Revolution of December 1989; Editura: CORNELL UNIVERSITY PRESS – Ithaca, New York: Anul apariției: 2007

Radu Ioanid

Securitatea și vânzarea evreilor; Editura: POLIROM – București; Anul apariției: 2015

Raluca Nicoleta Spiridon

Greva minerilor din Valea Jiului; Caietele C.N.S.A.S. – Anul I, nr. 2 / 2008

Robert Hardman

Our Queen; Editura: AROW – Montgomery Village, U.S.A.; Anul apariției: 2012

Robert Kirk și Mircea Răceanu

România împotriva Statelor Unite. Diplomația absurdului - 1985 – 1989; SILEX – București; Anul apariției: 1995

Rodica Chelaru

Culpe care nu se uită. Convorbiri cu Cornel Burtică; Editura: CURTEA VECHE – București; Anul apariției: 2001

Ruxandra Cesereanu

Decembrie '89. Deconstrucția unei revoluții; Editura: POLIROM – Iași; Anul apariției: 2009

Silviu Curticeanu

Mărturia unei istorii trăite: imagini suprapuse; Editura: HISTORIA – București; Anul apariției: 2008

Stelian Tanase

Clientii lu' Tanti Varvara; Editura: HUMANITAS – București; Anul apariției: 2009

Serban Orescu

Ceaușismul – România între anii 1965 și 1989; Editura: ALBATROS – București; Anul apariției: 2006

Titus Popovici

Disciplina dezordinii; Editura: MAŞINA DE SCRIS – Bucureşti; Anul apariţiei: 1998

Vartan Arachelian

În faţa dumneavoastră – revoluţia şi personajele sale; Editura: NEMIRA – Bucureşti; Anul apariţiei: 1998

Vasile Buga

Pe muchie de cuţit. Relaţiile româno-sovietice; Editura: INSTITUTUL NATIONAL PENTRU STUDIUL TOTALITARISMULUI – Bucureşti; Anul apariţiei: 2013

Vasile Crisan

La vânătoare cu Ceauşescu; Editura: ADEVĂRUL HOLDING – Bucureşti; Anul apariţiei: 2010

Violeta Andrei

Cartierul Primăverii - Cartierul Interzis; Editura RAO – Bucureşti; Anul apariţiei: 2015

Viorel Domenico

De cealaltă parte a baricadei. Demnitari comunişti în Revoluţia din Decembrie 1989; Editura: I.R.R.D. – Bucureşti; Anul apariţiei: 2012

Viorel Patrichi

Ochii şi urechile poporului; Editura IANUS – Bucureşti; Anul apariţiei: 2001

Vladimir Tismăneanu

Arheologia terorii; Editura: CURTEA VECHE – Bucureşti; Anul apariţiei: 2008

Vladimir Tismăneanu

Efigii ale unui coşmar istoric; Editura: HUMANITAS – Bucureşti; Anul apariţiei: 2015

Vladimir Tismăneanu

Lumea secretă a nomenclaturii; Editura: HUMANITAS – Bucureşti: Anul apariţiei: 2012